

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00125

BRENENDIKE LIKHT

Bella Chagall



Permanent preservation of this book was made possible by

Dr. Bernard & Irene Metrick

in memory of

Minnie Metrick Pronin & Anna Perlman

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

בעלא שאגאל

ברענענד'יקע ליכט

צייכענונגען פון
מאָרק שאַגאַל



פּאָלקס-פּאַרלאַנג

ביים אידישן פּראָטעסטאַנטן פּאָלקס-אַרדן

ניו-יאָרק, 1945

BRENENDICKE LICHT

By **BELLA CHAGALL**

Drawings by
MARC CHAGALL

Copyright, 1945

Published by
Book League of the Jewish Peoples Fraternal Order, IWO
80 Fifth Avenue, New York 11, N. Y.

Printed in the U.S.A.



בעלא שאַגאַל (בעלאַטשאַקאַ) איז געבאָרן געוואָרן דעם 15טן דעצעמבער, 1895, אין וויטעבסק, אין אַ פאַרמעגלעך הויז פון ליובאַוויטשער חסידים. איר פאָטער — ר' שמואל נח ראָזענפעלד, די מוטער — אַלטע (פון דער היים — לעוואַנט).

בעלאַ איז געווען די אינגסטע פון זיבן קינדער. זי האָט געענדיקט די וויטעבסקער פרויען־גימנאַזיע. אין 1912 איז זי אָנגעקומען אין מאַסקווער אונ־ווערסיטעט אויפן היסטאָריש־ליטעראַטור־פּילאָסאָ־פּישן פאַקולטעט. ביים פאַרענדיקן האָט זי אָנגעשריבן צוויי דיסערטאַציעס: (1) „די באַפרייאונג פון רוסישע פויעריס“, און (2) „דאָסטאַיעווסקי“. אין אירע סטודענטן־יאָרן האָט זי אויך מיט־געאַרבעט אין דער מאַסקווער צייטונג „אָטראַַ ראַסיאַ“.

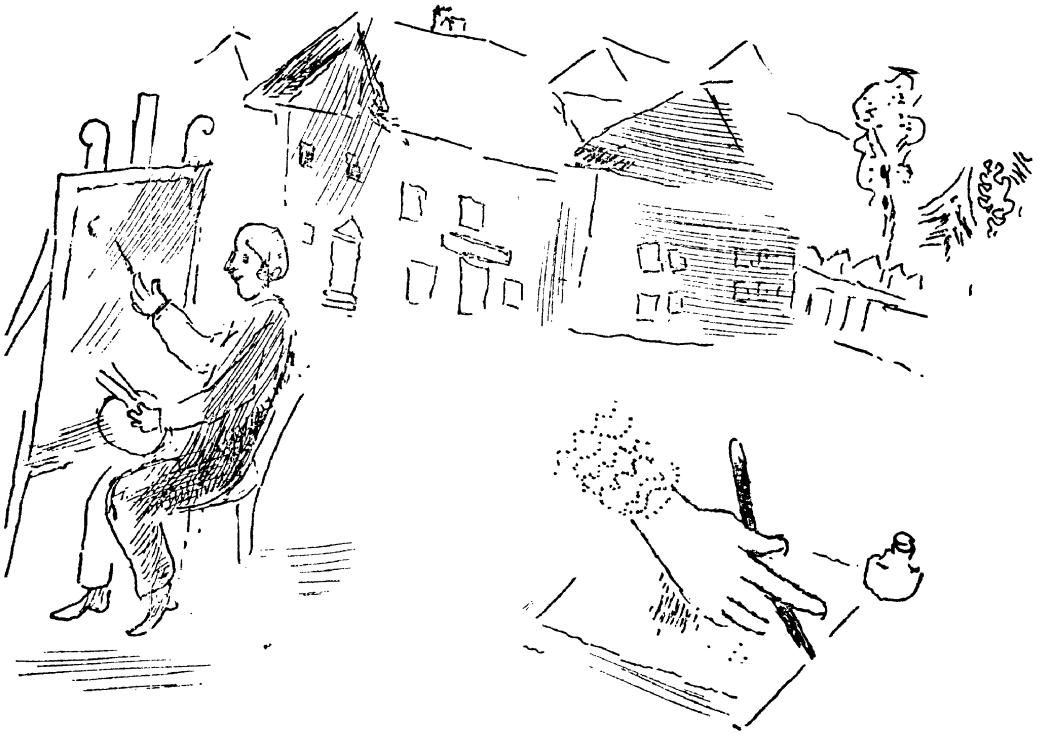
אין 1914 קומט מאַרק שאַגאַל אַהיים פון פאַריז קיין וויטעבסק. מאַרק און בעלאַ, פריינט פון דער פריסטער יוגנט, האָבן חתונה געהאַט אין וויטעבסק דעם 25טן יולי, 1915.

אין 1922 באַזעצט זיך די פאַמיליע שאַגאַל אין פאַריז. בעלאַ איבערזעצט און רעדאַגירט אין פראַנצויזיש שאַגאַלס אויטאָביאָגראַפיע „מיין לעבן“.

בעלאַס רייזע קיין ארץ־ישׂראל אין 1931, איר רייזע קיין ווילנע אין 1935 — דאָס אידישע לעבן ווירקט אויף איר אַזוי, אַז זי נעמט שרייבן אידיש.

בעלאַ איז געשטאַרבן דעם 2טן סעפטעמבער, 1944, אין דעם זומער־אַרט „קרענבערי לעיק“, אין די אַדיראַנדאַק־בערג, ניו־יאָרק.

ברענענדיקע ליכט



ירושא

א מאדנע זאך, מיר האט זיך פארוואלט שרייבן. און שרייבן גאר אויף מיין שטאמלדיק מאמע-לשון, וואס אויף אים, זינט איך האב פארלאזן מיין טאטע-מאמע היים, איז מיר כמעט נישט אויסגעקומען צו רעדן.

אזוי ווייט ווי מיינע קינדער-יאָרן האָבן זיך אָפּגערוקט פון מיר, אזוי נעענטער און נעענטער האָבן זיי זיך מיטאַמאַל צו מיר צוגערוקט, ווי זיי אליין וואַלטן מיר אַטעמען אין מויל אַריין. איך זע זיך אזוי קלאַר, — אַ גראַבינקע, אַ קליין מיידעלע, וואָס לויפט אַרום איבער דער שטוב, שטופּנדיק זיך פון איין מיר אין דער אַנדערער, באַהאַלט זיך, ווי אַ פאַרדרייט ווערעמל, מיט די פיס אַרויף אויף אונדזערע ברייטע אונטערפענצטער.

דער טאַטע, די מאַמע, די ביידע באַכעס, דער שיינער זיידע, אייגענע און פרעמדע משפּחות, באַלעבאַטיים און קבצנים, חתונות און לווינות, אונדזערע גאַסן און גערטנער, — אַלץ שווימט פאַר מיינע אויגן, ווי די טיפע וואַסערן פון אונדזער דווינע.

מיין אַלמע היים איז שוין מער נישטאַ. אַלץ איז פאַר-שוואַנדן און אַפילו — טויט.

דער טאַטע, זאַל זיין אַ גוטער בעטער פאַר אונדז, איז גע-שטאַרבן. די מאַמע לעבט — און גאַט ווייסט, צי זי לעבט נאָך — אין אַ גאַר, פאַר איר, פרעמדער גויאישער שטאַט.

די קינדער — צעשפּרייט איבער דער און יענער וועלט, וואו — ווער.

אַבער יעדער, ווי אַ שטיקל תּכּריכים פון דעם טאַטן, האָט מיטגענומען, אַנשטאַט די פאַרשוואַנדענע ירושא, דעם אַמעס פון די עלטערנס הויז.

איך וויקל פאנאנדער מיין שטיקל ירושה, און צו דער נאָז
הייבט זיך גלייך אויף דער ריח פון מיין אלטער היים.

אין די אויערן נעמען קלינגען די געשרייען פון דער קראַם
און דעם רבינס ניגונים פון די יום-טובדיקע טעג. פון יעדער
לאַך שטעקט אַרויס אַ שאַטן, און ווי איך ריר אים נאָר אָן, פאַר-
שלעפט ער מיך, ווי אין אַ כאַראַוואַד, מיט אַנדערע שאַטנס.

זיי שמופן זיך, גיבן מיר אַ שטויס אין די פלייצעס, טאַפן
מיך אָן פאַר די הענט, פאַר די פיס, ביז אַלע צוזאַמען פאַלן זיי
אויף מיר אָן, ווי אַ מחנה זשומענדיקע פליגן אין אַ היציקן טאַג.
איך ווייס נישט, וואו אַהינצומאַן זיך פון זיי. האַט זיך מיר
איין מאַל טאַקע זייער פאַרוואַלט אַרויסרייסן פון דער פינצמער-
קייט אַ טאַג, אַ שעה, אַ מאַמענט פון דער פאַרשוואַנדענער היים.
אַבער ווי לעבט מען אויף אַט דעם מאַמענט?

גאַט מיינער, ס'איז דאָך אַזוי שווער אַרויסצוציען פון די
אויסגעדאַרטע זכרונות אַ שטיקל פון אַמאָליקן לעבן! און ווי,
אַז זיי לעשן זיך גאָר אויס, מיינע מאַגערע זכרונות, און שטאַרבן
אַפילו אינגאַנצן אָפּ מיט מיר אינאיינעם?
פאַרווילט זיך מיר זיי אַפראַטעווען.

דערמאַן איך זיך, אַז דו, מיין געטרייער פריינט, האַסט מיך
אַפטמאַל גוטמוטיק געבעטן דערציילן דיר מיין לעבן פון דער
צייט, ווען דו האַסט מיך נאָך נישט געקענט.
שרייב איך עס טאַקע פאַר דיר.

אונדזער שטאַט איז דיר נאָך טייערער, ווי מיר. און דו,
מיט דיין פולן האַרץ, וועסט שוין פאַרשטיין אַפילו דאָס, וואָס
מיר וועט נישט געלינגען צו דערציילן.

אַבער איין זאַך פייניקט מיך — מיין זיס טעכטערל, וואָס
האַט פאַרבראַכט (אמת, אַלס איין-יאָריק קינד) נאָר איין איינצל
יאָר פון איר לעבן אין מיין טאַטע-מאַמע היים, וועט זי מיך
פאַרשטיין? לאַמיר האַפן, אַז יאָ.

טענט-דיע, פראַנקרייז, 1939.

דער הויף

ביימאג, נאָכן וואַרעמעס, בלייבט די שטוב אליין. אלע צעגייען זיך.

אַ גרויסע שטוב, און קיינער איז נישטאָ.
כאַמיש נעם און לאָז אַריין די ציג פון הויף, צי די הינער פונעם פאַפליטש.

בלויז פון קיך הערט זיך אַ קלאַפּעריי פון טעלערס, וואָס מע וואַשט דאָרטן איבער.

— 'סט אויסגעקערט דאָס עס-צימער?
'מ'קול פון קיך שטופט אַרויס סאַשען מיט אַ לאַנגער באַרשט אין האַנט.

— וואָס טוסטו דאָ? — פאַלט זי אויף מיר אָן.

— גאַרנישט! — ענטפער איך, ווי אלע מאָל.

— גיי אַוועק, כ'דאַרף אויסקערן די שטוב.

— ווער לאָזט דיר נישט? קער!

זי קערט אויס דעם דיל, און מיטן מיסט קערט זי אויס די לעצטע קולות, וואָס האָבן זיך געהערט אין צימער. דאָס עס-צימער קילט זיך אָפּ.

די ווענט ווערן מיטאַמאָל אַלט, זיי קריכן אין די אויגן מיט זייער אָפּגעבלייכט פאַפיר. דער ליידיקער טיש בלייבט שטיין, ווי אָן איבעריקער אין מיטן צימער.

ס'דוכט זיך, איך אליין בין דאָ אויך אָן איבעריקע.

וואוהין זאָל איך זיך אַהינטאָן?

בלאָנדזשע איך איבער דער שטוב.

איך קום אַריין אין שלאָף-צימער. די בעטלעך, צוגעבעמע, שטייען ווי פאַרשלאָסענע.

— ווער וועט זיך אויף זיי אַנידערלייגן אינמיטן מאָג?

דעם מאַטנעס-מאַמעס הויכע בעטן שרעקן אָפּ מיט זייער בלישמענדיקן ניקל.

די ניקלנע שמענגלעך פון פארנט, פון הינטן, די גראַבע
קוגלען היטן זיי, ווי סאלדאטן אויף א וואַך.
גייט מען צו נעענטער צו זיי, שיסט אויס דער ניקל מיט
זיין גלאַנץ. איך גיב אין אים אַ קוק — מיין צורה איז צעקרימט,
מיין נאָז צעשפּאַלטן.
איך לויף פון אים אַוועק און שטויס זיך אָן אָן אַ פאַר-
מאַכטער טיר.

איך האָב גאַר פאַרגעסן, אַז ס'איז דאָ אַ זאַל.
די טיר — שמענדיק צוגעמאַכט. כ'האַב אַפילו פאַר אים
מוראַ. זייט מיין ברודערס התונת, ווען צוליב די מחותנים האָט
מען איבערגעביטן די אַלטע „ווינער“ שטולן אויף ניי ווייך מעבל,
— איז דער זאַל פּרעמד געוואָרן, ווי ער וואַלט זיך אַפּגעטיילט
פון אונדזער דירה.

אין זאַל איז פינצטער, אויף דער קאַנאַפּע ליגט אַ געדיכטער
מאַך — אַ דיקער גרינער פּליוש.

זעצט מען זיך אויף זיי אַנידער, זאַל דאָס זיין בלויז די קאַץ,
גיבן זייערע שטאַלענע פּרוזשינעס אַ קרעכץ, ווי זיי וואַלטן
שמענדיק זיין קראַנק און נישט קאַנען אַריבערטראַגן, אַז ווער
עס איז זאַל זיי אַ קוועטש טאַן.

דער טעפּיך — אויך אַ גרינער, ווי ס'וואַלט וואַקסן גראַז
אויף אים. און די פאַר ראַזע בלומען, אויסגעשמעפטע אין מיטן
טעפּיך, שטופּן יעדערן פון זיך אַפּ, ווי ס'וואַלט אויף אים שטיין
אַ שאַטן פון עמעצנס פּיס, וואָס לאַזט קיינעם נישט אַרויפּטרעטן
אויף אים.

אַפילו דער הויכער, לאַנגער שפיגל איז אויך געוואָרן גריין.
מעג און נעכט שפיגלט זיך אין אים אַפּ דער גרינער מעבל-
גאַרניטור.

אַן אַלטע פּאַלמע שטייט עלנט לעבן פענצטער און טריקנט
זיך פון אומעט אין דער גרינער לופט.

ס'פענצטער — שמענדיק פארמאכט, פארהאנגען, זעט די פאלמע קיינמאל נישט די זון.

אנשטאט דער זון, לויכטן איר א פאר ברענזענע קאנדע-ליאברעם, וואס שטייען אין די ווינקלען אויף הויכע מישלעך. פון די קאנדעליאברעם שמעקן ארויס קורצע, ווייסע ליכט, וואס מע צינדט זיי קיינמאל נישט אן. פונעם באלקן הענגט אראפ א „ליוסטרע“ אויך פון ברענז, בלויז די צוגעטשעפעמע שמענגלעך פון ווייסן קרישמאל מאכן זי לעבעדיק.

בינאכט מיינט די פאלמע, עס לויכט איר וואס פונעם באלקן-הימל און אז פון די קרישמאל-הענגלעך בלישמשען שמערנדלעך אראפ.

איז זי שטארקער פון אייזן, ווען זי האלט אויס א טאג נאך א טאג, חדשים, יארן.

קיינער פארהאלט זיך נישט אין זאל. אימלעכער לויפט נאך אים דורך, ווי א בריק, וואס פירט פון איין צימער צום אנדערן. אמת, דער טאטע דאוונט דארטן אין דער פרי אין מלית און תפילין. מסתמא מיינט ער, ער איז ארויס דאוונען אויף א גרינעם פעלד.

און ווען ער גייט אהין אריין אין מיטן טאג אויפזוכן א ספר אינעם ספרים-אלמער, גיט ער אויף דעם מעבל אפילו נישט קיין קוק.

דער ספרים-אלמער איז דאס איינציקע אלט מעבל, וואס איז איבערגעבליבן אין זאל. ער איז געבליבן שטיין, וואו ער איז אלעמאל געשמאנען, אין א ווינקל לעבן טיר.

אוודאי דערפאר, וואס אן אנגעפאקטער מיט ספרים, האט מען אים נישט געקאנט רירן פון ארט.

פארטיפט אין זיינע ספרים, שטייט שמיל דער אלמער, ווי ער וואלט נישט האבן קיין שייכות צו דעם גאנצן לעבן פון דער שטוב.

איך גיי צו אים צו ווי צו אן אלטן קרוב, גיב אים א טאפ,

זיינע קורצע פיסלעך צעקרעכצן זיך. זיי איז שווער אויסצוהאלטן
אויף זיך דעם גאנצן ספרים-אלמער.

איך גיב א קוק אין זיינע גלעזערנע מירן.

א פאליצע אויף א פאליצע. יעדע, ווי א קלויז פאר זיך.
דא, אין שווארצע טאוולען, הארט איינס לעבן דעם אנדערן,
שטייען מיטן רוקן צום גלאז הויכע, דארע גמרות, ווי אלטע
אידן, אויסגעשטעלטע ביי א וואנט צו שמונה-עשרה.

אויף אן אנדער פאליצע בלאזן זיך דיקע חומשים און
מהזורים, מידורים, תהלימים. קרבן-מנחהס זיינען אזוי פיל אג-
געווארפן אויף די גאר נידעריקסטע פאליצעס, אז מע הערט,
כמעט, פון דארטן א מורמל.

מיר דוכט, די אלע ספרים האבן זיך צערודערט, וואס איך
קוק אויף זיי. איך לויף אוועק, זיי שרייען מיר נאך אין רוקן,
ווי מיין אלטער זיידע האט געשריען אויף דער מאמען, פארוואס
מען לערנט מיך רוסיש, פארוואס נעמט מען נישט בעסער א
נומן מלמד, וואס זאל מיך לערנען אידיש.

— אוי! — דערמאן איך זיך. — ס'דארף טאקע באלד
קומען מיין קליינטישקער רבי, מיט וועלכן איך ווער אנטשלאפן
אויפן אלף-בית.

איך מוז זיך ראטעווען פון אים.

— וואוהין לויפסטו, ווי א משוגענע, באשקע? — שטעלט
מיך אפ סאשע.

— וואס איז דיר פאר א דאגה? — ווארף איך איר אפ. —
ערנעץ נישט!

איך לויף אויפן הויף ארויס.

דער גאניק, כאטש פון אייזן, בויגט זיך אונטער די פיס. די
שפאלטן — דין און שיטער. אין די לעכער פארשמעקן זיך די
קארקעס.

דער מויער — הויך. פון אונטן, פון אויבן לויפן טרעפ
ארויף, אראפ. איינס שלענגלט זיך איבער דעם אנדערן.

די פארענטשעס האלטן זיי אונטער, ווי מיט קייטן.
די סאמע אויבערשטע טרעפ לויפן ארויף צו דעם גלעזערנעם
בוידעם, וואו עס וואוינט א פאמאגראף.

די נידעריקסטע טרעפ גליטשן זיך ארונטער, שמעלן זיך אפ,
כמעט, אין מיטן הויף.

דארטן, אונטער דעם גאר-אונטערשטן שמאפל, בין איך ביי
זיך. דא שפיל איך זיך. דא איז מיין קראם. דא טריקענען זיך
מיינע באבקעס פון נאסן זאמד. עס ליגן בלעכענע שאכטלעך פון
אונטער קילקעס, אַנגעשאטן מיט גרויפן, מיט האַכער, מיט
אלערליי שטיינדלעך, שערבלעך, שטיקלעך פארביקע גלאז. אלץ,
וואס איך געפין אויפן הויף און וואס איך באהאלט פון א
פרעמדן פוס, ער זאל עס נישט צערעמן.

דער הויף — קליין, פירעקיק, ווי א קאסען איינגעמויערט
אין הויכע ווענט. עס וואוינט דארטן א וועלט מיט מענטשן. די
זון קומט אהער נישט צו. פון אויבן לויכט א שטיקל הימל. פון
די ווענט פאלן שאַטנס ליכט אראפ.

רונד ארום — פענצמער, טירן פון דעם גרויסן האַטעל
„בראָזי“. יעדער פענצמער — א באַזונדערע דירה. פון יעדן
שמעקט אַרויס אַן אנדער קאַפּ. און יעדן טאָג אַן אנדערער. זוי
נאָר עס קומט צופאַרן אַ נייער מענטש, לאַזט זיך אַראַפּ דער
פאַרהאַנג פון דעם פענצמער.

— דו זעסט, פאַנענעטשקע, נייע געסט געקומען! — ווייזט
מיר אויף דעם פאַרהאַנגענעם פענצמער דער בעקער, וואָס איז
אַרויס זיך אַפּקילן אויפן הויף. — מסתמא, ערשט פון באַן, רוען
זיי זיך אויס. וועסט נישט ליאַרעמען, מיידעלע אויפן הויף, האַ?
— גיט ער מיר אַ זאַג, טוט אַ שלונג פרישע לופט און גייט
שמיל צוריק אין קיך אַריין.

איך ליאַרעם?

איך האָב נישט געהאַט קיין צייט אים עס פרעגן. ער וואַלט

מיר כאַטש זאָגן, פאַרוואָס זיינען אַלע מיד, די וואָס קומען צו פאַרן? די באַן לויפט דאָך, נישט זיי.

דער אַלמער בעקער ווייסט, אז איך האָב מורא פאַר אים. מורא פאַר זיין מיט מעל פאַרשאַטענער צורה, פאַר זיין הויך, ווייס היטל און ווייסן באַלאַכאַן. איך ליאַרעם?

איך זיין דאָך רואיק אויף די טרעפּ. עס ליאַרעמט גענוג אָן מיר אויפן הויף.

די באַדינער פון האַטעל טראַגן זיך דאַרטן, ווי מייז אַרום. אַהין, אַהער, איינער גייט אַרויס, דער אַנדערער אַריין. דער שלעפט וואָס, יענער לייגט וואָס אָן, ליידיקט אַויס. אידענעס פון גאַס קומען פאַרקויפן אייער, הינער, סמעטענע. ווערט אַ הוהאַ.

די הינער קוואַקטשען. די קאַץ קריכט אונטער די פיס, זוכט וואָס אַ נאַש טאַן.

דער הונט לויפט אַריין, די צונג אויסגעצויגן, דער עק פאַר-ריסן. דערשרעקט דעם האַן, וואָס רייסט זיך פון די הענט. די קאַץ באַהאַלט זיך אין אַ ווינקל.

דער הונט לויפט אַרום איבערן גאַנצן הויף, שמעקט אומעטום אַויס, ווי ער וואַלט דאָ געווען דער הויפט-אַנגעשמעל-טער, וואָס דאַרף אָפּגעבן וועגן אַלץ אַ חשבון דעם באַלעבאַס. די באַדינער שטופן, זידלען זיך.

— קויף דעם האַן! — בעט זיך ביי זיי די טרעגערין.

— גיי מיט דיין האַן צו אַלדע שוואַרצע יאַר! ער איז עלטער פאַר תרחן!

— גאַט איז מיט דיר! זאַלן אָפּדאַרן מיינע הענט און פיס, ווען איך נאַר דיך אַויס!

— טראַג זיך פון דאַנען אַוועק, אַלמע מכשפה! הערסט, וואָס מע זאָגט דיר? אַניט. . .

די אלטע אידענע אינאיינעם מיטן האַן אין האַנט, ווערן
אַנטשווינג.

זי בלייבט וואַרטן. אפשר וועט ביי דעם גוי אַפּגיין דער
כעס. אַט איז ער איצט אַנגעפאלן אויף אַן אַנדערן.

— וואוהין קריכסטו, „משאַרט“ דו איינער? ס'ט מיר
אַריינגעקאַטעוועט דעם פעסל גלייך אין בלאַמע אַריין!

— ווער, וואָס? ס'ט זיך, אַוודאי, אַנגעטרונקען, הינמישע
מאַרדע דייע. טשעפעסט זיך צו יעדן. וואַרט, איך וועל דיך . . .

— היי, פּיאַט, סטעפּאַן! — שרייט מען צו זיי פון דער
קיך אַרויס. — פאַרברענט זאַלט איר ביידע ווערן! איר'ט שוין

אַפּגעשוילט די בולבע? די קעכין וואַרט . . .

די ביידע גויים זיך פאַנאַנדערגענומען, לויפן צוריק אַוועק.

— פּיאַט, נעם דעם האַן מיט זיך! — לויפט זיי נאָך די

טרעגערין. — ווייז אים דאַרטן אויפן קיך! לאַז אים נאָר אַ

בראַט טאַן, וועט איר זען, איר וועט לעקן די פינגער!

קיינער הערט זי נישט. זי שרייט אויס איר האַרץ.

מיט אַן אַראַפּגעלאַזטן קאַפּ, שפאַרט זי צוריק דעם האַן

אין קערבל אַריין.

— גלאַ—אַשע . . . ע . . . ע, וואו ביסטו . . . או? — ציט

זיך פּלוצים אויס פון אַ פענצטער אַ לאַנגער רוף, ווי אַ סוויסטש
פון אַ פּייפל.

— גלאַ—אַשע . . . ע, קום אַהער! וואו ביסטו פאַרפאלן

געוואָרן? די באַריניע פון נומער איינס רופט דיך . . .

בלויז די וועשערקעס פון האַמעל, וואָס פּלעמן וועש ביי

די אַפענע פענצטער, זידלען זיך נישט. זיי זינגען, ווי די היץ

פון זייערע אייזנס וואַלט צעוואַרעמען זייער האַרץ. אַמאַל

דוכט זיך, זיי שלוכצן. זייער טרויעריקער ניגון ציט זיך, ציט זיך,

ווי עס ווערט נישט קלענער דער באַרג וועש, וואָס מע וואַרפט

זיי אַן צו פּלעמן.

מיט אַמאַל לויפן אין הויף אַריין דעם באַלעבאַס' צוויי יונגע

מעכטער. זיי קווימשען פון געלעכטער.
 איך גיב א שפרונג צו זיי, שפרינג גלייך אפ.
 די מיידלעך שפריצן, ווי מיט בלוט זיי קנאקן מיט די ציין
 פריש-אפגעקאכטע רויטע ראקעס.
 — וואס טוט איר? פע!
 עם דוכט זיך מיר, זיי שלינגען בלוטיקע מיין אראפ.
 — אייוואן! — גיבן זיי ביידע א געשריי אין דעם אפענעם
 שמאל אריין. — פיר ארום די פערד, מיר וועלן באלד פארן
 שפאצירן!
 אינעם שמאל צעהירזשען זיך צוויי הויכע פערד, ווי מע
 וואלט זיי רופן.
 זייערע שווארצע פעטע רוקנס גלאנצן, ווי אויסגעשמירטע
 מיט וואקס. טרערעלעך שווייס קייקלען זיך איבער זייער פעל.
 צעפארעטע, בריקען זיי זיך מיט די פיס, טרייסלען מיט די וויעס.
 ווי בלינדע, זוכן זיי דעם זאק האבער, וואס דער קוטשער האט
 אויפגעהאנגען אויף דער וואנט.
 זיי קריכן מיטן קאפ אין זאק אריין און ווערן דארט אנט-
 שלאפן. בלויז דער לאנגער האלדז אטעמט, בויגט זיך, ווי אן
 אויסגעצויגענער טראמפייט.
 דעם קוטשערס האר און שטיוול גלאנצן אויך פון פעטס.
 ער שטייט לעבן די פערד, גלעט זיי.
 — אייוואן! — רוף איך זיך צו אים אן — ביסט דאך ערשט
 געקומען צו פארן פון שמאט?
 — „מלוזשכא נייע דרוזשכא“, א, מיין פערד? — גיט אייוואן
 דעם פערד א שטארקן טאפ אן א זייט.
 די ביידע פערד שמעקן ארום פונעם זאק אן אויג און גיבן
 א ווארף א קוק אויפן קוטשער: וואס לאזט ער זיי נישט עסן?
 זיי לאזן אויס דעם כעס אויף די פליגן, וועלכע זיי פארשמייסן
 מיט די עקן.
 זייערע צעהיצטע פיס שטייען נישט איין. די קני בויגן זיך

אונטער, גלייכן זיך אויס. די קאפיטעם קראצן דעם באדן, ווילן אויספרוואוון, וואס ליגט אונטער זייערע פיס.

אט ערשט זיך געטראגן איבער דער שטאט, אין איין פלינק אויג דורכגעלאפן א גאס נאך א גאס, און דא, אין שטאל, ווי זיי גיבן זיך נאר א ריר פון ארט, שלענגלט זיך נאך זיי א שווערע אייזערנע קייט, מיט וועלכער זיי זיינען צוגעבונדן צו דער באלקע.

— הרררר... — צעהירזשען זיי זיך אין מיטן עסן.
— ממו... ממו... — דערהערט זיי די בהמה פון איר שטאל און הויבט אן מוקען.

איך קאן זיך נישט איינהאלטן. כ'לויף צו איר צו. די פערדס שטאל איז כאטש אפן, זיי האבן שמענדיק פרישע לופט. די בהמה אבער איז פארשפארט, ווי א גנבטע אין א תפיסה.

א שיינע, רויטע בהמה, און מע שעמט זיך מיט איר. איר שטאל איז פינצטער, קויטיק, ליגט אויפן עק הויף, לעבן דעם מיסמ-קאסטן. די ווענטלעך דין. דער קלענסטער ווינט בלאזט זיי אדורך. עס שפריצט אריין דער רעגן דורך די לעכלעך. א גרויס לאך פון טיר דינט איר פאר א פענצטערל. דורך אים קוק איך זי אן.

זי ליגט אן כוחות, איינגעזונקען מיטן בויך און פיס אינעם קויטיקן שטרוי. א ראיע פליגן בייסן זי. די בהמה רירט זיך נישט פון ארט, ווי זי וואלט זיין א קופע מיסט.

איז זי טאקע אזא פויליאטשקע?
זי הערט דאך דעם זשומען פון די פליגן און זעלטן, נישט-ווילנדיק, גיט זי א הויב איר דינעם, לאנגן עק, וואס איז געווארן הארט פון קויט און שמייסט מיט אים די פליגן אפ. פון איר גאנצן גוף לעבט בלויז איר קאפ.

דא, איין אויער גיט זיך א הויב, דא אן אנדערער לאזט

זיך אראפ.

די בהמה כאפט אויף יעדן גערויש, וואס לאזט זיך הערן פונעם הויף. אין איר שמילן אומעט פאר א גאנצן מאג, צעקייט זי לאנגזאם יעדן קלאנג באזונדער.

איר נאסע מארדע — א פארוויינמע. די אויגן — אג-געגאסן מיט טרערן, וואס בלייבן שטיין אין אירע וויסלעך. נאר ווען-ניט-ווען קייקלט זיך א טרער איבער איר לאנגער נאז אראפ. איך קאן נישט אויסהאלטן איר קוק. ווי א שווערער שטיין לייגט ער זיך אויפן הארצן, ווי איך וואלט זיין שולדיק, וואס זי איז פארשפארט.

— ממו... ממו... — פליסטער איך אין דעם פינצטערן לאך אריין.

— ממו... ממו... — ענטפערט זי מיר שווער און לאנג, און קוקט שוין אויף מיר מיט א שמילער פרייד, וואס עמעצער האט זיך דערמאנט אן איר.

זי ווייסט אבער, נישט איך וועל זי באפרייען, נישט איך וועל איר עפענען דאס מירל פונעם שמאל. לאזט זי ווייטער אומעטיק אראפ דעם קאפ און בלייבט ליגן, ביז עס קומט די צייט פון מעלקן.

ווי נאר זי דערהערט דעם ריח פון קלייען, וואס מע פאר-גיסט מיט זודיק וואסער, קלייבט זי גלייך צונויף איר הענגענ-דיקן בוך, אירע פיס, אירע אייטער און שמעלט זיך אוועק ביי דער מיר.

זי שטייט, סאפעט מיטן נאז און ווארט. הערט זיך צו צו יעדן טראט.

זי הערט, ווי סאשע ברעקט אריין אין איר קאדקע גראכע שטיקער בורעקעס מיט לאנגע בלעטער, געקאכטע בולבע, מערן. זי הערט, ווי די דינסט גיסמ-צו זודיק וואסער, מישט אויס די „פאילע“, אז זי, די בהמה, זאל זיך נישט אפבריען. עס קריכט איר שוין די צונג ארויס. מיט די הערנער קלאפט זי אן דער מיר.

און ווי נאָר סאַשע עפנט אויף די שמאַל, לויפט די בהמה אַרויס, אַ פלינקע, אַ לעבעדיקע, טופעט מיט די פיס, דרייט מיט די זיימן.

שטיקער פאַרמריקנטע קויט פאַלן פון איר אַראָפּ. זי קוקט אויף קיינעם נישט. מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאַפּ, גייט זי דורך דעם הויף, ווי זי זאָל זיין אויף אַלעמען אין כעס. נאָר ווען זי גייט פאַרבײַ די דראָזשקע, וואָס שטייט אויסגע-שפאַנט אין מיטן הויף, גיט די בהמה זי צופעליק אַ שטופּ. דאָס וויל זי אַ שטאַך טאַן די פערד, מיט וועלכע מע צאַצקעט זיך פיל מער, ווי מיט איר.

זי פאַרקריכט אין איר פאַילע ביזן האַלדז אַריין, זופט דאָס וואַסער, קייט דאָס גרינס. פון איר מויל רינט און פליזכעט. די באַקן הויבן זיך אַרויף, אַראָפּ. דער בויך פאַקט זיך אָן, ווי אַ פולער בלאַז-זאַק. צום סוף, נאָך אַ הונגעריקע, לעקט זי אויס די פוסטע קאַדקע מיט איר מוראדיקן צונג. גייט צו איר דעמאַלט צו די דינסט און גיט איר אַ טאַפּ אין בויך.

די בהמה משוכעט זיך אויס פון סאַשעס וואַרעמער האַנט און לאָזט זיך מעלקן.

— וואַרט, באַשומקע, גיי נישט אַוועק, — זאַגט צו מיר סאַשע, — ס'ט באַלד אויסמרינקען אַ גלאַז „סיראַדאַי“.

סאַשע ווייס, אַז איך קאַן ניט הערן, ווי עס קוויטשען דער בהמהס אייטערס, ווי עס שפּריצט פון זיי די מילך, וואָס לויפט אָן, ווי אַן אַנגעזויפטע, מיט אַ שוים אין עמער אַריין. מיר דוכט זיך, די מילך שמעקט מיט שווייס.

— ניין, סאַשע, כ'האַב קיין צייט נישט! אַט גייט שוין דער רבי. כ'דאַרף זיך לערנען!

— נעם כאַטש אַ פאַר טראָפּנס!

— מאַרגן, וועל איך נעמען!...

לויף איך מיט אַ געלעכטער פון איר אַוועק.



די באד

ביי מיר הויכט זיך אן שבת פון דאָנערשטיק פארנאַכט.
 שפעט אין אָונט לויפט די מאמע שנעל פון קראַם אַרויס,
 ווי זי וואַלט וועלן מיט גוואַלט זיך אַפרייסן פון וואַכעדיקן טומל.
 שוין פון הינטער דער קראַם הערט מען ווי זי שרייט:
 „כאַשקע, וואו ביסטו? — מיר גייען אין באַד. סאַשע,
 פאַרטיק די וועש? גיכער, גיכער, איך האָב קיין צייט נישט!“
 די דינסט וויקלט שנעל איין דאָס פעקל וועש, בינדט עס
 אַרום מיט אַזאַ גראַבן שטריקל, אַזש דאָס פאַפיר ווערט צע-
 פלאַצט. זי טוט מיר אַן דעם מאַנטל, די קאַלאַשן, פאַרציט מיר
 דעם באַשליק. איך קאָן נישט אָן אַטעם טאָן.
 — נאַריטשקע, וויין נישט, — ווישט זי מיר אָפּ די אַנ-

געלאפענע טרערן. — ס'איז דאך א פראסט אויף דער גאס. מער
וועט מיר נישט פעלן, דו זאלסט זיך נאך, חלילה, פארקילן!
כמעט גנבדיקערהייט לויפן מיר מיט דער מאמען ארויס
פונעם „פאראדנעם כאד“ פון דער דירה, ווי עס וואלט שוין גע-
ווען שבת. און די קראם איז פארשלאסן. ווייל די מאמע וואלט
זיך געשעמט דורכגיין די קראם מיטן פעקל וועש אונטערן
ארעם, כאטש דאס פעקל איז געווען איינגעוויקלט אין געל
פאפיר.

די קראם איז דאך פול מיט מאנסכילן און, ווער ווייסט, מ'קאן
זי דארט ווידער פארהאלטן. מיר האבן זיך געאיילט. ערשמנס,
איז שוין שפעט. די מאמע האט שוין אזוי אויך אפגעווארט
ביז דער לעצטער רגע. ביי דער טיר ווארט אוודאי אויף אונדז
דער שליטן, וואס דארף אונדז אפפירן אין כאד.
דער פורמאן, אלעמאל דער זעלבער (ער פלעגט סיי-ווי-סיי
שטיין אנטקעגן אונדזער הויז), האט שוין געוואוסט, אז יעדן
דאנערשטיק פארנאכט, כמעט אין דער זעלבער שעה, פארט די
מאמע אין כאד.

דער קאלטער שנייאיקער אונט וויקלט אונדז גלייך ווי אין
א פארפרארענעם ליילעך אריין. אין שליטל, אן איבערגעדעקטע
מיט דער אויסגעקראכענער פעליץ-דעקע, דערפיל איך דורך דער
מאמעס האנט, מיט וועלכער זי האלט מיך אונטער, איך זאל
זיך, חלילה, נישט אראפגליטשן, אז די מאמע האט שוין פאר-
געסן די קראם, דעם הוהא, פון וועלכן זי איז ערשט ארויס. זי
טראגט זיך אפ מיט דעם שליטן צוזאמען, ערגעץ-וואו אין דער
ריינער לופט, ווי זי וואלט שוין אנהויבן ציטערן פון די אלע
הייליקע פסוקים, וואס זי דארף זאגן, ביז אס-ירצה-השם, עס
קומט אן דער שבת.

מיר זיינען לאנג נישט געפארן. דער פורמאן פירט אונדז
דורך א פארקירצטן וועג, איבערן פינצטערן ברעג פון קליין
טייכל, וויטבע, ביי וועלכן ס'איז געשמאנען די יידישע כאד.
אונדזער שליטן רייסט שטיל דורך די שימערירנדיקע לופט.
פון הויכן ברעג טייכל ווינקען ציטערנדיקע פייערלעך. דאס

לויכט דער קליינער מארק-פלאץ „פאדלאַ“, וואָס ליגט דאָרט
אין דער הויך.

איך קען גוט דעם מאַרק. כ'קען זיינע קרעמער, זיינע
קרעמלעך, באַגראַבענע אין דער ערד, און באַזונדערס — די
מילך-קראַמען.

איידער מ'גייט אַראָפּ די שטיינערנע טרעפּ, צו די מילך-
קראַמען, האָט מען געדאַרפט רופן דעם רבּונו של עולם צו הילף,
— אזוי נאָס און גליטשיק זיינען זיי געווען. און קאַלט איז
דאָרטן ווי אין אַ גרוב.

פון די גרויע ווענט רינט וואַסער. איין-איינציק קליין לעמפל
מיט אַ פאַררויכערטער גלאַז, באַלייכט דעם גאַנצן קעלער. זיין
קליין פייערל דערגייט קוים צו די הופּקעס געלע פּוטער, צו דער
ברייטער שיסל מיט סמעטענע, און נאָך ווייניקער צו דעם
ווינקל, פון וואַנען עס פינטלען, ווי קינדערשע קעפלעך, האַרטע
שפיציקע גאַמל-קעז.

נאָר די הויכע וואַג זעט מען קלאָר אָן. זי הענגט ווי אַ
טראַן-שטול אין מיטן קעלער. אירע אייזערנע קייטן וויגן זיך
אין דער לופּטן, ווי צוויי לאַנגע שוואַרצע צעפּ, און אירע ביידע
מעסערנע שאַלן האַלטן שטאַלץ אונטער אַ פּיצל שטיקל סחורה,
ווי זיי וואַלטן אויפגעהאַלטן די גערעכטיקייט אַליין.

די קרעמערקעס, אין דיקע, פאַרשמאַלצענע בנדים, דרייען
זיך אַרום איבערן קעלער. מיט זייערע שפיץ-פינגער, וואָס
שמעקן פון די פאַרקירצטע הענטשקעס אַרום, גיבן זיי אַ כאַפּ,
אַ ריס אַ שטיקל פּוטער, גיסן אָן קריגלעך מילך, וואַרפּן זיך
מיט טוואַרע, ווי מיט קייקלעך שניי.

און בשעת מעשה שרייען זיי, ווי עמעצער וואַלט זיי גע-
שלאָגן פון הינטן. אַוודאי דערוואַרעמען זיי זיך אזוי.

פון צייט צו צייט שמעכט דורך דעם אַנגעאַטעמטן קעלער
אַ גראַב וואַרט. קללות, ווי פייער-צינגלעך, פליען אַרום, צינדן
אָן איין קרעמל נאָך אָן אַנדערן.

— א כאלערע זאל זי כאפן, וואס פאר א פארסמטע סחורה זי האט!...

— א קלאג צו מיינע יארן, ווען איך זאג א ליגן! א...!
די קרעמערקעס צעקוויטשען זיך, ווי שווארצע מייז אין די לעכער. קללות צעבלאזן זיך צוזאמען מיט די טעפ הייסע קוילן, אויף וועלכע עס זיצן אין דרויסן קורצינקע אידענעס, וואס בא-האלטן אונטער זייערע פאטשיילעס קאשאלקעס מיט אפגעבאקטן באב.

די קרעמערקעס זידלען זיך אזוי ווארעם און געשמאק, אז ס'ווערט שוין כמעט פריילעך אין פינצטערן גרוב.
אט די אלע געשרייען באגלייטן אונדז פון דער ווייטנס, ביז וואנען מיר פארן מיט דער מאמען אין באד.

דער ווינט פארווארפט צו אונדז א קללה, טרייסלט מיט איר אויף דער לופט. דער שיטנדיקער שניי ווארפט אראפ די קללה אויף דער ערד.

און אט זיינען מיר שוין אנגעקומען.

— קומט, אם ירצה השם, אין א פאר שעה ארום! — זאגט אן די מאמע דעם פורמאן, כאטש ער ווייסט עס שוין פון יארן לאנג.

אין הילצערנעם פיררהויז שטויסן מיר זיך אן אן דער פאר-קויפערין פון די בילעטן, — אן איינגעוויקלטע, ווי א פאק סחורה, גיט זי זיך צוערשט נישט א ריר פון ארט. מען זעט נאר איר שפיץ נאז און שטיקלעך פינגער. לעבן די בילעטן וואלגערט זיך א פארפרארענער עפל, א באר. א ביסל בלויער קוואס, — בלוי, אוודאי, פון פראסט, — בולקעט אין א פלאש.

די קאסירשע, ווי זי וואלט זיך אנגענומען מיט אונדזער ווארעמען אטעם, נעמט לאנגזאם פאנאנדער איר האלב-פאר-פרארענעם מויל און גיט אונדז אפ א קאלטן שמיכל.

— „ס'איז טאקע קאלט צו זיצן א גאנצן טאג! — הויבט זי אן ביסלעכווייז אפצולעבן. — דער ווינט בלאזט פון אלע

זייטן. נאך א ביסל קאן מען גאר פארפראַרן ווערן, ביז מ'דער-
ווארט זיך אויף א לעבעדיקן מענטש!"

די מאמע האלט זי אונטער מיט א שמייכל און נעמט ביי
איר אן עפל, צי א באר, פאר מיר.

מיר גיבן א שטופ דאס טירל אין דער סאמע באַד. דער
ליאַרעס פון דער אויפגעהויבענער קליאַמקע, וועקט אויף א
פאַר נאַקעטע ווייבער, איבערגעדעקטע מיט פאַטשיילעס.

ווי דערשראָקענע פליגן, גיבן זיי זיך אַ ריס פון זייערע
בענקלעך און צעזשומען זיך אַרום אונדז.

„גוט נ'אָונט אייך, גוט נ'אָונט, אַלטינקע! אַזוי שפּעט!
וואָס מאַכט איר, אַלמע? אַלע קינדערלעך געזונט? וואָס
מאַכסטו, באַשינקע?" — טאַפן מיך אַן די ווייבער פון אַלע
זייטן. — „אַ, אַן עין-הרע, דו וואַקסט דאָך ווי אויף הויזן!"
זיי האָבן זיך דערוואַרעמט. זיי האָבן נישט אומזיסט
געוואַרט.

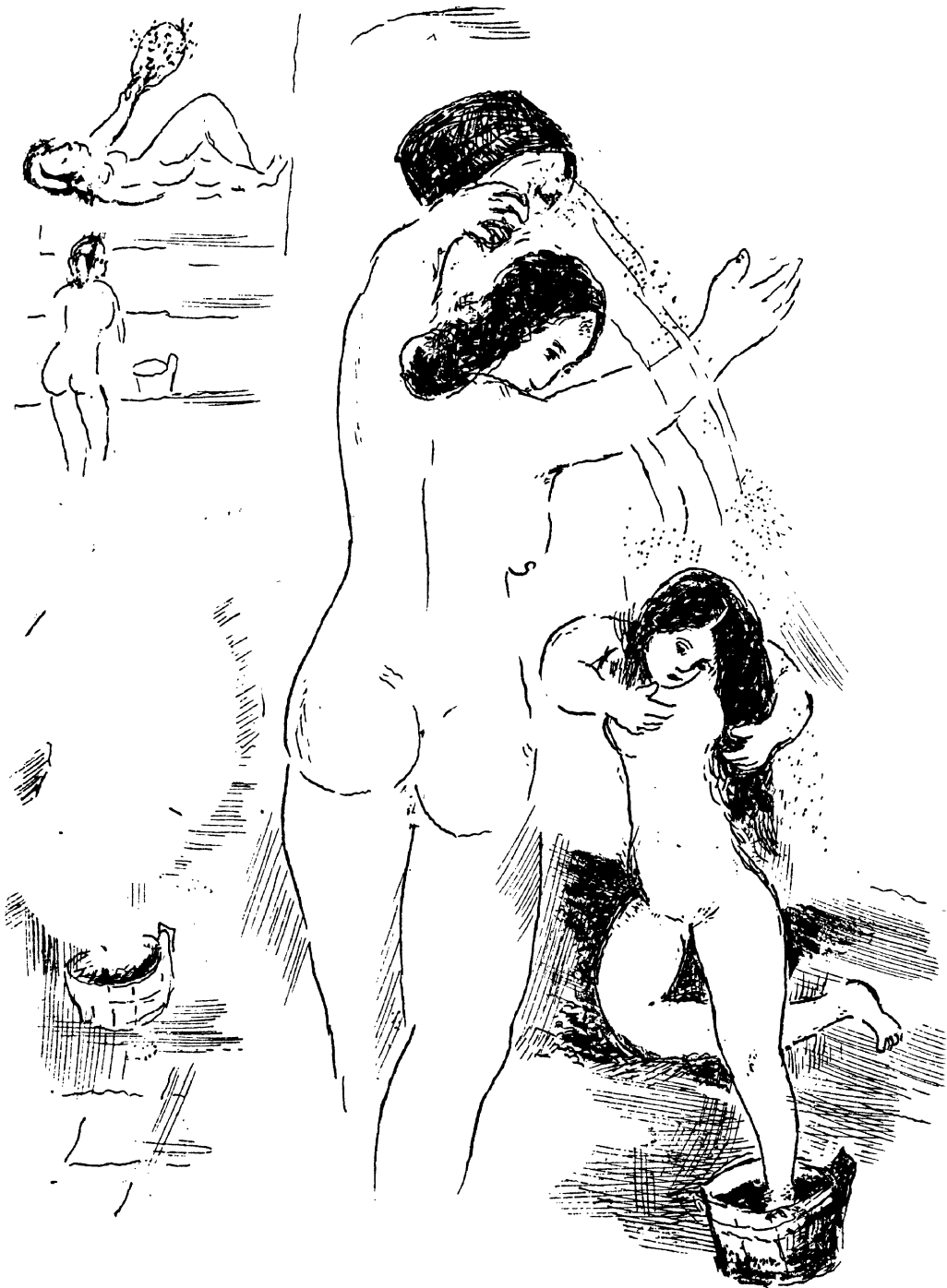
פון זייערע פלייצעס פאלן אַראָפּ די פאַטשיילעס, ווי
שוואַרצע פליגלען. עס גיט מיר אַ בליץ דאָס ווייסקייט פון די
קערפערס. ס'ווערט ריינער, ליכטיקער אַרום.

אין הייסן פאַר-באַד, צעמישט מיט דער אַריינגעלאַפּענער
קאַלטער לופט פון דרויסן, דערקען איך קוים די בעדערקעס,
כאַטש זיי זיינען געווען שמענדיק די זעלביקע.

מיר האָט זיך געדוכט, אַז מיט יעדן דאַנערשטיק ווערן זיי
אַלץ עלטער און מיאוסער.

די אינגערע, פון וועלכער ס'האַט נאָך געשמעקט מיט איר
פאַרשימלטער פאַטשיילע, כאַפט מיך גלייך אין אירע ביינער-
דיקע הענט.

— ס'איז קאַלט, אמת? נו, אַפּגעשפּיליעט דאָס קליידל?
האַסט אַן אַנדערס מיט זיך? נו, וועלן מיר עס אַריינזאַרפן אין
קאַסטן. נו, צי אויס דאָס פּיסל, נו! — נוקעט זי מיר, ווי צו
אַ פּערדל.



און איידער איך קוק מיך נאך ארום, שפילען זיך שוין אפ
אלע קנעפלעך פון מיינע שיכלעך און די שיכלעך מיט די פאר-
דרייטע זאקן פליען אריין אין דעם שווארצן קאסטן, אויף וועלכן
איך זיין. מיין הינטן הויבט זיך אויף צוזאמען מיטן דעקל פון
קאסטן און פאלט מיט אים צוזאמען אראפ.

איך האב אפילו נישט געהאט קיין צייט א קוק צו טאן, וואס
טוט זיך אינעווייניק אין קאסטן. ווי אין א פינצטערן גרוב, פאלן
אהין די זאכן אריין.

דורך די פארפרארענע פענצטער, פארקלעפטע מיט שניי,
ווי א פאר בלינדע אויגן, בלאזט א ווינט.

איך טרייסל זיך פון קעלט. די בעדערקע גיט א כאפ מיין
ליילעך און וויקלט מיך אין אים אריין.

— נו, ווארט א וויילניקע! אט, אט וועט דיר שוין זיין
ווארעם! דו זעסט, אט גייען מיר שוין אין באד אריין!
איך ווער צעטומלט. זי שלעפט מיך, ווי א כפרה, גלייך צום
מירל.

— פאל ניט, חס-ושלום, באשינקע! — ציט זי מיך מיט אירע
איזערנע הענט.

— גיי פאמעלעך, ס'איז גליטשיק!

שוין אין מירל פון באד פארכאפט מיך דער אטעם און,
ווי א האלב-פארהלשמע, לאז איך מיך שלעפן.

א געדיכטער וואלקן פארשלייערט מיינע אויגן. א קליין
בלעכן לעמפל הענגט אויף זיין פארבויגטן אויערל, הויך איבערן
מירל. זיין פיצונק גלעזל איז געווען נאך צו גרויס פאר אים.
וואקלט זיך דאס גלעזל אין אלע זייטן, ווי מען גיט נאר א שטופ
דאס מירל.

איך בלייב שטיין אויף אן ארט. כ'האב מורא זיך א ריר
צו טאן. דער באדן איז גליטשיק, פול מיט וואסער. וואסער
רינט אין די פיס, רינט פון באלקן, פון די ווענט. ווי דאס גאנץ
הייזל וואלט זיך צעשוויצט פון היץ.

די בעדערקע גיט זיך א וואַרף צו די שעפעלעך און גיסט אַפּ דאָס גליטשיקע בענקל אויף וועלכן איך דאַרף מיך אַוועק זעצן. זי האָט קיין צייט נישט מיר אַ וואַרט צו זאָגן. איר בלישטשענדיקער, דאַרער הינמן דרייט זיך אַרום, ווי אַן עק ביי אַ קאַץ.

עס גיסט און קאַכט זוּדיק וואַסער. צוויי-דריי שעפלעך בלאַזן שוין לעבן מיר זייער פייער גלייך אין צורה אַרײַן.

די וואַרעמקייט פון בענקל באַרואיקט מיך, און איך לאַז אַרײַנלייגן מיינע פּיס אין אַ שעפל לעבלעך וואַסער.

די בעדערקע גיט זיך אַ רוק צו מיר. פאַר מיינע אויגן הענגען אַראָפּ אירע ברוסטן, ווי אויסגעבלאַזענע טראַמפּייטן, און איר שפּיציק בייכל, ווי אַן אַנגעשטאַפּטער באַראַכאַן, קריכט מיר גלייך אין נאַז אַרײַן.

איך בין, ווי איינגעשפּאַרט צווישן די שעפלעך און דעם בייכל פון דער בעדערקע. איך קאַן זיך נישט אַ דריי מאָן. קאַן אַפּילו נישט אַ טראַכט מאָן וועגן דעם.

אירע קראַצנדיקע פינגער פאַרכאַפּן מיינע לאַנגע האַר. מיט איין הויב, גיט זי זיי אַ וואַרף אויפן קאַפּ און מיט אַ גרויסן שטיק „זשוקאָווס“ זיף, הויכט זי זיי אַן רייבן. זי פירט דעם זיף הין און צוריק, ווי זי וואַלט מיט אים פּלעטן וועט אויף מײַן קאַפּ.

אַ פאַרשאַמענע מיט האַר, דער קאַפּ דרייט זיך, האַב איך נישט קיין צייט זיך פאַנאַנדערצעוויינען. מיט פאַרשטיקטע טרערן כאַפּ איך אַרויס די הופּקעס ביטערע זיף, וואָס שניידן און בייסן מיינע אויגן. זיף פאַרקריכט מיר אין די אויערן, אין מויל. ווי אַ בלינדע, טונק איך מיינע פינגער אין אַ שעפל קאַלטע וואַסער, וואָס שטייט לעבן מיר.

איך גיי נאַר אַפּ, ווען מיינע האַר שווענקען זיך אויס. אויף די אויגן פּאַלן אַראָפּ לאַנגע טראַפּנס וואַסער און היילן זיי אויס. איך כאַפּ איבער דעם אַמעס, גלייך אויס דעם רוקן. די אויגן

עפענען זיך אויף.

איך דערהער אַ סקריפּ פון טירל און אויף זיין שוועל דערזע
איך מיין ווייס-נאַקעמע מאַמע.

זי וויקלט זיך גלייך אַריין אין דעם וואַלקן פון הייסער פאַרע.
צוויי בעדערקעס האַלטן זי פון אירע ביידע זייטן. פון זייערע
הענגענדיקע בייכער און ברוסטן רינען טרערעלעך שווייס. פון
די האַר, הינטער זייערע אויערן, גיסט זיך אַפילו מיט אַמאַל
אויס אַ שימערער רעגנדל פון די אַנגעזאַפּטע טראַפּנס.

שמיל און שעמעוודיק שטייט די מאַמע ביי דער טיר.
אירע בעדערקעס האַבן זיך אַ ריס געמאַן צו די שעפלעך.
ברייט אויפגעפנט אַלע קראַנען. זיי פאַרען אַפּ דאָס בענקל
פאַר דער מאַמען.

די מאַמע זעצט זיך רואיק אַוועק און פאַרנעמט מיט איר
גוף דעם גאַנצן בענקל.

אַ צעמוטשעמע פון וואַשעריי, זע איך זי קוים פון דער-
ווייטנס. אַפילו פאַר מיר שעמט זי זיך און לאַזט אַראַפּ די אויגן,
ווי איך גיב נאָר אַ קוק אויף אירע האַר. אַנשטאַט איר
שמענדיקן געדיכט-געקרייזטן פאַריק, דערזע איך אירע אייגענע,
קורצע, מאַנערע האַר. פאַרשטיקטע יאַרנלאַנג אַן לופט אונטער
דעם שווערן פאַריק, זיינען זיי אויסגעקראַכן. מיר ווערט
אומעטיק, ווי איך זאַל מיט אַמאַל פאַרלירן מיינע אייגענע
כוחות. און שוין אַן ווידערשטאַנד לאַז איך מיך ווייטער וואַשן.
מיין בעדערקע גיט אַ כאַפּ מיין גוף, פאַרכאַפּט אַפילו מיין
נשמה. ווי אַ שטיקל טייג לייגט זי מיך אויס אויפן בענקל און
הויבט מיך אַן אַזוי רייכן און קניפן, ווי זי וואַלט געוואַלט
אויסקנעמן פון מיר אַ חלה.

איך דריי זיך אום אויפן בויך, גיט זי מיר אַזאַ שמיץ אין
הינטן, אַזש איך שפּרינג אונטער.

— נו, וואָס וועסטו זאָגן, באַשינקע ? ס'איז גוט, אמת ? —
האַט די בעדערקע מיט אַמאַל געפונען איר לשון. — זע, ווי דו

ביסט רויט געוואָרן! אַ מחיה דיך אַ קנייפּ צו טאָן!
אַ צעמאַטערטע וואַרט איך, ווען ווער איך פּטור פּון איר.
מיט אַמאַל דערשרעק איך זיך. פּון הינמער מיינע פּלייצעס גיט
זיך אַ גאַס אויף מיר אַ כּוואַליע מיט וואַסער. אויף אַ רגע פּאַר-
שווינד איך אין דעם שטראַם. דאַס וואַסער הויבט און טראַגט
מיך, ווי אין אַ טייך.

דאַס גיסט מיך אַפּ די בעדערקע. פּון הנאה און פּון היץ,
צעניי איך, ווי ווייסער וואַקס.

— אַוּף! — גיט די בעדערקע אַ זיפּן און ווישט אַפּ איר
גאַז מיט גאַסע הענט. — שיינסט גאַר ווי אַ בריליאַנטל,
באַשינקע! צו רפּואה דיר, קינדיטשקע!

זי גיט אויף מיר אַ קוק מיט אירע גלעזערנע אויגן, אַפּ-
געקראַכענע פּון וואַסער, און וויקלט מיך שנעל אין אַ וואַרעמען
ליילעך אַריין.

אָוודאי ווילט זיך איר שוין אַליין זיך אַ ביסל אויסטריקענען.
מיט אירע ביידע הענט, רינגלט זי מיך לאַנגזאַם אַרום, ווי איך
וואַלט געווען אירע ווייסע, שבתדיקע ליכט, וואָס זי דאַרף
בענטשן.

פּון דער ווייטנס קוק איך צו, ווי מען האַט צו טאָן מיט דער
מאַמען.

אָוודאי האַט מען זי אויך געזיפּט און געריבן, ווי מיך,
און אָוודאי האַט זי זיך אויך מחיה געווען פּון די שעפלעך לעבלעך
וואַסער. אַבער זי איז גאַך נישט געווען אזוי שנעל פּאַרטיק.

גאַך דער וואַשעריי, רוקט צו די עלטערע בעדערקע אַ קליין
גיידעריק בענקל און זעצט זיך אַוועק צו דער מאַמעס פּיס. אויף
אַ קליין קעסטל, שטעלט זי אַנידער אַ מעשן לייכטערל און צינדט
אַן דאַס שטיקל ליכט, וואָס שמעקט אין אים. זי בלאַזט פּאַנאַנ-
דער דאַס פּייערל און הויבט זיך אַן קלאַנגן פּאַר דער מאַמען
אויף איר שווער לעבן. ווי אַלע אירע צרות זאַלן זיך אַריין-
שטופּן אין אים, פּאַלט איר רוקן שווער אַרונטער מיט איר קאַפּ

צוזאמען צו דער מאמעס פיס.

— גאט זאל שוין אויף אונדז רחמנות האבן און אויסלייזן
פון אלע יסורים! — הויבט זי אויף אירע אויגן פון דר'ערד. —
הלוואי, רבנו של עולם!
ווי צו פארגעסן זיך, הויבט זי אן קאלופען אין דער מאמעס
פינגער.

דאס ליכטל ברענט זיך פאנאנדער פון יעדער ברכה, וואס
זי זשוועט אן אין די נעגל, פריער ווי זי שניידט זיי אָפּ. מיט
יעדער ברכה לויטערט זיך, דאכט זיך, אויס איר הארץ.
די מאמע, מיט אַראַפגעלאַזענע אויגן, קוקט וואס די בע-
דערקע טוט מיט אירע פיס און הערט זיך צו צו אירע רייד.
הינטער דעם ברענענדיקן לייכטערל זיינען זיי ביידע, ווי
מיט אַ לייכטיקער קרוין אָפגעצאַמט פון פינצטערן באַד-צימער.
קאָפּ צו קאָפּ, לויכטן זיערע ביידנס ווייסע צורות, ווי אויס-
געכשרטע פאַר אַ קרבן.

אויסגעפוצט דער מאמעס פינגער, גיט די אלטע בעדערקע
א הויב דעם קאָפּ און גיט שמיל אַ זאָג דער מאמען:
— אלטע, מיר גייען איצט אין מקווה אַריין!
די מאמע שלינגט אַראָפּ איר אַמעס, ווי די בעדערקע וואַלט
איר אָנגעזאַגט אַ סוד.

ביידע שטייען זיי לאַנגזאַם אויף, גלייכן אויס די רוקנס,
גיבן טיף אַ זיפּץ, אַמעמען זיך אָן, ווי זיי וואַלטן זיך געקליבן
אַריבערגיין די שוועל פון קדשי-קדשים אַליין. זיערע ווייסע
שאַמנס פאַרשווינדן אין דער פינצטער.

איך האָב מורא געהאַט אַהין צו גיין. מען האָט געדאַרפּט
דורכגיין אַ הייסן צימער, וואו אויף לאַנגע בענקלעך ליגן און
מוטשען זיך אויסגעדריימע נפשות. אָנגעפאַרעטע בעזעמס
שמייסן זיי אין דער לופטן, באַשפּריצן מיט טראַפּנס זודיק
וואַסער. שווערע אַמעמס פאַרלויפן פון אונטער די בענקלעך,
ווי זיי אַלע וואַלטן געברענט אויף הייסע קוילן.

די היין פארקריכט מיר אין מויל, טוט א נעם פארן הארץ.
„עם איז אַוודאי א גיהנום פאר די, וואָס האָבן א פולע
עברות!“ — טראַכט איך און לויף שנעל נאָך דער מאַמען אין
מקוה.

איך פאַל ווי אין אַ תפיסה, אין אַ שוואַרצן קאַמער אַרײַן.
אויפן בריקל שטייט די אַלמע בעדערקע. אין איין האַנט
האַלט זי דאָס ברענענדיק לייכטערל, אויף דער אַנדערער וויגט
זיך ביי איר אַ גרויסער, ווייסער לײלעך.
די מאַמע (איך האָב אַזוי מורא געהאַט פאַר איר!) גייט
שטילערהײט אַראָפּ די פיר גליטשיקע טרעפּלעך און גייט ביזן
האַלדז אין וואַסער אַרײַן.

ווען די אידענע שרייט אויס אַ ברכה, דערשרעקט זיך די
מאַמע. ווי אַ פאַראורטיילטע, קוועטשט זי צו איר נאָז, מאַכט
צו די אויגן און טוקט זיך אין וואַסער ווי אויף אייביק, חלילה,
אַרײַן.

„ק... אַ... אַ... שער!“ — שרייט די אידענע מיט אַ
קול פון אַ נביא.

איך דערשרעק זיך ווי פון אַ דונער. אַ פאַרציטערטע, וואַרט
איך — אַט וועט אַוודאי זיך אַרויסרייסן פון שוואַרצן באַלקן
אַ בלייז און וועט אונדז אַלעמען הרגענען אויפן אַרט. צי אפשר
אַ מכול וועט זיך אויסגיסן פון דער שטיינערנער וואַנט און דער-
טרינקען אונדז אין דער פינצטערער מקוה.

„ק... אַ... אַ... שער!“ — שרייט ווייסער די אידענע.
וואו איז די מאַמע? עס פליושקעט נישט מער דאָס וואַסער.
אַבער מיט אַמאַל, ווי דאָס טייכל זאָל זיך צעשפאַלטן,
קריכט פון אים אַרויס דער מאַמעס קאַפּ. זי טרייסלט פון זיך
אַפּ דאָס וואַסער, ווי זי וואַלט אַרויס פון סאַמע גרונט ים.
דריי מאַל גיט די אידענע אַ געשריי, און דריי מאַל פאַר-
זינקט די מאַמע אין שוואַרצן וואַסער אַרײַן.

איך חלש שוין זיך דערוואַרטן, ווען וועט אויפהערן די

אידענע צו שרייען, און די מאמע זאל מער נישט דארפן פאר-
שווינדן אינעם וואסער.

זי איז דאך שוין מיד. איר גיסט זיך וואסער פון די האַר,
פון די אויערן. אַבער זי שמייכלט. אַ צופרידנקייט צעגיסט זיך
איבער איר גאַנצן גוף.

זי גייט אַרויס פון וואסער, ווי פון פייער, אַ ריינע און אַ
כשרע.

— צו געזונט אייך, אַלטינקע! זאַל זיין צו רפואה! —
שמייכלט אויך די בעדערקע.

אירע לאנגע אויסגעדארטע הענט גיבן אַ הויב אין דער
הויך דעם ליילעך. די מאמע וויקלט זיך אין אים אַריין, ווי אין
צוויי גרויסע ווייסע פליגלען, און שמייכלט צו מיר, ווי אַ ווייסער
מלאך. * * *

אַן אַנגעטאַנענע, אַ צעפאַרעמע, קיי איך מיין געפאַרענעם
עפל, וואָס איז שוין אַליין צעגאַנגען פון היץ, און ווארט אויף דער
מאַמען.

גלייך הויבט זיך די מאמע אַן צו אײלן, ווי זי וואַלט מיט
אַמאַל זיך דערמאַנען, אַז עס איז דאָך אין מיטנוואַך, און די
קראַם איז נאָך אַפן.

די הייליקייט און די וואַרעמקייט פון באַד רייסט זיך פון
איר אַפ. זי אײלט זיך אַנטאָן. די וויבער דערציילן איר זייערע
לעצטע צרות, ביז וואַנען זיי דערלאַנגען איר, ווער אַ קלייד,
ווער אַ שוץ. גלייך זיי וואַלטן מורא געהאַט, ווי די מאמע גייט
אַוועק, בלייבט זייער האַרץ אַ נישט-אויסגערעדטע ביז דעם
קומענדיקן דאַנערשטיק.

מיט ציטערנדיקע הענט וויקלען זיי איין אונדזער פעקל
וועש און וויקלען אויך מיך איין ווי אַ פעקל.
אַן אַנגעבלאָזענע פון וואַרעמקייט, קאַן איך זיך קוים אַ
ריר טאָן.

די מאמע צעטיילט דאָס טרינק-געלט און הערט נאָך אויס

די לאנגע ברכות, מיט וועלכע די וויבער באגלייטן אונדז.
— זאל זיין צו געזונט, אלטינקע! ביזן קומענדיקן דאָנער-
שטיק, אם ירצה השם! פאַרט געזונטערהייט! זיי געזונט,
באַשינקע! צו רפואה דיר!

איין וויבל שרייט איבער די אַנדערע, און אלע דעקן זיי
זיך שנעל איבער מיט זייערע פאַמשיילעם.
דאָס טירל שטופט זיך ווי אליין אָפּ. אויף אַ רגע פאַר-
האַלטן מיר זיך אויפן שוועל. אַזאָ קעלט!
פון שוואַרצן הימל שיט שניי. עס בליצן שטערנדלעך,
שנייעלעך.

וואָס איז עס — נאַכט צי טאָג? אין די אויגן — ווייס און
קאַלט.

דער פורמאן און זיין פערדל זיינען אויסגעוואַקסן אין אַ
הויכן ווייסן באַרג.

שוין-זשע זיינען זיי פאַרפראָרן געוואָרן?
— צו געזונט! — גיט אַ שמייכל דער פורמאן. זיינע נאַמע
וואַנצעס קלעפן זיך ווי אָפּ פון מויל. פון זיינע דיקע ברעמען
פאלן אַראָפּ קייקעלעך שניי.

עס צעהירזשעט זיך דאָס אָפּגעלעכטע פערדל.
— פאַרט געזונטערהייט! — שרייט מען נאָך פון באַד-טיר.
דאָס שלימל גיט זיך אַ גליטש. „האַפּ-האַפּ!“ — בייטשט
דער פורמאן זיין מאַנער פערדל.

נאָך שנעלער, ווי פאַרן אוועקפאַרן, לויפט דורך די מאַמע
דעם „פאַראַדנעם כאַד“, לאַזט דאָרט איבער דאָס פעקל וועש.
דער ריח פון שטוב, פון קראַם גיט איר אַ שמיץ אין פנים.
„גאַט ווייסט, וואָס ס'האַט זיך דאָ אָפּגעטאַן אָן מיר!“
ווי אַ שולדיקע, לויפט זי אָפּוואַשן איר פאַררויטלמע צורה
און אַנטלויפט ווידער אין קראַם אַריין.
מיר פאַרדריסט, וואָס ס'האַט זיך אַזוי גיך געענדיקט די
וואַרעמע באַד.

שבת

זוין פון אין דער פרי הויבט זיך אן דער פרייטיק אנדערש, ווי יעדער אנדער טאג.

צו דעם אנבייסן געפינען מיר אויף די ברייטע אונטער-פענצטערס, לעבן די פלאדנס, פלעצלעך, סוכארעס נאך א בארג מיט אנגעשמאפטע ציבולניקעס.

פרייטיק קאכט מען נישט קיין ווארמעס. אנשמאט ווארעם געקעכץ שמופט מען יעדערן א ציבולניק אין האנט אריין. א גרויסער, ווי אן אויוון מיט רויטע קוילן, געדיכט אנגעפילט מיט געפרעגלטע ציבעלע, האלט זיך דער ציבולניק קוים איין אין האנט. מיטן ערשטן בים פארקלעפט זיך דאס מויל און דער טייג בלייבט שטיין אין בויך, ביז מע שמופט אים נישט דורך מיט א גלאז קאלטער מילך.

— נישקשה, קאנסט אים אויפעסן, וועסט זיך נאך אויס-הונגערן ביז דער וועטשערע! — מונטערט מיך סאשע, די דינסט. ערב שבת מומלט זיך די שטוב א גאנצן טאג. פון אין דער פרי אן האקט מען ציבעלע. די קיך איז ווי א מיל. דער אויוון ברענט. הוה קאכט. דא — באקט זי חלה, דא — פליקט זי הינער. ווייכע פעדערן ווארפן זיך אן אין איר פארטוך, פליען ארום איר קאפ, ווי די הינדעלעך אליין וואלמן זיך צעפלויגן מיט זייערע פליגלען. אין א קליין מולטערל צעהאקט חוה דאס בערגל אפגעשיילטע ציבעלע, ביז פון זיי ווערט א הופקע נאמע קאשע.

חוהס אויגן ווערן נאם. ס'דוכט זיך, פון אונדז אלעמען שמעקט שוין מיט ציבעלע. ריחות, איינער שארפער פון דעם אנדערן, טראגן זיך איבער דער שטוב.

ס'צאפלט זיך אין אן עמער וואסער א גראבער, לאנגער פיש. שווער פארקאפט ער מיט די אויסגעשפרייטע נעזלעך די טראפנס וואסער. זיינע לעצטע כוחות לאזן זיך ביי אים אראפ אין עק.

ער צעשמייסט מיט אים דעם גאַנצן עמער. אויסגעשפּריצט דאָס
וואַסער, אויסגעבלאָזן דעם לעצטן אַמעם, בלייבט דער פּיש ליגן
מיט אַן אַפּענעם מויל. זיינע שפּיציקע זשאַברעס שמעכן די
אויגן.

ס'דוכט זיך, נישט איין פּיש, אַ גאַנצע נעץ מיט פּיש האַט
זיך אויסגעשאַטן אויפן דיל פון קיך און יעדער פון זיי וויל אַ
כאַפּ מאַן, אַ בייס מאַן אונדזערע אייגענע פּיס. די קעכין שמעלט
זיך אַוועק, ווי אַ גולן, איבער דעם אויסגעצויגענעם העכט. זיין
הויט גלאַנצט נאָך מיט טראָפּנס וואַסער. חוה האַלט דעם פּיש
פאַרן עק. ער גליטשט זיך אויפן נאַסן ברעטל. גיט די קעכין
אַ כאַפּ דאָס האַקמעסער און שמופּט אים אַריין אין דעם גראַבן
בייכל פונעם פּיש.

שטיקלעך בלוט פאַלן אַרויס. דער פּיש צעפלאַצט זיך. אַן
רחמנות צעשניידט אים די קעכין אויף שטיקער. זי נעמט אַרויס
דאָס פלייש, וואַרפט אָפּ די הויט.

זוי מיט ניי בלוט פילט זיך אַן דער פּיש מיט די צעהאַקטע
ציבעלע און אַנגעווייקטע חלה. די שטיקלעך אַנגעשמאַפטע פּיש,
באַשפּריצט מיט וואַסער, זעען אויס, כמעט ווי לעבעדיקע. זיי
וואַרפן זיך ווי אַליין אַריין אינעם קופּערנעם פאַן און קאַכן זיך
לאַנגזאַם אונטער אַ קליין פייערל, ביז זיי ווערן געל און רויט.
דער ריח רייצט, קיצלט די נאַז. ער ברענגט אונדז דעם ערשטן
שבתדיקן מעם.

קיינער זיצט נישט מער איין אויף זיין אַרט. דער רבי מיט
די קלענערע ברידער אַנטלויפן אין באַד. סאַשע דרייט זיך אין
עס-צימער, זוכט אויף די אַלמערס, רייצט זיך מיט אַ פאַר-
שפּעטיקמן ברודער.

— גיי, גענוג דיר צו טרינקען טיי! כ'דאַרף אויספּוצן דעם
סאַמאָוואַר, ס'איז דאָך באַלד שבת!

— וואָס איז עס נאָך פאַר אַ צרה! זי לאַזט גאַרנישט אויס-
טרינקען אַ גלעזל טיי! אַ נייע רביצין געוואָרן!

פון יארן לאנג אין שטוב, היט סאשע שטארק אפ ס'מיל-
כיקס, ס'פליישיקס און דעם שבת, ווי איר אייגענעם זונטיק. אן
א ווארט, גיט זי זיך א קער מיטן רוקן צום ברודער, און שלעפט
אראפ דעם סאמאוואר פונעם מיש. פארקאפט נאך אונטער איר
ארעם דעם לאנגן טאץ, דאס שווענק-שיסעלע, וואס איז פול גע-
ווען מיט אנגעקאפעטע טראפנס, כאפט ארויס פון דער האנט
די צוקער-פושקע, דאס לעפעלע. אנגעלאדן, ווי אן אייזל, טראגט
זי עס אוועק פוצן און רייבן אין דער קיך.

איר אנטקעגן טראגט זיך הוה, טאפטשעט מיט אירע גראבע
פיס. מיט ביידע הענט האלט זי אונטער א גרויס ברעט, גלייך זי
וואלט אויפגעהויבן דעם דיל אליין און אים געטראגן אויף זיך.
אויף דעם ברעט, באשאטן מיט מעל, ליגן, ווי קייסערינעס, צוויי-
דריי געפלאכטענע, אויסגעלאקירטע קיטקעס. קלענערע חלות
רינגלען זיי ארום. אויף אלע זייערע קעפלעך, אויסגעלייגט דין,
געפלאכטענע צעפלעך.

אויף דעם סאמע שפיץ ברעט האלט זיך קוים א קליין פיצל
חלה, וואס די קעכין האט אויסגעקייקלט פאר מיר פון אן איבער-
געבליבענעם שטיקל טייג. ערשט פון אויוון, בלישמשען די אלע
חלות מיט זייערע פאררויטלמע באקן, ווי פארברענטע פון זון.
די קעכין קוקט אויף זיי און קלייבט נחת. איר ווילט זיך
נישט ארויסלאזן זיי פון די הענט.

— גאט צו דאנקען, געראמענע חלה! — שמייכלט זי צו.
די חלות גלימט זי פאמעלעך אראפ פונעם ברעט אויפן
פענצטער. זי לייגט אונטער א האנטוך, מיט אן אנדער האנטוך
דעקט זי זיי איבער, ווי זי וואלט מורא האבן פאר א ביז אויג,
וואס קאן זיי קאליע מאכן.

אנגעבלאזענע פון היץ, פארשטיקן זיך די חלות פון זייער
אייגענער פארע און קילן זיך לאנגזאם אפ. דער טאמע גייט
פלוצים אין שטוב אריין. זעצט זיך צו צום מיש, נעמט ארויס

פון קעשענע א קליין מעסערל (ווי קומט צו דעם מאטן א מעסערל?) און נעמט פאנאנדער א שטיקל פליס-פאפיר.

ער לייגט אויס זיינע הענט אויפן מיש, הויבט אן אפשניידן די נעגל. שניידט פאמעלעך, רונד ארום, אין האלבלבנהלעך. די נעגל פאלן, קלאפן זיך אפ אן דעם פאפיר. וויקלט זיי דער מאטע אריין אין א פעקעלע, און מיט א ברכה אויף די ליפן, ווארפט ער זיי אינעם אויוון אריין. ער קוקט נאך צו, ווי ס'פארברענט זיך דאס פעקעלע און גייט ווייטער אוועק אין קראם.

— חוה, גיט א שטיקל ברויט! — שמופט זיך אריין אין קיך אן ארעמע אידענע.

זי איז פארהאנגען מיט שמאטעס. איין אויסגעקראכענע פאטשיילע אויפן קאפ, די אנדערע — אויף די פלייצעס. דאס קליינע פנים — צעקנייטשט, ווי די פאלדן פון איר קליידל. דער קורצער שטערן פאררוקט אונטער דער פאטשיילע, פון וועלכער עס שימט זיך, ווי שטויב, פארפלאנמערטע קאלטנס גרויע האר. בלויז אירע אויגן קריכן פון דעם גרוי ארויס, ווי לעצטע שטיק-לעך אפגעברענטע קוילן פון אונטער א בערגל אש. די בעמלערין בלייבט שטיין ביי דער טיר און פארשמעלט מיט זיך דאס גאנצע ליכט פון דרויסן. זי ווייס, זי האט פארשפעטיקט, האט זי מורא פאר דער קעכין. זי גיט שמיל א זיפן.

חוה פארקעט זיך אין אויוון און מיט אמאל טוט זי א צי מיט דער נאז: ס'האט איר א שמעק געמאן מיט א זויערן שימל. קערט זי זיך אום.

— אויסגעשלאפן זיך! גאט צו דאנקען, נאך איינע! ווער קאן זיך אננעמען אויף אייך אלעמען? וואס איז היינט, ערב ראש-חודש, וואס? די גאנצע שטאט מיט ארעמעלייט איז דא איבערגעווען!

די בעמלערין שטייט, ווי א שולדיקע, מיט אראפגעלאזענע אויגן. חוהס קול האט זיך געביטן:

— נישט געקאנט קומען פריער? באלד דארף מען דאך

ליכט בענמשן. נא, סיי-ווי-סיי וועט עס זיך פאטריקענען ביז
שלש-סעודות, — בורמשעט הוה און שמעקט אריין דער בעט-
לערין אין בוזעס א האלכן לעכל ברויט.

— איר ווייסט, — זאג איך אן דער אידענע, ווי א סוד, —
ביי דער מיר פון קראס שטייט אונדזערס א אינגל און טיילט
נדבות!

זי גיט אויף מיר ווארעס א קוק — אַוודאי איז זי שוין
דארטן געווען, זי קומט דאך יעדן פרייטיק אריין — און אן
א ווארט גייט זי שמיל פון קיך ארויס.

סאשע טוט א כאפ אן עמער וואסער, ווי נאך דער ארעמער
אידענע האט זי געמוזט אויסוואשן דעם דיל.

צוערשט לויפט זי אין עס-צימער אריין, ווארפט פון זיך
אראפ אירע אויסגעטראטענע פאנטאפּל, בלייבט שטיין באַרוועס
אין מיטן שטוב. א קוק אהין, א קוק אהער. פאראשערט אירע
קליידלעך, איינס נאך אן אנדערן, ווי זי וואלט זיי אויפגעהאנגען
אויף זיך, א שמיר געטאן מיטן נאסן מיכל און זיך צעלאפן
איבערן דיל. וואסער פליוכעט פונעם עמער, רינט פונעם מיכל,
פארשמירט סאשעס ווייסע פיס.

— סאשע, ווארט א ווילע! וואס שפריצסטו ווי א פאנטאן?
כ'וויל ארויפקיכן אויף דיין רוקן און אזוי איבערשווימען דעם
טייך וואסער.

— באַשקע, משוגענע, שפרינג ביכער אראפ! פארשמירסט
מיר דעם גאַנצן בריק. דו הערסט? אַניט, גיב איך דיר אזא
פאטש אין הינטן... אוי, וואס טוסטו? קיצל מיך נישט אזוי!
קראַצסט זיך גאר, ווי א קאַץ!

זי גלייכט מיט אַמאַל אויס איר רוקן און איך גלימש זיך
אויפן נאסן באַדן אראפ.

— אַהא, געקראַנגן? קום בעסער, העלף מיר אויסציען דעם
מיש. זעסט, עס ווערט שוין פינצמער.

מיר נעמען פאַנאַנדער דעם גרויסן עס-מיש, לייגן אהין אריין

ברעמער. דער מיש ווערט אזוי לאנג, אז ווי איך זאל נישט אויסציען מיינע הענט, קאן איך נישט דערלאנגען דעם אנדער עק מיש. א ווייס, גלאנצענדיק מישמוך גיט א סוויסמש און פאר-לויפט איבער דעם גאנצן מיש. אין איין רגע פארשווינדן די פיסלעך פונעם מיש. די עקן פון דעם מישמוך פאלן אראפ און לייגן זיך אויס אין פאלדן, ווי אין א שליף. סאשע יאגט מיר. — באשומקע, וואו ביסטו? נא, צעהענג די האנטיכער, יעדן אויף זיין משוואק.

— דא זיינען נאך דא סערוועטקעס, וואס טאן מיט זיי?

— איינע לייג ארויף אויף דעם טאטנס קימקעס.

איך גיי צו צום טאטנס ארט און דעק איבער די קימקעס,

ווי א כלה מיט א שלייער.

אויף דעם אנדערן עק מיש שטייט שוין דער מאמעס גרוי-סער זילבערנער לייכטער פון פינף רערלעך. אוודאי, צוליב א מזליקער צאל, שמעלט מען צו נאך צוויי איינצעלנע לייכטער. אין אלע זיבן רערלעך שאקלען זיך ווייסע, לאנגע ליכט. לעבן דער מאמעס לייכטער האלט זיך קוים אויף זיינע קורצע פיס מין קליין לייכטערל. דער טאטע האט עס מיר געבראכט א מתנה. זיין אויסגעקריצטער זילבער איז ווי א דורכזיכטיקער שפינוועב אויסגעשניצט. דאס קליינע בעכערל שמעקט אין מיטן פון א בריקל, וואו שפעטער וועט אויסגיין טראפנווייז מין ליכטל. דער גאנצער מיש, ווי א פארחלומטער ווייסער פאלאץ, בלייבט שטיין רואיק, ווי ער זאל אויף עפעס ווארטן. מיט אמאל צימערן אויף ערגעץ וואו די פראנדון פונעם מישמוך, ס'דערגייט צו מיר א ווייטער גערויש... ס'הערט זיך, ווי עס לאזן זיך אראפ די לאדנס פון דער קראם. דאס אפגעשרויפטע אייזן סקריפעט. גאט צו דאנקען, מען מאכט שוין צו די קראם! ס'הערן זיך די קולות פון די אָנגעשמעלטע, וואָס איילן זיך אַהיים.

— גיי שוין אוועק, לאז אלץ איבער! דו וועסט דאך נישט

קאנען מער נעמען דעם טראמוואי! — יאגט די מאמע די קא-

סירשע, וואָס האָט געוואוינט אויפן עק שטאָט און פלעגט כסדר זיך פארהאלטן אין קראָם שפעטער פון אלעמען.

אַט קומט דער טאָטע אין שטוב אַריין. איך שטיי און וואַרט אויף אים, ווי אויף אַ גאָסט.

— באַשקע, דו ווייסט נישט, וואו קריג איך אַ ריינעם קאַלנער, אַ פאַר מאַנושעמן ?

— נאַ, טאָטע, אַט ליגן זיי דאָך אויפן שפיגל-טייש.
דער טאָטע גייט דורך דעם שפיגל, קערט אָפּ דעם קאַפּ:
ער דערנעמט אין דעם שפיגל זיין געזיכט.

— וואָס איז עס נאָך פאַר אַן אַנשיקעניש ! פאַרוואָס פאַר-
וואַשט מען אַזוי די לעכלעך, אַז מען קאָן גאַרנישט אַהין אַריין-
שמעקן אַ קנעפל ?

דער טאָטע שוויצט און שטיקט זיך מיט דעם נייעם קאַלנער.
— טאָטע, ווילסט, כ'וועל בעטן ביי סאַשען אַן אַנדער
קאַלנער ?

— ווער האָט צייט אויף דעם ? באַלד דאַרף מען דאָך גיין
אין שול.

סאַשע טראַגט אַריין דעם סאַמאָוואַר, צינדט אַן דעם לאַמפּ.
דער אויסגעפּוצטער סאַמאָוואַר קאַכט און זידט, גלייך אַ גאַנצער
„פאַראַוואַז“. דער הענגלאַמפּ שפּריצט מיט פּייער. ס'ווערט
וואַרעם און ליכטיק אַרום. דער טאָטע זעצט זיך צו צום טיש
און טרינקט רואיק זיסן טיי מיט וואַרעניעס.

די לעצטע פאַרלאַזט די קראָם די מאַמע. זי פּרוּוואַרט נאָך
אויס אַלע טירן, צי זיי זיינען פאַרשלאָסן. אַט הער איך שוין
אירע דראַכנע טריט. אַט שפּאַרט זי צו די בלעכענע טיר פון
דער הינטער-קראָם. אַט שורשעט איר קלייד. אַט גליטשן זיך
שוין אירע ווייכע שיכלעך אין עס-צימער אַריין. אויפן שוועל
שמעלט זי זיך אויף אַ רגע אָפּ, ווי דער ווייסער טיש מיט די
זילבערנע לייכטער וואַלטן איר פאַרבלענדן די אויגן. גלייך הויבט
זי זיך אַן איילן. וואַשט שנעל אָפּ דאָס פנים, די הענט, ציט

איבער א ריין ווייס שפיצן-קעלנערל, וואָס זי פלעגט תמיד טראָגן אויפן האַלדז און, ווי גאָר אַ נייע מאַמע, גייט זי צו די לייכטער צו. מיט אַ שוועבעלע אין האַנט, צינדט זי אָן איין ליכט נאָכן אַנדערן. אַלע זיבן ליכט צימערן אויף. דאָס פייער צעברענט זיך דער מאַמען אין פנים אַריין. ווי אַ פאַרכישופטע, לאַזט זי אַראָפּ די אויגן. לאַנגזאַם, דריי מאַל נאָכאַנאַנד, רינגלט זי אַרום די ליכט מיט אירע ביידע הענט, גלייך זי וואַלט מיט זיי אַרום-גערינגלט איר האַרץ. און מיט די ליכט אינאיינעם צעשמעלצן זיך אירע וואַכעדיקע דאָגות.

זי בענטשט ליכט. שמילע ברכות פליסטערן דורך אירע פינגער און גיבן צו דעם פייער נאָך מער היץ. עס לויכטן דער מאַמעס הענט איבער די ליכט, ווי ס'לויכטן די לוחות איבערן אַרום-קודש.

איך שטופ זיך צו נעענטער צו איר. מיר ווילט זיך אַליין פאַרקריכן אונטער אירע בענטשנדיקע הענט. איך זוך איר פנים. כ'וויל איר אַריינקוקן אין די אויגן. זיי באַהאַלטן זיך הינטער אירע אויסגעשפּרייטע פינגער.

איך צינד אָן מיין ליכטל אָן דער מאַמעס ליכט, הויב אויך אויף, ווי זי, די הענט און, ווי דורך אַ טויערל, זשוזשע איך אַריין אין מיין קליין ליכטל די ברכות, וואָס איך כאַפּ איבער פון דער מאַמען.

מיין ליכטל, נאָר-וואָס אַנגעצונדן, קאַפעט שוין מיט טראַפּנס. מיינע הענט דרייען זיך אַרום אים, ווי צו פאַרהאַלטן זיינע טרערן.

איך דערהער, די מאַמע אין איר בענטשן דערמאַנט דאָ איין נאַמען, דאָ אָן אַנדערן. דערמאַנט דעם מאַמן, די קינדער, איר אייגענעם פאַטער, מוטער. אַט איז מיין נאַמען אויך אַריין-געפאַלן אין דעם פייער פון די ליכט. מיר ווערט הייס אין האַלדז. — זאָל דער אויבערשטער זיי בענטשן! — לאַזט די מאַמע

ענדלעך אירע הענט אַראָפּ.



— צמן! — פארשטיק איך זיך הינטער מיינע פינגער.
 — גוט שבת! — שרייט אויס די מאמע אויפן קול.
 איר פנים, אויפגעפנט, איז ווי אויסגעליימערט געווארן,
 ווי אין זיך אריינגענומען די ליכטיקייט פון די שבת-ליכט.
 — גוט שבת! — ענטפערט דער טאטע פון דעם אנדער עק
 מיט און הויכט זיך אויף, גיין אין שול אריין.
 — גוט שבת! — שרייט די קעכין פון דער קיך.
 חוה האט אויך אראפגענומען פון די פאליצעס אירע צוויי
 מעשענע לייכטער, אהין אריינגעשטעקט א פאר קורצע ליכט.
 דעם אפגעריבענעם מיט איבערגעדעקט מיט א קליין ווייס-מיש-
 טיכל — נישט צו דערקענען די פארהארעוועטע קיך. דאס
 ווייסע מיט זיך צוויי ווייסע ליכט האבן זי איינגעשטילט.
 יעדע זאך אוועקגעשטעלט, אויפגעהאנגען אויף אן ארט.
 אפילו דער אויוון האט זיך פארמאכט מיט א שווארצער
 בלעך. דער פריפעטשאק זיך אפגעליידיקט פון מעפ און שפענד-
 לעך. די ווענט געווארן ווייסער, זיך אויסגעמריקנט פונעם
 שווייס. אומעטום — אויסגעקערט, אויסגעוואשן — שבת.
 חוה יצט ביים מיט, ווייסט נישט וואס צו טאן מיט אירע
 לידיקע הענט. מיט אמאל איז אויף איר אנגעפאלן אן אומעט.
 איר האט זיך פארוואלט זיין אליין, כאטש אויף א רגע ווערן
 א שטיקל באלעבאסטע.
 — סאשע, גיי ארויס אויף א ווילע! — ווייזט זי דער
 קריסטין מיט די אויגן אויף דער טיר.
 חוה — איבערגעבליבן אליין, צינדט אן די ליכט. פון
 יארנלאנג ביי פרעמדע, אויסגעוואקסן אין דער פרעמד, דער-
 מאנט זי זיך איצט. אז זי האט אויך אמאל געהאט א טאטן, א
 מאמען, אן אייגענע היים.
 — ברוך השם, גאט האט נישט געוואלט מיך בענטשן מיט
 מיין אייגן באלעבאטישקייט, אודאי געזינדיקט... — לאזט זי
 אראפ א טרער. אירע אויגן שמעלצן זיך מיט די ליכט אינאיינעם.

— אַכער געלויבט דעם אויבערשמן, וואָס מען וואוינט נאָך
 צווישן באַלעבאַטים, אין אַ אַידיש הויז. מען איז דאָך אידן. אַך! —
 טוט זי אַ זיפּץ. — איך האָב דאָך ערגעץ וואו געהאַט אַ
 סידור. וואו האָב איך אים פאַרשמעקט?
 — אַן אַ הייליק וואָרט, טאַג און נאַכט מיט דער שיקסע,
 מען קאַן דאָך נאָר פאַרגרעכט ווערן! — זי געפינט איר פאַר-
 שמאַלצענעם סידור, מיט אים אויף און בענטשט ליכט אויפן
 קול.

* * *

אַלע זיינען אַוועק אין שול. איך מיט דער מאַמען בלייבן
 אַליין אין שטוב. דער וויסער טיש מיט די ליכט ברענען, ווי
 פאַר אונדז אַליין. ס'דוכט זיך, דער הימל האָט זיך אויך אַנ-
 געוואָרעמט פון די ליכט און קוקט אין פענצער אַריין. די
 מאַמע ויצט אונטער דעם בליצנדיקן הענגלאַמפּ און דאַוונט שטיל.
 עס זשומען אירע ברכות. אַמאָל גיט אַ קרעכץ אַ ליכט. מיין
 ליכטעלע איז שוין כמעט אינגאַנצן אויסגעגאַנגען. איך שמוץ
 זיך צו נאָר נאָענט צו-דער וואַנט און שמעל זיך שמונה-עשרה.
 ס'אַמעמט די וואַנט, אַמעמט ווי אַ לעבעדיקע. כ'וויל ווי
 אַריינאַקסן אין איר. כ'האַב מורא זי אַנצורירן אַפילו מיטן
 סידור. אַט הערן זיך שוין קולות פון פירהויז. דאָס זיינען גע-
 קומען די ברידער פון שול צוריק. זיי שמופן זיך ביי דער טיר,
 אַרייען איבער איינער דעם אַנדערן.
 — א, ווי געפעלט דיר דער חזן? זיך געיאָגט, ווי אויף אַ
 שרפה!

— און דו ביסט כאַטש אויסגעשמאַנען שמונה-עשרה?
 — איך? כ'בין געשמאַנען לעבן פעטער בערע... האָט ער
 אַנגעהויבן שפּייען...

— א, ביסט אַ גראַבער יונג, ישראל! העלף מיר בעסער
 אַרויסשלעפּן דעם אַרבּל, ס'אונטערשלאַג האָט זיך מיט אַמאָל
 פאַרדרייט, ווי אַ טערקישער בייגל.

— גיי, גיי, האַסמט אַליין אַ פאַרדרייטן מוח!
זיי וואַרפן זיך מיט די מאַנטלען.
מענדל הלומט אָן אַ זייט:
— אז מיר וואַלט מען מאַרגן געבן אָן עליה...
— וואַלסטו זיך טרייסלען, ווי אַ בעזים... — ענטפערט פאַר
אים אַבראַשקע.

— שאַ! — פאַלט אויף זיי אָן דער רבי, וואָס גייט אין שטוב
אַריין. — נאָר אויסלאַכן פון דער גאַנצער וועלט קאַנט איר...
זאָנט כאַטש גוט שבת, שקצים!
דער רבי וואַרטשעט שמיל, געלאַסן, ווי לכבוד שבת וואַלט
זיך איינגעשמילט זיין וואַכעדיקער פיבער.

פאַרוואָס קומען זיי, די ברידער, פון שול תמיד צעקאַכטע?
גיין אַהין מוז מען זיי טרייבן: ס'איז דאָך שפעט, גייט שוין אין
שול אַריין! קומען זיי צוריק, הערן זיי נישט אויף צו לאַכן.
ס'קלעקט זיי מעשיות אויף אַ גאַנצער וואָך. וואָס קומט דאַרטן
פאַר אין שול? און וואָס מוט דער טאַטע אזוי לאַנג אין שול?
ער קומט פון דאַרט אַלע מאַל דער לעצטער. מסתמא, שמערן
אים די אידן, וואָס דאוונען הויך אויפן קול. שמעלט זיך דער
טאַטע שמונה-עשרה, ווען אַלע קלייבן זיך שוין גיין אַהיים.
אַפילו פרייטיק פאַרנאַכט בלייבט ער לאַנג אין שול. אַלע זיך
צעגאַנגען, איז דאַרטן שמיל. אַ פאַר פליגן זשומען נאָר אַרום
די ברענענדיקע לאַמפן.

דער טאַטע אַליין אויף זיין אַרט, אין מזרח, שאַקלט זיך פון
איינן זייט אין דער אַנדערער, ווי דער בוים פון שול-הויף דורכן
פענצטער. ער דאוונט שמיל, מיט פאַרמאַכטע אויגן, ווי אַפּ-
געריסן פון דער וועלט. זיינע פסוקים פליסטערן, זיי פליגלען
זיך אַרום אים. פון דערווייטנס קוקט אויף אים דער שמש. אַ
קליינער, דאַרער איד, דאַרער פון די גראַבע ספרים, וואָס זיינען
אַנגעוואַרפן אויף דעם טישל, לעבן אים.

אַליין האַט דער שמש שוין לאַנג אַפגעדאוונט. ער דאוונט

אַפּ דער ערשטער, די באַלעבאַטים זאָלן אויף אים נישט דאַרפן
וואַרטן. זיצט ער שטיל, ווי די וואַנט, און וואַרט אויפן מאַטן.
דער מאַמע שאַקלט זיך, גיט זיך אַ שאַקל אויך דער שמש אין
זיין ווינקל. דער מאַמע גיט אַ קרעכץ, טוט אויך אַ זיפץ דער
שמש. דערהערט דער שמש, ווי דער מאַמע שאַרט מיט די פיס,
שמעלט ער זיך גלייך אַוועק. רוקט זיך דער מאַמע אַפּ פון דער
וואַנט, גיט זיך דער שמש אַ רים פון זיין בענקל.

— גוט שבת, גוט שבת, ר' שמואל-נח! — לויפט ער צו אַ
צופרידענער, וואָס דער מאַמע איז אויס שמונה-עשרה און מען
וועט זיך אַפּרוען אַ וויילע.

— גוט שבת! — ענטפערט דער מאַמע, ווי נאָך אין חלום,
און שפייט אויס אין אַלע דריי זייטן. דער שמש העלפט אים
אַנטאָן דעם מאַנטל.

ר' שמואל-נח! — גיט דער שמש שטיל אַ זאָג. — אויפן
שול-הויף זיינען איבערגעבליבן אַ פאַר זעלנער, באַלעבאַטישע
קינדער, ברוך-השם אין דער פרעמד...

— וואָס רעדסטו? — לעבט זיך אויף דער מאַמע. — גיי
גיכער זאָג זיי אָן, זיי זאָלן נישט אַוועק, חלילה, זאָלן זיי גיין
מיט מיר... אַ אידיש קינד, שבת אָן אַ וועטשערע! גאַט זאָל
אויסהיטן!

— גוט שבת! — פאַרשעמט, וואָס ער האָט פאַרשפעטיקט,
גייט דער מאַמע גיך אין שטוב אַריין. — אַלמע, ס'זיינען דאָ אַנ-
שמענדיקע, באַלעבאַטישע קינדער, בעט זיי צום טיש! — רופט
ער זיך אָן צו דער מאַמע און ווייזט איר אויף צוויי זעלנער,
וואָס זיינען געבליבן שעמעוודיק שטיין אין טיר.

די ברידער ווערן אַנטשוויגן, קוקן אָן די געסט. אַבראַשקע
האַלט נישט אויס און גיט אַ שפרונג צו זיי. די בלישמשענדע
מיליטער-קנעפלעך פאַרבלענדן אים די אויגן. ער קאָן נישט
איינזיצן, ער מוז אויסטאַפן יעדע זאָך באַזונדער.



— גיט מיר אַנטאָן אייער רימען, איר ווילט ? און וואו איז
אייער ביקס ?

די ברידער פאַרשלעפּן די סאַלדאַטן צו זייער עק מיט. דער
טאַטע גייט וואַשן די הענט. דריי מאָל גיסט ער אַפּ פּון דער
שווערער קופּערנער קוואַרט יעדע האַנט באַזונדער און לאַנגזאַם
ווישט ער אויס יעדן פינגער. נאָך אים גיבן זיך אַ לאַז צו דעם
וואַש-מיש די ברידער. יעדער כאַפט איבער ביי דעם אַנדערן
דאָס טראָפּן וואַסער, וואָס איז איבערגעבליבן אין קוואַרט נאָכן
טאַטן. דעם האַנטוואַך רייסט מען פּון די הענט אַרויס.
די שמוּלן רוקן זיך אַפּ, שמוּפּן זיך צו. יעדער פאַרכאַפט,
ווי מיט גוואַלד, זיין אַרם.

— שאַ ! — גיט דער טאַטע אַ געשריי. — וואָס איז עס פאַר
אַ שלאַגעריי אום שבת ? איר וואַלט זיך געדאַרפט שעמען פאַר
פּרעמדע מענטשן ! נו, גענוג, — קידוש ! — ווייזט ער אויפן
בעכער, פול מיט וויין.

אַלע שטעלן זיך אויף. ס'ווערט שמיל. אין מיר שמעלט זיך
אַוועק די קעכין. דער טאַטע וואַרט אַפּ אַ ווילע, ווי ער זאַל זיך
אַננעמען מיט כוח. דער זילבערנער בעכער, אינגאַנצן אויסגע-
קריצט מיט שוואַרצע קווייטעלעך, וויגט זיך, ווי אַ פולער עמערל
אין זיין האַנט. דער וויין גיסט זיך אים איבער די פינגער, באַ-
שפּריצט דאָס ווייסע מיטשטוך. דער טאַטע שמעקט מיפּער אַריין
דעם בעכער אין האַנט, האַלט אים צו מיט אַלע פינגער. פינגער.
אַ שאַקל אין איין זייט, אין דער אַנדערער. ער הויבט אָן דעם
קידוש. די אויגן פאַרמאַכט, שעפט דער טאַטע די ברכות, ווי פּון
דעם בעכער אַרויס. זיין גרויסער שטערן קנייטשט זיך. זיין קול
פאַרגייט אין אַ ניגון, וואָס זאַפט זיך אָן אַליין מיט דעם וויין,
און, ווי דער ניגון, ווערט דער וויין נאָך טיפּער, רויטער. דער
ניגון וויגט אונדז אויך שמיל איין.

— אַמין ! — דער טאַטע טראָגט צו דעם בעכער צום מויל
און מיט נאָך אַראַפּגעלאָזטע אויגן טרינקט ער אַ ביסל אַפּ.

— אמן! — ענטפערן מיר אלע צוזאמען אויפן קול.
— אמן! — רופט זיך אפ די קעכין פון טיר און אנטלויפט
צוריק אין קיך.

די מאמע שלינגט שמיל אראפ א פאר טראפנס וויין און
שפעטשעט: — דערלעכט שבת, אלע געזונט, געלויבט דעם
אויבערשטן!

— מאך א ברכה, באשענקע! — כאפט זי זיך אויף און גיט
מיר א זופ טאן פונעם בעכער.

דער וויין גיט מיר ווי א בים אין מויל. איך זיין אין מיין
ווינקל, ווי אלע מאל, צווישן דעם טאטן און דער מאמען. זייער
אמעם בלאזט מיר אין פנים. דעם טאטנס בארד גיט אמאל א
גלעט מיין פלייצע. אויף זיינע וואנצעס איז געבליבן הענגען
א טראפן וויין, ווי דער וויין פון קידוש וואלט אים צעקוועמט
די ליפן ביזן בלוט.

— איר ווילט מאכן קידוש? — לייגט דער טאטע פאר דעם
עלטערן סאלדאט, און דער טראפן וויין פון די וואנצעס שפרינגט
אויף מיר אראפ.

— ניין, א דאנק! — ווערט רויט דער פארשעמטער גאסט
און טוט א הוסט.

— נו, מאכט המוציא! — מאכט דער טאטע א ברכה אויף
די קיטקעס, צעשניידט זיי אויף שטיקלעך.

א טיש מיט הענט גיט זיך א צי צום טאטן. מיט אמאל,
אלעמענס אויגן האבן זיך אפגעשטעלט אויף דער דינסטמיידל,
וואס איז אין טיר אריין. ס'האט א שמעק געטאן מיט ציבעלע
און פעפער.

סאשע, א פאררויטלעט, וואס אלע ווארטן אויף איר, טראגט
פאמעלעך צו דער מאמען דעם פאלומיסעק פיש. ווי א שיפל
וויגט ער זיך אין אירע הענט. די שטיקלעך פיש זיינען אויף
אים אזוי געדיכט אנגעלייגט, אז ס'איז שווער זיי איבערצוקערן.
איין חלק שטופט זיך צו דעם צווייטן, איינס האלט דעם אנדערן

צו. זיי שטייען, ווי פארפראענע אינעם טייכל פארקילטע וויד,
וואס נעצט זיי קוים אונטער.

— מאמע, מיר גיב דאס קייקעלע, אט ליגט עס דא, אויפן
ברעג!

די מאמע גראכט אויס איין שטיקל פיש נאכן אנדערן, צע-
לייגט עס אויף טעלערלעך. איר האנט לאזט זיך נישט אראפ.
די קעפ, ביים טיש, בייגן זיך איבער די טעלערס. מען קייט,
מען שמאטשקעט. ביי עטלעכע שמעקן שוין ארויס הוילע
בייגער פון די פיש. און די מאמע טיילט און טיילט. פלוצים,
ווישט אפ זיין מויל דער טאטע און גיט א פרעג די סאלדאטן:

— פון וואנען זייט איר? האט איר עלטערן? וואס איז
זייער פרנסה?

די אונטערגעבויענע קעפ פון די סאלדאטן, — זיי האבן
געקאלופעט די ביינדלעך, — טוען זיך דערשראקענע א הויב, ווי
מען וואלט זיי געכאפט אויפן ארט. מיטן ביסן אין מויל שטאמ-
לען זיי.

הויבן אן די ברידער:

— הערט, וואס הייסט מען אייך טאן אין קאזארמע? די
אפיצערן זיינען גוט צו אייך? מען שלאגט אייך נישט? און
וואו שלאפט איר? איר קאנט האלטן א ביקס?

די ביידע סאלדאטן, ווי מען וואלט אין זיי געשאסן פון אלע
זייטן, רוקן פון זיך אפ די טעלערס, ווייסן נישט וואס צו טאן,
וועמען ענטפערן פריער, אדער זיך גאר ווייטער נעמען פארן
עסן, מען זאל נישט דארפן אויף זיי ווארטן.

— קינדער, לאזט צו רו א מענטשן! וואס האט איר זיך
אויף זיי אנגעזעצט? מען וועט דאך אזוי נישט פארטיק ווערן
מיט דער וועטשערע ביז האלבער נאכט!

מ'טראגט אריין א שיסל זופ. פון דער שיסל זופ גייט א
פארע. אין איר גילדט זיך הינער-וויד, מ'שווימען רויטע אדער-

לעך זאפראן, ס'בלאנדזשען קערנדלעך רייז און, ווי לעבעדיקע,
ליגן דארטן צוויי ווייסע געקאכטע הינער.
— מאמע, מיר די פופיקעס, א ? — שפרינגט אונטער דער
ערשטער אבראשקע.

די מאמע גיט אויף אים א קוק :

— נו, יא, דער פארגעסט זיך נישט. נא דיר, מיין קינד,
די פאלקע, — גיט זי זיך א דריי צו מיר, — און אט איז נאך
א ביסל צימעס. דו האסט דאך האלט זיסן צימעס.
רוימע פייערדיקע מערעלעך שמייכלען מיר פונעם טעלער.
— און ווער וויל א פליגל ?

די פליגל שמעקן ארויס פון דער מאמעס הענט, ווי א
פייגעלע, וואס איז גרייט צו אנטלויפן. די מאמע צערייסט די
הונ אויף שטיקלעך. וועמען א העלדזל, וועמען א פליגל. קוים
האט זי צייט זיך נעמען פאר איר אייגענעם חלק.
מיר זיינען אלע אן כחות. די אויגן קלעפן זיך. דאס טישטוך
— פול מיט פליצמעס.

די וועטשערע גייט אויס מיט די ליכט אינאיינעם.

* * *

שבת נאך ווארמעס. די שטוב איז איינגעשלאפן. בלויז
חות, די קעכין, איז וואך. די גאנצע וואך ווארט זי אויפן שבת.
און אז ער קומט אן, מיינט זי—ער וועט זיך נישט ענדיקן, זי וועט
האבן צייט איבערצוקוקן אלע אירע קליידער, זיך בארימען מיט
אירע מתנות, זיך אנטאן, איבערמאן און ארויסגיין שפאצירן,
שפאצירן אן א סוף... עפנט זי אויף דעם קאסטן, ווערט זי
דארט פארפאלן. לופטערט, טאפט אן, קלייבט איבער דעם פאק
קליידער, ווי א פאק פון אירע יארן.

— דו זעסט, דאס איז א מתנה פון פאראיאן פסח... דער

הוט איז נאך פון דער פריערדיקער באלעבאסטע, דאס . . .

— גענוג צו פארען זיך! אלע שפאצירן שוין לאנג אין

גאס! — לאכט איר אויס די קריסמלעכע דינסט.

— אזוי לויפט מען עס אין גאס ארויס? וואס זאל איך
אנמאן?

אן אויסגעפוצטע, ווי אויף א התונה, — דריי מאל דיקער
געווארן — שטייט קוים איין די קעכין אויף די פיס. די נייע
שיך קוועטשן איר. אבער זי שטייט אָנגעבלאָזן, ווי זי וואלט
שוין פילן אויף זיך די אויגן פון דער גאס.

— וואס וועסטו זאגן, סאשע, וועט ווער דערקענען, אז איך
בין א דינסט?

זי דרייט זיך ארום דעם קליינעם, בלעכענעם שפיגל,
טאפט זיך ארום.

— נא, גיב א קוק, ס'איז אמת זייד!

זי גיט א הייב דאס קלייד, גלייכט אויס איר הוט, פול אָנ-
געפיקעוועט מיט בלומען, און גייט פאמעלעך אריבער דעם
שוועל. גלייך, ווי דעם שוועל אריבער, וואלט זי אריין אין א
נייער וועלט.

אט וועט א גאנצע גאס מיט אויגן זיך אַנשטעלן אויף איר.
יעדערער וועט זיך אומקערן א קוק טאן אויף איר קלייד, אויף
איר הוט, און ווער ווייסט... אפשר, דעם שבת וועט זי ענדלעך
טרעפן איר באשערטן... זי גיט זיך א שאַקל אויפן אַרט און זאגט
שוין צו דער קריסטין מיט א קול פון א באַלעבאַסטע:

— סאשע, ווען די באַלעבאַסטים וועלן אויפשטיין, דערלאנג
זיי דעם ליאָק טיי!

אין א פאַר שעה ארום קומט זי צוריק פון גאס נאָך מער
איינגעמאַטערט, ווי פאַר דער גאַנצער וואָך אַרבעט. די שטוב
איז שוין פול מיט אידן. געקומען צו שלש-סעודות. מען ברומט
דעם רבינס ניגון. איינער טייטשט אויס דעם אנדערן: ווי
שטייט אין פסוק? דער רבי האָט געזאָגט . . .

ס'דוכט זיך, זיי קריגן זיך.

דערלאנגט מען זיי געפרעגלטע קאלטע פיש — קילן זיי
זיך גלייך אַפּ. דער אַוונט פאַלט צו.

דער מאַמע גיט אַ קוק אין פענצמער, זוכט אויס דאָס
ערשמע שמערנדל, וואָס איז אַרויף אויפן בלויען הימל מיט אַ
נייער לבנה. ער גייט אַרויס. דער גרויסער מאַמע ווערט גאר
קליין אונטער דעם הויכן הימלישן לבנה-שיין.
איך שלעפּ זיך נאָך :

— מאַמע, וועסט אַנצינדן די הבדלה?
מיר גייען צוריק אַריין. איך האַלט דאָס וואַקסענע ליכט.
ווי אַ שווערע קייט איז עס געפלאַכטן און אַנגעזאָפּט מיט
וואַכעדיקן שווייס. זיין פייער איז שווער און דיק. דער מאַמע
לעשט אויס ס'ליכט אַן דעם ברעג מיט, וואָס איז באַגאַסן מיט
וויין.

— גוט וואָך !

— גוט וואָך ! — פאַרטראַכט זיך די מאַמע.

איר פנים פאַרציט זיך שוין מיט אַ וואַכעדיקער גרויקייט.

— זאל מאַקע זיין אַ גוטע וואָך !



דער מלמד

דער אלטער מלמד, וואס קומט אונדז לערנען, גייט דורך דעם הויף ווי א שאטן.

ס'פאלט מיר גלייך אפ דאס הארץ.

א קליינער, א קורצינקער, רייכט ער זיך ביי די ווענט, ווי

ער וואלט מורא געהאט וועמען אנצורירן.

זיין אפגעקראכן בגד, פון שווארץ-גרוין, נעמט קוים ארום

זיינע שמאלע פלייצעס. ס'קליינע, ציגענע בערדל, אן אויס-

געצופטס, הענגט אראפ.

— נו, וואס, באשינקע? — קוועטשט ער פון זיך ארויס

א שמייכל. — ס'ט אויסגעלערנט אויף אויסנווייניק דעם אלף-

בית? גיי, רוף אברהמלען, מיר וועלן זיך היינט גוט לערנען,
אמת?

— אבראשקע, אבראשקע, דער רבי איז געקומען! — לויף
איך אין שטוב אריין.

אבער דער ברודער האט שוין, מסתמא, פריער דערזען דעם
רבין. שעפטשעט ער מיר פונעם קליינעם חדרל, וואו ער פאר-
שפארט זיך אלע מאל, ווען עס קומט די שעה פון לערנען: „גיי,
גים אים דערוויילע אן א גלאז טיי מיט ווארעניע!“

— אבער ס'ט קומען, יא? — שושקע איך אים דורכן
שפאלט פון טירל. — איך קאן נישט זיין אליין מיטן רבין די
גאנצע צייט.

— גיי, טשעפע זיך אפ. כ'גיי באַלד ארויס. זאג, אז מיר
טוט וויי דער בויך!

דער רבי גייט צו צום מיש.

— אוף! — אטעמט ער אפ, טוט א זיפן, שנייצט אויס די
נאז, ווישט אפ די שפאקולן און נעמט א שמעק מאכאק. אן
אויפגעוועקטער, מישט ער אויף דעם סידור, וואס ער טראגט
תמיד מיט זיך.

— נו, וואו זייט איר, קינדער? — דרייט ער אויס דעם
קאפ, נאר נעמט נישט אראפ זיין פינגער פון דער שורה.

— אט בין איך, רבי. . . אט איז א גלאז טיי. . . איר
ווילט, רבי? — שמעל איך אנידער לעבן דעם סידור א היים
גלאז טיי מיט ווארעניע.

די פארע פונעם טיי פארוואַלקנט זיינע שפאקולן. די זיסע
קארשן-זאפט קיצלט די נאז.

דער רבי גיט א זופ א פאר טראפן, דערווארעמט זיך. ער
לאזט שוין נישט אפ דאס גלאז, ביז ער טרינקט נישט אויס.

— רבי, איר ווילט נאך א גלאז? — כ'ווארט נישט אויף
קיין ענטפער און לויף אוועק מיטן גלאז אין האנט.

— וואו איז אברהמל? ער איז אין דער היים? — און דער

רבי בעט זיך ביי מיר, איך זאל אים אויפהערן מראַנגן טיי.
— יא, רבי, איך גיי אים רופן. ער האָט געזאָגט, ער וועט
כאלד קומען.

— אַבראַשקע! — קלאַפּ איך אים אין טירל. — דער רבי
וואַרט אויף דיר. גיי אַרויס!

— ס'ט אים געבראַכט טיי? און וואַרעניע?
— אַוודאי, שוין אַ פאַר גלעזער. דעם רבין איז שוין שפּל
פון די וואַרעניעס. כ'האַב מורא . . . גיי אַרויס כאַטש אויף
אַ וויילע!

— וואָס בין איך שולדיק? כ'קאָן נאָך נישט אַרויס. ס'איז
מיר אויף אַן אמת געוואָרן „טוט וויי דער בויד“!

איך ווייס, אַבראַשקע לייגט. אים טוט גאַרנישט וויי. ער
ווייל נאָר אַזוי אַפּוּיצן די שעה.

איך קער זיך אום צום רבין. ער זיצט אַ פאַרשעמטער לעבן
זיין ליידיקן גלאַז.

— רבי, אפשר ווילט איר נאָך אַ גלאַז טיי? כ'האַב געזען,
מע האָט ערשט צוגעלייגט הייסע קוילן אין סאַמאַוואַר. — און
איידער דער רבי קומט צו זיך, כאַפּ איך ביי אים אַרויס דאָס
גלאַז פון האַנט.

איך שעם זיך עס אַוועקשטעלן אויפן טיש. כ'שעם זיך
קוקן דעם רבין אין די אויגן. דער הייסער טיי בלאַזט אים
גלייך אין פנים אַריין. זיינע אויגן הויבן אַן פינטלען.

ס'פאַלט מיט אַמאָל אויף מיר אַן אַ פחד. דער רבי קאָן
נאָך פון היץ חלשן אויפן אַרט. ער זיצט שוין, ווי אַן כוחות.
די אויגן צוגעמאַכט, דער קאַפּ אַרונטערגעלאָזן.

איך קוק אויפן רבין און . . . דערקען אים נישט. ער איז
מיט אַמאָל געוואָרן זייער אַלט.

פון זיין גאַנצן גוף, וואָס איז פאַרשטעקט הינטערן טיש,
זעט מען נאָר דעם קליינעם קאַפּ מיטן ציגענעם בערדל.

נאָר איצט דערזע איך, ווי זיין פנים איז אויסגעמאַטערט.

דער האלדז — אויסגעדראמט. ער איז געלער פונעם געלן סידור-בלאט, וואס איז געבליבן ליגן אן אפענער אויפן מיש. זיינע וואנצעס, זיינע שפיץ-פינגער — אויך געל, אפגעקראכן פון טאבאק.

איז ער טאקע אזוי אלט? שמעקט פון זיין בגד אויך מיט אלטקייט?

— אפשר, — טראכט איך, — וועט דער רבי נישט קאנען אליין דערגיין אהיים? אפשר וואלט מען געדארפט אנוואנדן זיינע אייגענע, זיי זאלן קומען נאך אים? ווער ווייסט, וואו דער רבי וואוינט? צי האט ער קינדער? זיינען זיי אויך אזעלכע שלעכטע, ווי מיר?

ער האט קיינעם נישט, — האט מיר א שלאג געטאן אין הארצן. — דער רבי איז אליין, ווי א שטיין אויף דער וועלט. איך בין צופרידן, וואס דער רבי שלאפט, וואס ער זעט נישט, ווי איך בין רויט געווארן. מיר דוכט זיך, ער איז איינגעשלאפן נישט פון די גלעזער זיסן טיי, נאר פון ווייטיק, וואס מיר ווילן זיך נישט לערנען ביי אים. ער איז אזא שטילער, וויל אונדז אויסלערנען כאטש דעם אלף-בית, אונדז ברענגען, ווי ער זאגט, צו א בלאט חומש.

פארוואס-זשע האט ער מורא אונדז א ווארט צו זאגן? בעסער ווען ער שרייט אויף אונדז! מיר זיינען דאך נישט טאטע-מאמע — זיינע באלעבאטיס, ווי ער זאגט. רשעים זיינען מיר! בלויז ווען דער רבי שלאפט, האבן מיר אויף אים רחמנות!

מיר פארווילט זיך אים זאגן, אז פון היינטיקן טאג אן (איך קאן עס אים שווערן מיט אלע שבועות) וועל איך זיך לערנען גוט, כ'זועל אים מער נישט ברענגען אזוי פיל גלעזער טיי. איך האב מורא, מיינע ליפן שעפטשען צו שטארק — כ'קאן נאך אויפוועקן דעם רבין פון שלאף... בלייב איך שטיל זיצן אויפן ארט.

— אוי ! — דערמאן איך זיך. — אבראשקע קאן דאך גראד
איצט ארויסשפרינגען פון זיין חדרל און אויפוועקן דעם רבין!
זאל זיך כאטש דער רבי אויסשלאפן ביי אודו! אודאי, אין דער
נאכט לערנט ער תורה, שלאפט ער זיך ניט אויס.

מיטאמאל האט מיר א שמעק געמאן פונעם אפענעם
פענצטער מיט זים קאכנדיקן שאקאלאד.

דער ריח — אזא שטארקער, אז איך האב א קוק געמאן
אויפן רבין, צי האט ער זיך פון אים נישט אויפגעכאפט. דער
ריח — ווי א זיסער וואלקן ארום מיין קאפ. ער צופט די צונג,
קיבלט די נאז. כ'ווער שיכור.

עס פארדריסט מיך, וואס איך בין גראד איצט נישט אויפן
הויף. איך ווייס, דער שאקאלאד קאכט זיך ביי דעם קאנדיטער
„זשאן-אלבערט“, וועמעס קיך ליגט אונטער אונדזער קיך. מיט
דעם שאקאלאד פארגיסן זיי די מארטן, וואס זיי באקן אויס.

ווען איך וואלט זיך נאר איצט באוויזן, וואלטן שוין מיך די
בעקערס גערופן צו זיך. זיי וואלטן מיר געבן אויסלעקן דעם
גרויסן, הילצערנעם קאכלעפל, מיט וועלכן זיי מישן אויס דעם
שאקאלאד. דער אלטער בעקער, וואס שרעקט מיך אזוי ווען ער
איז אין דרויסן, איז אינעווייניק, אין זיין ווארעמער קיך, זיסער
פון די מארטן, וואס ער קינצלט אויס. ער שמייכלט מיט זיינע
אויסגעקראכענע פון צוקער שווארצע ציין. זיין ווייסער פארטוך
אינגעמונקען, פארשמירט אין אלע „קרעמען“, מיט וועלכע ער
פארגיסט די מארטן.

איך זע, ווי דער בעקער טראגט צו צום מויל אן אויס-
געדרייטן, לאנגן הארנדל. עס גיט א בלאז פון דעם הארן א
פארביקער געדיכטער קרעם. און אויפן מארט, וואס שטייט אונ-
טער אים, דרייט זיך אויס דא א רויט בלימל, דא א גרין בלעמל.
דער בעקער טוט א בלאז פון אן אנדער הארנדל און עס
שפרינגט ארויף אויף דעם סאמע שפיץ מארט א קליין מלאכל
מיט פליגעלעך.

מיט אַ הילצערנער לאַפעמקע אין האַנט גלייכט ער אויס
דאָס מלאכל, גלייכט אויס דעם מאָרט פון אַלע זייטן. זיסע
ברעקלעך פאַלן אַראָפּ.

דער בעקער ווייסט, אַז איך קוק אויף אים, ווי אויף אַ כישוף-
מאַכער.

— אמת, שיינ? — שמייכלט ער. — ווילסט דעם אָפּפאַל?

— איך וואָרט מאַקע אויפן אָפּפאַל.

ער לייגט מיר אַן פולע פויסטן מיט זיסע ברעקלעך...

כ'נעם פאַנאַנדער מיין האַנט — גאַרנישט דערין. כ'קוק

זיך אַרום — דער רבי שלאָפּט...

— אַך! ווען וועט ער זיך שוין אויסשלאָפּן? איך וועל אַזוי

פאַרפעלן די זיסע ברעקלעך. ס'וועט ווערן שפעט און איך וועל

מער נישט קאַנען אַריינגיין אין דער פינצטערער קיך פונעם

קאַנדימער.

אַרויסלויפן אויף אַ רגע?

און ווי, אַז דער רבי נעמט און כאַפּט זיך מיט אַמאַל אויף?

— שששש!... — הערט זיך פלוצים, ווי אַ סוויסטש פון אַ

ווינט. וואָס איז דאָס? פייפט עס נישט דער רבי מיט זיין נאָז?

איך קוק אַרום פון פענצטער. כ'פאַל שיעור נישט אַרום. עס

שימט זיך אַראָפּ פון אויבן, פון דעם פאַטאַגראַפּס דירה, אַ סך

אַזעלכע ווייסע בלעמעלעך.

אויסגעבויגענע, פליען זיי, קוליען זיך, צעפאַלן זיך אויף די

מרעפּ, איבערן הויף, ווי עס וואַלטן אַרויסגעלאָפּן ווייסע טייבע-

לעך און זיך צעפלויגן איבערן הויף. איך צי אויס די הענט, וויל

פאַרכאַפּן אַ בלעמעלע. כ'ווייס, דאָס זיינען קאַרטלעך, וואָס דער

פאַטאַגראַפּ וואָרפט אַרום. געלע, בלאַסע, מיט פינעמעלעך; ביי

וועמען צעלעכערט אַן אויג, ביי וועמען צעקנייטשט די באַקן,

קוים מען קאָן דערזען אַ מענטשן.

דאָ זיצט אַ מיידל מיט אויסגעגלאַצטע אויגן, ווי זי וואַלט

זיך ווערן פון איר הויכן קראַגן, וואָס קריכט אין די אויערן

אריין. דא שטייט א סאלדאט מיט לאנגע וואַנצעס, מיט אויגן
אזוינע דערשראָקענע, ווי ער וואַלט דערזען פון דערווייטנס א
גענערעל, וואָס שרייט אויף אים.

אַם פאַלט מיר אין האַנט אַריין אַ קליין קאַרטל. כ'גיב אַ
קוק. גאַט צו דאַנקען, וואָס איך האָב עס אונטערגעכאַפּט.

אויף אַ שטיקל ליילעך ליגט אויסגעצויגן אַ נאַקעט עופּהלע.
כאַטש אַ גראַבס, ווי אַ יונג חזירל, וואַלט עס זיך צעבראַכן
ס'קעפל, ווען עס פאַלט אַנידער אויף דער ערד.

— שפּיל זיך מיט מיר... גיב אַ שמייכל... — מיר דוכט זיך,
ס'קינד הויבט אָן שמייכלען.

און אַט איז מיר אַריינגעפאַלן אין האַנט אַריין אַ קאַרטל,
אַנגעפאַקט מיט מענטשן. ווי האַט עס גאָר דער פאַטאַגראַף
געהאַט אַ האַרץ זיי אַרויסוואַרפן אַלע אינאיינעם?

אַ גאַנצע משפּחה אויף איין-איינציק קאַרטל — אַ זיידע מיט
אַ באַבע און נאָך אַ באַבע, אַ פעטער מיט אַ מומע, אַ מאַמע-
מאַמע, זיין און מעכטער, אויסגעגעבענע און מיידלעך, קינדער...
ס'האַבן ניט געקלעקט קיין שטולן זיי אַלע אַוועקצוועצן,
זיינען די וואָס שטייען פון הינטן — ביי. קינדער האָבן זיך
צעזעצט אויפן דיל.

איך האָב געקוקט, געקוקט אויף זיי און נישט אויסגעהאַלטן.
אַוועקגעגאַנגען פרעגן ביי דער מאַמען, פאַרוואָס זאַלן מיר זיך
אויך נישט אַראַפּנעמען אַלע אויף אַזאַ קאַרטל.

— דער פאַטאַגראַף וואוינט דאָך ביי אונדז אויפן הויף, —
זאָג איך. — און מען קאָן זיך אַנזען פון גאַס אויפן ברעמל פון
די אויסגעשמעלטע קאַרטלעך, וואָס הענגט אַנטקעגן אונדזער
קראַס.

גיט די מאַמע אויף מיר אַ קוק:

— ביסט משוגע, צי חסר-דעה? האַסט גאַרנישט מער וועגן
וואָס צו טראַכטן? גאָר אין „מיטשקע דערינגען“ זיך גיין אַראַפּ-
נעמען, ווי די שיקסעס מיט זייערע סאַלדאַטן?

פארוואס שרייט די מאמע ? מע האט דאך איינמאל אראפ-גענומען דעם זיידן. אמת, מע האט אים אפגענארט, אים געזאגט, ווען ער איז רואיק געשמאנען הינטער דעם צאלכאנק, אז ער זאל זיך נישט רירן פון ארט, מע דארף אויסמעסטן די קראם. פארוואס זשע זאל דער פאטאגראף פון הויף נישט קומען אויס-מעסטן אונדזער קראם און בשעת מעשה אונדז אלעמען אראפ-נעמען? ...

— באשקע ! — לויפט ענדלעך ארויס אבראשקע פון זיין חדרל מיט א געשריי. — דער רבי איז שוין אוועק ?

— סטמסס... — מאך איך אים, א דערשראקענע, מיט די הענט. — הער אויף צו שרייען, דער רבי שלאפט !

אבער אבראשקעס געשריי האט שוין אויפגעוועקט דעם רבין. גאט צו דאנקען, דער רבי, דוכט זיך, איז נאכן שלאף פרישער געווארן.

ער גיט זיך גלייך א כאפ, דערזעט אונדז ביידן און נעמט זיך פארן סידור, ווי ער וואלט גארניט געשלאפן.

— נו, קינדער, וואו האלטן מיר ? חזר איבער : אלף-בית...

— אלף, בית, גימל, דלד... — שריי איך, א צופרידענע וואס

דער רבי האט צו אונדז גארנישט.

— היי, וואו ! — שרייט מיך איבער אבראשקע.

צום ערשטן מאל חזרן מיר איבער דעם אלף-בית פון אנהויב

ביזן סוף.

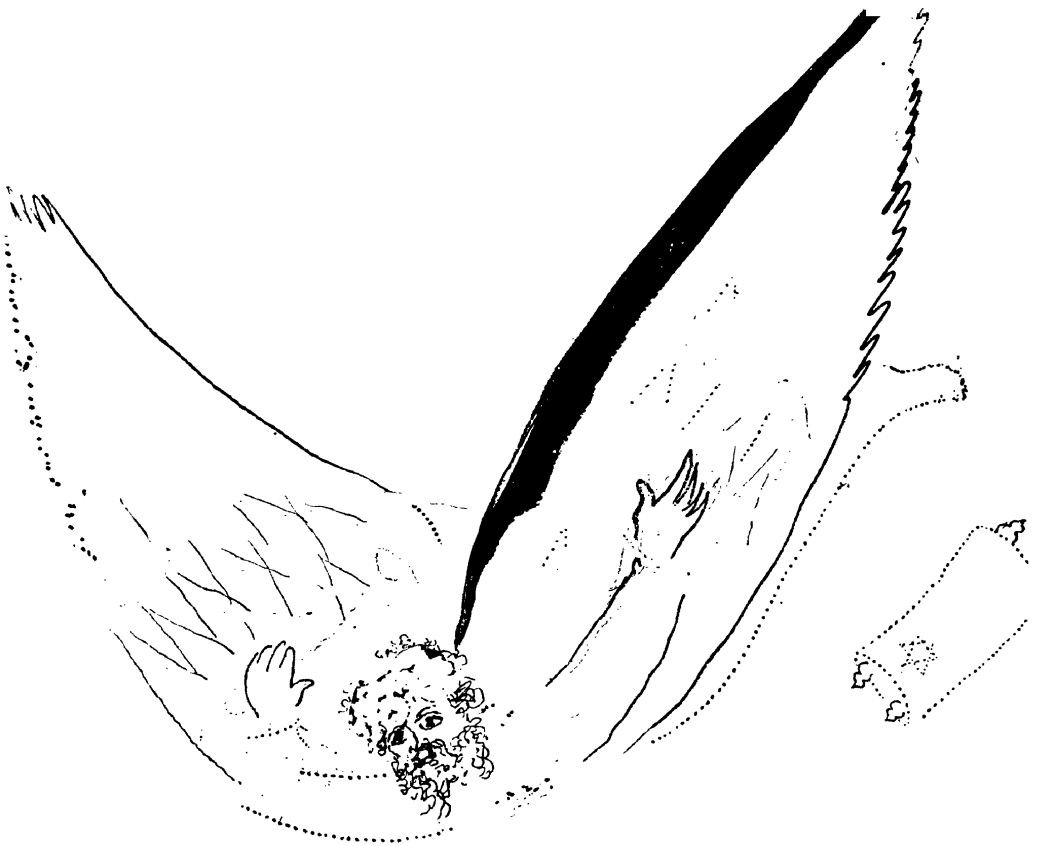
דער רבי שמייכלט פון הנאה :

— איר זייט נישט מיד, קינדערלעך ? זיך גוט געלערנט

היינט, א ? אפשר גענוג פאר היינט ? א ?

דער רבי טוט אן זיין אלטן כגד און גייט שטיל פון צימער

ארויס.



ראש-השנה

קומען אן ימים-נוראים — פארטומלט זיך אין גאנצן אונדזער
 שטוב. יעדער יום-טוב ברענגט מיט זיך זיין טעם, יעדערער
 וויקלט זיך אין זיין אייגענער לופט אריין. א לייכטע, שהחיינו-
 דיקע, אויסגעוואשענע לופט, ווי נאך א רעגן — די לופט פון
 ראש-השנה.

נאך די שווארצע מליחות-נעכט שיינט ארויס צום נייעם
 יאר א קלאר זונענדיקער טאג. די וואך פון מליחות — די אומ-
 רואיקסטע וואך. דער טאטע כאפט זיך אויף אין מיטן נאכט,
 וועקט אויף די ברידער און זיי אלע טוען זיך שמיל אן און פאר-
 שווינדן, ווי גנבים, הינטער דער מיר.

וואס זוכן זיי אין דער קעלט, אין די פינצטערע גאסן? אין בעט איז דאך אזוי ווארעם! און ווי, אז זיי קומען גאר נישט צוריק, וועלן מיר דאך מיט דער מאמען זייער וויינען? איך הייב שוין אן אליין כמעט צו וויינען און פארוויקל זיך טיפער אין די קאלדרעם.

מיט א בלאס אויסגעמאטערט פנים טרינקט דער מאמע טיי אין דער פרי. דער ערביי-טובדיקער טומל פארטרייבט אלע-מענס מידקייט.

מען פארמאכט פרי די קראס. אלע גרייטן זיך גיין אין שול אריין. מע גרייט זיך מער ווי אלע מאל, ווי מע וואלט צום ערשטן מאל אהין גיין. יעדערער טוט אן וואס נייעס, ווער א פרישן, העלן הוט, ווער א נייעס שניפס, ווער אינגאנצן א נייעס בנד.

די מאמע טוט אויך אן א ווייס-זיידענע בלווקע און, ווי א באנייטע מיט א פרישער נשמה, איילט זי זיך גיין אין שול אריין. אן עלטערער ברודער מישט איר אויף דעם גראבן מחזור און פארבייגט די זייטן, וואו זי דארף דאוונען. אויף זיי שטייט שוין פון יארן לאנג אַנגעשריבן מיט דעם זיידנס האנט: זאג.

דערקענט די מאמע די שורות, וואס זי האט אויסגעוויינט פארציאָרן. א ציטער פארוואַגלט אירע אויגן. זי איילט זיך אין שול אריין זיי ווייטער צו באוויינען, ווי גאר פונדאסניי.

א פאק מיט ספרים אַנגעגרייט פאר איר. זי וויקלט זיי אין א גרויס נאָזטיכל אריין און נעמט זיי אלע מיט זיך. זי דארף דאך אויסבעטן א גוט-יאָר פאר דער גאַנצער משפחה.

דעם מאַטנס ספרים און מלית קומט אַפּנעמען בייטאָג דער שמש.

איך בלייב איינע אליין. די שטוב איז פוסט און איך בין אויך ווי אן אויסגעליידיקטע. דאָס אלטע יאָר, ווי א פאר-לאַרענער, שלעפט זיך ערגעין-וואו הינטער די פענצטער. דאָס

קומענדיקע יאר דארף דאך זיין א העלער, א ליכטיקער. כ'וויל
גיכער איבערשלאפן די נאכט.

צו-מארגנס אין דער פרי גיי איך אויך אין שול. איך בין
אויך אנגעטאן אין נייע קליידער, פון קאפ ביז די פיס. די זון
שיינט. די לופט — קלאר און לעבעדיק. מיינע נייע שיכלעך
קלאפן טרוקן אפ. איך איל זיך צו. אודאי איז שוין אין שול
אנגעקומען דאס נייע יאר. אודאי בלאזט שוין דארט דער שופר.
ס'קלינגט מיר שוין אין די אויערן. מיר דוכט זיך, דער הימל
אלוין האט זיך אראפגענידערט און יאגט זיך צו דער שול מיט
מיר אינאיינעם. איך לויף צו דער ווייבערשער שול, כ'גיב א
שטופ די מיר. ס'גייט א בלאז פון דארט א היץ, ווי פון א באק-
אויוון. א פארשטיקטע לופט פארקאפט דעם אטעם. די שול איז
אנגעפאקט. די הויכע טישלעך פארווארפן מיט ספרים. אלטע
וויבער זיצן, ווי אינגעזונקענע. מיידלעך שטייען, כמעט אויף
די קעפ פון די אלטיטשקע. קינדער שטופן זיך אונטער די פיס.
איך וויל זיך צורוקן צו דער מאמען. אבער זי זיצט אזוי
ווייט, גאר פון פארנט, ביים סאמע פענצטער פון מאנסביל-שול.
ווי איך גיב מיך נאר א ריר, טוט זיך א קער צו מיר א ווייבערשע
פלייצע, א פארוויינט פנים גיט ביז אויף מיר א קוק :

— אה! ...! אה! ...! — בלאזט זי אויס אויף מיר איר כעס.

מע שטופט מיך פון הינטן און, ווי א באפרייטע, פאל איך
צו צום פארענטש.

די מאמע גיט מיר א וואונק מיט אן אויג. זי איז צופרידן,
וואס איך בין שוין לעבן איר. אבער וואו איז דער שופר?
וואו איז דאס נייע יאר?

איך קוק אויף די ווענט פון מאנסביל-שול. דער ארון-קודש
— פארמאכט. דאס פרוכת — פארצויגן. שמיל און רואיק הימן
אים די צוויי אויסגענייטע לייבן. אידן טומלען זיך, ווי פאר-
נומען מיט אנדערש וואס. בין איך געקומען צו פרי, צו שפעט?
מיט אמאל ציט זיך אויס פון אונטער א טלית א האנט מיט

א שופר און בלייבט אין דער לופטן. דער שופר גיט א בלאַז. אלע
וועקן זיך אויף. מע הערט אויף רעדן צווישן זיך. מע וואַרט.
דער שופר גיט ווייטער א בלאַז. אַפּגעהאַקט, ווי ס'וואַלט אים
אויסגעפעלט אַמעם.

אידן קוקן זיך איבער. דער שופר בלאַזט, אַ הייזעריקער. אַ
מורמל פאַרלויפט איבער דער שול.

— וואָס פאַר אַ שופר-בלאַזן? אים פעלט כח... אפשר בעטן

אַן אַנדערן? ...

און מיט אַמאָל, ווי דער בעל-תּוקע וואַלט דורכגעשמופט
דעם בייזן שמן, וואָס האָט פאַרשטאַפט דעם שופר, הערט זיך אַ
ריינער, לאַנגער שאַל. ווי אַ רוף, איז ער פאַרלאָפּן איבער דער
גאַנצער שול, פאַרבלאַזט אלע ווינקלען. אידן האָבן אַפּגעלעכט.
ווער עס גיט אַ זיפּן, ווער ס'שאַקלט צו. דער שאַל גיט זיך אַ
הויב אין דער הויך. די ווענט — ווי אַ ריר געטאַן. ער קומט
אַן צו מיר, צו מיין פאַרענטש. ער בלאַזט אין באַלקן אַריין,
שטופט די דיקע לופט, פאַרשטאַפט יעדן ליידיקן אַרט. ער פאַר-
בלאַזט מיינע אויערן, מיין מויל. ס'מוט מיר אַפּילו וויי אין בויך.
ווען וועט זיך אויסבלאַזן דער שופר? וואָס וויל פון אונדז דאָס
נייע יאָר?

* * *

איך דערמאָן זיך אַן אלע מיינע עבירות. גאָט ווייס, וואָס
וועט זיין מיט מיר? ס'האַט זיך דאָך אַזוי פיל אַנגעקליבן פאַרן
יאָר! דערוואַרט איך זיך קוים אויף דעם נאַכמיטאַג. איך אייל
זיך מיט דער מאַמען גיין צום תּשליך, אויסטרייסלען די עבירות
אין אונדזער גרויסן טייך. אויפן וועג אַנדערע ווייבער, מענער
— אלע גייען אַראָפּ דאָס קליין געסל, וואָס פירט צום ברעג. אלע
אַנגעטאַן אין שוואַרץ, ווי זיי וואַלטן, חלילה, גיין צו אַ לוויה.
די לופט איז קאַלטלעך. פון הויכן ברעג טייך, פון גרויסן שטאַט-
גאַרטן בלאַזט אַ ווינט — פליען בלעטעלעך אַראָפּ. געלע, רויט-
לעכע, ווי שמעטערלינגען, דרייען זיי זיך אין דער לופטן, קוליען



זיך איבער, צעפאלן זיך אויף דר'ערד. פליען אויך אזוי אונדזערע
עבירות? די בלעטלעך שורשען, קלעפן זיך צו די שיך. איך
פארשלעפ זיי מיט זיך. מיט זיי צוזאמען איז נישט אזוי מוראדיק
צו גיין צו תשליך.

— וואס שטעלסטו זיך אלץ אפ? — גיט די מאמע מיך א
צי פארן האנט. — לאז צורו די בלעטלעך!

באלד שטעלן זיך אלע אפ. די גאס האט זיך ווי אפגעהאקט.
טיפע, קילע וואסערן, ווי צוגעשוואומען צו די פיס.

אויפן ברעג טייך טונקלען זיך שווארצע רעדלעך אידן.
זייערע אויסגעצויגענע קעפ מיט בערד וואקלען זיך, טיבלען זיך
אין וואסער, ווי זיי וואלטן וועלן אנזען דעם אפגרונט אליין.
מיט אמאל גיבן די אידן א דריי זייערע קעשענעס; פון אונטער-
שלאק רייסן זיך אפ ברעקלעך, קייקלעך. די אידן מאכן א ברכה
אויפן קול און ווארפן די ברעקלעך צוזאמען מיט די עבירות
אין וואסער אריין. אבער, ווי וועל איך אויסטרייסלען מיינע
עבירות? איך האב נישט קיין ברעקלעך אין די קעשענעס, האב
אפילו קיין קעשענעס ניט.

שטיי איך לעבן דער מאמען און טרייסל זיך פון קאלטן
ווינט, וואס הויכט אויף אונדזערע קליידלעך. די מאמע זאגט
מיר אונטער די ברכות און די ברכות מיט די עבירות צוזאמען
פאלן פון מויל גלייך אין וואסער אריין. מיר דוכט זיך, דער טייך
איז ווי אנגעשוואלן פון אונדזערע אלעמענס עבירות און קייקלט
די מיט אמאל פארשווארצטע וואסערן.

אן אויסגעליידיקטע, קער איך זיך אהיים. די מאמע זעצט
זיך גלייך זאגן תהילים. זי וויל נאך פארכאפן דעם טאג, וויל
נאך וואס אויסבעטן ביי גאט. א זשומען פארלויפט איבער דער
פינצטערער שטוב. די לופט פארוואלקנט זיך ווי דער מאמעס
שפאקולן. די מאמע וויינט, שאקלט שמיל מיטן קאפ.

וואס זאל איך טאן?

מיר דוכט זיך, פון די געדיכטע תהילים-שורות גליטשן זיך

ווייך אראפ אונדזערע זיידעס, באבעס. ס'זויגן זיך זייערע
שאַמנס, זיי ציען זיך, ווי פעדים, רינגלען מיך ארום.
איך האָב מורא זיך אַ קער צו טאָן. אפשר שמייט ווער
הינטער מיין רוקן און וויל מיך פאַרכאַפן אין זיינע אַרעמס?
— מאַמע! — האַלט איך נישט אויס און גיב זי אַ טרייסל
פאַרן אַרבל.

זי הייבט אויף דעם קאַפּ, שנייצט אויס די נאַז און הערט
אויף צו וויינען. זי גיט אַ קוש דעם תהילים און מאַכט אים צו.
— באַשקע, — גיט זי מיר אַ זאַג, — איך גיי אין שול אַרײַן.
מיר וועלן באַלד אַלע קומען צוריק. ס'ט צוגרייטן דעם טיש,
מיין קינד!

— מאַמע, דאָס איז אויף שהחיינו מאַכן?
ווי זי גייט אַוועק, עפן איך פאַנאַנדער די שפייז-אַלמערס.
כ'שלעפּ פון דאָרט אַרויס הויכע פאַפירענע זעק, אַנגעפאַקט
מיט פרוכטן, און שיט זיי אויס אויפן טיש. ווי אין אַ גרויסן
גאַרטן, צעקייקלען זיך אויפן טיש גראַבע, גרינע קאַווענעס. אַן
אַ זייט בלייבן ליגן שמענגלעך וויינטרויבן — ווייסע, רויטע.
גרויסע באַרן, זאַפטיקע, האַבן זיך איבערגעקוליעט אויף זייערע
קעפלעך. זיסע געלע עפל גילדענען זיך, ווי מע וואַלט זיי שוין
געהאַט איינגעטונקט אין האַניק. פלוימען, טונקל-רויטע, צע-
שימן זיך איבערן גאַנצן טיש.

אויף וואָס זשע מאַכן שהחיינו? מיר האַבן דאָך פון דעם
אַלעם געגעסן אַ גאַנץ יאָר?

איך זע, פון אַן אַנדער זאַק שמעקט אַרויס, ווי אַ סאַסנע-
ביימל, אַן אַנאַנאַס. אַ נייער, פּרעמדער פרוכט.

— סאַשע, ווייסטו וואו ס'וואַקסט אַן אַנאַנאַס?

— ווער ווייס? — מאַכט זי מיט די הענט. — כ'האַב

אַנדערש וועגן וואָס צו טראַכטן!

קיינער ווייס גיט פון וואַנען ס'קומט דער אַנאַנאַס. מיט

זיין דראַפיקער הויט זעט ער אויס, ווי אַ מאַדנער פיש. זיין עק

אבער בלייבט שטיין פון אויבן, ווי א פאנאנדערגעשפרייטער
פעכער. איך גיב א ריר זיין אנגעשמאפטן ביכל, ציטערט ער
אויף פון אויבן ביז אראפ. מ'איז נישט אזוי גלאט אים אנצורירן.
ער האלט זיך עפעס ווי א קייסער. איך צאם פאר אים אפ דעם
מיטן טיש.

סאָשע צעשניידט אים אָן רחמנות. ווי א לעבעדיקער פיש,
צערקעכצט זיך דער אנאנאס אונטער איר שאַרפן מעסער. זיין
זאָפּט, ווי ווייסע בלוט, צעשפּריצט זיך איבער די פינגער. איך
גיב אַ לעק. אַ זיס-ביטערער טעם.

איז דאָס דער טעם פון נייעם יאָר?

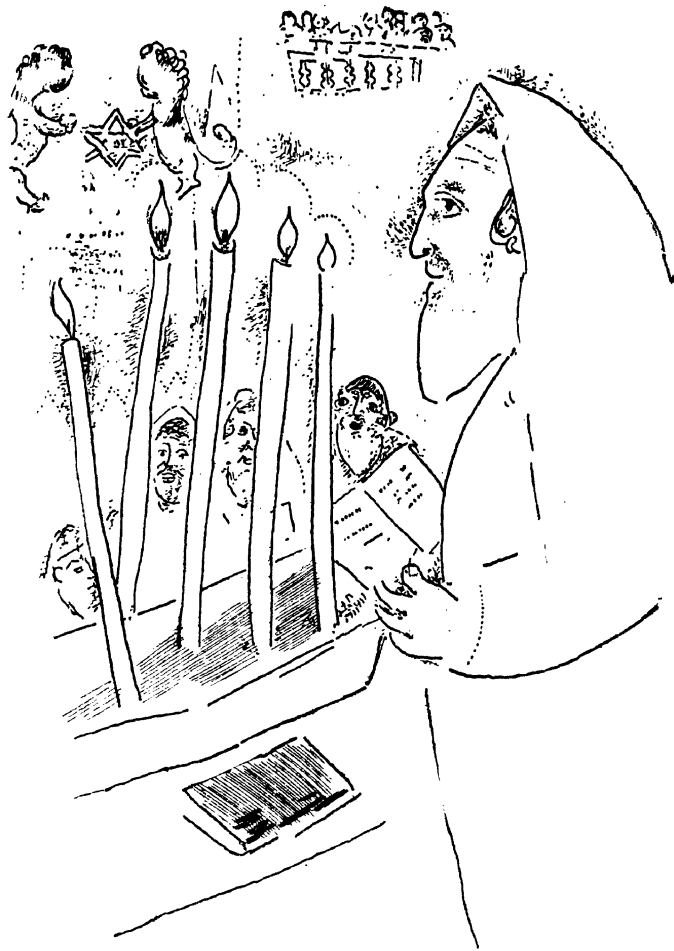
— גאָט מיינער! — שעפּטשע איך אין איילעניש. — ביז
אלע קומען פון שול צוריק, גיב אַ טראַכט וועגן אונדז! מאַמע-
מאַמע בעטן אויס אין שול אַ גאַנצן טאַג ביי דיר אַ גוט יאָר.
דער מאַמע טראַכט דאָך שמענדיק וועגן דיר! און די מאַמע,
אויף יעדן טראַט דערמאַנט זי דאָך דיין נאַמען! דו ווייסט, ווי
זיי זיינען פאַרהאַרעוועט, פאַרזאָרגט. גאָט מיינער, דו קענסט
אַלץ! מאַך, מיר זאָלן האָבן אַ זיס, גוט יאָר!

איך באַשיט שנעל דעם ביטערן אנאנאס מיט מעל-צוקער.

— גוט יום-טוב! גוט יום-טוב! — שרייען איבער איינער
דעם אנדערן די אַרײַנגעלאָפענע ברידער.
גלייך נאָך זיי קומען מאַמע-מאַמע אַרײַן, בלאַסע און אויס-
געמאַטערטע.

— לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

מ'האַרץ האַט מיר אַ שפּרונג געטאַן. מ'האַט זיך געדוכט,
גאָט אַליין רעדט מיט זייער מויל.



יום-כיפור

גאר אן אנדער לופט, א שווערע, א דיקע, שוועבט אין דער נאכט פון יום-כיפור.

אלע קראמען זיינען שוין לאנג פארשלאסן. זייערע שווארצע לאדנעס פארהאקט, ווי אויף אייביק. דער הימל איז אויך שווארץ. ווי גאט אליין זאל אים, חלילה, האבן פארלאזט. ס'איז מוראדיק צו גיין איבער די גאסן. אפשר שטראפט דך גלייך גאט און דו לינקסט זיך אויס א פוס? איך ציטער אויף פון א געלעכטער,

וואס ברעכט אויס ערגעץ-וואו אין דער ווייט. די גויים האבן
נאָר ניט מורא. זיי לאַכן אַפילו אום יום-כיפור.

מיר קלאַפט נאָך אין קאָפּ פון די געשרייען, וואָס האַבן זיך
געמראָגן פונעם טאַמנס ווייסן כפרה-האַן.

אַ שוואַרצער, אויסגעדארטער שוחט האָט זיך אַריינגע-
גנבעט נעכטן שפּעט פאַרנאַכט אויף אונדזער הויף. דורך די
פאַלדן פון זיין ראַק האָט ווי אַ בלישמ'ש געטאַן אַ לאַנגער מעסער.
דער שוחט האָט זיך געיאָגט נאָכן טאַמנס האַן, וואָס האָט גע-
שריען און אויפגעטרייסלט דעם הויף מיט אַ געקריי. אַנדערע
הענער זיינען אים נאָכגעלאָפּן מיט צערייצמע קולות.

די קעכין האָט אַ כאַפּ געטאַן אַ האַן פאַר אַ פּיסל. דער האַן
האָט זיך אַבער אַרויסגעריסן. דער הויף איז פול געוואָרן מיט
פּעדערן.

ווי מיינע גלאַקן זאָלן רופן אויף אַ שרפה — אַזוי האָט
דער הויף געקלונגען פון די הענער-קולות, פון זייערע קריגערישע
געשרייען. ביסלעכווייז אַבער האַבן די הענער זיך אַרויס-
געשלאָגן פון זייערע כוחות. ס'איז געוואָרן אַלין שטילער און
שטילער.

מיינע און דער מאַמעס ווייסניקע הינדעלעך האַבן זיך פון
שרעק פאַרשמעקט אין אַ לאַך. ס'האָט זיך בלויז געהערט ווי
זיי קוואַקען שמיל און וויינען.

די קעכין האָט אַ כאַפּ געטאַן ביידע הינדעלעך מיט אַמאָל
און זיי אַ לייג געטאַן צום שוחט'ס פּיס. בלומ האָט זיך אַ גאַס
געטאַן איבערן גאַנצן גאַניק. ביז איך בין געקומען צו זיך,
זיינען שוין אַלע הענער און הינדעלעך געלעגן אויף דער ערד.
פון זייערע העלדזלעך זיינען גערונען שנירלעך בלומ. בלומ האָט
פאַרשפּריצט זייערע ווייסע פּעדערן. מען האָט זיי געלאָזן אַפּ-
קילן זיך אין דער פינצטערער קעלמ.

איך דערמאָן זיך ווי מייז הינדעלע האָט זיך געטרייסלט
אין מיינע הענט, ווען איך האַב מיט איר געשלאָגן כפרות. איך

האב זיך אויך געטרייסלמ. מיין פינגער פלעגט גלייך אפ-
שפרינגען, ווי נאָר איך האָב אָנגעטאַפּט דעם הינדלס וואַרעם
בייכל.

ס'הינדעלע האָט אַ קריי געטאַן, געוואָלט אַ פּלי טאַן איבער
מיין קאַפּ, ווי אַ קליינטשיק ווייס מלאכל.

איך האָב אַ הייב געטאַן מיינע אויגן פונעם סידור, געוואָלט
אַ קוק טאַן אויפן הינדעלע. דאָס הינדעלע קרייט און קוואַקעט,
ווי עס זאָל ביי מיר בעטן רחמנות. איך הער גאַרנישט די
ברכות, וואָס מען זאָגט מיר אונטער. און עס באַפאַלט מיך מיט
אַמאָל אַ מורא, ס'הינדעלע זאָל מיר עפעס נישט אָנמאַכן אויפן
קאַפּ.

די מאַמע רופּט מיך. איך זע פון דערווייטנס ווי אירע אויגן
בליצן, אירע הענט דרייען זיך שטיל אַרום, ווי זי וואָלט זיך
געקליבן עמעצן אַרומנעמען. זי הייסט מיר צוהאַלטן די פאַסמעס
פעדים פאַר די גרויסע וואַקסענע ליכט, וואָס וועלן ברענען אין
שול פאַרן עמוד. זי נעמט פאַנאַנדער דעם ערשטן פאַדעס.

— פאַר מיין האַרציקן מאָן, פאַר שמואל-נחן, זאָל געזונט
זיין און לעבן ביז הונדערט און צוואַנציק יאָר.

זי ציט אויס דעם פאַדעס, פלעכט אין אים פאַמעלעך אַריין
אַ ברכה, באַשפּריצט אים מיט אירע טרערן און פירט איבערן
פאַדעס אַ גרויס שטיק וואַקס, ווי זי זאָל וועלן אים אָנזויפן מיט
גומס.

— האַלט שטאַרק צו דעם עק פונעם פאַדעס, באַשקע, —
גיט די מאַמע מיר אַ זאָג.

— פאַר מיין ליבן זון, פאַר אימשקען, זאָל געזונט זיין און
לעבן אין גליק און פרייד ביז הונדערט און צוואַנציק יאָר! —
ציט זי אויס דעם צווייטן פאַדעס און זייפט אים אויך שטאַרק אָן
מיט וואַקס.

— פאַר מיין עלטסטער טאָכטער, פאַר חנהן . . .
ס'ציען זיך נעמען, ס'ציען זיך פעדים, שוין געלע פון וואַקס

און טרערן. איך קאן קוים האלטן די אלע עקלעך, וואס בלייבן איבער ריין פון וואקס. זיי גליטשן זיך ארויס פון מיינע שפיין-פינגער. איך האלט זיי צו מיט אלע כחות.

די מאמע בעט לאנג פאר יעדן קינד, פאר יעדן קרוב. איך ווייס שוין ניט, וואס זי זאגט. מיט יעדן נאמען פאלט אראפ א טרער אויפן פאדעם און פארשמעלצט זיך גלייך אין וואקס אריין, ווי א פערעלע. איין שווער ליכט איז שוין פארטיק. די מאמע נעמט זיך פאר די אנדערע.

— פאר מיין, אונדז אלעמען צו לאנגע יאר, פארשטארבע-נעם פאטער, ברוך-אהרן ריישקעס, זאל אייביק רוען אין גן-עדן. פאטער מיינער, זיי פאר מיר א גוטער בעטער, פאר מיר און פאר מיין מאן און פאר מיינע קינדערלעך. בעט אויס ביי גאט פאר אונדז אלעמען געזונט און הצלחה.

די מאמע וויינט שוין אויפן קול. זי זעט שוין כמעט נישט די פעדים, וואס טרייסלען זיך אין אירע הענט.

— אונדז אלעמען צו לאנגע יאר, פאר מיין פארשטארבענער מוטער, אייגע, זאל זיין פאר אונדז א גוטע בעטעריין. מוטער מיינע, פארלאז נישט דיין איינציקע טאכטער אלטע, — בעט זיך די מאמע ביים אויסגעצויגענעם פאדעם. זי וואלט אוודאי וועלן פארבלייבן וואס לענגער מיט איר מוטער. לאזט זי נישט ארויס דעם פאדעם פון אירע הענט און פירט פאמעלעך דעם וואקס איבער אים.

— אונדז אלעמען צו לאנגע יאר, פאר מיין פארשטארבן זונעלע, בנימעלע, — הויבט ווייטער אן די מאמע צו וויינען. דא האלט איך שוין מער ניט אויס. איך וויין אליין איבער מיין פארשטארבענעם איין-יאריקן ברודערל, וואס איך האב קיינמאל נישט געזען.

די מאמע גיט א קוק אויף מיר דורך די טרערן, כאפט איבער דעם אטעם און ווישט זיך די נאז. די פעדים ווערן אליין דיקער און דיקער. ס'קומען, ווי צו-גאסט, די פארשטארבענע קרובים

פון נאָענטע און ווייטערע משפחות. פאר יעדן לאַזט די מאַמע אַראָפּ אַ טרער, ווי זי וואָלט יעדן מיטגעשיקט אַ גרום. איך הער שוין נישט מער זייערע נעמען, ווי איך זאל אַרומגיין איבער אַ פּרעמדן בית-עולם. איך זע בלויז שמיינער, איך זע בלויז פעדים. מיר ווערט אַפילו מוראדיק, וויפיל פאַרשטאַרבענע קרובים האָבן זיך אויסגעצויגן און זיך פאַרפלאַכטן אין דער מאַמעס פעדים. וועלן מיר, לעבעדיקע, אויך אַזוי ברענען, ווי די פאַרשטאַרבענע נשמות?

בין איך שוין צופרידן, ווען דער שמש, וואָס וואַרט אויף די ליכט, טראַגט זיי אַוועק אין שול. אַן אויסגעמאַטערטע, גיי איך שלאָפן.

אויף צומאַרגנס יאָגט מען אונדז פון אינדערפרי אָן. מען גיט אונדז איבערצובייסן, צו פאַרשטאַרקן זיך פאַרן תענית, צו זאָגן נאָכאַמאל אַ ברכה. מיר זוכן צו טאָן מצוות. די ברידער בעטן איבער איינער דעם אַנדערן.

— אַבראַשקע, ביסט נישט ברוגז אויף מיר? — גיב איך זיך אַ וואַרף צו מיין ברודער. איך דערמאָן זיך, איך האָב גיט אַלעמאַל געטאָן, וואָס ער פלעגט וועלן.

די מאַמע גייט אַראָפּ אין הויף, וואו עס האָט געוואוינט אונדזערער אַ שכן, מיט וועמען זי האָט זיך געקריגט. די מאַמע בעט האַרציק, ער זאל איר מוחל זיין.

די ברידער טוען זיך איבער, גרייטן זיך צו גיין אין שול אַריין. זיי רעדן כמעט נישט צווישן זיך. זיי שמופן זיך אַפילו נישט, ווי אַ פחד וואָלט אויף זיי אַנגעפאלן.

פון ווייטן וואַרטן זיי, ביז די מאַמע בענטשט פאַמעלעך אַפּ אירע ליכט. גייען זיי דעמאַלט צו, צוערשט צום טאַטן, דערנאָך צו דער מאַמען און ווינטשן זיי אַ גוט יאָר. אויף יעדערן לייגן די עלטערן אַרויף זייערע הענט און בענטשן יעדן אונטער-געשטעלטן קאָפּ. אַפילו די דערוואַקסענע ברידער זעען אויס ווי קליינע קינדער אונטער די אויסגעצויגענע הענט פון די

עלמערן. איך, די מווינקע, גיי צו די לעצטע. דער טאטע, מיט אראפגעלאזטע אויגן, טאפט אן מיין קעפל און איך פארשטיק זיך גלייך אונטער די אָנגעלאָפּענע טרערן. איך הער קוים די ברכות, מיט וועלכע ער בענטשט מיך. זיין קול איז שוין הייזעריק.

מיר דאָכט זיך, אַז איך ברען שוין אויף דעם גרויסן וואַקסע-נעם ליכט, וואָס די מאַמע האָט אויסגעפלאַכטן. ווי אַן אויסגע-כשרטע גיי איך אַרויס פון דעם ברענענדיקן ראָד פון זיינע ווייסע וואַרעמע הענט, וואָס לייכטן, ווי די ליכט, הינטער די ברכות און טרערן, און כ'פּאַל אונטער די טרייסלענדיקע הענט פון מיין מוטער.

איך באַרואיק זיך אַ ביסל לעבן איר. מיר איז הימישער צו זען אירע טרערן. איך דערהער אירע פשוטע, האַרציקע תפילות. מיר ווילט זיך גאַרנישט אַרויסקריכן פון אונטער אירע הענט. ווערט מיר טאַקע גלייך קאַלט, ווי נאָר ס'הערט אויף דאָס זשומען פון די ברכות איבער מיין קאַפּ. מען איילט זיך גיין אין שול אַריין.

— אַ גוטן יום-טוב! — גייט שמיל צו דער טאטע צו דער מאַמען און גיט איר אַ האַנט.

— אַ גוטן יום-טוב! — ענטפערט די מאַמע מיט אַראַפּ-געלאָזטע אויגן.

איך בלייב אַליין אין שטוב. די ליכט ברענען הייליק און וואַרעם. איך שמעל זיך גלייך שמונה-עשרה.

אין די אויערן קלינגען נאָך דעם טאַטנס ברכות, וואָס האָבן זיך געטרייסלט איבער מיין קאַפּ. איך צעקלאַפּ זיך דאָס האַרץ מיטן על-חמא. איך האָב מורא, איך האָב דאָך, אַוודאי, נאָך מער עבירות, וויפיל עס זיינען אַפילו אויסגערעכנט אינעם מחזור.

ס'ווערט מיר הייס אין קאַפּ. די לשון-קודשדיקע אותיות נעמען זיך הויבן אין דער הויך, אין דער ברייט. ירושלים שאַקלט זיך פאַר מיינע אויגן. איך וואַלט געוואַלט אים אונטער-

האלטן מיט מיין גראַכן מחזור, וואָס איך האַלט פעסט מיט מיניע
ביידע הענט.

איך שריי צו גאָט אליין און גיי נישט אָפּ פֿון דער וואַנט,
ביז כ'ווייס שוין נישט וואָס צו בעטן.

די קינדער קומען צוריק פֿון שול. די שטוב — פּוסט, דער
מיש — לידיק. בלויז אַ וויסער טישטוך לייכט אומעטיק
אונטער די שטיקלעך אָפּגעברענטע ליכט. זיי טשאַדען. מיר
וויסן נישט וואו זיך אַהינצוטאָן. גייען מיר שלאָפֿן.

צומאַרגנס אין דער פֿרי, ווען איך כאַפּ זיך אויף, זיינען שוין
אַלע לאַנג אַוועק אין שול. איך בין ווידער איינע אליין אין שטוב.
איך דערמאָן זיך אַלץ, וואָס איך דאַרף טאָן. איך גיס מיר נאָר
אַפּ די נעגל, וואָש זיך אַפּילו נישט די ציין און מיט אַ טרוקן
מויל הויב איך ווידער אָן דאַוונען. קריסטלעכע חברטעס קומען
אַריין און ווילן מיט מיר איבערחזרן די קלאַס-אויפּגאַבעס. איך
ריר זיך ניט פֿון אַרט, ביז איך פֿאַרענדיק נישט ס'דאַוונען.

איך לויף אַוועק צום זיידן. ער איז אַלט און קראַנק און איז
אויך איבערגעבליבן אליין אין שטוב. דער באַברויסקער רבי
(דער זידע איז זיינער אַ חסיד) האָט אָנגעזאָגט, דער זידע זאָל
נישט פֿאַסטן. ער מוז יעדע שעה נעמען אַ לעפעלע מילך. לויף
איך צום זיידן, געבן אים די מילך.

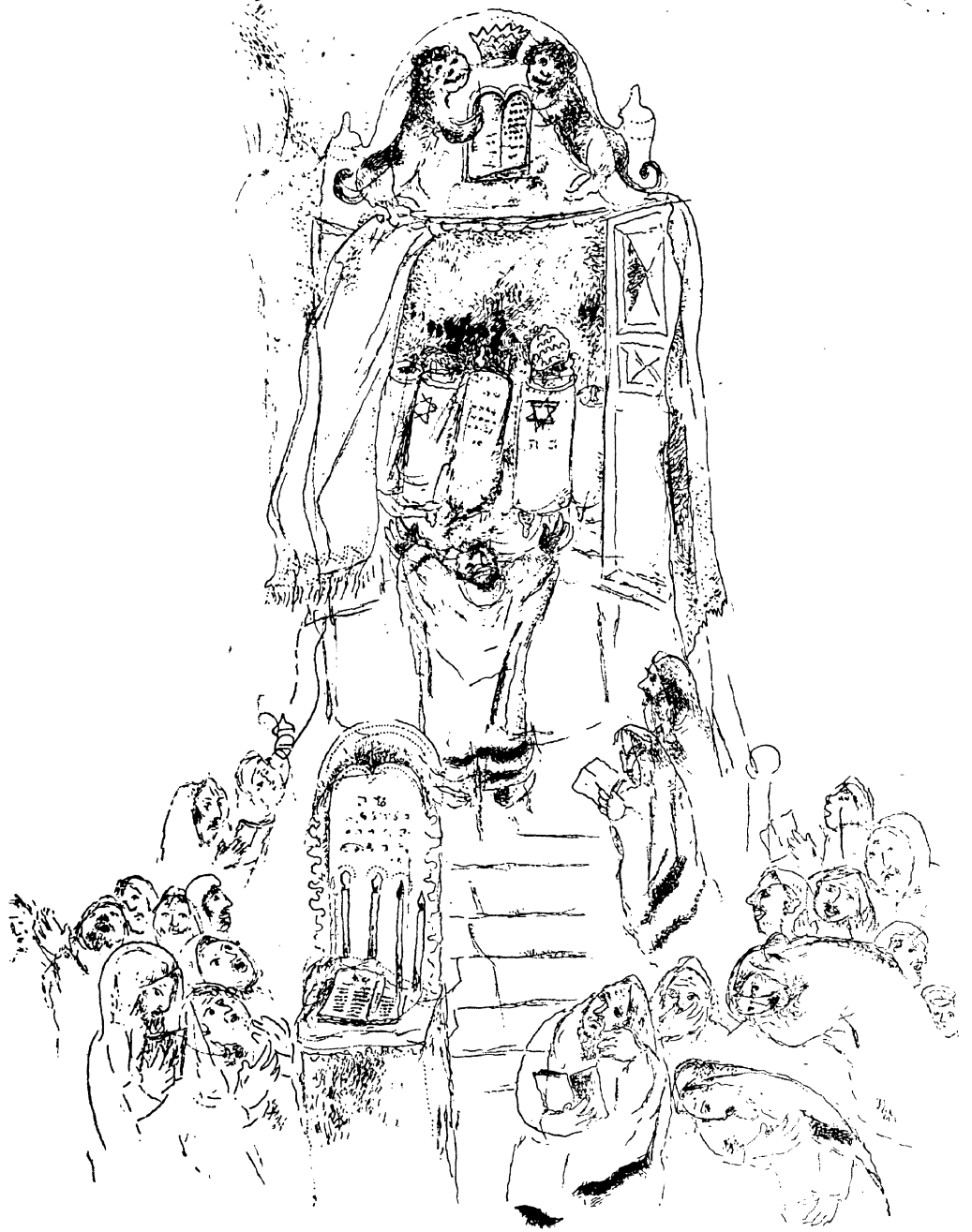
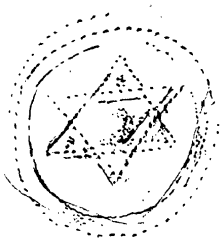
דער זידע דאַוונט. ער קוקט מיך אַפּילו נישט אָן און ברעכט
אויס אין אַ ווייך געוויין. ס'לעפעלע מילך טרייסלט זיך אין
מיינע הענט, צעגיסט זיך איבער מיינע פינגער. דעם זיידנס
טרערן פֿאַלן אַריין אין לעפעלע, צעמישן זיך מיט דער מילך.
קוים באַנעצט דער זידע זיינע ווייסע ליפֿן און צעוויינט זיך נאָך
שטאַרקער אונטער מיינע הענט. אַ צעבראַכענע, גיי איך אַוועק
אַהיים.

— באַשוטקע, קום וואָס איבערבייסן! — בעט זיך ביי מיר
אונדזער סאַשע איך זאָל גיין מיט איר אין קיך אַריין עסן צו-
זאַמען אַ שטיקל קאַלטע הון. — דיך האָט דאָך שוין אַוודאי
פֿאַרכאַפט דאָס האַרץ!

איך בין ברוגז אויף זיך אליין; וואָס איך פאַסט נאָך נישט דעם גאַנצן טאָג. יעדעס יאָר בעט איך זיך ביי דער מאַמען, זי זאָל מיך לאָזן פאַסטן. איך קאָן נישט עסן נאָכן זיידנס טרערן און נאָכדעם ווי איך זע דעם טאַטן מיט זיין בלאַס אויסגע- מאַטערט פנים אַררינגיין אין שטוב. ער קומט פון שול זיך אַפצורוען אַ ביסל. מיט זיינע ווייסע ליפן, זיין ווייסן קימל און זיינע ווייסע זאַקן, זעט ער אויס ווי, חלילה, גאַרנישט קיין לעבעדיקער. מיר דוכט זיך, אַז זיין נשמה איז שוין געוואָרן גאַר ריין און לייכט אַרויס דורך די ווייסע בגדים זיינע. איך הויב אָן נאָך שטאַרקער צו דאוונען. כ'וויל זיין כאַטש אַ ביסל אַזוי פרום, ווי דער טאַטע.

די מאַמע פאַרבלייבט אין שול דעם גאַנצן טאָג. פאַר מוסף גיי איך אַריין צו איר געוואָר ווערן וואָס זי מאַכט. מען הערט ניט מער דעם חזן. די מאַנצבילשע שול איז האַלב-ליידיק. טייל זיינען אַוועק אַהיים זיך אַפרוען, טייל זיצן אויף די בענקלעך און קוקן אַריין אין אַ ספר. אינגלעך שפילן זיך אויפן שול-הויף. ווער ס'האַלט אין מויל אָן עפל, ווער אַ שטיק חלה מיט האַניק. די ווייבערשע שול, פאַרקערט, איז פול מיט אַ פאַרשטיקט גע- וויין. אין יעדן ווינקל זיפצט און קלאַגט אַ פרוי. — רבוננו של עולם, רבוננו של עולם! — שרייט מען פון אַלע זייטן.

די מאַמע וויינט שמיל פאַר זיך. זי זעט שוין כמעט ניט די קליינע אותיות פון איר מחזור דורך די פאַרוואַלקנטע שפאַקולן. איך שטיי פון ווייטן און וואַרט. די מאַמע כאַפט איבער דעם אַמעס, הויבט אויף ס'פאַרוויינטע פנים און גיט מיר אַ שאַקל מיטן קאַפּ, ווי צו זאַגן, אַז זי פילט זיך גוט, כאַטש זי הויבט גלייך ווידער אָן צו וויינען. איך גיי צו נעענטער צו איר. איך ווייס נישט וואָס צו טאָן צווישן די אַלע וויינענדיקע מאַמעס. קוק איך בעסער אַראָפּ אין דער מאַנצבילשער שול. דעם חזנס ווייסער קימל און ווייסע יאַרמעלקע באַרוואַקן מיך. איך זוך



צווישן די רייען הויכע ליכט אויך אונדזערע צוויי. זיי ברענען צווישן אלע אנדערע ליכט, ברענען הויך אין דער לופט פון ביידע זייטן אַרױן־קודש.

מיט אַמאָל הויכט זיך אויף איבער דער שול אַ זשום און אַ גערויש. די שול ווערט פול מיט מאַנצבילן. ס'ווערט טומלדיק און הייס. מען שטופט זיך אַרום דעם הזן. דאָס שווערע פרוכת פאַרציט זיך אָן אַ זייט. עס ווערט שמיל, ווי די לופט וואָלט זיך אַפגעשטעלט. מען הערט בלויז דאָס שורשען פון די מליתים. אידן פאַלן צו צום אַרױן־קודש. מען טראַגט פון דאָרטן אַרויס די שיינענדיקע ספר־תורהס, ווי אויפגעוועקטע פרינצעסינס. אויף זייערע ווייסע, טונקל־רויטע סאַמעטענע מענטלעך בליצן, ווי גרויסע שמערן, מגן־דודס, אויסגענייט מיט זילבער און גאַלד. די הענטלעך געקריצט אין זילבער, אויסגעזעצט מיט פערלמוטער און באַהאַנגען מיט קרוינען און גלעקלעך.

עס ווערט ליכטיק אַרום די ספר־תורהס. די גאַנצע שול מאַנצבילן ציט זיך צו זיי. מען רינגלט זיי אַרום, מען באַגלייט זיי. אידן לויפן נאָך די ספר־תורהס, כאַפן כאַטש אַ בליק, שיקן אַ קוש פון דערווייטנס. און זיי, די שיינע ספר־תורהס, הויכן זיך הויך איבער אַלעמענס קעפ, איבער אַלע אויסגעשטרעקטע הענט און טראַגן זיך לאַנגזאַם איבער דער שול.

איך קאָן מער נישט איינשטיין הינטער דער פאַרענטשע פון דער ווייבערשער שול. איך וואָלט אַזוי וועלן אַראַפּשפּרינגען פון אויבן, אַריינפאַלן גלייך אין די אַרעמס פון די הייליקע תורות, כאַטש צורוקן זיך צו זיי, צו זייער טרייסלענדיקן ליכט, כאַטש אַ טאַפּ טאַן, אַ קוש טאַן זייער ליכטיקן שייַן. אַבער מען פירט שוין די ספר־תורהס צוריק, צוריק אין אַרױן־קודש אַריין. פון ביידע זייטן ווינקען צו זיי די הויכע ליכט. עס פאַרציט זיך דאָס סאַמעטענע פרוכת. ס'ווערט פינצטער אין די אויגן.

ווי צו פאַרשרייען דעם אומעט, שטעלט מען זיך גלייך דאָוו-

נען אויפן קול.

איך בלייב שטיין ביים פענצטער. מיך ציט צו די מאַנצ-
בילשע שול, איר שרייענדיקע לופט, אן אַנגעבלאָזענע פון ווייסע
מליתים, ווי אויפגעהויבענע פליגלען, וואָס לויפן אן איבער
דער שול און באַדעקן יעדן שוואַרצן פינטל. נאָר ערגעץ-וואו
קוקט אַרויס אַ נאָז, אן אויג. די מליתים-פאַסן וויגן זיך, ווי
טרעפּ, איבער די איבערגעדעקטע קעפּ.

אַ מלית בלאָזט זיך אָן, לאָזט פון זיך אַרויס אַ קרעכץ און
פאַרשטיקט אים אונטער זיך. עס ווערט פינצטערלעך אין שול.
מיר ווערט מוראדיק.

מליתים בויגן זיך, שאַקלען זיך, ציען זיך אין דער הויך,
דרייען זיך אין אַלע זייטן. מליתים זיפצן, בעטן, שרייען. מיט
אַמאָל נעמען זיך ביי מיר אַפּ די פיס. מליתים פאַרטרייסלען
זיך און פאַלן צו דר'ערד, ווי שווערע זעק. דאָ און דאַרטן שטעקט
אַרויס אַ ווייסער וואַלענער זאַק. קולות רייסן זיך, ווי פון אונטער
דער ערד אַרויס. מליתים צעוויגן זיך, ווי אויף אַ שיף, וואָס זינקט
און גייט אונטער צווישן די אויפגעהויבענע כוואַליעס.

מען הערט גאַרנישט דעם חוץ. הייזעריקע קולות שרייען
איבער איינע די אַנדערע. זיי בעטן, זיי רופן, זאָל זיך עפענען
דער באַלקן פאַר זיי. הענט ציען זיך אין דער הויך. פון די גע-
שרייען צעטרייסלען זיך די לאַמפּן. אַט-אַט וועלן אַפּפאַלן די
ווענט און וועלן לאָזן דורכפליען אליהו הנביאן אַליין.

אידן וויינען ווי קינדער. איך קאָן מער נישט אויסהאַלפּן.
איך וויין אַליין אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער. איך קום נאָר
צו זיך, ווען איך דערזע ענדלעך הינטער אן אַפּגעלייגטן מלית
אַ לעבעדיק, פאַרוויינט אויג, ווען איך דערהער ווי ציטערדיקע
שטימען גיבן איבער איינער דעם אַנדערן: — גוט יום-טובּ!
גוט יום-טובּ!

איך לויף אַהיים. באַלד וועלן דאָך אַלע קומען פון שול.
איך דאַרף דאָך גרייטן דעם טיש.

— סאַשע, גיך, גיך שמעל דעם סאַמאָוואַר! — שריי איך צו דער דינסט.

איך שלעפ אַרויס פון אַלמער דעם בלעכענעם קאַסמן מיט געבעקס. איך שיט אים אויס אויפן טיש — פלעצלעך, טאַרטן, האַניק-לעקעך, פלאַדן, אַלערליי זעמעלעך. ס'בלייבט אַפילו נישט קיין אַרט וואו אַוועקצושמעלן אַ גלאַז טיי.

סאַשע צינדט אַן דעם לאַמפּ און טראַגט אַריין דעם פריילעך-זשומענדיקן סאַמאָוואַר. מען האַט געקאַנט זאָגן, אַז אַפילו ער, דער סאַמאָוואַר, איז געווען צופרידן, וואָס ער האַט אַפגעלעבט, וואָס מען האַט זיך ווייטער אַן אים דערמאַנט. מען הערט שוין די קולות פון די ברידער. זיי לויפן אַריין, ווי הונגעריקע חיות, איינער נאַכן אַנדערן.

די מאַמע, אַן אויסגעדאַרטע, קומט אַריין מיט אַ ווייכן שמייכל אויפן פנים און זאָגט אַלעמען: — גוט יום-טוב! — גוט יום-טוב! — לויפט אַריין פון קיך די קעכין און שמייכלט מיט אַ בלאַסן שמייכל.

מען וואַרט אויפן טאַטן. ער קומט פון שול, ווי אַלעמאַל, דער לעצטער. פריילעכע וואַרפן מיר זיך אַן אויפן עסן. גלעזלעך טיי גיסן זיך אַן, טרינקען זיך אויס.

מיר האַבן זיך געראַטעוועט. מיר זיינען נישט מער הונג-געריק. זאַל נאָר גאַט אונדז אַלעמען אַנחתמענען אַ גוט יאָר. הלוואי! אַמן!



סוכות

אויף מאַרגן נאָך יום-כיפור וואַרטן מיר אויף אַ שלוח פון גאַט.
 ער מוז דאָך קומען נאָך אונדזערע נעכטיקע תפילות און טרערן.
 פאַרט אַריין אין הויף אַ פויער מיט אַ וואַגן סכך. ער קערט
 איבער דעם וואַגן. שטעכנדיקע צווייגן פאַלן אַנידער, לייגן זיך
 אָן איינע אויף די אַנדערע.

דער הויף ווערט ווי אַ וואַלד. ס'שמעקט מיט סמאַלע, מיט
 סאַסנע. דער סכך איז פריש, ווי ערשט נאָך אַ רעגן. ווי גרויסע

רוענדיקע פויגלען ליגן די צווייגן און עס גייט פון זיי א ריח,
ווי א געזאנג.

פארקריכט מען אויף דעם בארג סכך, גיט ער א קרעכץ און
א בויג אונטער די פיס. טוט מען זיך אויף אים א וויג, פאלט דער
בארג אינגאנצן איין.

— וואס טאפעסטו דעם סכך? — לויפן אן די ברידער מיט
א געשריי. — מיינסט, ס'איז היי? ס'איז דאך פאר דער סוכה!
זיי שלעפן ארויס די צווייגן פון אונטער מיינע פיס. יעדער
צווייג גיט זיך שווער א הויב פון דער ערד, טרייסלט זיך אויף
מיט די שטעקלעך.

איך העלף אריבערטראגן דעם סכך אין דער סוכה אריין.
די סוכה איז נאך נישט פארטיק. ערשט צונויפגעשטעלט די
ווענט פון לאנגע ברעמער, זיי צוגעקלאפט מיט טשוועקעס. דער
דאך איז אפן. דער הימל קוקט אהין אריין. די ברידער קריכן
ארויף אויף לייטערס, שמעלן זיך אויף שמולן און דערלאנגען
איינער דעם אנדערן די צווייגן סכך, גיבן זיי א טרייסל ווי דעם
לולב.

די צווייגן ווארפן זיך, ווי פעכערס, פאנאנדער. באלד ווערט
די סוכה באדעקט, ווי א קאפ מיט א הימל. שטייט די סוכה אין
מיטן הויף, רייצט און רופט, ווי א שטיבל אין מיטן וואלד.
דער סכך אויף איר אנגעלייגט אזוי געדיכט, אז קיין
שטערנדל פונעם הימל וועט נישט קאנען דורכלויכטן דאס טונקל
גרינס. איז אין דער סוכה — קיל און פינצטערלעך. נאָר דורך
די לעכלעך פון די ווענט קריכן דורך קייקלעך ליכט. און דאס
פינטל ליכט בליצט טרייסלענדיק, מאטערט זיך דורכקריכן אין
סוכה אריין. אין דער מיטן פון דער סוכה האט זיך אויסגע-
שטעלט א לאנגער טיש מיט בענקלעך. נישטאָ קיין דיל. הוילע
ערד אונטער די פיס. די פיסלעך פונעם טיש און פון די בענקלעך
שטעקן אין דער פייכטער ערד, וואָס קלעפט זיך צו די פיס.
מיר גייען נישט אַוועק פון דער סוכה. ס'דוכט זיך אונדז,



מיר זיינען דערטן אויף א דאמשע. מיר ציען זיך אויס אויף די בענקלעך, יאגן זיך, כאפן איבער די קייקלעך ליכט, וואס לויכטן דורך די ווענט, און מיט פארריסענע קעפ קוקן מיר אויף דעם דאך מיט סכך, ווי ס'וואלט געווען א הימל מיט שמערן. מיר ציטערן אויף, ווען ס'פאלט אויף אונדז אראפ א טראפן טוי.

מיר צעזינגען זיך, ווי מיר וואלטן אַנזאָגן אַלעמען, אַז די סוכה איז שוין פארטיק, דער יום-טוב איז שוין דא.

פון דער שטוב שמעקט מען זיך פון די פענצמער ארום:

— זע, די סוכה איז שוין פארטיק!

מיט אמאל לאזט עמעצער ארום א געשריי:

— קינדער, דער שמש האט געבראכט דעם לולב פון שול!

מיר גיבן זיך א ווארף אין שטוב אריין. די שטוב איז אויך

אן אנדערע געווארן. ס'שמעקט מיט הושענות. מיט בלעמעלעך

איז אנגעווארפן דער דיל און זיי פארשמעקן די גאנצע שטוב.

און וואו איז דער לולב?

אט שטייט ער אין א ווינקל-פענצמער. שטייט אזוי עלנט,

זיך צוגעשפארט צו דער שויב. דער קאפ איינגעבויגן אן א זייט,

ווי ער וואלט א קוק מאן דורכן גלאז, צי לויכט דארט נישט א

שטיקל הימל פון זיין לאנד. זיינע לאנגע שמאלע בלעמער האלטן

זיך צוגעפרעסט איינע צו די אנדערע. איך גיי צו דעם לולב.

כ'האב מורא זיך צורירן צו אים. זיינע שפיצן — אויסגעשלייפט,

ווי א שפיץ פון א שווערד.

— גיב מיר א טרייסל מאן דעם לולב! — בעט איך זיך

ביי די ברידער.

— נאך פאר דעם טאגן?

— כ'וויל נאר זען, צי ער איז א לעכעדיקער.

דער לולב שאקלט זיך אין מיינע הענט. איך טרייסל זיך מיט

אים אינאיינעם.

ער בלאזט אויף זיך אליין א ווינטל. מיר דוכט זיך, כ'בין

אין ארץ-ישראל, אונטער א שאַרכנדיקן פאַלם-בוים. ווי איז גע-
קומען אַהער דער לולב ?

— אַבראַשקע, ווי מיינסטו ? — שטיי איך צו צו מיין ברודער-
דער. — איז דער לולב אַהער געקומען גלייך פון ארץ-ישראל ?
וואָס, טראַכטסטו, איז ער דאַרטן געווען — אַ בוים, צי אַ צווייג,
וואָס מע האָט אָפּגעריסן פון אַ בוים ? ווער האָט אים אַהער
אַריבערגעבראַכט ?

— וואָס איז היינט, פּסח, וואָס דו פּרעגסט קשיות ?
דער ברודער ווייס אַליין נישט, וויל ער זיך אויסדרייען פון
מיר.

— הער, איך מיינ, — זאָגט ער, — דער לולב האָט זיך אַליין
אַרויסגעריסן פון דער ערד. אים האָט זיך פאַרוואַלט אַ קוק
טאָן, וואָס עס טוט זיך אויף דער וועלט. איז ער אַנטלאָפּן פון
דער היים און אין איין נאַכט, — שמילט איין דער ברודער זיין
קול, ווי ער וואַלט זיך אַליין דערשרעקן, — אין איין נאַכט איז
ער אויסגעוואַקסן אַט דאָ, ביי אונדז אויפן פּענצטער.

איך וואַלט אים גלויבן, נאָר כ'וויל נישט, ער זאָל זיין אַלע
מאַל גערעכט.

— מען האָט דאָך אים ערשט געבראַכט פון שול ! — דער-
מאָן איך זיך.

— און וואָס וועסטו זאָגן, אַז מען האָט דעם לולב איינגע-
וויקלט אין שמרוי, אים איינגעפאַקט אין אַ גרויסן, הילצערנעם
קאַסטן ? איך האָב געזען, אויף דער באַן פירט מען אַזוי אַריבער
סחורה.

— אַי, גיי, דער לולב וועט פאַרן אינאיינעם מיט אַלע
טרייפּע סחורות ? דער רבי וואַלט דיר שוין געגעבן אַ פאַטש,
ווי דו רעדסט וועגן דעם לולב. און זע, פאַרוואָס איז ער אַזוי
פריש און גריין ? ער וואַלט זיך דאָך געדאַרפט דערשטיקן אין
זיין קאַסטן.

איך גיב נאָך אַמאָל אַ טאַפּ דעם לולב. זיינע דינע, גלאַטע

בלעטער צימערן אויף, ווי לאנגע סטרוגעס פון אן אנגערימטער הארפע.

— ווארט, לולב, — טרייסט איך אים, — אט באַלד וועט קומען דער טאטע, וועט ער זיך נעמען אין די הענט, וועט מאַכן אויף דיר אַ ברכה, וועט נישט זיין דיר אַזוי קאַלט און פּרעמד ביי אונדז.

און וואו איז דער אַתרוג?

דער געלער אַתרוג, אַ גראַבער, אַ גרויסער האַט זיך פאַנאָדערנעלייגט, ווי אַ פּרעה אויף אַ ווייכן געלעגער אין דער מיטן פון דער זילבערנער צוקער-פּושקע. אַנשטאַט דעם צוקער, וואָס מע האַט אַרויסגענומען, שמעקט פון דעם אַתרוג, ווי פון אַ קייסער אַליין. פון וואָנען האַט ער זיך גענומען? ... אַט גייט שוין דער טאטע אין שטוב אַריין. די ברידער הינטער אים.

— קומט, לאַמיר גיין בענטשן לולב!

דער טאטע גיט אַ וואָרף אַ בליק אויף דעם לולב, אויף דעם אַתרוג. נעמט דעם אַתרוג פון זיין געלעגער אַרויס און לייגט אים צו צום לולב. זיי טוילען זיך איינס צום אַנדערן. זיי זיינען דאָך פון איין לאַנד.

און דער טאטע, מיט אַראַפּגעלאַזטע אויגן, מיט אַ ברכה אויף אַ קול, ווי ער וואַלט שווערן אַ שבועה, גיט אַ צי דעם לולב אין דער הויך, לאַזט אים אַראַפּ, לייגט אים צו צום האַרצן, נעמט אים אַפּ, טוט אים אַ שאַקל אין איין זייט, אין דער אַנדערער. דער לולב בויגט זיך, טרייסלט זיך. זיין קאַפּ שאַקלט זיך. זיינע לאַנגע בלעטער ציען זיך ווי אַליין אויס אין בעטנדיקע הענט. און ווי דער טאטע שמעלט זיך אַפּ, קלייבט דער לולב גלייך צונויף זיין אויפגעצימערטן גוף.

— נאָ, ווילסטו בענטשן לולב? — גיט דער טאטע אים איבער

דעם עלטערן ברודער.

דער לולב גייט אַריבער פון האַנט צו האַנט. אַלע זעקס ברידער האַבן זיך אַנגעוואָרפן אויף אים, טרייסלען, ברעכן אים.

שמעכן זיך מיט אים, ווי מיט א שווערד. קוים א לעבעדיקן,
שמעלט מען דעם לולב צוריק אנידער אויפן פענצמער.

* * *

די פארטיקע סוכה שטייט און ווארט א גאנצן טאג, ווען
וועט מען שוין צו איר אריין עסן.

פאר דעם טאג האט זי זיך אנגעזאפט מיט סכך, אויסגע-
טריקנט די ווענט, געטריקנט די פייכטע ערד אונטער די פיס.
צום אַוונט טוען אן דער מאמע מיט די ברידער זייערע מאַנטלען,
ווי זיי וואַלטן זיך געקליבן אַוועקגיין פון דער היים. זיי גייען
עפן וועטשערע אין דער סוכה.

נישט די מאמע, נישט איד, נישט די קעכין גייען אַהין אַריין.
אַפילו דעם מאַטנס קידוש האָבן מיר, זאַלבעדריט, אויסגעהערט
ביי דער טיר פון דער סוכה.

און דאָס עסן דערלאַנגט מען אין סוכה דורך אַ פענצמערל,
ווי דורך אַ לאַך אַריין, איין מעלער נאָך אַן אַנדערן. די ברידער
קאַנען מיינען, אז די מעלערלעך מיט דעם עסן קומען זיי גלייך
פון הימל אַראָפּ.

גיבן זיי גאָר נישט אַ טראַכט וועגן אונדז, וואָס זיינען
איבערגעבליבן אַליין אין שטוב?

אין דער שטוב איז קאַלט. זי איז, ווי אַ פּוסטע, ווי אַן טיר
און פענצמער. מיר זיצן זאַלבענאַנד מיט דער מאַמען און עסן
אַן הנאה.

— מאַמע, פאַרוואָס זיינען נאָר מיר אַליין איבערגעבליבן
דאָ מיט די דינסטן, ווי מיר וואַלטן אַליין געווען דינסטן? וואָס
איז דאָס פאַר אַ יום-טוב, מאַמע?
איד שטיי נישט אָפּ פון איר.

— פאַרוואָס עסן זיי באַזונדער?

— אַך, קינדישקע, זיי זיינען דאָך מאַנצבילן, — שלינגט
די מאַמע אַליין אומעטיק אַראָפּ איר קאַלטן ביסן פלייש.

פלוצים ווערט א טומל אין קיך. די דינסטן לויפן היין און קריק פון הויף אין שטוב אריין.

— באַלעבאַסטע, ס'האַט זיך אַנגעהויבן אַ רעגן!

— טראָג זיי גלייך אַריין דאָס גאַנצע עסן, זיי זאָלן קאַנען גיכער אָפּבענטשן! — פאַרטומלט זיך אויך די מאַמע.

איך בין צופרידן, וואָס ס'רעגנט אין מיטן דער וועטשערע.

פאַר אונדז מיט דער מאַמען איז דער יום-טוב אזוי אומעטיק!

מיט אַמאַל — אַ טראַסק, אַ דונער. איך קוק דורכן פענצ-טער, צי האָט זיך נישט צעשאַטן די סוכה. זי פאַרגיסט זיך מיט וואַסער.

אין איין רגע האָט זיך דאָס סכך דורכגעווייקט, געוואָרן פלאַך און מאַגער. ס'רינט אין דער סוכה אויפן טיש. ס'רינט פון דעם סכך, ס'רינט פון די ווענט. די דינסטן לויפן אַרום מיט איבערגעדעקטע טעלער אין די הענט. דער רעגן קלאַפט איבער די טעלער, ווי ער וואַלט זיי וועלן אויפדעקן.

אין רויש פון דעם רעגן דערהערט זיך דעם טאַטנס בענטשן.

די ברידערס הויכע שטימען טוקן זיך אין דעם רעגן אַריין.

און איינע נאָך די אַנדערע, מיט אַנגעשטעלטע קאַלנערס, לויפן זיי פון דער סוכה אַרויס.

מיר קוקן זיי אָן, ווי מע וואַלט זיך לאַנג נישט געזען. זיי פאַלן אין שטוב אַריין, ווי אַנגעקומענע פון אַן אַנדער וועלט.

לויפן דורך אזוי די פאַר טעג. אַט נעמט מען שוין אינ-גאַנצן די סוכה פאַנאַנדער. מען שלעפט אַרויס אַ ברעט נאָך אַ ברעט. די ווענט פאַלן איין. דער סכך פאַלט אַראָפּ, צעקריכט זיך אונטער די פיס. דער הויף ווערט פול מיט שמעכעלעך.

די סוכה פאַרשווינדט, ווי קיין מאַל נישט געווען.

דעם לולב נעמט מען פון פענצטער אַראָפּ.

— זע, וואָס עס איז מיט אים געוואָרן? — לאַכן אים אויס

די ברידער. — ווי אַן אַלטער זקן, אויסגעטריקנט, אַן ציין.

— פלעכט מיר כאַטש אויס, — בעט איך זיך, — עפעס
א צאצקע פאר מיר, א קערבעלע, צי וואָס!
נעמט זיך דער ברודער אַראָן פאר דער אַרבעט. ער האָט
לאַנגע, פלינקע פינגער. רייסט ער אָפּ פון לולב אַ בלאַט נאָך
אַ בלאַט. יעדעס בלאַט טוט אַ סוויסטש, גיט זיך אַ בויג. דעם
ברודערס פינגער שפּרינגען אונטער, קריצן אויס. דאָ שניידן זיך
אַן שמאַלע בענדלעך, דאָ פאַרפלעכטן זיי זיך אין צעפלעך. איינס
אין אַנדערן אַריין און פאַרטיק... אויסגעקינצלט אַ קערבל, אַ
מולטערל, אַ טישל, צי אַ שטול. פון דעם הויכן לולב בלייבט
איבער אַ הוילער שמעקן.
און אויף דעם אתרוג האָט מען גאָר פאַרגעסן. די קעכין
האַט גענומען און אים אַריינגעוואָרפן אין אַ פאַן זודיקע וואַסער,
אים אַפגעברייט לעבעדיקערהייט. פון אים, דעם גראַכן, האָט
זיך אויסגעקאַכט אַ טעלערל געדיכטע זאַפט.
ס'גיט אַ צי די נשמה. זיך אויסגעקאַכט דער יום-טוב. זאָל
שוין גיכער קומען שמחת-תורה, ווען די גאַנצע שטאַט, דוכט
זיך, וועט קומען צו אונדז צו-גאַסט.

שמת-תורה

איינ מאל אין יאר לאזט מען אונדז, קינדער, פריי הוליען אין שול. זיינען מיר פון פארנאכט אן פארסאפעט, פארמאטערט פון די הקפות.

די שול איז אנגעפאקט מיט אידן. פון די אינגלעך איז נישטא נואו זיך אהינצומאן. אפילו קליינע מיידלעך קומען צו הקפות אין דער מאנצביל-שול אריין און אינאיינעם מיט די אינגלעך שמופן זיי זיך אונטער די פיס. די לאמפן ברענען ווי מיט א נייעם פייער. דער ארון-קודש איז אפן. מע טראגט פון אים ארום די ספר-תורהס, איינע נאך דער אנדערער. אלע אויסגעפוצטע, אין יום-טובדיקע מענטעלעך.

ווערט די שול דערהויבן, ווי א בית-המקדש. אידן מאנצן, טופען מיט די ספר-תורהס אין די הענט. מיר קינדער מאנצן און טופען מיט זיי אינאיינעם.

ווי ווילדע היות לאזן מיר זיך לויפן ארום דער בימה, שפרינגען און ארויף פון איין זייט, שפרינגען אראפ פון דער אנדערער. די פאר הילצערנע טרעפלעך צעמראסקען זיך אונטער אונדזערע פיס.

יעדער שמופט זיך, יאגט אונטער דעם אנדערן, וויל וואס-מער ארומלויפן די בימה. מע לאזט נישט א מאפ מאן, א גלעט מאן איר אויסגעקריצטן פארענטש, אפילו נישט איבערכאפן דעם אטעם.

די „קלאפערס“ טרייסלען זיך אין אונדזערע הענט. מיר

פארטומלען מיט זיי די שול. די פאפירענע פאנען סוויסטשען,
לויפן אונדז נאך און רייסן זיך פון ווינט.

דער שמש פארשמעקט זיך אין א ווינקל. ער האט מורא,
מיר וועלן פאנאדערשטופן די ווענט. אט, דוכט זיך אויס, אז
ס'האבן זיך שוין אנגעהויבן גליטשן די ספרים אויף די טישלעך.
בעט ער זיך ביי אונדז :

— קינדער, וויפיל א שיעור ? זאל זיין גענוג ! איר וועט
דאך אזוי אויפטרייסלען די גאנצע שול !
מיר קאנען זיך נישט אפשטעלן. דער קאפ דרייט זיך. מיר
פאלן פון די פיס.

אן כוחות שלעפ איך זיך אהיים, הינטער מיינע ברידער, מיט
מיין צעריסענער פאן אין דער האנט.

צורמארגנס, פון דער אין דער פרי אן, ווערט אן איילעניש
אין שטוב. מע גרייט אן כיבוד. ס'דארפן קומען אורחים.

מע איילט זיך אין שול. מע איילט זיך וואס גיכער אפכאפן
דאס דאוונען. נאך איידער מען האט אפגעדאוונט, פארקלייבן
זיך די אידן אין רעדלעך און שושקען זיך צווישן זיך :
— נו, מע האט שוין געפסקנט, צו וועמען מען גייט צוערשט
אויף קידוש ?

— שישש... שא... או... אה...

— ר' שמואל-נח האט פאררופן די גאנצע שול ! — גיט
ווער א בלאז אין די אויערן.

— אה, וועט שוין זיין משקה איבערן קאפ ! וואס מיינט
איר, ר' גערשל ? — פרעגט מען א דארן אידן מיט א רויטער נאז.
— איר פרעגט מיך ? נו גוט, לאמיר גייען צוערשט צו ר'
שמואל-נחן. אוודאי, אן אנשמענדיקער באלעכאס !

לאזט זיך ארויס די גאנצע שול אויף דער גאס.
— וואס שטייט איר אפ ? קומט א ביסל גיכער, נאך דא
א פולע ערטער, וואוהיין צו גיין !

— היינט וועלן זיך די אידן אנטרינקען! — שמייכלען די קריסטן, וואס גייען פארביי.

אפילו דער גראַבער קלויסטער, וואָס איז געשטאַנען אויפן וועג, רוקט זיך אליין אָפּ אַן אַ זייט, לאַזט זיי דורך. די גאַנצע שול אידן פאַלט אין אונדזער שטוב אַרײַן. ס'ווערט ענג און הייס. — גוט יום-טוב, גוט יום-טוב! גוט יום-טוב, באַלעכאַסטע! די ווייבער רוקן זיך אָפּ אַן אַ זייט. דער עולם גיט זיך גלייך אַ שאַר צו די מיטן. „וואָס ליגט דאָרט אַנגעלייגט אויף די טעלערס?“

פון הנאה רייבן זיך די אידן די הענט, רוקן אָפּ די שטולן, קוקן אויס דעם מיטש. דער מיטש, אַנגעגרייט ווי אויף אַ חתונה, בויגט זיך אַזש אונטער דעם אַנגעשטעלטן כיבוד.

שטיקלעך טאַרט, מייגלעך, לעקעך מיט האַניק, טעלער מיט מאַרינירטע הערינג, מיט געהאַקטע לעבער, אייער מיט שמאַלץ, קאַלטע פעטשאַ, געפרעגלטע איימער. און בוטלען וויין מיט בראַנפן שטייען אויסגעשטעלט ווי סאַלדאַטן.

— וואָס שפאַרט איר זיך אַזוי? גיט דעם אַנדערן אויך אַן אַרט! — ווערט אַרום דעם מיטש אַ גערודער.

— למאי נאָר תמיד זיין דער ערשטער? ס'איז דאָך נישט צו אַן עליה . . .

— דווקא צו דער משקה האָט ער מער שייכות פון אַלעמען, לאַזט אים דורך, — לאַכן די אַנדערע.

— שאַ, אָט גייט ר' שמואל-נח! לחיים, ר' שמואל-נח! לחיים, רבותים! — דער טאַטע, ווי אַלע מאַל, קומט פון שול דער לעצטער. אין זיין לאַנגן יום-טובדיקן בגד, מיטן קאַפעליוש אויפן קאַפּ, זעט ער אויס העכער, ברייטער.

— לחיים, לחיים, גוט יום-טוב! — שאַקלט זיך אויף זיין קאַפּ דער הויכער הוט. דער טאַטע נעמט אים אַראָפּ און בלייבט מיט דער יאַרמעלקע אויפן קאַפּ.

— רבותי, געמאַכט קידוש?

— און איר, באַלעכאַטים ?
עמלעכע אידן שמעלן זיך מאַכן קידוש מיט אַמאַל.
— בורא פרי הגפן . . . — צעשאַקלען זיי זיך. מע זופט דעם
וויין. מע כאַפט זיך פאַר דעם בראַנפן. מע פאַרבייסט, מע פאַר-
זוכט פון יעדן מעלער.
— לחיים, באַלעכאַסטע ! אייער הערינג איז שוין איינמאַל
אַ הערינג !

— און די פעטשאַ איז גאַר אַ דימענט !
דער מאַמעס פנים שיינט פון הנאה.
מיט אַמאַל, ווי אַ מאַרשאַלעק אויף אַ חתונה, גיט זיך פון
מיש אַ הויב דער שמש.
ווער וויל מאַכן מי-שברך ? ווער הויבט אָן ? — שטייט אויף
אַ איד מיט אַ לאַנגער ווייסער באַרד, גיט אַ הוסט, גיט אַ גלעם
די באַרד, נעמט פאַנאַנדער די געדיכטע וואַנצעס, ווי די באַרד
מיט די וואַנצעס וואַלמן אים שמערן עפענען דאַס מויל.
— מי שברך . . . — צעשאַקלט ער זיך מיט אַ ניגון.
— איר האַט געהערט ? וויפיל גיט ער, וויפיל האַט ער
צוגעזאַגט ?

שפרינגט דער שמש אַרום פון איינעם צום אַנדערן, און
גלייך ווי ער וואַלט אונטערגעטראַגן אַ דרשה-געשאַנק אַ חתן-
כלה, זינגט ער אויס אויפן קול דעם נאַמען און דאַס צוגעזאַגטע
געלט.

— וואָס לייגט ער אונדז קאַלטע באַנקעס אויפן קאַפּ ? וואו
איז עפעס נאָך משקה ? גיט אַקאַרשט אַהער די דאָזיקע כומל !
וואָס האַלט איר זי דאַרמין אויבן-אָן ? — ליידיקע כומלען קאַמע-
ווען זיך אַוועק. ס'עפענען זיך אויף נייע, ווי מע וואַלט ערשט
אַנגעהויבן צו טרינקען.

קעלישקעס, בעכערס גיסן זיך אָן, גיסן זיך איבער אויפן
מישמוך. מיט אַמאַל גיט דער איד מיט דער ווייסער באַרד אַ
קלאַפּ איבערן מיש. שאַ !

ער מאַכט צו די אויגן און גיט אזוי טיף אַ זיפּן, ווי ער וואַלט אַרויסגעריסן פון זיך אַ שטיקל האַרץ און פאַרוואַרפן עס ווייט. ווי אַ צימער פאַרלויפט זיין זיפּן איבערן טיש. און פּלוצים — ווי ער וואַלט אַנגעקומען פון דערווייטנס, ווי ער וואַלט זיך אַרויסגעצויגן פון דעם זיפּן, הויבט זיך שטיל אָן דעם רבינס ניגון.

מע הערט אַ ברומען. עס שאַקלט זיך זיין קאַפּ. זיין שמערן קנייטשט זיך. עס צאַפּלען זיינע ליפּן מיט די וואַנצעס.

ביסעלכווייז פאַרשלייערט ער אַלעמען די קעפּ.

בלאַסע פּנימער צעפּלאַקערן זיך. אויגן מאַכן זיך צו. אין איין אַמעס כאַפּן אַלע אונטער דעם ניגון. אַ קול נאָך אַ קול, אַלץ העכער און העכער.

דער ניגון צעגיסט זיך, ציט זיך אויס אין דער לענג, אין דער ברייט, צעבלאַזט זיך, ווי אַ פייער.

די אידן שווימען אין געזאַנג.

מיט פאַרמאַכטע אויגן שאַקלען זיי זיך, קלאַפּן איבערן טיש, ווי זיי וואַלטן וועלן מאַכן זינגען דעם טיש אַליין און זיך אַפּרייסן פון דער ערד.

ווער שרייט פון שרעק, ווער פאַרגייט אין אַ געוויין. ווער בעט, ווער קלאַגט.

דער ניגון זאַפט זיך אָן מיט טרערן, וואָס פאַלן נישט אַרויס. אידן קנאַקן מיט די פינגער. הענט ציען זיך אויס. איינער פאַר- כאַפט זיין באַרד אין דער האַנט אַריין און האַלט זי שטאַרק אונטער, ווי ער וואַלט מיט איר אונטערגעהאַלטן זיין אויפ- געשפּרונגען האַרץ.

פּלוצים שמעלט זיך אַפּ דאָס געוויין. ס'ברעכט אויס אַ פּרייד. — אַה, אידן, ס'איז דאָ אַ גאַט אויף דער וועלט! — פאַר- רייסט דער ווייסער איד זיין קאַפּ אין דער הויך, ווי פון אויבן וואַלט אים אַ שיינ געטאָן דער אויבערשמער אַליין.

— וואָס זיצט איר, אידן? היינט איז דאָך שמהת-תורה,
דער רבי האָט געהייסן הוליען, טאַנצן!
שטופט זיך אַרויס אַ האַנט, אַ פּוס, רייסן זיך ווי אַפּ פּון
גוף און לאָזן זיך טראָגן.

מע גיט אַ שמוּס דעם טיש אָן אַ זייט, מע גיט אַ שלידער
די שמוּלן. ס'דוכט זיך, די ווענט אליין האָבן זיך אַ שאַקל געטאַן.
דער טישמוּך טוט זיך אַ גליטש. שטיקלעך טאַרט, קעלישקעס
צעפּאַלן זיך אויפן דיל. אידן צעהוליען זיך, טופּען אויף אָן אַרט,
דרייען מיט די פּאַלעס, פּאַרדרייען זיך אין רעדלעך.

פלייצעס אויסגעבויגן, הענט פּאַרפּלאַכטן ווי צוגעכונדן
איינער צו דעם אַנדערן. אַ פלייצע אויף אַ פלייצע, איינע הענט
אויף דער צווייטער. זיי לאָזן זיך נישט אָפּ, ווי זיי וואַלטן מורא
האַבן, ווען זיי בלייבן אליין, צעפּאַלן זיי זיך אויף שטיקלעך.

קיינער זעט נישט דעם אַנדערן. קיינער זעט נישט זיך אליין.
אויסגעבויגענע שמוּול קריכן אין דער הויך. אידן פּאַלן פּון די
פּיס.

גלייכט זיך אויס אַ פּרישער רוקן און מיט פּרישע כחות
וואַרפט ער זיך, ווי אין אַ פייער, אין דעם קאַכעדיקן טאַנץ אַריין.
ס'גאַנצע רעדל גיט זיך פּונדאַסניי אַ שלעפּ נאָך אים. ביים
טיש זיצט שוין קיינער נישט. דער טיש אליין רוקט זיך אָפּ
און שטופּט זיך צו צו די הוליענדיקע.

— ר' שמואל-נח, באַלעבאַס, אויף וואָס וואַרט איר? הויבט
זיך אויף!

און דער טאַטע, אַלע מאַל אַזא געלאַסענער, אַזא שטילער,
גיט זיך אַ רוק פּון אַרט, שטופּט זיך צו צו די טאַנצנדיקע, און
פּאַלט אין דעם דרייענדיקן רעדל אַריין.

די קייט מיט אידן גיט זיך אַ צי און פּאַרשלינגט אים.
פּון מיין ווינקל קוק איך אויפן טאַטן. איך זוך אים צווישן
די טאַנצנדיקע. אַט איז זיין קאַפּ אַ ביסל איינגעבויגן אָן אַ זייט,
זיינע אויגן — אַראַפּגעלאָזן, זיין לאַנגע באַרד שווימט. אַט



דרייט ער זיך, ווי אין א זיסן חלום, זיין גאנצער גוף צעגייט זיך פון הנאה.

מיין מאמע מאנצט!

איך קאן מער נישט איינשטיין אויפן ארט.

— מאמע, איך מעג?

די ווייבער אין די ווינקלען קוועלן פון נחת. זייערע מענער פרייען זיך כאַמש איין מאל אין יאר.

— מאמע, קום, לאז מיך! איך וויל אויך א מאַנץ מאַן,

זיך א דריי מאַן מיטן מאַמן! — שלעפּ איך זי פארן אַרבל.

— וואָס רעדסטו, קינד מיינס, מע וועט דאָך דיך צעטרעמן

אויפן אַרט! דו זעסט . . .

מיט א געשריי קיקלט זיך אַריין אין שטוב א הויכער,

דאַרער איד. זיך איבערגעקוליעט מיטן קאַפּ אַראָפּ און ווייטער

אויפגעשטאַנען אויף די פיס. ווי א וואַרעם, דרייט ער זיך איבער

דעם דיל און מיט איין שפרונג לאַזט ער זיך אין קיך אַריין.

— אידן, אַן א זייט!

— אוי, וויי איז מיר! — דערשרעקט זיך די קעכין. —

ר' לייזער, האַט רחמנות! וואָס ווילט איר דאָ מאַן אין קיך?

זי האַט דערקענט אין אים אונדזער שכן פון הויף. אַבער

דער דאַרער איד, ווי נישט אים האַט זי געמיינט, הערט זיך

גאַרנישט צו. ער גיט אַ כאַפּ דעם לאַנגן גאַפּל און שלעפּט פון

אוויון אַרויס אַ גרויסן ליימענעם מאַפּ, פול מיט אַ מאכל, מיט

דער שוואַרץ-קלעפיקער „קולאַיע“. דער מאַפּ גיט זיך אַ קער,

ער גיסט זיך אויס אויף דעם אידן. דער איד ווערט שוואַרץ, ווי

אַ נעגער, לויפט אַזוי אַריין צוריק אין שטוב און צערודערט נאָך

מער די פאַרשיכורטע אידן.

אַלע דרייען זיך, האַלטן זיך קוים אויף די פיס. אויסגע-

מאַטערטע, צעפאַלן זיי זיך אויף די שטולן. מיט די קעפּ אַן אַ

זייט, ליגן זיי אַ רגע ווי פאַרחלשמע.

— רבותים, מיר דאַרפן נאָך גיין צו ר' מענדלען! — כאַפט

זיך איינער אויף מיט אַ געשריי.

אלע גיבן זיך אַ ריס פון די שטולן, ווי מע וואַלט זיי געגעבן
אַ שמיץ, און אַנטלויפן אויף די אויסגעבויגענע פיס אויפן גאס.
דער טאַטע לויפט מיט זיי אינאיינעם.
מיט די ערשטע שטערן באַווייזט זיך דער טאַטע אין דער
טיר, אַ ביסל אַ שיכורער, אַ וואַקלדיקער. ער שעמט זיך אַריין-
גיין אין שטוב. ווי אַ סנאַפּ, פאַלט ער אין בעט אַריין.
מיר פאַרשעמען זיך מיט אים אינאיינעם.



דער ערשטער שניי

נאך ימים-נוראים ציען זיך די שטומע, וואַכעדיקע מעג. מעג און זון, און מעג. קורצע, גרויע מעג.

אין דרויסן הערט נישט אויף צו רעגענען, ווי דער רעגן וואַלט געהאט פאַרגעסן זיך אַפּצושטעלן. די שויבן זיינען אויס-געפאַטשט, פאַרשפּריצט, ווי זיי וואַלטן וויינען; קייקלען זיך טרערעלעך פון בלישטשענדיקע טראַפּנס.

אין שטוב איז אפילו בייטאג פינצטערלעך.

ווי נאָר ס'הויבט זיך אויף דער טאָג, גייט ער גלייך אויס. אפילו דער וואַנט-זייגער טיקעט שטיל, פאַוואַליע, ציט די שעהן און שלאַגט זיי הייזערדיק אַפּ. ווייס מען נישט וואוהין זיך אַהינג-צומאַן פון אומעט. ס'דוכט זיך, מען הערט אין דעם רויש פון רעגן אַ דערשטיקטן געוויין.

— הוה, — שטיי איך צו צו דער קעכין, — עמעצער דראפעט
 זיך אין דער טיר. עפנט אויף!
 — אוי, לאז צו רו! הלוואי זאל ווער עס איז אריין!
 — ווער וועט קומען, אז ס'פליוכעט אן א שיעור?
 — איר הערט נישט? עמעצער שליאפעט אין דער בלאטע!
 — א חידוש, א ווינט, א רעגן גאנצענע מעת-לעת!
 — ניין, א סך פים טופען אויפן הויף!
 — נו, וואס וועט איר זאגן... נישט אפטשעפען זיך פון
 דער מיידל! נארעלע, אט וועסטו זען, קיינער... וואס איז דאס?
 חוה בלייבט שטיין מיט אן אפענעם מויל. פון דעם פינצטערן
 פיררהויז גיבן א פינקל, ווי פון א וואלף הינטער א בוים, א פאר
 שווארצע אויגן. אין טיר קריכן אריין צוויי פארפלאגטערטע
 בערד. פון זיי רינט וואסער.
 — גולנים! — גיב איך א צי חוהן פארן ארבל.
 — וואס איז דאס נאך פאר אן אנשיקעניש? — חוה, אליין
 דערשראקן, ווערט אין כעס.
 — קרויט, בארינקע, געבראכט פרישע קרויט! — טוען א
 שאקל די בערד און בלאזן אויף אונדז מיט א שווערן אטעם.
 צוויי הויכע פויערים, אין גאנצן דורכגענעצטע, שלעפן הינטער
 זיך שווערע, נאסע זעק.
 פון זיי ביידן רינט, ווי פון שמרעכעס. זייערע שטיוול
 קוויטשען מיט וואסער.
 אין פיררהויז שטעלן זיי זיך אפ. גיבן זיך א קראץ אין קאפ
 און שטייען א וויילע, ווי פארלארענע. זיי האבן דערפילט א
 טרוקענעם באדן.
 — וואס שטייסטו, הינמישע נשמה דינע? זעסט נישט די
 טיר? — שטופן זיי זיך אונטער איינס דעם אנדערן און
 מאפטשען זיך אויף איין ארט.
 — טפו אויף דיין קאפ! — גיט א שפיי דער צווייטער. די
 זעק זיינען שווער, ווי אגנעשטאפט מיט שטיינער. די פויערים

סאָפּען. ס'גייט אַ פּאַרע פּון זייער אַטעם, ווי דער פּירחויז וואָלט געווען אַנגערויכערט.

— אַהערצוּצוּ, פּאַוואָליע! אַי, סאַראַ בלאַטע, סאַראַ קויט!
— פּאַלט אויף זיי אָן די קעכיין. — אַנגעפּלויכעט, ווי חזירים.
גייט נישט ווייטער מיט אייערע קוויטיקע שטיוואָלעס. אַט-דאַ
וואַרפּט אָן, אַט-דאַ, אין ווינקל! — און חוה האָט זיך אוועק-
געשטעלט אין מיטן קיך, לאַזט נישט די פּויערים מאַכן אָן
איבעריקן טראַט.

— אויסגעקליבן אַ צייט! נישט געקאַנט קומען אין אַ
טרוקענעם טאַג? ס'גאַנצע דאַרף מיט קויט אַהער אַריבער-
געבראַכט... ערשט אויסגעוואַשן די קיך... און וואָס איז מיט
דער קרויט, אוודאי אין גאַנצן צעפּוילט!

פּון די זעק פּאַלן אַרויס ווייסע קיילעכדיקע קעפלעך קרויט.
אַזעלכע געקרייזלטע, ריינע, ווי יעדעס קעפל וואָלט געווען
איבערגעצויגן אין אַ ווייס שפיץ-ציכעלע. ווי האָבן זיי זיך נישט
איינגעשמירט אין די קוויטיקע זעק? אַ קעפל נאָך אַ קעפל, איינס
פּליט נאָך דעם אַנדערן. יעדער קוליעט זיך איבער מיטן קאַפּ
אַראַפּ, שפּרינגט אַרויף אויף די בעקעלעך פּון דעם צווייטן,
טוליעט זיך צו אים, שפּאַרט זיך אָן אים אָן.

עס האָט זיך אַנגעוואַרפּן אַ גאַנצער באַרג מיט קרויט. ס'האַט
אַ שמעק געגעבן אַ פּרישער, שטאַרקער ריח, ווי אין מיטן קיך
וואָלט זיך, פּלוצים, צעפּלאַנצט אַ גאַנץ פעלד מיט קרויט. די
קיך האָט אַפּגעלעכט און מיר מיט איר אינאיינעם. חוה נעמט
זיך גלייך פאַר דער אַרבעט. פאַרקאַשערט די אַרבּל, אַרייַן-
געטראַגן קאַדקעס, עמערס.

— קינדער, קריכט נישט אויף דער קרויט! — קאַמאַנדע-
וועט זי. — סאַשע, ברענג אַריין פּון קעלער דאַס טישל, וואָס
אים אָפּ!

צום באַרג קרויט האָט זיך צוגערוקט אַ שמאַל לאַנג טישל
מיט אָן אייזערנעם האַק אין דער מיטן. ס'האַט אַ שניט געגעבן

אין הארצן, ווי ס'וואלט זיך אוועקגעשמעלט אין מיטן קיך דער הענקער אליין.

מע ווארפט ארויף א קעפל קרויט אויף דעם טישל, ס'קעפל גיט זיך א גליטש אונטער די ציין פונעם האק, און אין איין רגע צעשניידט עס זיך אויף שטיקלעך. אן אנדער קעפל שטופט זיך צו. די האק הויבט זיך. ארויף, אראפ. שמורצעס קרויט פליען, ווי פעדערן, און פאלן אין די אונטערגעשמעלטע קאדקעס אריין.

דאס אנגעבראקטע קרויט פארגיסט זיך מיט וואסער, פאר-ווארפט זיך מיט קערלעך פעפער. ס'וואסער פליוכעט, שווימט פון אויבן, פארקאכט זיך מיטן קרויט, וואס האלט אין איין לויפן פונעם טישל אראפ.

די עמערס, די פעסער — פול מיט קרויט. רייפלעך רוימע מערעלעך פארשיינען זייער בלאסקייט. ס'קרויט באגראכט זיך אונטער א דעקל מיט א גרויסן שטיין פון אויבן, נישט ארויס-צוראטעווען זיך פון אונטער אים.

איך באגלייט די קאדקעס ביז דעם פינצטערן קעלער אריין. דארט, אין דער טוכלער לופט, וועט זיך גיך פארזויערן און אויס-וויקן דאס ערשט-לעבעדיקע ווייסע, הארמע קרויט. מיר קינדער ווארפן זיך אן אויף די איבערגעבליבענע זיסע הערצלעך און קאלופען זיי אויס שוין מיט אונדזערע ציין.

דעם טאג, ווען מען זייערט איין אונערקעס, לאזן מיר אויך נישט דורך.

— הוה, איר'ט אונדז געבן אן אונערקע, וועלן מיר אייך העלפן זיי אויסווישן.

— איר האט שוין אויסגעשמעקט די אונערקעס אויך? איך קאן אייערע שטיק!

די קעכין מאנט אלץ, אז אויף קיין אונערקע זאל נישט איבערבלייבן קיין שווארץ פינמעלע. רייבן מיר זיי, די אונערקעס, פוצן זיי ווי שיד, ביז זייער גרינע הויט הויבט אזש אן גלאנצן.

איז עס ממש שווער צו קוקן, ווי די אויסגעפּוצטע אוגערקעס
לייגן זיך אויס אין אַ דייזשקע, און מע פּאַרשיט זיי מיט געלע
בלימלעך אוקראַפּ און מיט אַנדערע שאַרפע, ביטערע געווירצן,
און די אוגערקעס נעצן זיך, ווי אין אַ פייכטן קברל.
זוכן מיר אויס אַ באַזונדער גלאַנצנדיקע אוגערקע, גיבן זי
אַ כאַפּ פון דער דייזשקע און צעקנאַקן זי, ווי אַ ניסל, אונטער
די ציין.

— ממזרים! — שרייט די קעכין. — וואָס האָב איך גע-
זאַגט! איר וועט דאָך אזוי אויפּעסן אַלע אוגערקעס!
און מיר מיט פּאַרשטאַפּטע מיילער שרייען איר נאָך:
— או, מכשפה! אַלץ ווילט איר אויסוויקן, פּאַרשימלען
מיט אייער זויערן ראַסל! ווער וועט זיך קאַנען אַפילו דערמאַנען
אַנעם טעם פון אַ פּריש גרינער אוגערקע? — און מיט אַ זויערן
טעם אויפן צונג שלעפּן מיר זיך אַוועק פון קיך. דער רעגן גיסט.
ס'דוכט זיך, מיר אַליין זיינען שוין פּאַרשימלט.

פּלוצים, איין פּרימאַרגן כאַפּ איך זיך אויף — אַ נס! אַ ליכט

איז די אויגן! עס רעגנט נישט מער, די גאַנצע שטוב איז ליכטיק!

די פענצטער גלאַנצן, די שויבן זיך אויסגעטריקנט פון רעגן.

דורך זיי קריכן ווייסע סנאַפּעס ליכט אַריין.

— אַ שניי, אַ שניי אַרויסגעפּאַלן!

מיר קלעפּן זיך נישט אָפּ פון די פענצטער.

דער הויף — ווי נישט אונדזער הויף. נעכטן אַ פּאַרחושכ-

טער, אַ גרויער, — שטייט ער איצט אויסגעפּוצט אין ווייסן.

דער שניי פּאַלט אויף אים פון אויבן, ווי אַ שימערנדיקער שלייער

אַראָפּ. אַוודאי האָט אַ גאַנצע נאַכט געשנייט.

אויף די דעכער, אויף די באַלקאַנען ליגן שוין הויך אַנ-

געבלאַזענע פּערענעס שניי. קופּעס שניי — ביי די טירן. אויף

די טרעפּלעך זיך אויסגעלייגט אַ דיקער, ווייסער טעפּיך. און עס

פּאַלט נאָך אַלץ פון הימל, דער ווייס-זילבערנער שניי, בליצט

מיט שנייעלעך, ווי דער הימל אין מיטן טאַג וואַלט האַלטן אין

איין אויסשפרייטן זיינע שמערנדלעך אויף דער ערד. די אויגן
וואָשן זיך אויס אינעם ערשטן קלאָרן שניי. און אפשר האָב איך
גאָר געקראָגן אַ פאַר נייע ווייסע אויגן?
די פייגעלעך זיינען מיט אַמאַל אַוועקגעפלוויגן. און פון די
ביימער קוקן אַרויס, ווי פאַרפראַרענע פייגעלעך, אַפגעזעסענע
הופקעס שניי.

— וואַרט, לאַמיר אַ קוק טאָן, ווער וועט דער ערשמער אַ
מראַט טאָן אויף דעם שניי, — פאַלט צו אַבראַשקע מיטן נאָז
צו דער שויב. זיין צעפלאַצטע נאָז קלעפט זיך צום גלאַז.
— זע, אין פענצטער איז אויך אַריינגעפאַלן שניי!

אַ לאַנגער שמאַלער וועג פון וויסער וואַטע האַט זיך אויס-
געלייגט צווישן די טאַפלטע פענצטער און בליצט, ווי אַן אמתער
שניי מיט זילבערנע פעדעס, אויסגעצויגענע אויף אים. און פון
דער וואַטע קריכן שעמעוודיק אַרויס אַ פאַר רויטע, ראַזע
פאַפירן-בלימלעך, וואָס וואַנדערן זיך אַליין, ווי אַזוי זיי זיינען
דאָ אויסגעוואַקסן.

דער ברודער אַטעמט אינעם גלאַז, גיט אים אַ שמיר מיטן
פינגער און מאַלט אויס אַ מוראדיקן קאַפּ מיט האַר. מיר שיסן
אויס אין אַ געלעכטער. די בלימלעך טרייסלען זיך אויף.

אַבראַשקע דער שטיפער האַט הנאה, ווען ער שרעקט
וועמען איבער, זאָל עס כאַטש זיין אַ פאַפירן בלימל.

— אַוועק, שקצים, פון פענצטער! מער וועט נישט פעלן,
אויסברעכן אַ שויב אין אַזאַ קאַליעלע! — טרייבט מען אונדז
פון פענצטער אָפּ.

אונדז דוכט זיך, דער וויסער שניי פאַלט הינטער אונדז
אויף אונדזערע רוקנס.

א חנוכה-לאמפ

— קינדער, וואו זייט איר אלע? מענדל, אוורעמל, באשקע —
וואו זייט איר אלע פארפאלן געווארן? — הערט זיך פון קראם
דער מאמעס הויך קול. — וואו לויפט מען עס ארום גאנצענע
טעג? קומט, דער טאטע ווארט מיט די חנוכה-ליכט!

וואו זאלן מיר זיין? מיר שטייען און ווארעמען זיך ביים
אויבן. שוין באלד אויס טאג. ס'איז געווארן פינצטערלעך.
ווארטן מיר, ווען וועט זיך שוין פארמאכן די קראם.

ווי א שולדיקע לויפט די מאמע פון דער קראם ארויס, פאר-
ענטפערט זיך פאר זיך אליין:

— היינט איז דאך א שטיקל יום-טוב און איך בין נאך
אלץ פארדרייט אין קראם. לאמיר כאטש צונויפקלייבן די קינדער
און אפבענטשן חנוכה-ליכט.

אלע צוזאמען גייען מיר אינעם גרויסן חדר אריין, וואו
ס'ווארט אויף אונדז דער טאטע.

דער חדר, כאטש גרויס, האט נאר איין קליין פענצטערל.
דער טאטע שטייט מיטן רוקן צום פענצטער, איז דאס ביסל
ליכט פון דרויסן אויך פארשמעלט.

שטייען מיר אלע אין דער פינצטער און ווארטן, ווען וועט
זיך אנצינדן דאס שטיקל ליכט.

דעם טאטנס קאפ איז איינגעכויגן איבערן חנוכה-לאמפ.

אויף דער טונקעלער וואנט דרייט זיך אום דעם טאטנס שאַטן.
ווי נאך אַ טאַטע וואַלט בלאַנדזשען און וואָס זוכן אויף דער
וואַנט. ווען זיין קאַפּ גיט זיך אַ קער אָן אַ זייט, טוט אַ בלישמש
דאָס טונקעלע זילבער פון חנוכה-לאַמפּ. ווי אַ פאַרשלאַפּענע
לבנה אַנטפּלעקט ער זיך, וואו ער איז געווען פאַרשמעקט אין
זיין ווינקל, פון אַלעמען באַהאַלטן.

דער חנוכה-לאַמפּ איז קליין, כמעט ווי אַ צאַצקע. אַכער,
וואָס איז נישט אויסגעקריצט אויף זיין קליינמשיק זילבער-
ווענטל?

אין מיטן — צוויי לייבן מיט צעהיצטע קעפּ, אַפּענע מיילער
און מיט די פּים אַרויף האַלטן זיי אונטער די אויסגעשפּרייטע
לוחות.

הוילע לוחות, אָן איין אות, אַכער ס'גייט פון זיי אַ ליכט,
ווי זיי וואַלטן געווען פון אינעווייניק אַנגעפאַקט מיט תורה.
אַרום די לייבן — פּלאַנצן. בליען ווי אין אַן אמתן גן-עדן.
בוימלעך מיט וויינטרויבן און גלאַט אַזוי פירות אַפּגעריסענע פון
בוים. אַ פאַר פייגל קוקן פון די צווייגן אַרויס. און אַפילו אַ
גרויסע שלאַנג פּויזעט.

פון ביידע זייטן גן-עדן האַלטן זיך, ווי אויף דער וואַך, צוויי
זילבערנע קרייגלעך, אויך קליינמשיקע, נאָר מיט דיקע אַנגע-
פּילטע בייכלעך, אַז ס'זאָל ניט אויספעלן אין גן-עדן קיין בוימל.
און אַז ס'זאָל זיין ליכטיק אין די אויגן די לייבן, די פייגלעך —
ליגט אונטער זיי אַ בריקל. צעשפּאַלטן אין אַכט בעכערלעך, וואָס
וואַרטן בלויז ס'זאָל שוין אַרויסגיין פון זיי אַ פּיערל. דעם
טאַטנס ווייסע הענט דרייען זיך אַרום די בעכערלעך. פון איינעם,
— דער טאַטע הויבט אָן פונעם ערשטן, — ציט ער אַ פּיטשינק
קנייטל אַרויס, גיט אַ קער דאָס קרייגל און גיסט אין בעכערל
אַ טראָפּן בוימל אַריין. דאָס איינגעטונקטע קנייטל זופּט זיך אָן
מיט בוימל, ווערט ווייך און ווייס, כמעט ווי אַ ליכטל.

דער טאַטע מאַכט אַ ברכה און צינדט דאָס ליכטל אָן. איין

איינציק ליכטל. צו די אנדערע בעכערלעך רירט זיך דער טאטע
גאר נישט צו. בלייבן זיי אלע זיבן שטיין, ווי זיי זאלן זיין
איבעריקע, פוסט און קאלט.

ס'איז גאר נישט יום-טובדיק פונעם איין-איינציקן ברענענ-
דיקן ליכטל. ס'פארקאפט דאס הארץ, ווי ס'וואלט, חלילה,
ברענען א יארצייט-ליכטל.

זיין פייערל אזוי קליין, אז מען האט עס געקאנט אויסלעשן
מיט איין אטעם-בלאז. קיין אפשיין פאלט נישט אראפ פון
ליכטל אויפן פינצטערן דיל. אפילו דאס ווענטל פון גן-עדן איז
נישט אינגאנצן באלויכטן. פון די ביידע לייבן האט גאר איינער
געקראגן א ביסל היץ פון אונטן, דער אנדערער ווייס אפילו
נישט, אז ס'ברענט וואס לעבן אים.

די עלטערן, די ברידער זיינען זיך צעגאנגען. גיי איך צו
צום ליכטל, וויל עס אויסגלייכן, אויסציען זיין קנייטל, אפשר
וועט זיך אויסלויטערן זיין פלאם. גאר ס'נישטא פאר וואס א
כאפ טאן מיט די הענט. כ'ברען זיך אפ די פינגער. ס'פייערל
ברענט פארהלשט, פינקלט, האלט אין איין ציטערן. אט לעשט
עס זיך אויס. עס מאטערט זיך כאטש איין מאל זיך א הויב
טאן אין דער הויך, געבן א לעק א וויינטרויב פונעם זילבערנעם
ווענטל, צי א ווארעם טאן איין פוס פונעם אויסגעקריצטן לייב.
און מיט אמאל פאלן פון ליכטל אראפ, איינס נאכן אנדערן,
געדיכטע טראפנס חלב, פארשטאפן ס'לעכל פונעם בעכערל און
פארשטיקן נאך מער דאס קליין פייערל. ס'ליכטל הייבט אן
רויכערן, שמירט אויס מיטן רויך דאס האלץ פון פענצטער.

א פרישע, גרויע פליאמע לייגט זיך אויף די פלעקן, וואס
זיינען איבערגעבליבן אויפן פענצטער נאך פון פאראיארן חנוכה.
לויכטן די אלע פלעקן איבערן קאפ פונעם יתום-ליכטל, לויכטן
שיעור נישט מער ווי דאס ליכטל אליין. און ווען מען צינדט
אן דעם גרויסן הענג-לאמפ, פארבלאזט דער לאמפ מיט זיין
גרויס פייער דעם לעצטן אטעם פון דעם ליכטל.

פארוואס זיינען דער מאמעס שבתדיקע ליכט הויך און
גרויס? און דער גרויסער מאמע בענמשט אזא קליינמשיק
הנוכה-ליכטל?



דאס פינפטע ליכטל

א ליכטל נאך א ליכטל. אין חנוכה-לאמפ ברענען שוין גאנצע פינף ליכטלעך. אלע פינף מיט איין מאל אנגעצונדן. א ליכטל אין די אויגן. איין ליכטל בלאזט דאס אנדערע פאנאנדער און דאס פייערל פון אלע פינף, פארשפרייט פון רעכטס אויף לינקס איבערן חנוכה-לאמפ, דערווארעמט שוין דעם גאנצן זילבערנעם גן-עדן. ארום דעם עס-טיש האבן זיך צונויפגעקליבן אלע קינדער, גרויס און קליין. דער הענג-לאמפ ברענט מיט א פולן יום-טובדיקן פייער. פון קיך לאזט זיך הערן איין שמעקעדיקער ריח נאכן אנדערן.

דער אויסגעקאכטער סענדאק קילט זיך דארטן אפ אונטער א קליין טייכל פיש-יויד. רעדלעך ציבעלע, וואס האבן זיך גע-קאכט אינאיינעם מיטן סענדאק, זיינען געבליבן שטיין אין דעם יויד ווי פארפארענע אין איין.

די אויסגעפרעגלמע גריבענעם שוין שווארץ און הארט געווארן, כאטש זייערע אויערלעך זיינען פארגאסן מיט שמאלץ. א שיסל שמאלץ הערט ניט אויף צו זידן אויף די הייסע קוילן.

אין קיך אליין איז אַ היין. אויף חוהן דער קעכין פלאמען די באַקן. זי שטייט אַנטקעגן דעם אַפענעם אויוון און מיט אייזערנע צוואַנגען אין די הענט יאָגט זי זיך נאָך די פענדלעך. דאָ וואַרעמט זי איינס אָן, דאָ גיט זי אַ שמיר דאָס אַנדערע מיט אַ שטיקל איינגעשמאַלצטן פּאַפּיר, דאָ טוט זי אַ גאַס אַ לעפל שימערן טייג און דאָ נעמט זי אַ פּריש-אויסגעבאַקענע לאַמקע פון פענדל אַראָפּ.

היימינקע, גראַכניקע בלישמשען זיי, די לאַמקעס, מיט פּערעלעך שמאַלץ און שפּרינגען אונטער פון אונטערן פייער, ווי ערשט-געבאַרענע עופּהלעך אונטער אַ פּאַטש פון אַ האַנט. מיר קוקן אויף דער קעכין, ווי אויף אַ כּישוף-מאַכעריין. — חוה, די גראַכע לאַמקע וועט זיין פאַר מיר, אמת? — שמעלט אונטער אַבראַשקע זיינע אַנגעשטאַפּטע באַקן, וואָס אַט, דוכט זיך, וועלן זיי פּלאַצן.

— דו וועסט דאָך קריגן בויך-ווייטיק! וויפּיל איז דער שיעור צו פּרעסן לאַמקעס? דער ממזר לאָזט גאָר ניט איבער-כאַפּן דעם אַמעס! — בורטשעט חוה און אליין האַלט זי אין איין באַקן און אַנגלייגן מעלערס מיט פּרישע, הייסע לאַמקעס. מיר לאַכן, קוועלן און לעקן די פינגער. די לאַמקעס גליטשן זיך אין שמאַלץ. מיר קנאַקן די גריבענעס.

פאַר וואָס זיך פּרייער כאַפּן?

און דאָ, מיט אַמאַל — וואַרפט זיך אָן דער טיש, ווי מיט אַנגעהאַקטע שטיקלעך האַלץ, קליינטיקע קלעצלעך, פעמלעך, אויסגעשטאַמענע פון אַ קעסטל — אַ לאַמאַ-שפּיל.

מע צעטיילט אונדז ווייסע האַרטע טעוועלעך. אויף די טעוועלעך פון אויבן ביז אַראָפּ — שוואַרצע ציפּערן. וואו-וואָס פאַר אַ ציפּער. אַ „צוויי“ צעמישט מיט אַ „ניין“, מיט אַ „זיבן“, מיט אַ „דריי“ — אַ צעדרייטער חשבון. און דאָס שפּיל קומט צום סוף, ווען עמעצן גליקט אָפּ און זיין גאַנצע ציפּערדיקע זייטל דעקט זיך איבער מיט די הילצערנע קלעצלעך, אויף וועלכע עס

זיינען אויסגעמאָלן די זעלבע ציפערן. איז דאָס שפּיל — אַ מזל-זאָך. און יעדעס מאָל, ווען ס'שפּרינגט אַרויס אַ קלעצל מיט אַ נומער, צימערט יעדער אויף, ווי מיטן נומער וואָלט אַ פּלאַמער מאַן זיין מזל :

— עלף! פּיר! זיבן!

— דער פּיר איז דאָ. אַט נאָ דיר דעם פּיר!

— ווער האָט דעם זיבן? מען זעט נישט דעם זיבן?

דאָס הילצערנע קלעצל דרייט זיך אין דעם ברודערס האַנט,

גיט זיך אַ שאַר איבערן טיש.

דער נומער זיבן קייקלט זיך אונטער דעם בלישמענדיקן

לאַמפּ, ווי אַ שוואַרצער טייוול. אויף איין פּיסל. ס'קלעצל מיטן

ציפער מיטן זיך אויס אינאיינעם, שווינדלען אין די אויגן.

— פּראַ אַדס דו איינער! דו האַסט דאָך דעם זיבן? וואָס

שווייגסטו? מע דאַרף דיר אַלץ אונטערמאַגן צו דער נאָז? —

קוויטשעט אַבראַשקע הינטער מיינע פלייצעס.

— וועל איך געווינען?

— נאַרישער קאַפּ! אַזוי גיך געווינסטו?

יעדער לאַזט פּאַלן אַ ווערמל.

— טו עפעס מיט איר! זי חלומט דאָך, איז זי אַנטשלאָפּן

געוואָרן!

— פּשוט, זיך איבערגעגעסן מיט לאַטקעס! זעסט נישט

אירע אויגן?

— און וואָס נאָך? גיי, שווייג שוין! זאָג בעסער, זי ווייס

אַפילו נישט, ווי מען שרייבט אַ זיבן!

— טאַקע?

דאָ האַלט איך שוין נישט אויס:

— דער לערער זאָגט, כ'לערן זיך בעסער פאַר דיר! אַ זיבן

קען איך זייער גוט, ס'איז אַ מזל-נומער!

— האַסט דאָך שיער נישט פאַרשלאָפּן דיין מזל!

— זע, ווי זי צימערט, ווי אַ בלאַט!

פון שרעק לאז איך נישט מער די קלעצלעך פון די אויגן
ארויס. מיט אַמאַל שפּרינג איך אונטער:
— זעט, כ'האַב געוואונען, געוואונען, אייך אויף צו-להכעיס
געוואונען!

אַלע גיבן זיך אַ קער צו מיר און איך קוק אַליין מיט אַלעמען
אינאיינעם, ווי אויף אַ וואונדער, וואָס מיין קאַרמל האָט זיך
אינגאַנצן איבערגעדעקט מיט קלעצלעך.

— אַ נאַר גליקט אַפּ! — שיסט אויס אַבראַשקע.

אַלע זיינען מיך מקנא. אַפילו דער גוטער מענדל גיט אַ
קלאַפּ איבערן שיש מיט זיינע אויסגעשפּילטע מאַוועלעך, ווי ער
וואַלט וועלן מיר געבן איבער די הענט.

— איין נומער, איין איינציקער נומער האָט מיר אויסגע-
פּעלט, אז איך זאַל געווינען! — עסט ער זיך אַפּ דאָס האַרץ.

— איי, ס'ט געווינען אַן אַנדערש מאַל! ביי איר זיינען די
געוואונענע פאַר קאַפּיקעס אַ גאַנצע מעשה! — גיט אַ וואַרף
אַן אויג אַבראַשקע אין מיין זייט.

מיר פאַרשטערט מיין שמחה. ס'געוואונענע געלט ברייט
אין מיינע פינגער.

— טו בעסער אַ קוק, ווי ס'וועט פליען דער „גאַר“! — גיט
אַבראַשקע אַ דריי איבערן שיש מיט דעם בלייענעם דריידל.
ס'איינציקע פיסל פונעם דריידל האָט נאַר אַ שמיר געמאַן די
גלימשיקע צעראַמע און זיך פאַרדרייט, אויף וואָס די וועלט
שטייט. שיפעט, סוויסמשעט, ווי אַ ווינט, ווי עס וואַלט זיך
דרייען אין דער לופטן אַליין.

אַלעמענס אויגן האַבן זיך אַנגעשמעלט, יאַגן זיך נאַכן
„גאַר“. וואו איז זיין בייכל? וואו זיינען זיינע פיר אותיות?
פון דרייעריי זיינען די זייטלעך פון דריידל ווי איינגעפאַלן. דער
„ג“ און דער „ג“ האַבן נאַר איינמאַל אַ שימער געטאַן און זיך
צעבלאַזן. אַבער אַט ווי דעם „גאַר“ וואַלט אויסגעפּעלט אַמעס,
שמילט זיך איין דאָס ווינטל, דאָס פיסל דרייט זיך אַלץ פאַ-

מעלעכער. ס'באווייזן זיך די בלייענע ווענטלעך מיט די אויס-
געטאקטע אותיות. דער „ג“, דער „ש“, דער „ה“, דער „נ“
ווינקען צו אונדז מיט די קעפלעך, ווי זיי וואלמן אָנגעקומען
פון דערווייטנס.

— לאַמיר זיך וועמן, אין וואָס דו ווילסט, אז דער „גאַר“
וועט זיך אַפּשמעלן אויפן „ג“.

— ווי אַנדערש, אז דו ווילסט עס!

אַלע קוקן אויפן „ג“, ווילן ווי מיט די אויגן אים פאַרכאַפּן,
אים אַפּשמעלן אין מיטן וועג. און אַט, דוכט זיך, שטעלט ער
זיך אַפּ, דער „ג“, וואָס הייסט גוט. לויפט אים נאָך דער „ש“,
וואָס הייסט שלעכט, און שטעלט אים ווי אונטער אַ פּיסל.
דער „ג“ גיט אַ פּאַל אויף אַ זייט און דער „ש“ גיט זיך
אַ שטעל אין מיטן מיש.

— נו, וועסט זיך וועמן נאָך אַמאַל?

— מילא, וואָס איז דאָ פון וואָס צו רעדן? ס'איז דאָך יום-

טוב! לאַמיר אַ שפּיל מאַן אין קאַרטן, אַ?

מיט אַ נייעם ברען וואַרפט מען זיך אַן אויף די קאַרטן.
און די קאַרטן אַליין וואַרפן זיך אין די אויגן מיט זייערע אויס-
געמאַלענע צורות.

בלויז אַ מלכה-קאַרט האָט אַ ווייס גלאַטן פנים, אַ שלאַנק
געשטאַלט. אַ מלך פאַרנעמט מיט זיין פולן גוף די גאַנצע קאַרט,
ווי מיט זיין גראַבקיט וואַלט ער זיך וועלן צוגעבן מער וואָג.
די אינגערע קייסאַרים ווילן זיך אויסצייכענען מיט זייערע
קונציק-אויסגעדרייטע וואַנצעס. אַמאַל קומען אַרויס אויף איין
קאַרט צוויי קייסאַרים אינאיינעם, שמופן זיי זיך מיט זייערע
אַפּגעהאַקטע פּיס. יעדער פון זיי וויל זיין אין דער מיטן.
ס'איז אַ גאַנצע תורה, וויסן וואָס פאַר אַ ווערט האָט יעדע
קאַרט.

— מיר שפּילן אין איין-און-צוואַנציק, אַ?

די ברידער צעקאַכן זיך. ווידער אַמאַל און נאָך אַמאַל

מאשט איינער אויף די קארטן, בלעמלט זיי, ווי ער וואלט זיי דורכלופטערן. טוט א בלאז, א שפיי אין די פינגער, שטופט די קארטן פון איין האנט ארויס, שטופט זיי אין דער אנדערער אריין. פלוצים, גיט ער א געשריי: נעם אראפ! — נעמט אן אנדערער א הופטל קארטן אראפ און לייגט זי צו צו די איבער-געבליבענע.

— קלאפ צו!

— וואס קאמאנדעוועסטו אזוי? גענוג צו מישן די קארטן!
וואס ווילסטו פון זיי אויסבאקן — נייע? ס'איז דאך נישט קיין לאמקעס!

— איינס, צוויי... נא דיר א קארט... נא דיר... איינס, צוויי, דריי... — ווארפן זיך ארויס די קארטן, ווי אויף א שלאכט-פעלד.

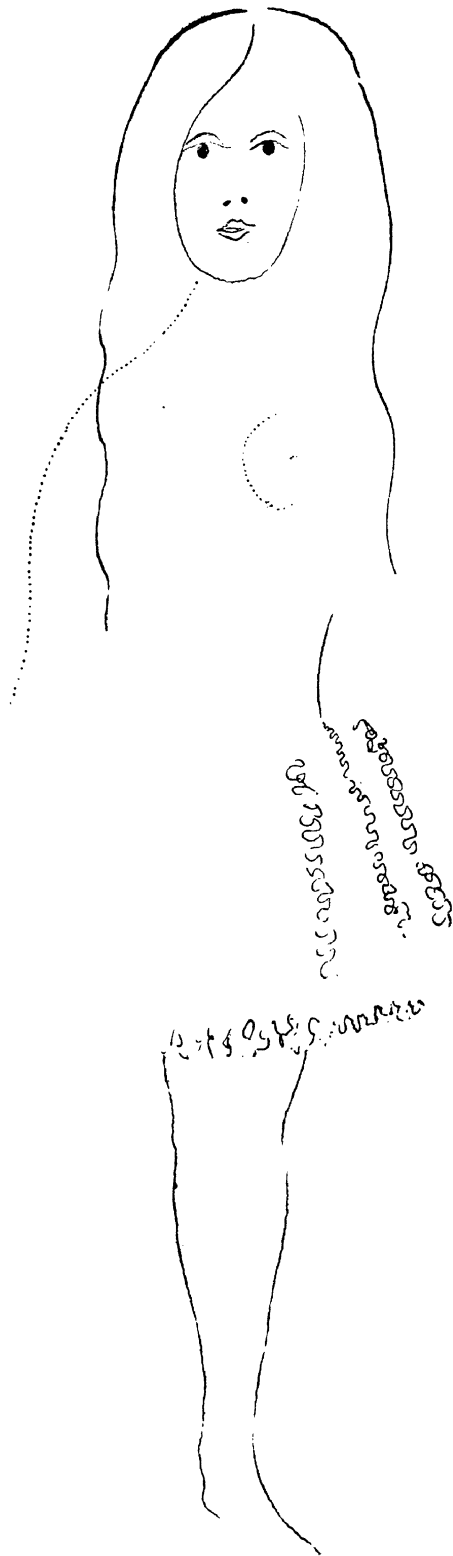
מיט א פארכאפטן אטעם קוקן אלע צו, ווי ס'קוועטשן זיך אפ די קארטן פון דעם ברודערס גראבן פינגער.
מע זיצט, ווי אויף נאדלען. מורא א קוק צו מאן, וואס פאר א קארט איז ארויס.

— דער אנדערער האט אוודאי א בעסערע קארט! —
קלערט יעדער פאר זיך און פארשמעקט זיינע אייגענע קארטן נאך טיפער אין האנט אריין, אזש צעקנייטשט זיי אינגאנצן, ווי דאס געווינס וואלט אפהענגען נאר פון דעם, אז דער אנדערער זאל נישט זען זיין קארט. ס'איז א סוד.

דער גרעסטער קונץ איז — לאזן ליגן די קארטן אויפן טיש און אין זיי נישט אריינקוקן, זיי האלטן אין קאפ.

לייגן זיך אויס די קארטן, איבערגעדעקטע מיטן פנים אראפ אין שורות אויפן טיש, און יעדער זיצט און ווארט אויף א נס. אפשר וועט ער געווינען.

בייגט זיך ביי וועמען אפ א קארט פון א קייסער, גיט עס ווי א שניט אין הארצן: פארטיק, נישט ער, יענער וועט גע-ווינען!



— האלט זיך ניט אזוי גרויס! — הייבט אן איינער זיך
משעפען צו דעם אנדערן. — אמאל א קליין קערטל איז בעסער,
ווי א גרויסער קייסער.

— וואו האסטו ביי מיר געזען קייסאָרים?
— וואָס מיינסטו, מיט דיין שווייגן האָסטו שמוס געמאַכט
דיינע קאַרטן?

— כ'דאַרף זיי אויף כפרות, דיינע קייסאָרים! ביי מיר איז
אַרויס אַ קערטל, שענער פון אַ מלכה!
— אַדרכא, ווייז! — וואָרפן זיך אַלע אָן אויף דעם בעל-
גאווה, אַבראַשקען.

— גיי, גלויב אים, דעם גנב! איז פאַר וואָס בריקעסטו זיך
הינטער אַלע שטולן? אַט, זע, צוליב דיר איז ביי מיר אַרויס-
געפאַלן אַ קאַרט פון האַנט.

— צוליב מיר? — קרימט אים איבער אַבראַשקע. — שומה
דו איינער, וואָס פלאַפּלסטו? זיי פאַלן ביי דיר פון שרעק אַליין
פון האַנט אַרויס.

— גראַבער יונג, גיב אַהער מיין קאַרט צוריק, אַדער דו
גייסט אַרויס פון שפּיל...

— מאַקע? וואָרט אַ וויילע! — קייקלט זיך אַבראַשקע
איבערן דיל. — און אַט האַב איך אייך אַלעמען אין מיין לינקער
פאה! אַט ליגט זי, די מלכה, מיטן פנים אַרויף!

אַבראַשקע הירזשעט פון התפעלות, וואָס ער, דער ערשמער,
האַט דערזען אַ לעבעדיקע, פרעמדע קאַרט.

— גיב אַוועק, ס'מיין קאַרט! מיט אַזעלכע גנבישע הוויות
שפּילט מען נישט! אַזא שפּיל רעכנט זיך נישט!

— און פון וואָנען ווייסטו, וואָס מען מאַר און וואָס מען מאַר
נישט? אַ נייער צדיק!

— סאַרע ממזר! אַז ער קערט איבער די וועלט!
די ברידער וואָרפן זיך אָן איינער אויף דעם אנדערן. עס
ווערט אַ גערודער אַרום טיש. די קאַרטן גיבן זיך אַ שאַר, די

שטולן — א רוק אהין, אהער. דער שטופט זיך, יענער שלאגט
זיך. איינער גיט א פאמיש, פליען פעמיש אנטקעגן. א גאנצע
מלחמה אויסגעבראכן, ווי מע וואלט זיך שיסן מיט ביקסן.

— סיי-ווי-סיי, ס'נישט דיין מלכה!

— פארוואס? — נעמט זיך נישט איין אבראשקע. — פון

דער ערד צי פון טיש, ס'איז פארט א קארט און נישט א פייג!
— נא, נא דיר, הונט דו איינער! היינטיקס מאל וועלן דיר

נישט העלפן אלע דינע מאכערייקעס!

— שא, קינדער, וויפיל איז דער שיעור צו קאכן זיך? מע

קאן גאר נישט איינשלאפן! ס'איז שוין האלבע נאכט!

די ברידער שמעלן זיך אפ, קוקן זיך איבער. דעם טונטנה

קול פון שלאפצימער גיסט אלעמען אפ, ווי מיט קאלטע וואסער.

איך שאר שמיל צונויף די קארטן. דער קאפ, ווי אנגע-

שוואלן, ווי אלע קארטן וואלטן זיך געשלאגן אין מיין קאפ.

מיינע געוואונענע קאפיקעס לאזן מיך נישט איינשלאפן. זיי ליגן

אונטערן קישן, אבער קריכן ווי אונטער די פעדערן ארויס,

זשומען, שמעכן אין די אויערן. כ'האב מורא זיי אנצורירן, ווי

ס'וואלט געווען געגנבעט געלט.

דערווארט איך זיך קוים אויפן פרימארגן, און גיב זיי אוועק

דעם ערשטן ארעמאן, וואס קומט אין שטוב אריין.

חנוכה-געלט

די מאמע האט מיר אמאל א זאג געמאט, אז איך בין געבארן געווארן חנוכה, צו דעם פינפטן ליכטל.

אבער ווער ווייסט עס ביי אונדז אין שטוב? קיינער פון די ברידער גיט אפילו נישט קיין טראכט ווען ער איז געקומען אויף דער וועלט.

— נו, גוט, געבארן געווארן! א ניים אין שמעטל! נו, איז וואס? — לאכן זיך אויס די ברידער. — וואס ווילסטו, נאך א מאל געבארן ווערן?

און דער מאמע גיט א געשריי:

— וואס איז עס אין „מיטשקע דערינגען“ פאר א יום-טוב?
נאר א גויאישער קאפ קאפ עס אויסטראכטן!

האב איך מיך געפרייט מיט חנוכה גאר צוליב די צוויי מאל צען קאפיקעס, חנוכה-געלט, וואס מיר, קלענערע קינדער, קריגן פון מאמע און פון זיידן.

פאר דעם געלט וועלן מיר דינגען א שלימל און פארן שפאצירן. פארן מיט אן אמת פערדל זיינען מיר געווען בעלנים יעדן טאג. האבן די צוויי זילבערנע צען-קאפיקעס געזונגען און געקלונגען אין די אויערן, ווי די גלעקעלעך פון שלימל, וואס וועט אונדז פירן איבערן שטאט. באזונדערס א גלאנציקע איז געווען דעם זיידנס מטבע, גלייך ווי צוליב חנוכה וואלט ער זי פאר אונדז לאזן אויסשייערן.

לויפן מיר אוועק, זאלבענאנד מיט אבראשקען, ערב חנוכה אין דער פרי, צום זיידן אהיים.

מאמער שלאפט נאך דער אלטער זיידע, וועלן מיר אים אויפוועקן. אפשר האט ער נאר אין גאנצן פארגעסן, אז ס'איז חנוכה אויף דער וועלט?

וואוינען וואוינט דער זיידע (ווי קומט עס צו אים?) גאר
אין א גויאישער גאס. זי רופט זיך „אפיצערסקאצא“. אוודאי
וואוינט ער אויף דער גאס, ווייל נישט ווייט שטייט דער גרויסער
שול-הויף מיט די שולן.

א גאס מיט ווייסע שטיבלעך — איז די גאנצע גאס א ווייסע.
ס'איז די שטילסטע גאס פון שטאט. קיין קראמען, קיין טארט-
ראם. קען מען טאקע דארט אנטשלאפן ווערן. אפילו הויך א
לאך טאן אין מיטן גאס טאר מען אויך נישט. גלייך שמעקן
ארויס פון הינטער די בלומען-מעפ, וואס פארשמעלן די פענצ-
טער, געבלימלטע הייבלעך פון אלטע באכעס און זיי גיבן א
שאקל מיטן קאפ: — „שקצים, הערט אויף צו לאכן!“
ווי אין אלע שטיבלעך וואלטן ליגן קראנקע זיידעס.

און די שטיבלעך זיינען אזוי נידעריק, אז אפשר קאן מען
דארט נאר בלייבן ליגן. און ווי, אז עס שמעלט זיך דארט אוועק
א הויכער מענטש? וועט ער זיך דארפן איינבויען אין צווייען.
דערפאר, מסתמא, ווערן אויך מיט יעדן יאר נידעריקער מיין
זיידע און מיין באבע.

אנדערע שטיבלעך — גאר איינגעפאלן. ס'דוכט זיך, אז די
אלטימשקע, וואס וואוינען דארט, וואקסן אין דר'ערד אריין און
מע ווייסט ניט, צי די בלומען-מעפ שטייען דארט אויף די
פענצטער, צי זיי שטייען און וואקסן אויפן גאס.

פון אינעווייניק, — נישט מע זעט, נישט מע הערט עפעס.
די שטיבלעך זיינען איינגעהילט אין שניי, ווי אין דיקע, ווארעמע
קאלדרעם. זייערע ווענט זיינען פארשטאפט, ווי טויבע. דער
ווינט בלאזט דעם שניי אין די פענצטער, ער פארבלאזט די
שפאלטן, אבער די אלטע שפיצן-פארהאנגען גיבן זיך אפילו נישט
קיין שאקל. איבער די דעכער לויפט פריי ארום, ווי א שיכורער
גוי, דער רויך פון די קוימענס. ווי אים זאל זיין צו-ווארעם אין
די אָנגעהייצטע הייזלעך, שמופט זיך דער רויך, ציט זיך אין
דער ברייט, אין דער לענג, און קריכט מיט גוואלד פון די קוימענס

ארויס. די שטיבלעך שוויצן אונטערן שניי, ווי אונטער א ווייסן שווייס.

— נא, נא דיר, פארהלומטע עין-הרע! וואס קוקסטו אלץ אויף אלע זייטן? — שיסט אבראשקע פלוצלונג אויס א הילכיקן געלעכטער, פון אנדער עק גאס, און פארווארפט מיך מיט קייקעלעך שניי.

— משוגענער, הער אויף צו שרייען! מען וועט דאך ארויס-לויפן פון אלע טירן!

— אין אזא פראסט? לאמיר זיך וועמן! אין וואס ווילסטו? הינטער א פלויט שמעקט א ווייסער בוים ארויס. אפנים, אן אלטער בוים. דער שניי האט זיך אויף אים אנגעלייגט, ווי א צענדליק קישנס אויף דער באבעס בעט. די צווייגן האלטן עס קוים אויס. אבראשקע טוט זיך א דראפ ארויף אויפן פלויט, קלעמערט אויפן בוים ארויף און טוט אים א טרייסל.

דער גאנצער בוים צימערט אויף. שטיקער שניי פאלן אראפ, ווי שטיינער. א נאקעמער צווייג טוט א קנאק און ברעכט זיך איבער.

— חיה רעה! וואס, ס'דיר נישט גענוג שניי אויפן גאס? וואס ארט דיך, אז ס'ליגט אויפן בוים?

— דער בוים איז אזוי מיינער, ווי דיינער! וואס ביסטו פאר א מחותנתטע מיט אים!

ס'ווילט זיך מיר אריינלויפן אין א שטיבל, אלץ איינס אין וועמענס. מאמער שטייט הינטער דער מיר אן אלמינקע באבע און מע קאן זיך פארשמעקן פון אבראשקען אין אירע אנגע-שמאפטע ווארעמע קליידלעך?

דעם זיידנס שטוב ליגט אויפן סאמע עק גאס. א שטיבל, ווי אלע אנדערע. די זעלבע טעפ מיט בלומען, די זעלבע אויס-געקריצטע לאדנס, אויסגעשניצט אין צוקערלעקעך און שניי פארשמאפט אין זייערע לעכלעך; דער זעלבער רויך אויפן דאך.

דאס שטיבל אבער זעט אויס נאך ווייסער און ווארעמער פון
אלע אנדערע.

אבראשקע, קוים צוגעלאפן צו דער טיר, גיט א צי דאס
הענג-גלעקל. דאס גלעקל טוט הייזעריק א הוסט און ווערט
אנטשוויגן.

— אזוי, איר זייט שוין דא, קינדער? איך קלייב זיך ערשט
אין מארק, און זיי קומען שוין נאך חנוכה-געלט! — דאס איז
פריידע, דער באבעס אלטע קעכין. זי עפנט אויף די טיר, זי איז
מיט א פאטשיילע אויף די פלייצעס.

— בררר. סארא קעלט איר האט אנגעבראכט! גייט שוין
אריין! ס'איז מאקע אזוי קאלט אויפן גאס? זאל איך מיך
ארומבינדן מיט נאך א מיכל, ווי דו, באשענקע?

זי טופעט מיט די פיס, און מיט אירע פיס שפרינגען אונטער
אירע זומערשפרענקלעך אויף איר צורה. ווינטער זעען זיי ביי
איר אויס ווי פארטריקנטע טראפנס פעסס, וואס זי האט פאר-
געסן אפצואוואשן. שמענדיק איילט זי זיך, שמענדיק איז זי
א צעטומלטע. זי זאגט, אז זי גייט ערשט אין מארק. אבער
דער ווארעמעס איז ביי איר שוין פארטיק. מיר הערן דאך, ווי
ס'בראט זיך עפעס אין קיך.

— פריידע, דו וועסט אונדז געבן פארזוכן א געבראמענע
בולבע?

— פון וואנען ווייסטו, אז עס פרעגלט זיך ביי מיר בולבעס?

— פריידע, דער זיידע שלאפט נאך?

— וואס שלאפן, ווען שלאפן? ער האלט דאך אין איין

לערנען תורה. פסיק!... — שטופט זי ארויס די קאץ פון איר
מארק-קערבל.

— א נייע מאדע אויסגעטראכט! קריכט אין קערבל אריין!
פון די קולות וועקט זיך אויף די קאץ, טוט א פינקל מיט
אירע צעקנייטשמע אויגן; זי דערזעט דעם שניי, וואס איז
געבליבן אויף אונדזערע פיס, טוט זי א הויב דעם עק, שטעלט

אן די וואַנצעם און גיט זיך אַ צי צו אונדז, אַ לעק טאָן דעם
טראַפן קאַלטן שניי. דער שניי צעגייט פאַר איר נאַז, און די
קאַץ הויכט אָן צו ניסן.

— קעצענער מוח! — שלעפט זי אַבראַשקע פאַרן עק. —

גיי בעסער, זאָג אָן דער באַבען, אַז מיר זיינען דאָ.

— וואָס דאַרפסטו נאָך מטריח זיין די קאַץ? זי איז דאָך

אַ פּויליאַטשקע! איך גיי שוין אַ סך גיכער פון איר!

עס קומט אַריין די באַבע. זי איז אַזוי שטיל אַריין, ווי איר

ווייכער שמייכל וואַלט אויך ווייך געמאַכט אירע טריט.

— אין אַזאַ קעלט, קינדערלעך? אַוודאי אַ וויכטיקע נסיעה,

— טוט זי אַ שמייכל.

— איז מו זשע זיך גיכער אויס, באַשענקע! וואַרעם זיך אָן

אָן דער הרובקע, אַבער זע, ברי זיך נישט אַפּ, ערשט פאַרמאַכט

דעם קוימען!

די באַבע שמייט אַ צעטומלמע לעבן אונדז.

— ווילסט אַ הייסע גלאַז מילך? אַזוי פרי, מיט וואָס קאַן

איך אייך מכבד זיין?

זי ווייסט נישט, וואָס פריער צו טאָן, — צי העלפן אונדז

זיך אויסטאָן, אַדער גיין זוכן פאַר אונדז כיבוד. איר ווייס פנים

און אירע ווייסע האַר לויכטן. די בלימעלעך אויפן הייכל בליען,

ווי אין מיטן זומער. אַליין איז זי אַ ווייכע, אַ דיקע, אַ וואַרעמע,

ווי דער אַנגעהייצטער ווייס-קאַכעלנער אויוון.

אין שטוב איז נישטאַ וואו זיך אַ קער טאָן. אומעטום אַנ-

געשמעלט, אַנגעהאַנגען, ווי די באַבע, אין איר שמענדיקן צימער

זיך צו פאַרקילן, וואַלט מורא האַבן פאַר יעדן שטיקל פריי אַרט,

ווי פאַר אַ צוג-ווינט.

— באַבע, היינט איז יום-טוב, חנוכה! — פאַלט אויף איר

גלייך אָן אַבראַשקע.

— וואָס רעדסטו? אַבער שאַ, אין מיטן חנוכה דאַרפסטו

דאָך נישט אַנידערוואַרפן דיין באַבע אויף דר'ערד! קיין עין-

הרע, ביסט אויסגעוואַקסן פאַר דער לעצטער צייט! — גיט זיך די באַבע אַ שאַקל אויף אירע קורצע פיס.
אַבראַשקע דערשרעקט זיך: מער פעלט נישט, די באַבע זאָל ווערן ברוגז!

— ביסט פאַרט אַ גוט אינגל, אַוורעמל! — שמייכלט די באַבע. — געקומען פון אין דער פרי אַן אַנזאָגן די בשורה! כ'האַב טאַקע געוואַלט זיך נאַכפּרעגן ביים זיידן! אַן דיר וואַלט איך עס גאַרנישט געוואוסט, גנב דו איינער! נו, גיי צו און גיב צו-ערשט אַ קוש די מווה. דער רבי האָט דאָך דיר עס אַוודאי אַנגעזאָגט.

— באַבע, און איך? איך וויל אויך אַ קוש טאָן!
— וואוהין קריכסטו, קורצע שטופּקע? ביסט דאָך אַ מיידל! — שטופּט מיך אַפּ אַבראַשקע אינאיינעם מיט דער קאַץ, וואָס פּלאַנטערט זיך צווישן די פיס.
אים איז גוט. ער איז אַ אינגל, קען ער זיך האַלטן גרויס. אפשר טאַקע שוין בעסער זיין אַ קאַץ, ווי אַ קורץ, קליין מיידל, וועלכע ער לאַכט שמענדיק אויס.

— הער אויף זיך רייצן מיט דער קליינער!
פּלוצים כאַפט זיך די באַבע פאַרן קאַפּ, ווי זי וואַלט זיך וואָס דערמאַנען.

— ביסט נישט, חלילה, פאַרקילט? קום, כ'וויל דיר וואָס געבן, באַשענקע!

— מאַלינעס, באַבע? — לויף איך איר נאָך. איך ווייס, ווען די באַבע זאָגט „פאַרקילט“, וועט זי שוין אויפזוכן אַ גלאַז מאַלינעס, וואָס איז פאַרשטעקט ביי איר אויפן קליידער-אַלמער, צווישן אַלע אַנדערע „וואַרעניעס“.

— נאָ, באַשענקע, וועסט עס נעמען מיט זיך. און זאָג אַן דער מאַמען, זי זאָל דיר געבן פאַרן שלאָפּ אַ הייסע גלאַז מיי מיט מאַלינעס. זאָג איר, ס'איז אַ סגולה פאַר אַליץ און פאַר קעלט איז עס די בעסטע רפואה.

— באַבע, און וואו איז דער זיידע? מען זעט אים נישט.

— גייט, אָט שטייט ער דאָך ביים אויוון!

דורך דער האַלב-אַפּענער טיר פון עס-צימער זעען מיר, ס'גלאַנצט ווי אַ ווייסער שפיגל אַ גרויסער ווייס-קאַכל אויוון און לעבן אויוון שאַקלט זיך, ווי אַ שוואַרצער שאַמן, דער זיידע. און מיר האָבן געמיינט, ער שלאַפט נאָך! וואָס-ווען שלאַפן! מיר דוכט זיך, אַז פון פאַראַכטאַגן ערב שבת, ווען מיר האָבן אים געזען, שטייט ער נאָך אַזוי ביים אויוון און האַט זיך אַפילו נישט אַוועקגעלייגט שלאַפן. אויף אים דער זעלבער בגד. אַ לאַנגער, פון דינעם, שוואַרצן ליוסטריין, און פול מיט קנייטשן, ווי זיין שמערן. דער זעלבער בגד סיי זומער, סיי ווינטער. און פון אונטער דעם בגד זעט מען נישט זיין דאַרן גוף, ווי ער וואַלט גאַרנישט האָבן קיין גוף.

ס'פנים לויכט. די אויגן — פאַרטראַכט. מיט איין האַנט

גלעט ער אַ הערעלע פון באַרד, מיט דער אַנדערער כינדט ער אויס ווי אַ קניפל אין דער לופטן און שאַקלט זיך. גלייך ער וואַלט פאַר זיך אַליין וואָס אויסטייטשן פון אַ ספר, וואָס איז געבליבן ליגן אויפן מיט, און דאָס אויסגעטייטשטע איבערלייגן פון איין זייט קאַפּ אין דער אַנדערער.

אונדז ביידן זעט ער נישט. די שפּאַקולן — זיך אַרויפגע-
דראַפּעט אויפן שמערן און זיינע געדיכטע, שטעכנדיקע ברעמען פאַרשמעלן זיינע אויגן. די ווייסע באַרד פאַלט אַרונטער, ווי אַ „הופּקע“ שניי. און די שטיקלעך באַקן, וואָס שמעקן פון די פּיאַות אַרויס, זיינען אויך ווייס. איינצלנע אַדערן רויטלען זיך אַרויס פון הינטער דער צאַרטער הויט, ווי אַנגעוואַרעמטע פון אויוון.

מיר האָבן מורא צוגיין צום זיידן. זיין שאַמן וויגט זיך אויפן ווייסן קאַכל. ס'דוכט זיך, דער זיידע שטייט ווייט פון אונדז, ווי מיט איין פּוס אויף יענער וועלט.

— באַשקע, טו אַ קוק! — גיט מיר אַ שלעפּ דער ברודער

פארן ארבל. — זע, אט ליגן אויפן טיש די צען קאפיקעס!
טייערער זיידע! אפילו וועגן דערויף א טראכט געמאָן!
און איך האָב געמיינט, ער טראַכט גאָר וועגן גאַסס זאַכן. אַבער
דער זיידע קערט נישט אָפּ זיין קאַפּ פון פענצטער. די זון לייכט
און שיינט אָפּ אין זיינע אויגן, ווי זיי וואַלטן אויסגעשעפט דאָס
גאַנצע ליכט פון הימל. אַט, דוכט זיך, בליצן זיי אויף. אויפן
פענצטער הענגט דער חנוכה-לאַמפּ פון אַלטן, טונקעלן זילבער,
מיט נאָך הוילע רערלעך אַנשטאַט ליכטלעך. אַבער דעם זיידנס
אויגן צינדן אָן, ווי מיט אַ שוועבעלע, די אַלע אַכט רערלעך
מיט אַמאָל.

— זיידע! — האַלטן מיר ניט אויס און שמעלן זיך אָפּ,
דערשראָקן פאַר אונדזער אייגן קול.
— האָ? וואָס איז? — כאַפּט זיך אויף דער זיידע, ווי פון
שלאָף. — אייגע, דוכט זיך, עמיצער איז אין שטוב אַריין. זיי
זיך מטריח, גיב אַ קוק!

— דאָס זיינען דאָך אַלטעס קינדער, אַוורעמל מיט דער
קליינער באַשקע! — שרייט אים די באַכע פון איר חדר.
גיט אַ קער צו אונדז דער זיידע זיין ווייסן קאַפּ. אונדז
דערזען, האָט ער אַ שמייכל געמאָן. זיין פנים האָט זיך צונויפֿ-
געקאַרמשעט. און מיטן שמייכל האָט זיך דער זיידע איבער-
געביטן, איז געוואָרן אַן אַנדערער. זיין פנים איז זיך צעגאַנגען,
ווי וואַרעמער וואַקס.

— און איך האָב געמיינט, — לאַזט דער זיידע פון זיין
שמערן די ברילן אַראָפּ און מוט אַ קוק פון אונטער די גלעזער
אויפן ברודער, — איך האָב געמיינט, אַוורעמל ווערט דאָך,
אם-ירצה-שם, אין אַ יאָר אַרום בר-מצווה, טראַכט ער נישט
מער וועגן חנוכה-געלט. אַ, אמת, אַוורעמל? — גיט דער זיידע
אים לייכט אַ קניפּ אין באַק.

— אַנו, קום אַקאַרשט אַהער, זאַל איך דיך פאַרהערן? זאַג
מיר, — זיין ווייך קול ברעכט זיך איבער, — וואו האַלטסטו

עפעס אין חומש ? אט, ס'איז שוין גומע עמלעכע זמנים, ווי דו לערנסט זיך ביים רבין.

פון מיש לויכטן די צען קאפיקעס. ביי אבראשקען פאר-
דרייט זיך דער קאפ. די זילבערנע מטבע שמעכט אים די אויגן.
זי ליגט אזוי נאענט, שוין גאר נאענט פון אים. ער קאן זי
כמעט א טאפ טאן, א גלעט טאן מיט זיין האנט. ער הלשט
א קוק טאן, וואס איז אנגעמאלט אויף דער אנדער זייט —
דער זעלבער אדלער ווי אלע מאל, צי נישט ?

אין די אויערן הודיעט דעם זיידנס קול, אבער ביי אב-
ראשקען קראצט זיך די האנט כאטש איין מאל א קייקל צו טאן
די צען קאפיקעס איבערן מיש. די צערזאמע איז א גלימשיקע,
וועט די מטבע פליען, ווי א רעדל. זי קאן זיך אפילו אראפ-
גלימשן פון מיש אויך, און פארטיק! גיי זוך זי דעמאלט אין
אלע לעכער פונעם דיל!

פון שרעק, קייקלען זיך אבראשקעס קיילעכדיקע אויגן שוין
אליין פון קאפ ארויס.

ער, אבראשקע, רעדט צו זיך אליין: ער מוז א כאפ טאן
די צען קאפיקעס. א כאפ טאן, איידער דער זיידע וועט אנהויבן
אים אויספרעגן און פארהערן יעדן פסוק, וואס ער האט געלערנט
און וואס ער האט שוין פארגעסן.

און ווי, אז דעם זיידן פארווילט זיך נאך ארויסנעמען פון
ספרים-אלמער דעם חומש, און גיי הויב אן זינגען, ווי אין
חדר מיטן רבין ? ס'וועט דאך אזוי פארבייגיין דער גאנצער
טאג! ס'וועט דאך ווערן פינצטער! איז וואו וועט מען קריגן
א פורמאן, וואו א פערד ? ווער וועט אויף אים ווארטן ?
אלע אינגלעך פארן שוין ארום, איינגעפאקט אין שליםלעך,
און ער ? . . .

ביי אבראשקען פארקוועטשט זיך דאס הארץ.
— ער וועט דא איינשלאפן מיטן זיידן אינאיינעם, לעבן
דער ווארעמער הרובקע.

אבראשקען ווארפט שוין אין היץ, ווי נישט דאס האַלץ,
נאָר ער אליין וואַלט געברענט אינעם הייסן אויוון. ס'איז אַפילו
אַ רחמנות אויף אים צו קוקן. זיינע פינגער ציטערן. דער
קאַפּ — ווי אַנגעשוואַלן. אין די אויגן — פונקען, ווי די זילבערנע
צען קאָפּיקעס וואַלטן שוין אַהין אַרײַנגעקראַכן.

— אזעלכע צען קאָפּיקעס! — מאַלט זיך אַלץ אויס אַכ-
ראַשקע. — און ווען ער קריגט נאָך צען קאָפּיקעס פונעם טאַטן,
קאָן ער דאָך אויספאַרן די גאַנצע שטאַט! וועלכער פּורמאַן
וועט אים נישט מיטנעמען? ער, אבראשקע, דאַרף נאָר האָבן
די זילבערנע מטבע אין זיין האַנט. ווען ער שטעקט אַרויס
כאַטש איין עקל פונעם זילבער און ווייזט איוואַנען, דעם פּורמאַן
— וועלן ביי יענעם אַרויסקריכן די אויגן פון קאַפּ. ער וועט
זיך גלייך צעקאַכן, דער גראַבער יונג. ער וועט אַנהויבן איינרעדן
אבראשקען, אַז צו זיין פּערדל, צו זיין שליטל איז גאָר קיין גלייכן
נישטאַ. ער האַט זיי דאָך געירשנט פון אַ פּריץ!

אויף דעם שליטל ליגט דאָ, זאָגט איוואַן, אַ שוואַרצע פּומער-
דעקע. מאַכט נישט, אַז ס'זעט אויס ווי אַ געפּגרטע אַלמע ציג.
מיט דעם פּומער האָבן זיך איבערגעדעקט דעם פּריצם קינדער!
און זיין פּערדל — וועט איוואַן אַזש אַ פּיף טאַן פון
התּפּעלות — דאַרף מען בלויז גומ אַנבייטשן, וועט עס פּליען
ווי אַן אַדלער! — אַ קלייניקייט, די פּריצטע אליין איז אויף
אים אַרומגעפאַרן!

און וואָס וועסטו זאָגן פון מיינע גלעקעלעך? זיי קלינגען
דאָך, ווי אַלע קלויסטערס מיט אַמאַל! נאָר זעץ זיך אַנידער, נאָר
זאַל זיך דאָס פּערדל אַ ריר טאַן פון אַרט. . . .
איוואַנס דיקער קול טרובעט אין דעם ברודערס אויערן.
אבראשקע האַלט נישט אויס, גיט זיך אַ ריס פון אַרט, טוט אַ צי
די מטבע. . . .

— שאַ, כאַפּ נישט! האַב צייט! וואָס יאַגסטו זיך אַזוי?
דו וואַלסט זיך אַזוי איילן אויסלערנען דיין דרשה!

אבראשקע הייבט אויף זיין קאפ.

— ווער רעדט עס? נישט איוואן.

אויף זיינע אויפגעשפרונגענע פינגער ליגט דעם זיידנס
דארע האנט.

— ברוד, גיב זיי שוין אוועק די צען קאפיקעס. א קאפיטשקע
פרייד פאר די קינדער! דו זעסט דאך — זאגט די באבע צום
זיידן — ס'ברענט אויף אים די הויט! דאס אינגל זיצט דאך
נישט איין אויף איין ארט. און די קליינע שטייט ווי אן אייני-
געטשאדעטע!

מיט א פארכאפטן אטעם לויפן מיר ארום מיט די צען
קאפיקעס אין די הענט, פון זיידנס אנגעהייצטן שטיבל.

* * *

דער ברודער גיט זיך א יאג איבער די גאסן. דער שניי
ברענט אזש אונטער זיינע פיס. מיט די הענט הערט ער נישט
אויף צו דרייען, ווי ער וואלט וועלן זיי מאכן קלינגען אין די
הענטשקעס, די זילבערנע צען קאפיקעס.

ס'קלאפט ביי אים אין קאפ: איז נאך פאראן א שליטל?
פאראן א פערדל?

איך שטעל זיך אפ אויף א וויילינקע — ביי מיר האט זיך
אויסגעטאן איין קאלאש.

— אז מען הויבט אן מיט א מיידל! שלים-מזליצע!
גיט אויף מיר אבראשקע א געשריי, אנשטאט מיר העלפן. —
ס'ט אויפהערן צו פארקען זיך? אפריער דער זיידע, און דערנאך
דו מיט דינע קאלאשן! אלע שליטלעך וועלן דאך זיין פאר-
נומען!

— וואס בין איך שולדיק? נייע קאלאשן, זיי פאלן מיר
פון די פיס אראפ.

איך וויל אים אויך א שטאך טאן.

— דער זיידע איז אַוודאי ברוגז אויף דיר, האַסט זיך נישט געלאָזט פאַרהערן.

— נאָך וואָס! וואָס דורעסטו מיר דעם קאַפּ? זאַג בעסער, מיט וועמען זאָלן מיר פאַרן, מיט איוואַנען צי מיטן קרומען בערל? ער הינקט דאָך, בערל, אויף איין פּוס!
— ווער זעט, אַז ער הינקט? ער זיצט דאָך אויף איין אַרט און זיין פערדל האַט דאָך גלייכע פּיס.

— פאַרוואָס נישט אויסקרימען די פּיס אויך דעם פערדל? אויף אים איז אַלץ צו גלויבן, אַזאָ שיסער! כאַ-כאַ-כאַ!...
— פאַנימשאַק! אַוורעמל! פאַניענעטשאַק! — דערווען אונדז די פּורמאַנעס.

זיי קענען אונדז. זיי שטייען שמענדיק אויפן עק גאַס. פון קעלט, פון אומעט בלאָזן זיי און פאַטשן מיט די הענט.
— געקראַגן ס'חנוכה-געלט? וויפּיל האַט מען דיר גע-געבן? נו, ווייז! נו, גוט, קריכט אַרויף! קריך, מיידעלע! — די פּורמאַנעס שטופן אונטער איינס דעם אַנדערן.

איין עלטערער פּורמאַן — אים איז אַפּנים געווען זייער קאַלט — בלאָזט פון זיין מויל אַרויס אַ דיקע פאַרע, ווי ער זאָל וועלן אַן איר זיך אַנוואַרעמען. און ווען ער רעדט, הויבט זיך זיין פאַרפראַרן שפיציק בערדל אַרויף און אַראַפּ, ווי אַ האַק, מיט וועלכער ער וואַלט אויסגעהאַקט יעדעס וואַרט, וואָס גייט ביי אים פון מויל אַרויס.

— קום בעסער מיט מיר! נישט געדאַכט זאָל ער ווערן! זעסט נישט? זיין פערד איז אַן אַלמער סוס ווי ער אַליין!
— ער וועט נאָך פאַרשמעקן אין זיין בוזעס צען אַזעלכע פּערד, ווי דיינער! אַ מלאַך-המות זאָל דיך כאַפּן! א...
די פּורמאַנעס, רק זיי שילמן זיך.

— גיי, זיי נאַרן דיך אַלע אויס, פאַנימשאַק! פאַרסט דאָך אַלע מאַל מיט מיר! מו אַ קוק, פאַניענעטשאַק, ווי ס'וועט דיר

זיין ווארעם אונטער דעם שווארצן פעלץ! — פארלויפט אייוואן
הינטער אלע שליטלעך און גליטשט זיך אויס צו אונדזערע פיס.
דוכט זיך, אן אנגעפאקטער, ווי א פולער זאק, אבער ער
גיט זיך לייכט א בייג אן א זייט, און גלייך מיר וואלטן געווען
זיינע פריערדיקע פריצים, שפיליעט ער אפ זיין אפגעקראכענע
שעפסענע קאלדרע און פארטיק... מיר זיינען שוין אין שליטל
אריין.

— מפו, משארט! — גיבן א שפיי די אנדערע פורמאנעס.
— גיי, האב צו מאן מיט א טייוול!

אייוואן טוט א סוויסטש מיטן בייטש. נאָר א שמיים געמאָן
אין דער לופטן, אבער דאָס פערדל האָט גלייך א ציטער געגעבן,
אויפגעהויבן דעם עק, ווי א קאץ וואָס מע גיסט אַפּ מיט קאלטע
וואַסער.

— הו, אלטע קליאטשע, הו! — צעהיצט זיך אייוואן, גיט
זיך אזש א הויב פון געזעס.

די גלעקעלעך טוען א קלונג און הערן נישט אויף צו
צימבלען.

— האָפּ, האָפּ!

קולות, שמיץ פליען, בריען אַפּ, ווי מיט זודיקע וואַסער דעם
פערדלס קאלטן רוקן. און דאָס צעפארעמע פערדל, ווי עס וואַלט
וועלן אַנטלויפן פון אייוואַנען, ציט זיך אויס, דרייט מיט די זייטן.
זיין אייגענער עק שמייסט אים שטארקער פונעם בייטש. די
הויכע ביינער קלאפן זיך אַפּ פון די אַגלאַבלעס, ווי זיי וואַלטן
וועלן פון זיך אַפּרייסן די פעל.

אינאיינעם מיטן פערדל דרייען מיר זיך אין שליטל אום. דאָ
זינקען מיר אין שניי אריין, דאָ שפרינגען מיר אונטער. קיין
צייט איבערכאַפן דעם אַטעם. ס'טראַנט אונדז, ווי מיר אַליין
וואַלטן האָבן אויף זיך פליגלען.

— נאָ, כאַלעריע, ננאָ! הו! הו! האָ! האָפּ, האָפּ!

איוואן שרייט שוין, ווי א משוגענער. ער פייפט, ער קנאקט,
ער הוקעט, הויבט זיך אויף, דרייט מיטן הינטן. פון זיין רוקן
פאלט אויף אונדז אראפ א בארג מיט שניי. א וואלקן שניי יאגט
זיך אין די זייטן, יאגט זיך הינטער אונדז.

שניי שפריצט דעם פערדל אין מאַרדע. זיינע אויגן רינען
מיט שניי. שניי פארשיט אים דעם קאפ, דעם רוקן. שניי בלאַזט
אים פון די נאַזלעכער אַרויס, גייט אַ געדיכטע פאַרע פון מויל.
דאָס פערדל, ווי אַ שיכורער, טרייסלט מיט דער גריווע, טרייסלט
מיט די גלעקעלעך.

מיר שווימען הינטער אים, ווי אין לויפנדער וואַסער. פון
ביידע זייטן פליט די שטאַט, איין גאַס פאַרשמירט זיך, שפּרינגט
אין דער אַנדערער אַרײַן. אַ געדיכטער שניי דרייט זיך אין די
געסלעך, ווי אויסגעשטאַמענע זעק מעל. וואו זיינען מיר? אין
איין אַטעם דורכגעפלוין דעם גרויסן שטאַט-גאַרטן. אַט, ערשט
איז ער געשטאַנען, פול מיט ביימער, אויפן הויכן באַרג, און
מיט אַמאַל איז ער אַוועקגעפלוין, ווי אַ שנייעלע אין דער לופטן.
און וואו איז אונדזער גראַבער קלויסטער? ווער האָט אים ווען
געקאַנט אַ ריר טאָן פון זיין אַרט? און דאָ, האָט ער זיך אַ
גליטש געגעבן, זיך אַפּגעריסן פון דער ערד, פון זיינע ווייסע
ווענט האָט אַ בלאַז געטאַן מיט שניי, זיין צלם — קוים געהאַט
צייט אַ בליץ טאָן מיטן גאַלד, און זיך אַ שטאַך געטאַן אין
הימל.

ס'פלאַמען, ס'בייסן מיר די באַקן. כ'צי אויס די הענט, וויל
פאַרכאַפן אַ פאַר הייזער, גאַסן. אַבער אַלץ אַנטלויפט פון מיר.
פענצטער, לאַדנס, שילדן — אַלץ טראַגט אַוועק דער ווינט,
שלינגט איין דער שניי.

שוין ווייט פון שטאַט אַרויס, ווי אין דער לופט פאַרפאַרן.
כ'זע גאַר נישט מער.

דער פראַסט בייסט. די אויגן פאַרקלעפט מיט שניי. פיקעט
די ברעמען. ס'איז קאַלט אין קאַפּ. שניי פאַרקראַכן אין די האַר.

די האר הארט געוואָרן, כאַטש נעם און שנייד זיי מיט אַ מעסער.
אין האַלדז איז נאָס. דער קאַלנער פול מיט שניי.
כ'טופּע מיט די פיס. די פעלצענע דעקע — שוין לאַנג זיך
אויסגעווייקט אין שניי. פון איר איז נאָך קעלטער. די פיס, ווי
קלעצער האַלץ, נישט אויפצוהויבן. כ'וויל פאַנאָדערשטופּן
אַבראַשקען. וואָס איז מיט אים?

דער ווינט שוויסטשעט, איך הער נישט מער דעם ברודער.
ערשט האָט ער דאָך געהירושעט, ווי דאָס פּערדל. פאַרוואָס
גייט נישט מער אַרויס קיין פאַרע פון אַבראַשקעס מויל? מייז
צורה ברענט. ווערן מיר פאַרפּראָרן? מאַמע, מאַמע! וואו
איז די מאַמע? שוין-זשע אויך אין הימל אַנטלאַפּן? זי וועט
דאָך אויף אונדז שרייען: וואו זייט איר? וואוהין זייט איר
פאַרקראַכן אויפן עק וועלט?...?

— טפּררר... — דאָס שלימל גיט זיך מיט אַמאַל אַ שמעל
אַפּ. שיער אונדז ניט איבערגעקוליעט.

— און וואו זיינען די צען קאַפּיקעס?

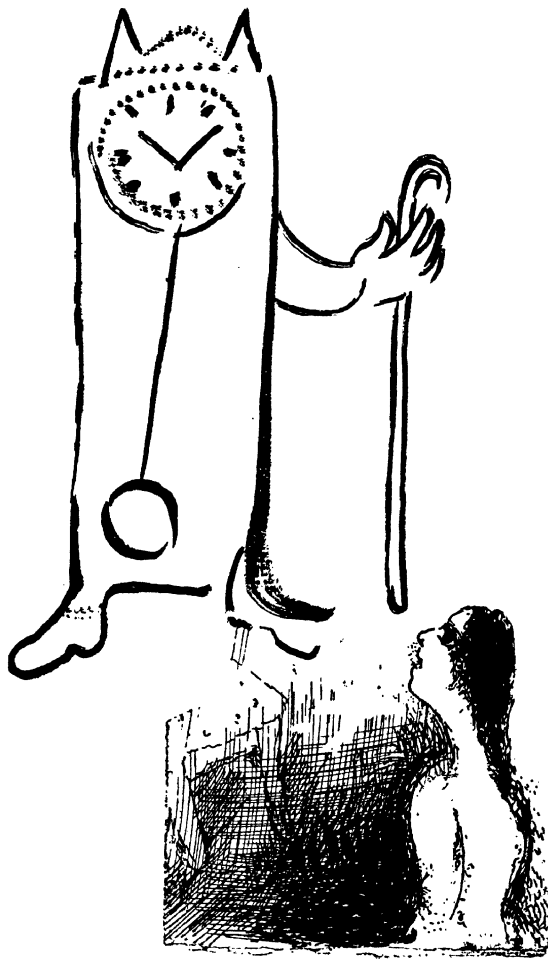
איוואַנס דיקער קול וועקט אונדז אויף. זיין פעלצענע
הענטשקע, אַ גראַבע, ווי אַ פּוס פון אַ בער, קריכט אונדז אין
די אויגן אַריין. ער שלעפּט אַרויס די צען קאַפּיקעס פון אַב-
ראַשקעס הענטשקע. די בייטש פאַרשטעקט אונטערן גארטל,
טוט איוואַן אַ שפּיי אין איין האַנט, אין דער אַנדערער, וואַרפּט
צו די מטבע, ווי ער וואַלט זי אַפּוועגן, לייגט זי צו צו די ציין.
— עכט זילבער, שטאַרק ווי אייזן! — הודיעט ער מיט
אַ געלעכטער.

— איוואַן, וואו זיינען מיר?

— אַהיים געקומען, מיידעלע, אַהיים!

כ'גיב זיך אַ קער. מאַקע הינטערן רוקן שטייט, ווי אַלע
מאַל, אַנטקעגן אונדז דער גראַבער קלויסטער. זיינע ווענט, דער
דאָך, דער צלם — אַלץ צוריק פון הימל געקומען. און דער הימל

אליין האָט זיך צוגעמאַכט, פאַרטריבן די וואַלקנס. אַ פאַר-
בלאַנדזשעט אײנציק שטערנדל לײכט פון אים אַרויס.
אויפן בערגל — איבעראַנייס אויסגעוואַקסן דער גרויסער
גאַרטן. שטיבלעך, קראַמען, פענצטער — אַלץ איז אַוועק-
געשמעלט אויף די פיס.
מיר קריכן פון שליטל אַרויס.
פון וואַנען זײנען מיר געקומען צו פאַרן?
איוואַן האָט אונדז אַפגעשמעלט אויף אונדזער ברייטער,
גראַמער גאַס.



די קראם

גאר אן אנדער וועלט עפנט זיך פאר מיר אויף, ווי איך גיב
נאר א שטופ די גרויסע מיר, וואס צאמט אפ די קראם פון דער
דירה.

א מיר, אין גאנצן באשלאגן מיט בלעך. אנשטאט א הענטל
— א גרויסער שליסל, וואס בלייבט שמענדיק שמעקן אין דעם
שלאס. אין דער פינצטערער הינטער-קראם, וואו איך פאל צו-

ערשט אריין, שאר איך זיך, ווי א בלינדע, ביי די ווענט. גראַבע
געלע פאפירן שורשען אונטער די פיס.

איינגעוויקלטע וואַנטזייגערס רוען דאָרט אויף דר'ערד, ביז
מען הענגט זיי אויף אויף די ווענט. זיי „גייען“ נישט, די זייגערס.
זיי ליגן שמיל און שמום, ווי באַגראַבענע לעבעדיקערהייט.

אַבער די פאַרשטיקטע לופט פון דעם פינצטערן קאַמער איז
ווי אַנגעשוואַלן פון די קולות, וואָס טראָגן זיך פון דער קראַם
אַרויס.

די קולות שטופן, קלאַפן זיך אָפּ אַן דער הויכער, הילצערנער
וואַנט. איך שטיי הינטער איר, ווי אין אַ תפיסה, און הער זיך
צו, וועגן וואָס מען רעדט. איך וויל דערקענען, וועמענס שטימע
רעדט. און אז איך כאַפּ אויף דער מאַמעס קול, בין איך צופרידן.
אַבער שאַ! איז איר קול רואיק, געלאַסן, אַדער, חלילה,
ביזערדיק?

דער מאַמעס קול האַט מיר געדאַרפט אַנוואַגן, צי זאַל איך
אַריין אין קראַם, צי נישט.

איר הויכע שטימע שטופט מיך אונטער. איך טאַפּ אַן דעם
פאַרהאַנג פון דעם לעצטן טירל, וואָס פירט אין דער קראַם אַריין.
עס גיט מיר גלייך אַ שווינדל אין קאַפּ פון שפיגל און גלאַז. אין
די אויערן פאַרדרייען זיך אַלע זייגערס. די קראַם בלישטשעט
פון אַלע זייטן. זילבער און גאַלד בלענדט, ווי פייער, שלאַגט
זיך אָפּ אין די שפיגלען, בלאַנדזשעט אין דעם גלאַז פון די שופּ-
לאַדן. עס פאַרבלענדט מיר די אויגן.

צוויי גרויסע גאַזלאַמפן ברענען הויך אין באַלקן, זשומען
אַזוי שטאַרק, ווי זיי וואַלמן קרעכצן פון ווייטיק. דאָס פייער
שפריצט פון זייערע געדיכטע נעץ-קעפלעך, וואָס האַלמן קוים
אין די פונקען.

צוויי הויכע ווענט, אין גאַנצן אויסגעלייגט פון קאַפּ ביי די
פיס מיט גלעזערנע אַלמערס. די אַלמערס הויבן זיך ביזן באַלקן

און זיינען אזוי פעסט אין אים איינגעמויערט, ווי זיי זאלן
וואקסן אין באלקן אריין.

זייערע גלעזערנע מירן גלימשן זיך לייכט הין און צוריק.
דורכן גלאז קאן מע גענוי זען אלע אויסגעשטעלטע זאכן, כמעט
זיי אנטאפן מיט די הענט.

אויף די פאליצעס — בעכערס, קעלישקעס, צוקער-
קעסטלעך, אונטערנגלעזער, געפלאכטענע קערבלעך, מילך-און-
וואסער קריגלעך, פושקעלעך פאר אתרוגים, פרוכט-וואזעס. אלץ
שיינט און בלישמעט, ווי ערשט אויסגעשייערט. גיב איך זיך
נאָר אַ ריר פון אַרמ, איז ווי אַ שפיגל זאל שטיין צווישן מיר
און דעם אלמער; לויפן מיר אלע זאכן נאָך. דאָס פייער פון
דעם לאַמפּ, דאָס ליכט פון זילבער קרייצן זיך איבער. דאָ פאַר-
זינקט דאָס זילבער אין אַ בליץ פון דעם לאַמפּ, דאָ שווימט עס
ווידער אַרויס מיט אַ נאָך מער שרייענדיקן גלאַנץ.

ביי דער אַנדערער וואַנט — נאָך אַ גלעזערנער אלמער.
הינטער זיינע שויבן ליגן און שטייען זאכן, שוין נישט פון
זילבער, נאָר פון ווייס מעטאל; איז זייער גלאַנץ פיל פשוטער
און שטילער.

אין מיטן פון דער קראַם, פון אלע דריי זייטן, וואַקסן, ווי
פון דער ערד אַרויס, דריי אינעווייניקסטע ווענט, לאַנגע מישן-
שופלאַדן. זיי צאַמען אַפּ די קראַם אין צווייען. אויסגעלייגט
מיט גלאַז, פול מיט גאַלד-זאכן, בלישמשען זיי, ווי פאַרכישופטע
אַרנס.

שטיינדלעך פון אלערליי קאלירן, איינגעפאַסטע אין גאַל-
דענע רינגען, אוירינגלעך, בראַשקעס, בראַסלעטן — פלאַקערן
דאַרט, ווי אַנגעצונדענע שוועבעלעך.

אין דעם לופטיקן פייער האַט מען אין גאַנצן נישט געקאַנט
זען, אַז דער דיל איז טונקל.

אַפילו פון פאַרנט, צו די פיס פון די קונים, לויכטן דורכן
גלאַז גאַנצע זילבערנע גאַרניטורן.

פלעגן די שווארצע שייך פון די קונדן אויך אנהויבן צו בלישמשען און שפוגלען מיטן זילבער אינאיינעם. די דריטע וואנט טונקלט זיך אפילו בייטאג. א באוואקסענע מיט לאנג-הענגענדיקע וואנטזייגערס, זעט זי אויס ווי א וואלד פון פינצמערע ביימער. וואנטזייגערס פון פארשיידענע פארמאטן. גרויסע, גראבע קאסטנס מיט דיקע אויסגעצויגענע קייטן, וואס האלטן אונטער צוויי שווערע קופער-געוויכטן.

אנדערע וואנטזייגערס זיינען שמעלער, דינער אין גוף. זייערע קייטן — גרינגער, באוועגלעכער, מיט קלענערע געוויכטן פון אונטן. פון זייערע אלעמענס בייכער שמעקן, ווי שווערדן, ארויס שפיציקע אומרוען. זיי האבן טאקע נישט קיין רי, דרייען זיך היין און קריק.

צווישן די גרויסע וואנטזייגערס באהאלטן זיך קליינע און אפילו גאר פיטשינקע, פון וועלכע מען זעט נאר די ווייסע ציפערבלאטן — זייערע רונדע לבנה-צורות. נישטא קיין היל-צערנער בייכל און זייערע געקיימלטע פיסלעך ציען זיך אין דער לופטן, פאר אלעמען אין די אויגן, ארויף און אראפ. די גאנצע וואנט מיט זייגערס זיפצט און אטעמט שווער. פון יעדן קאסטן רייסן זיך ארויס פארשטיקטע קרעכצן, ווי מען וואלט יעדע רגע וועמען עס איז קוילענען אויף דער פינצמערער וואנט.

מיט אמאל פארטרייסל איך זיך. איינער פון די שווערע זייגערס כאפט זיך אויף, און, ווי אן אלטער זקן, גיט ער אזא קרעכץ, אז איך גיב שנעל א קוק, צי האט זיך נישט צעשטאמן זיין גוף.

שווער שלאגט ער אויס זיינע שעהן. מיין הארץ קלאפט זיך מיט זיינס צוואמען. און איך בין צופרידן, ווען דער מינוט-ווייזער רוקט זיך א ביסל אפ פון דעם שעהדיקן, אז מען זאל קאנען איבערכאפן דעם אטעם, ביז דער אלטער גיט ווייטער א קרעכץ.

אן אנדער זייגער שנייצט זיך ווי אויס די נאז, אדער, ווי א

הייזעריקער, צערייסט ער זיך זיין האלדז אין א געברעקלעך
געלעכטער.

די קליינע זייגערס, פארקערט, האבן הויכע, דינע קולכעלעך.
זיי שרייען, ווי קינדער, וואס כאפן זיך אויף פון שרעק אין מיטן
נאכט.

זייגערס גייען, זיפצן, שאקלען זיך גאנצענע טעג און נעכט.
ווען רוען זיי זיך אויס?

מיט אמאל שלאגן עמלעכע זייגערס צוזאמען אין איין צייט.
טוען זיי עס מיר אויף צו-להכעים, איך זאל נישט קאנען הערן
ווי ווער עס שרייט?

איך דריי אויס מיין קאפ פון איין זייגער צום אנדערן. איך
ווער צעטומלט. איך דערהער קולות, וואס טראגן זיך, דוכט זיך,
גלייך פון דער ערד ארויס.

דאס כאפן זיך אויף, ליגנדיק אויפן דיל אין די קארטאנענע
שאכטלעך, די קליינע וועקערס. זיי וועקן אויף, די שרייענדיקע
שקצים, די אלטע וואנמזייגערס.

איך לויף פארדרייען זיי די קעפלעך, זיי זאלן אויפהערן צו
שרייען. אבער איך בלייב שטיין אין מיטן וועג. מיין הארץ צע-
גייט זיך. אין דער לופטן הויכט זיך אויף א מילד געזאנג. איך
ווייס שוין, דאס זינגט א שפיל-קאסטן. איך עפן שנעל אויף זיין
דעקל. דאס געזאנג איז ארויסגעפלוין, ווי א פויגל פון זיין
נעסט. אין דעם קאסטן שפרודלט א ים מיט דראטעלעך, שפרינג-
לעך, רעדלעך. ווי כוואליעס הויבן זיי זיך אויף פייטשינקע מיל-
שטיינער, שפרינגען זיי אריבער, לויפן גיך אראפ, שווימען אין
געזאנג, ווי אין פליסנדיקע וואסערן.

יעדעס שפרינגל, יעדעס רעדל טונקט זיך איין אין א קלאנג.
זיי ציען דעם ניגון, ביז זיי כאפט נאך א מעס.

איך שמעל זיך נאך נאענט צום שפיל-קאסטן, ווי אים צו
פארזיכערן, אז עמעצער הערט זיך צו אים צו, נאך ער זאל נישט
אויפהערן צו שפילן.

אבער מיט אמאל שמעלן זיך די רעדלעך אפ. איך מאך

נישט צו דאס דעקל. איך וואָרט. אפשר וועט זיך זיי פאָרוועלן
נאָך אַ מאָל אַ זינג טאָן.

אַזאָ וואָרעמע וועלט האָט זיך אויפגעוויבן פון דער פינצטער
און איז פאַרלאָפן איבער דער גאַנצער קראָם.
אַפילו די וואַנטזייגערס האָבן איינגעהאַלטן זייער אַטעם.

* * *

יעדע נאַכט, פאַרן שלאָף, גייט אַ ברודער געוואויר ווערן די
קראָם. די עלטערן שיקן אים אַ קוק טאָן, צי איז אַלץ אין
אַרדענונג, צי איז, חלילה, אַ גנב אַהין נישט אַרײַן. מיר ווילט
זיך אויך אַ קוק טאָן, ווי שלאָפן דאָרט ביינאַכט די אַלע אויס-
געשטעלטע זאַכן.

ווי עס גיט נאָר אַ קוויטש דער גרויסער שליסל פון דער
בלעכענער טיר, ציטער איך אויף. איך האָב מורא אַהין אַרײַן-
צוגיין, אַפילו מיט דעם ברודער.

און ווי, אַז דאָרטן האָט זיך באַהאַלטן דער מלאַך-המות מיט
אַלע זיינע שדים ?

אַ ביסל ליכט האָבן זיי דאָך. אַ קליין טיש-לעמפל ברענט
דאָרט איבער דער נאַכט. דער קנויט איז איינגעדרייט. דער
רויך פון דעם פאַרשטאַפּטן פייער פאַרשלעפט אונדזערע אייגענע
שאַטנס, פאַרדרייט זיי פאַר מיינע אויגן.

אַ רויכיקער שלייער פאַרדעקט אויך די וואַנט מיט זילבער.
נאָר פון דאָ, פון דאָרט, עפנט זיך אויף, ווי אַ פאַרשלאָפן אויג —
אַן אויסגעקריצטע בלוס, גיט אַ פינקל, גיט זיך אַ שאַקל אָן אויפ-
געשוואומענער אַרנאַמענט ; מיט אַמאַל קייקלט זיך אַרויס, ווי
אַ לבנה פון די וואַלקנס, אַ פולער גלאַנץ פון זילבער-שיין.

צו דער וואַנט מיט די זייגערס האָב איך מורא צוגיין
נענטער : אויפגעאַנגענע אויף שוואַרצע טשוועקעס ווי
אייביקע געקרייצטע, הענגען זייגערס. ס'דוכט זיך, פון דאָרטן
זיפצן אַפענע קברים. קוים רוקן זיך די זייגערס. זייערע אומרוען

שלעפן זיך, ווי הינקענדיקע. די ווייסע ציפערבלאטן מיט די שווארצע פינטעלעך ווינקען מיט זייערע אויסגעקראכענע אויגן, ווי מתים.

פון דערווייטנס הער איך זיך צו און העלף זיי זיפצן. מיר דוכט זיך, זיי רופן מיר, זיי שטופן זיך הינטער מיין רוקן. מיט א פארקוועטשט הארץ פארלאז איך זיי.

איך דערזע אין שטוב, אין אונדזער עס-צימער, הענגט אויך א וואנטזייגער, אבער פארמויערט אין א הויכן געשניצטן אלמער. מען הערט נישט קלאפן זיין הארץ, מען זעט נישט זיינע אויסגעצויגענע פיס. שטום, אן טעם, קלינגען זיינע שעהן.

ש ל ח - מ נ ו ת

א וויסער שניי, א בלאסע זון. מיטן פרימאָרגן איז אַנגעקומען פורים. א דינער פראַסמ האַט אויסגעקריצט אויף די שויבן ווייסע פערד מיט העלדישע רייטער. א ווינמל האַט געבלאָזן: ס'איז יום-טוב היינט!

איך און מיין ברודער אַבראַשקע זיינען געלאָפן אים אַנט-קעגן. מיר האָבן געקראָגן פורים-געלט. די קופערנע מטבעות האָבן געקלונגען אין אונדזערע הענט.

מיר זיינען אַנטלאָפן אין די יאַטקעס — אין מאַרק. דאָרט איז שוין געווען לעבעדיק, ווי אויף א יאַריד.

אויף די אַלטע, צעבראַכענע מישלעך האָבן זיך צעלייגט, ווי אַן אַנגעבלאָזענער שניי, ווייסע צעלעכערטע מישמעכער. מיטן — אַנגעגריימע ווי אויף אַ חתונה. ווייבער, קינדער האָבן גע-טופעט אַרום די מיטן, ווי אין שול אויף הקפות. די מיטן האָבן געבלענדט, ווי פאַרכישופטע.

א גאַנצע וועלט פון פאַרפראַרענע צוקערנע נפשות האָבן זיך אויף זיי אויסגעשאַטן. פערדלעך, שעפסעלעך, פייגעלעך, ליאַלקעס אין וויגעלעך האָבן געוואונקען מיט זייערע רויט-געלע פינטעלעך, ווי זיי זאָלן אונדו וועלן ווייזן, אַז זיי אַמעמען נאָך, אַז זיי זיינען נאָך נישט אינגאַנצן געשטאַרבן. גאַלדענע פידעלעך זיינען ווי אַנטשלאָפן געוואָרן מיט זייער לעצטן ניגון. רייטן-דיקע מרדכים און אַחשוּרושן האָבן זיך ווי געהויבן אויף זייערע זאַמלען.

די קאַלטע זון האַט געוואַרפן פון צייט צו צייט אירע שטראַלן אויף די אַלע פאַרחלומטע שלח-מנות און קוים גע-וואַרעמט זייער איינגעגריבלטן צוקער.

איך און אַבראַשקע האָבן זיך געדרייט נאָענט אַרום די מיטן, ווי מיר זאָלן וועלן מיט אונדזער אייגענעם אַטעם אַפראַטעווען זיי, די פאַרפראַרענע צאַצקעס. מיר האָבן געוואַלט זיי אַלע

נעמען מיט זיך. דא, אויף דער גאס, וועלן זיי דאך פארפראַרן
ווערן.

— קינדער, זאל שוין זיין ווען-עס-איז אַ סוף! קלייבט
איך אויס אייערע שלח-מנות און גייט זיך געזונטערהיים אַהיים!
— האָט די פאַרפראַרענע קרעמערקע איבערגערופן אונדזערע
חלומות. אַזוי גרינג איז עס אויסצוקלייבן! דאָס האַרץ האָט
אונדז געקלאַפּט. מיר האָבן געקוקט אויף די שלח-מנות, אפשר
וועלן זיי אליין אונדז זאָגן, ווער פון זיי וויל גיין מיט אונדז און
ווער וויל איבערבלייבן.

ווי קאָן מען זיי אַרויסלאָזן פון די הענט? און וואָס נעמען?
אַ גרעסערן, צי אַ קלענערן פערדל? מיינ חברמע זלאַטקע וועט
נאָך אַוודאי מיינען, אַז מיט דעם גרעסערן פערדל וויל איך זיך
אַ באַרים טאָן פאַר איר. און דאָך וועט זי פון אים מער הנאה
האַבן, ווי פון דעם קלענערן.

איך האָב געטאַפּט דאָס פערדעלע פון פאַרנט, פון רוקן.
— באַשקע, וואָס טוסטו? ס'איז דאָך אַ סכנת-נפשות אים
אַנצורירן! — האָט מיך גערייצט מיינ ברודער.
איך האָב איבערגעלאָזט דאָס פערדעלע, ווי אין שרעק, עס
זאל מיך נישט אַ ביים טאָן.

די ציין האָבן זיך געקלאַפּט, צי פון קעלט, צי פון יצר-הרע,
וואָס האָט אונטערגעזאָגט, אַז די אַלע פערדלעך און פידעלעך
זיינען זיסער פון אַלע נאַשערייען און ס'וואַלט געווען גאַר גוט
זיי צו צעקנאַקן אין מויל לעבעדיקערהיים.

— איר ווילט, וועל איך איך אַוועקטראַגן אייערע שלח-
מנות! — האָט זיך צו אונדז צוגערוקט אַ הויך, מאַגער אינגל.
— יא, אַוודאי, קום מיט אונדז!

זיינע קיילעכדיקע, אומעטיקע אויגן, אויגן פון אַן אַפּט-
געשלאַגענעם הונט, האָבן אונדז געשלעפּט נאָך זיך. און, ווי אַ
הונט, איז ער אַוועקגעלאָפּן פאַראַוים.

— ווי הייסטו?



— פיניע.

— פיניע? עפעס א מאדנער נאמען, גאר ווי פון א פויגל.

— קענסט פייפן?

אין דער הויס, האבן מיר פאנאנדערגעלייגט אונדזערע
שלה-מנות אויף צוויי טעלערלעך, איין טעלערל פאר אבראש-
קען, דאס צווייטע — פאר מיר.

די צוקערנע חיהלעך האבן ווי אפגעלעכט אין דער ווארע-
מער לופט. זייערע בעקעלעך האבן אנגעהויבן בלישמען. א
דערשראקענע האב איך געבלאזן אויף זיי, זיי זאלן נישט צעגין
פון היץ. מער וועט אונדו ניט פעלן, אז די שלה-מנות זאלן זיך
צעשמעלצן, צעברעקלען אויף פיצלעך. נישט איין מאל האבן
מיר געביטן די טעלערלעך, געקליבן, סארטירט די שלה-מנות.
באזונדערס האב איך נישט געקאנט ארויסלאזן פון דער האנט
דאס זיסע פידעלע. עס האט זיך געטוליעט, געגלעט ארום מיינע
פינגער, ווי ארום א שפיל-בויגן, גלייך ווי עס האט געוואלט
צווישן מיינע פינגער אויסשפילן א ניגון.

— און ווען איך שיק דאס פידעלע אוועק צו מיין חברטע,
וועט עס שוין אוודאי צו מיר צוריק ניט קומען, — גיט מיר א
קוועטש דאס הארץ.

אבער פיניע, דאס אינגל, האט געשארט מיט די פיס, גע-
ווארט אויף אונדזערע שלה-מנות. טרייסלענדיקערהייט, האבן
מיר אנגעקוקט צום לעצטן מאל אונדזערע טעלערלעך, זיי איינ-
געוויקלט אין א באזונדערן נאזטיכל, צוזאמענגעקליבן זייערע
עקלעך.

— פיניע, דו זעסט, אט זיינען אונדזער שלה-מנות. אבער
דו דארפט נישט לויפן, דו הערסט? גיין בעסער פאמעלעך!
דו זאלסט זיך נאך, חלילה, נישט אויסגלימשן אויפן נאסן שניי
מיט די טעלערלעך צוזאמען. און טאקע, קוק זיך ניט ארום!
מען קאן דיך א שטופ טאן! וואס, דו שלאפסט? וואס קוקסטו

אונדז אן, ווי א פארחלומטער? — האָבן מיר געטרייסלט דאָס
אינגל פאַר די פלייצעס.

פיניע האָט זיך אַ ריר געמאַן פון אַרט און זיך גלייך געלאָזט
לויפן. די טעלערלעך האָבן זיך פאַרטרייסלט אין זיינע הענט.

— יאָג זיך נישט אַזוי, פיניע! וואָס האַסטו נישט קיין
צייט? וואָס שמופסטו זיך? זע, האַלט שטאַרק אונטער די
עקלעך פון די נאַזטיכלעך! — האָבן מיר אים נאַכגעשריען.

אוי, ער וועט אַוודאי אַנטאַן צרות, דאָס אינגל! ער האַט
דאָך אַזעלכע לאַנגע פיס! אונדזערע שלח-מנות וועלן נאָך
אַרויפפאַלן איינע אויף די אַנדערע. און ווי, אַז אויפן וועג
ברעקלט זיך אַפ און אויערל ביי דעם פערדעלע, צי עס שפּרינגט
אַפּ דאָס קעפּעלע ביי דעם אויסגעבויענעם פידעלע?

וואָס וועלן מיינען אונדזערע חברים? מיר האָבן זיי גע-
שיקט צעברעקלטע שלח-מנות?
— וואו ביסטו, פיניע?

נאָר פיניע איז ווי פאַרפאַלן געוואָרן.

אַט איצט, האָב איך געטראַכט, האָט זיך פיניע פאַרדרייט
אויף דעם געסל, וואו ס'האַט געוואוינט מיין חברטע זלאַטקע.
עס האָט זיך אויפגעהויבן פון אינעווייניק די שוואַרצע קליאַטקע
און הינטער דער מיר האָט זיך באַוויזן זלאַטקע, ווי זי וואַלט שוין
געוואָרט אויף דעם אינגל.

— ביידע פאַר מיר? — האָט זלאַטקע אויסגעצויגן אירע
ביידע הענט.

— ניין, אַט איז אייערע! — האָט מסתמא שוין פיניע צע-
מישט אונדזערע טעלערלעך.

זלאַטקע האָט אַרויסגעכאַפט דאָס טעלערל פון פיניעס הענט
און איז אַנטלאָפן צו זיך אין שלאַפּצימער. פיניע איז געבליבן
שטיין.

אין קיך האָט זיך אַרומגעדרייט זלאַטקעס מאַמע. מיט אַ
לאַנגן אייערנעם גאַפל האָט זי אויפגעהויבן אַ גרויסן שוואַרצן

טאָפּ און אים געשפּאַרט אין אויוון אַרײַן. בײַ פּײַנען האָט זיך
אויסגעצױגן די צונג פון מױל. אים האָט זיך פּאַרוואַלט עסן.
ס'האַט אַזױ גוט געשמעקט פון דעם געבראַמטענעם פּײַש מיט
בולבעס.

— זלאַטקע, וואָס דויערט עס בײַ דיר אַזױ לאַנג? וואָס
ביסטו דאַרטן אַנטשלאָפּן געוואָרן! אײ, אין וואָס קינדער קאַכן
זיך! ציגענע התפעלות!

— וואָס שטײסטו, נאַר? — האָט זלאַטקעס מאַמע זיך אומ-
געקערט מיט אַ געשרײַ צו פּײַנען. — פאַר די זעלביקע געלט
קענסטו זיך דאָך אַוועקזעצן.

זלאַטקע איז אַ ביסל אַ דיקע, מיט קורצע פּיסלעך און מיט
אַ לאַנגן, שווערן צאַפּ אויפן רוקן. און גײַן גײַט זי אַלע מאַל אַזױ
לאַנגזאַם, אַז מיר דערעכט אויף איר צו קוקן. אַפּילו אירע
גרויסע אויגן בלײַבן שטײַן, ווי אויסגעשטרעקטע אין מיטן צורה.
ביז זי וועט ווערן פּאַרטיק מיט די שלח-מנות, קאַן אַפּילו משיח
קומען. מסתמא האָט זי דאָך אַרומגעקוקט מײַן טעלערל פון
אַלע זײַטן, אַנגעטאַפּט דאָס פּערדעלע און דאָס גאַלדענע שעפּ-
טעלע. זי האָט זײַ צוגעלייגט צו איר נאַז, צו אירע אויערן.

איר לאַנגער צאַפּ האָט זיך געדרייט אויף איר רוקן, ווי
ער וואַלט איר העלפּן טראַכטן. זי האָט גאַרנישט געקאַנט אַפּ-
שטעלן זיך אויף וואָס עס איז.

— און אפּשר פּאַרווילט זיך זלאַטקען באַהאַלטן בײַ זיך
דאָס גאַנצע טעלערל?

— אַך, וואָס טראַכט איך אויס פאַר אַ בלבל? — פאַרשעם
איך זיך. מסתמא איז זלאַטקע אַוועקגעלאָפּן צום שופּלאַד, וואו
ס'זײַנען באַהאַלטן אירע אײַגענע שלח-מנות, פּאַנאַדערגעלייגט
אירע פּערדעלעך, אירע שעפּטעלעך און אַנגעהויבן פּאַרגלייכן
מיט מײַנע.

— זי האָט אַרויסגענומען פון מײַן טעלערל מײַן זײַס
פּידעלע! — גיט זיך מיר אַ קלאַפּ אין האַרצן.

— און וואָס וועט זי מיר אַוועקלייגן אויף זיין אַרמ? —
אָך, וואָס קומט נישט דאָס אינגל צוריק? ער איז, ווי
אויף אייביק, פאַרפאַלן געוואָרן! — האָב איך אַנגעהויבן זיך
נאַכצופּרעגן ביי אַבראַשקען.

— ווי מיינסטו, פיניע איז שוין געווען ביי דיין חבר?
אַבער מיין ברודער האָט זיך גערייצט מיט מיר. ער האָט
געמיינט, אז ער, אָן עלטערער פון מיר און נאָך אַ אינגל, קאָן
ער לאַכן פון מיר. האָט ער אויסגעשפּריצט מיט אַ געלעכטער.
זאָל ער לאַכן, פּאַזשאלוסטאַ! איך האָב דאָך סיי-ווי גע-
וואוסט, ער וואָרט אַליין אויף פיניען, ער חלשט אַ קוק טאָן, וואָס
איז איבערגעבליבן אויף זיין טעלערל און וואָס פאַר אַ שלח-מנות
האָט מען אים צוגעלייגט. פאַר וועמען באַרימט ער זיך? איך
האָב דאָך געזען, ער קוקט אַליץ אין פענצטער, צי גייט ניט צוריק
אונדזער פיניע.

— דו ווייסט, באַשקע, פיניע וועט מסתמא קומען צוריק
נאָך אין אַ שעה אַרום. דו ווייסט דאָך, מיין חבר מאַטקע וואוינט
אויף יענער זייט טייך. און ביז דער פאַרהלומטער פיניע וועט
אַריבערגיין די בריק, קאָנען מיר זיך אויסשלאָפן. ווי זאָל ער זיך
נישט אַפּשטעלן אַ קוק טאָן, וואָס עס טוט זיך אויפן טייך?
אפשר האָט זיך שוין צעפּלאַצט דער אייז!

— און ווי וועט זיין, אז אַבראַשקע איז גערעכט? — פּלאַץ
איך אַליין פון עגמת-נפש.

— אויף פיניען קאָן מען אַליץ גלויבן. מער דאַרף ער נישט,
ווי נאָך אויסקוקן דעם גאַנצן טייך! וועט ער דאָך אַפּילו צו דער
סעודה אויך נישט קומען צוריק!

— נאַרישער קאַפּ, אין אַליץ גלויבסטו! דאָס האָב איך דאָך
אויסגעטראַכט! — האָט זיך דער ברודער שוין געקייקלט פון
געלעכטער.

מיט אַמאָל האָט ער מיך אַ שטופּ געטאָן אָן אַ זייט און איז

ארצפגעשפרונגען, ווי א קאץ, אלע טרעפ וואס האבן געפירט אין קיך.

פיניע האט געקלאפט אין מיר.

— אך, ממזרים, וואס ליארעמט איר אזוי? — האט זיך אויף אונדז צעשריען די גראבע קעכין. — פוסטאפאסניקעס, גאנצענע טעג דרייען זיי זיך דא ארום, לאזן גארנישט מאן. ארויס פון קיך!

מיר האבן פארשלאפט פיניען אין די צימערן. א קוק געמאן פריער אין זיינע אויגן, דערנאך אין טעלערל. מסתמא האט ער שוין געזען, וואס פאר א שלח-מנות מען האט אונדז איבער-געביטן.

— נו, אוודאי איז נישטא מיין פידעלע! — זע איך אין פיניעס אומעטיקע אויגן. כ'האב פאנאנדערגעווארפן דאס נאז-טיכל פון מיין טעלערל.

— יא, זי האט טאקע צוגענומען דאס שיינע פידעלע! איך האב נישט מער קיין אנדער פידעלע, און איך דארף גארנישט איר ליאלקע, וואס זי האט מיר צוגעלייגט. איך האב שוין צוויי אזעלכע. אבראשקע האט מיר זיינע אוועקגעגעבן. און אויף דערויף האט זי זיך געפארקעט א גאנצע שעה! — פון כעס ביים איך זיך די ליפן.

— וואס, ער לאכט שוין ווידער, אבראשקע, און אפילו דער נארישער פיניע אויך. — כ'קאן זיי ביידן נישט מער אנווען. אבראשקען איז גוט! ער קאן זיין פריילעך! מאטקע האט אים צוגעלייגט א גרויסן פערד. פון התפעלות האט אבראשקע געהירזשעט, ווי אן אמתער פערד.

א פארוויינמע אנטלויף איך אין קיך.

— וואס האסטו ארצפגעלאזן די נאז? — ווארפט מיר אריין די קעכין אין מיטן האקן ציבעלע. — וואס, דו האסט געקראגן א שלעכטע שלח-מנות? — קנאקט זי אלץ מיט איר לאנגער

צונג, ווי זי זאל מיט דער צונג האַקן ציבעלע, און באַשפּריצט
מיך מיט נאַסע ברעקלעך.

— אויך אַ צרה! הלוואי זאַלסטו נישט האַבן קיין גרעסערע
עגמת-נפש ביז דיינע הונדערט און צוואַנציק יאָר! נאַרעלע, דו
וועסט עס פאַרגעסן נאָך פאַר דיין חתונה!
צי פון די ציבעלעס, צי פון אירע ווערטער, האַבן זיך אויף
אַן אמת צעוויינט מיינע אויגן.

— נא, נא דיר דיין קליינעס המן-טאַש, — האַט די קעכין
מיר געשפּאַרט אין די הענט אַ צעפּלאַצטן פון היץ און פון
אַנגעפּאַקטן מאַן, אַ דרייעקיקן המן-טאַש.
מיינע הענט זיינען גלייך געוואָרן נאַס און וואַרעם, ווי
עמעצער וואַלט זיי אַ קוש געטאַן.

— זעסט, באַשומקע, וואָס האַסטו געדאַרפט וויינען? —
האַט מיך געמוטיקט מיט איר שמייכל סאַשע. — דו ווייסט,
וואַרט אַפּ אַ וויילינקע, איך וועל זיך ספּראַווען מיט מיין אַרבעט,
וועל איך זיך אַרויסכאַפּן אויף אַ רגע און איבערבייטן דיין
ליאַלקע אויף אַ פּידעלע.

— טייערע סאַשע!

כ'בין פאַרקראַכן אין די פּאַלעס פון אירע קליידלעך, אַנ-
געפּאַקטע פון אונטן, ווי אַ גאַנצער קליידער-אַלמער, און גע-
ווישט די טרערן אַרום איר אַרבל.

— לאַז אַפּ, באַשומקע, גיי אַוועק! לאַז מיך אַרבעטן!
כאַלד איז דאָך די סעודה! וואָס דרייסטו זיך אַרום מיר, „סומאַ-
שעדשאַיאַ“? — האַט זי מיך ווייך אַפּגעשמופּט.

* * *

אין דער פינצטערער הינטער-קראַם האַב איך זיך אַנגע-
שטויסן אַן אַ האַרטער זאָך.

— אַה, אַ געפּלאַכטן קערבל! אַוודאי זיינען עס דער מאַמעס
שלח-מנות, אַנגעגרייטע פאַר אונדזערע פעטערס און מומעס.

אן אנגעפאקט קערבל, פול מיט גוטע זאכן! ווי שיקט עם זיי די מאמע אזוי גרינג אוועק?

פלאשן מיט רויטן און ווייסן וויין, בוטלען מיט זיסע משקאות, גרויסע בארנעס, הילצערנע שאכטלעך פול מיט צי-גארן, אנגעלייגט איינע אויף די אנדערע, ווי פארברענטע קלעצ-לעך; קעסטלעך מיט שפראטן, מיט סארדינען, און צווישן דאס אלץ האט זיך גערויטלט א נייער טישטוך מיט אויסגעפארבטע בלומען.

די מאמע איז געווען פארנומען אין קראם, ווי אלע מאל, און האט מסתמא פארגעסן אויף אירע שלח-מנות.

— שוין זשע גיט זי גארנישט א טראכט וועגן זיי? מען וועט דאך באלד אוועקטראגן דאס קערבל! ווארט זי גארנישט אויף די שלח-מנות, וואס זי אליין וועט קריגן?

איך האב זיך פארגעשמעלט, ווי מיינ גוטע מומע ראכע וועט זיך דערפרייען מיט דער מאמעס מתנות.

— רבונו של עולם! אזוי פיל גוטע זאכן! און דאס אלץ פאר מיר! אך, אלטע, דו וועסט דאך מיר גאר פארוויינען! — פארקוועטשט זיך פון פרייד דער מומעס שוואך הארץ. די מומע גיט א שמעק מיט דער נאז, אין ווי זי זאל זיך גלייך פארשיכורן פון די אלע גוטע גערוכן, פארמאכט זי די אויגן.

— וואס איז דאס? — וועקט זי זיך אויף, ווי פון א חלום. אנגעטאפט דעם טישטוך, אים אויפגעהויבן אין דער לופטן, א גלעט געטאן, ווי זי וואלט מאכן א ברכה.

— א דאנק דיר, אלטינקע! זאל גאט פון הימל דיר שענקען פיל געזונטע און גליקלעכע יארן! ווי האסטו עם אזוי גוט גע-טראפן? כ'האב טאקע געדארפט האבן א נייעם טישטוך צו פסח, צו דערלאנגען כיבוד פאר אורחים.

מיט אמאל דוכט זיך דער מומען, אז א פינטעלע שטויב איז אנגעלאפן אויף דעם נייעם טישטוך. בלאזט זי אפ דאס פינטעלע און א דערשראקענע, אז דער טישטוך קאן זיך נאך

פארשמוצן ביז פסח, וויקלט זי פארזיכטיק איין דעם מישטוך
אין זיינע אויסגעפרעסטע פאלדן.
וויפיל קערבלעך מיט שלח-מנות האבן זיך געטראגן איבער
די גאסן פון איין הויז צום אנדערן! וואס איז אין זיי נישט
געווען אנגעלייגט! די אויסגעדארטע טרעגערנס האבן זיי קויב
אונטערגעהאלטן.

* * *

— איטשקע אין דערהיים? — האב איך מיט אמאל דער-
הערט א פרעמדן קול פון קיך. אין מיר איז געשטאנען אן איינגע-
וויקלטע אין א גרויסער פאטשיילע, א קליינינקע, אלטע אידענע.
אין אירע הענט האט זי געהאלטן א געל פארצוקערטן פערדעלע,
ווי זי זאל האלטן אן עופהלע אין אירע ארעמס.
— באשינקע, גוט יום-טוב! — גיט זי מיר א שמייכל מיט
אירע דינע ליפן.

— איטשקע איז דא? אט איז א שלח-מנות פאר אים! —
גיט זי א הויב דאס פערדעלע. געוואלט מיר ווייזן, ווי גרויס
און שיין איר שלח-מנות איז.
דאס פערדעלע האט טאקע אויסגעזען כמעט גרעסער און
דיקער פון איר.

א מאדנע אידינע! גלייך זי וואלט ערשט ארויס פון א
משוגעים-הויז. איז זי אמאל געווען מיין ברודער איטשקעס אן
אם? איצט, א הויכער און א גרויסער, — ווי האט ער געקאנט
האבן פאר אן אם די קליינע אידענע?
דער ברודער האט שוין יארן-לאנג געלעבט אין אויסלאנד,
שטודירט אויף דאקטאר, אבער די אלטע אידענע פלעגט קומען
יעדן פורים ברענגען אים שלח-מנות.
די אויסגעטריקנטע אם האט אלץ געטענהט — זי וויל
א קוק טאן אויף איר איטשקען.

די מאמע האט איר אריינגעשפארט אין האנט א זילבערנע
מטבע און שמילערהייט איר אנגעזאגט, גלייך זי וואלט מורא

געהאט זי איבערצושרעקן, אז אימשקע איז נישטא אין דער היים, און זי קאן אוועקטראגן מיט זיך איר פערדעלע, דאס שלח-מנות וועט צונגיין קומען איבער א יאר, אס-ירצה-השם. און טאקע — דאס פערדעלע פלעגט מיט יעדן יאר ווערן אלץ געלער און עלטער.

איינמאל האט די אידענע דאך געטראפן אימשקען אין דער היים. אבער ווי זי האט דערזען אין מיר אן אויסגעוואקסענעם בחור, האט זי זיך אזוי דערשראקן, אז זי איז ארויסגעלאפן פון קיך, ווי עמעצער וואלט זיך נאכיאגן נאך איר. אפילו פארגעסן אים איבערגעבן דאס פערדעלע. קיינער האט זי נישט פארהאלטן. און פון דעמאלט אן איז זי שוין מער נישט געקומען צו אונדז.

* * *

די מאמע האט צעטיילט שלח-מנות צו די אנגעשמעלטע פון שטוב, פון קראם. צווישן אירע פינגער האט עפעס א בלישמש געטאן. א פאר גאלדענע אויערינגלעך און א רינג האבן ארויס-געשמעקט פון זיידענעם פאפיר.

מתנות פאר די דינסטן. צו יעדן יום-טוב קריגן זיי גאלדענע זאכן. זיינען זיי גליקלעך, וואס זיי קלייבן אן צירונג, כאטש זיי האבן קיינמאל נישט התונה געהאט.

איך האב א קוק געטאן אויף דעם בוכהאלטער. אלע מאל א שטילער, א שווייגנדיקער, האט ער זיך איצט צערעדט. זיינע וואנצעס האבן זיך געטרייסלט. זייע הענט האבן געגלעט א נייעם זילבערנעם זייגער.

דער אנגעשמעלטער חנא האט שמיל געוויקלט א ווייס-זיידן טיכל, וואס די מאמע האט אים געשענקט פאר זיין יונגער פרוי. די העלפערין ראזע האט, פארקערט, פארשריען די קראם מיט איר התפעלות, זיך געדרייט ארום דעם שפיגל, בארימט זיך פאר אלעמען מיט דעם שיינעם מעדאליאן, איר שלח-מנות. די

קאסירשע האט געקראגן געלט. כאטש גאנצע טעג האט זי גע-
האט צו מאן מיט א פולער קאסע געלט, האט דאס אייגענע
געלט איר אויסגעפעלט.

דער זייגערמאכער האט באקומען א פאר פלאשן וויין.
זייגערס האט ער דאך גענוג געהאט אין זיין מישקעסמל. אלע-
מענס פנימער האבן געשמראלט, גלייך ס'וואלט זיך צעשפילט
א התונה אין מיטן קראס.

— מאכט צו די קראס! מע דארף באלד גיין צו דער
סעודה! — האט זיך אריינגעריסן דעם מאטנאס קול אין גאנצן
מומל.

די מגילה

נאך די גרויסע פרעסט גיט זיך דער ווינטער מיט אמאל א רוק צוריק. דער שניי פאלט איין. דאס איין פארלירט זיין גלאנץ. ווינטן לויפן אן מיט נייע ווייטע ריחות און פארטרייבן די קעלט. מיט די ווינטן שמופט זיך צו דער פורים. ער קלאפט אונדז אן אין מיר.

אין אונט קומט אריין און שטעלט זיך אוועק אויפן שוועל פון קיך, ווי אן איינגעמאטערטער, ווייטער שליח, א הויכער דארער איד. זיין פנים — פארשאטן מיט האר. די שווארצע בארד — פארפלאנטערט. אירע געדיכטע קודלעס האט, אודאי, קיין ווינט נישט געקאנט דורכבלאזן.

די פאות, ווי צעפלעך, ציען זיך פון אונטערן היטל, ביז זיי פאלן אין בארד אריין. ברעמען געדיכטע, שמעכנדיקע, דעקן איבער, ווי מיט א שפיציק דעכל, די מיף-איינגעפאלענע קליינע אויגן.

א פארסאפעטער, בלייבט דער איד שטיין אין מיר. זיין בארד אמעמט אפ מיט אים אינאיינעם. זיין גרויסע נאז, אויסגעבויגן ווי א שופר, בלאזט אויף די וואנצעס, אויף דער בארד, ווי זי וואלט וועלן כאטש א ביסל זיי אויסלופטערן. — זע, רב לייב! — גיט זיך א קער צו אים די קעכין. — אוי, וויי איז מיר, און ביי מיר זיינען נאך די המן-טאשן אין אויוון! —

זי ווישט גיך אָפּ די הענט, רייסט פון זיך אַראָפּ דעם פעמט
פאַרמוך און טוט אויף זיך אַן אַ פרום, יום-טובדיק פנים.
אין טיר איז געשטאַנען ניט קיין אַרעמאַן, וואָס קומט נאָך
אַ נדבה — רב לייב אַליין, דער בעל-מגילה, איז אַריין אין קיך.
יעדן פורים קומט ער אונדז לייענען די מגילה אין שטוב.
דאָס הייסט, פאַר דער מאַמען און פאַר מיר מיט דער קעכין. די
קראַם איז דאָך אָפּן, האָט די מאַמע נישט קיין צייט גיין הערן
די מגילה אין שול.

— וואָס שטייט איר אין טיר, רב לייב ? —

חנה איז גליקלעך, וואָס זי קאָן איבערכאַפּן אַ וואָרט מיט
אַ פרומען אידן און זיך ווייזן פאַר אים, אַז זי איז אויך אַ פרומע.
— גייט אַריין! די באַלעבאַסטע וואָרט שוין טאַקע אויף
אייך. נו, גאָט צו דאַנקען, דערלעכט פורים! הלוואי, וואָלט דער
אויבערשטער יעדן יאָר טאָן אַ נס, וואָלט ער אַזוי אונדז מציל
זיין פון אַלע אונדזערע יסורים! — גיט זי פּלוצים אַ כליפּ.
דער איד, אַ פאַרשעמטער, פינטלט מיט די אויגן.

אפשר האָט ער פאַרשפעטיקט ?

חנה באַלעכט זיך נאָך מער. אויף איין רגע דוכט זיך איר
אויס — דער איד איז געקומען צוליב איר, דערציילן איר אַ
לאַנגע, גוטע מעשה.

— זעצט זיך צו, רב לייב! די גאַנצע צייט אויף די פיס.
מע איז דאָך נישט מער ווי אַ מענטש... — רוקט זי אים צו אַ
בענקל.

אירע אייגענע פיס זיינען שמענדיק אַנגעשוואַלן, טראַכט זי
נאָר ווי זיך אַוועקצוזעצן.

דער איד בלייבט שטיין, ווי נישט אים האָט זי געמיינט. ער
קוקט אַפילו נישט אויף איר.

די אויגן אַראָפּגעלאָזט, האָט ער פאַרכאַפּט אין מויל אַ
האַרעלע פון דער באַרד און קייט עס.

זיינע לאַנגע דאַרע פיס האָבן זיך אונטערגעבויגן. שטייט

דער איד, אָנגעשפּאַרט אויף זיי, ווי אויף אַ שמעקן. אַ גאַנץ יאָר
זעט מען אים נישט. ערבֿ-פורים זעט ער אים אַזוי אויסגע-
מאַטערט, אַז ס'דוכט זיך, פון פורים צו פורים האַלט ער אין
אין שפּאַנען איבער דער וועלט.

צי דערציילט ער אַלעמען דעם נס-פורים, צי זוכט ער אים
נייע נסים כדי צו קאַנען אונדז דערציילן זיי מיט דער מגילה
אינאיינעם?

דער איד גיט אַ נעם אַ שמעק מאַכאַק, פאַרהוסט זיך, שלעפט
אַרויס זיין גרויס רויט נאַזטיכל פון דער קעשענע, טוט אַ וויש
דאַס מויל, און ווי ער וואַלט אים אַפּשליסן, נעמט ער אים ענדלעך
פאַנאַנדער.

— קיין עין-הרע, באַשענקע, — גיט ער צו מיר אַ וואונק, —
פאַר דעם יאָר ביסטו היפש אויסגעוואַקסן! האַסט דיין קאַלע-
קאַטקע? היי-יאָר וועסטו שוין האַבן כוח גאַנץ אַליין פאַרשרייען
המנען, אַ?

מיט יעדן וואָרט שפּרינגען אונטער זיינע וואַנצעס און
לאַנגע געלע ציין שמעקן אַרויס פון זיין מויל, ווי געלע בינדלעך
פון אַן אַלטן קלאַוויר.

איך לויף צו דער מאַמען אין קראַם אַריין.
— מאַמע, מאַמע, קום גיכער, דער איד איז געקומען אונדז
לייענען די מגילה!

— טאַקע? ס'איז שוין אַזוי שפּעט?
זי לאַזט תיכף איבער דעם גאַנצן האַק און פאַק פון קראַם.
— קינדער, איר וועט דאַ אויפפאַסן אויף די פאַנאַנדער-
געוואַרפענע סחורה! כ'קום באַלד צוריק. חנא, זע, לאַז נישט
אַרויס קיין קונד פון קראַם, דו הערסט? — וואַרפט זי אין איילע-
ניש צו די אָנגעשמעלטע און גייט גיך אַרויס.
איך לויף איר נאָך.

— מאַמע, ווייסט נישט, וואו איז די קאַלעקאַטקע? דער
איד בעט זי. כ'דאַרף פאַרשרייען המנען!

— אי, לאז צורו! אלעמאל שמייסטו צו מיט קשיות.
ס'נישט האבן די קאלעקאטקע, וועסטו טופען מיט די פיס.
דער איד, ווי ער דערזעט די מאמע, גיט זיך א רוק פון ארט.
— גוטן אונט, גוטן אונט, אלטע! — צעשאקלט זיך זיין קאפ.

— גוטן אונט, גוטן אונט, גייט אריין, רב לייב! ס'איז
דאך, אוודאי, שפעט? אין שול האט מען שוין אפגעלייענט, א?
אנשמאט אן ענטפער, גיט ער שעמעוודיק א שמייכל אין
בארד אריין און גייט דורך פארביי אונדז מיט צעקרימטע
פלייצעס, חס-ושלום אונדז נישט אנצורירן.
נאר דורכגעגאנגען, האט ער זיך א לאז געטאן מיט גרויסע
טריט איבער דער שטוב, ווי איבער די גאסן.
— באשענקע, אט איז דיר דיין קאלעקאטקע! — סאפעט
מיר חוה אין אויער און שפארט מיר אין האנט אריין א הילצער-
נעם המן-קלאפער.
— ס'איז דאך א פארציאריקער. עם טויג נישט. ער קלאפט
נישט מער!

— זאלן אלע מיינע שונאים קריגן אזלעכע קלעפ, ווי דו
קאנסט מיט אים פארשרייען המנען! שא, ס'מ' זען, ר' לייב וועט
דיר דאס זעלבע זאגן.

דער איד האט זיך אפגעשמעלט ביים ספרים-אלמער. ער
עפנט ברייט פאנאנדער זיינע ביידע מירן און שמעקט אהין
אריין זיין האנט — לאנג, ווי א לאפעטע. נישט קוקנדיק, מאפט
ער אן, ערגעץ-וואו אין א ווינקל, די מגילה וואס ער האט
פארציאירן דארט פארשמעקט.

דער שמילער ספרים-אלמער מוט זיך א שאקל. עמלעכע
ספרים צעווארפן זיך אן א זייט. ווי פון כעס, הויבט זיך פון זיי
אויף א ווינטל שמויב.

ר' לייב גיט א כאפ די מגילה און טראגט זי, ווי אן אוצר.
דאס ווייס זיידענע מגילה-מענטעלע, זיינע אויסגעניימע גילדענע



אותיות, זיינע קרוינען-קעפלעך ווארפן אפ א זונען-שיין אויף
דעם אידנס שווארצן פנים.

אפילו זיין באַרד ווערט דורכזיכטיק.

אן אויפגעלעכטער, א פריילעכער, גייט ער צום טיש. אויף
אונדז גיט ער אפילו נישט א קוק.

ער נעמט אראפ זיין הימל. די שווארץ-סאמעמענע יאר-
מעלקע גיט אים צו נאך מער גלאַנץ. אויף זיינע פלייצעס לייגט
זיך אויס, ווי א פאָר ווייסע פליגלען, זיין קורצער מלית.

— שאַ! — גיט ער א קלאַפ מיטן האַנט.

ער מיינט, אַוודאי, ער איז אַרויף אויף דער בינע פון אן
אַנגעפאַקטער שול.

— שאַ! — נאָך אַמאָל א קלאַפ געטאָן איבערן טיש, כאַטש
מיר אַלע דריי שטייען שמיל.

ער קלייבט זיך אן מיט כוחות. ער האַט זיך א בוק געטאָן
צו דער מגילה. זי אַ קוש געגעבן, אַראַפגענומען איר מענטעלע.
און ווי שמשון-הגיבור, וואָס שמופּט פאַנאַנדער די טויערן,
שפאַרט ער זיך אן אן די הענטעלעך פון דער מגילה און וויקלט
זי פאַנאַנדער.

פון דעם געלן, כרייט-אויסגעשפּרייטן פאַרמעט גיט א בלאַז
אן אַלטער ריח.

אַ בערגל שוואַרצע שורות, אויסגעמאַסטענע אין גלייכע
רייען ווי טרעפּ, גיט זיך אַ שטעל אויפן טיש.

דער איד גיט אַ הויב דעם קאַפּ, ציט אויס אין דער הויך
זיין גענדזענעם האַלדז.

— האַ - האַ! אַה! - אַה! — גאַרגלט ער און לופטערט

דורך זיין קול.

דער הענגלאַמפּ האַט אים אַ לייכט געטאָן אין צורה. דער
איד טוט אַ קוק אויפן פייער, ווי ער וואַלט זיך אַנגעמען מיטן
ברען פון לאַמפּ, צעפלאַמט זיך זיין פנים. אַ שאַקל אין איין

זייט, אין דער אנדערער, און מיט א ניגון הויך אויפן קול, זינגט
ער אויס די ערשטע ברכות פון דער מגילה.

מיר אלע, זאלבעדריט, הורן זיי איבער אויפן קול.
דער איד, איינמאל אויפגעציטערט, שטעלט זיך שוין מער
נישט אָפּ. צוגעשפּאַנט צום מיט, אָנגעשפּאַרט אָן דער מגילה,
שאַקלט ער זיך, ווי אַן אַנטערגעשמופּטער.
דער האַרטער פּאַרמעט שורשעט אין זיינע הענט.

עס ווערט אַ גערויש אַרום אים.
עס דוכט זיך מיר, דער גאַנצער באַרג מיט די מגילה-שורות
האַט זיך אַ רוק געטאַן פּון אַרט און זיי פּאַרדרייען זיך, ווי אין
אַ ראַד.

אַט נידערט פּון זיין שלאַס דער מלך אחשוורוש. אַ גאַנצע
מהנה זעלנער שמופּט זיך נאָך אים, רייטן אויף די שורות אַרויף,
צעטרעטן די אותיות, ווי שטיינדלעך אַונטער די פּים.
דער איד איילט זיך, לייענט גיך. מיט איין אַטעם פּאַר-
כאַפט ער אין זיין מויל אַ גאַנצע קופּע ווערטער, ווי עס וואַלטן
זיך יאָגן נאָך אים אחשוורוש מיט די זעלנער. אַ וואַרט—אַ מראַט.
דער איד קנייטשט די בויגנס, פאַרשלעפט די שורות און
וואַרפט זיי הויך אַרויף אויף זיין ציטערדיקן קול. יעדע שורה
ציט זיך מיט דעם ניגון, ווי אויף אַ שנירל אַרויף. דאָ פאַרשלעפט
דער איד אים אין דער הויך, דאַרטן גיט ער אים אַ טרייסל
און אַן אויסגעקרייזלטן פירט ער אים צוריק. גיט ווייטער אַ
שלונג אַ פאַר שורות און ווייטער דער זעלבער ניגון שלעפט
זיי אַרויף און אַראָפּ. פאַרשלייערט ער די גאַנצע מגילה, ווי
אין אַ ציטערנדיקן וואַלקן.

בלויז פּון צייט צו צייט גיט דער איד אַ קוועטש זיין קול,
ווי עס וואַלט אים געלינגען אַ שטופּ טאַן אחשוורושן אַליין.
מיט אַ פאַרכאַפטן אַטעם הערן מיר זיך צו. איך סטאַרע זיך
דערקענען, וואו פאַרט פאַרביי דער מלך און ווען קומט אַן
מרדכי אויף זיין ווייסן פּערד.

די מאמע האלט איר טייטש-חומש אין האנט, און ווי זי וואלט פארהערן דעם אידן, שאקלט זי אלץ צו מיטן קאפ. די קעכין, הוה, פאררוקט אין דער טיר, זיפצט און קנאקט אויס אירע פינגער.

— אלץ איז אמת, וואס דער איד זאגט, אלץ אמת! —
שעפטשען אירע ליפן.

איך קוק דעם אידן אין מויל אריין. איך קאן זיך נישט נאכיאגן נאך זיין טרייסלענדיקער צונג, וואס קלאפט זיך אָפּ, ווי אַ העמערל, אָן זיינע ציין. איך קאן נישט אַנכאַפּן דאָס אַרמ, וואו דער איד האלט.

אַט איז ער אויף דער זייט בלאט, און אַט — וויקלט זיך שוין דאָס בלאט איין און דעם אידנס אויגן שפּרינגען שוין אויף אַן אַנדער בלאט אַרויף.

איך קאן זיך נישט דערווארטן, ווען קומט שוין אַן המן!
הלילה אים נישט פארפעלן! איך אליין דארף דאך אים פאר-
שרייען!

די קאלעקאטקע שוויצט אין מיינע הענט. גאט ווייסט, צי זי וועט זיך נאך אַ טרייסל טאן.

איך שמעל זיך נעענטער צו דער מגילה. כ'טאפ אן אירע זילבערנע הענטעלעך. זיי צאמען אָפּ דעם געלן פארמעט, ווי מיט צוויי גרויסע זיילן.

אַט אַזעלכע זיילן — טראַכט איך — שטייען אַוודאי ביי דעם אַריינגאַנג פון דעם מלכס שלאָס. זיי וועלן אויפלויכטן דעם וועג אסתּרן. אַט, באַלד וועט זי אַרויסגיין אין איר לאַנג קלייד און מיט אירע לאַנגע גאַלדענע האַר. אַט ווערן טאַקע די שורות שיטערער. עס לויכט אויף אַ גראַמער פּלאַץ. אַט שטראַלט אויף איר פנים...

מיט אַמאָל גיט מיך דער איד אַ שמוץ.
אַוודאי וויל ער מיך אַפּשטופּן פונעם וועג פון דער מלכה.
גיב איך אויף אים בייז אַ קוק.

אַבער זיין האַלדז איז פאַרריסן ביו דעם סאַמע באַלקן. ווי
אַ דונער האַט אַ טראַסק געטאַן זיין קול :

— המן, המן בן המדתא ! —

די מאַמע מיט חוהן טופען מיט די פים.

דווקא איצט האַב איך זיך געדאַרפט פאַרחלומען מיט מיין
אַסתר ! קוים געהאַט צייט אַ טרייסל טאַן דעם המן-קלאַפער.

פון כעס גיב איך אים אַ קלאַפ איבערן טיש.

דער איד כאַפט איבער דעם אַטעם און שוט זיך ווייטער

אַ לאַז איבער דער מגילה.

איך לאַז אים נישט מער אַרויס פון די אויגן.

— המן ! המן ! — ווינקט מיר דער איד צו מיטן קאַפ,

ווי ער וואַלט וועלן מיר ווייזן, אַז אַט איז המן אַרויסגעלאַפן

פון דער מגילה, איך זאָל אים שלאַגן, אים הרגענען אויפן אַרט.

איך קלאַפ מיטן המן-קלאַפער איבערן טיש, איך טופע מיט

די פים, איך שריי אונטער. אויב המן גנבעט זיך פון מיר אַרויס,

זאָל אים כאַפן די מאַמע, צי חוה.

— המן ! המן ! — שרייט שוין דער איד אויף יעדע רגע,

ווי נישט נאָר איין המן, נאָר שווינט המנס זיינען אַרויסגעקראַכן

פון דער מגילה. עס ווערט מוראדיק פון אונדזערע קולות.

דער איד וויקלט די מגילה מיט ליאַרעס. עס קרעכצט אַ

בלאַט נאָך אַ בלאַט.

שוין זשע, וועלן מיר אים נישט דערהרגענען, דעם המן !

שוין זשע וועט ער אונדז דערשמעכן מיט זיין אויפגעהויבענער

שווערד ?

וואו ביסטו, אסתר ? קום שוין צו ניין ! באווייז דיין נס !

און טאַקע, דער איד הערט אויף צו שרייען, הערט אויף

צו שאַקלען זיך, ווי עס וואַלט אים אַ שוין געטאַן אסתר אויף

דעם ניי-אויסגעוויקלטן מגילה-בלאַט.

ער שטיילט איין זיין קול, רינגלט אַרום דעם ניגון, ווי מיט

צארטע קוויטעלעך און בוקט, בוקט זיך, ווי ער וואלט געוואלט
א גלעט טאן אסתרס ריינע קלייד.

— מאמע, גאט צו דאנקען, אסתר איז שוין דא! — פליסטער
איך דער מאמען.

ביי אלעמען איז אפגעגאנגען דאס הארץ. די מאמע גיט א
זיפן. ביי דער קעכין זיינען די אויגן אויפגעהויבן אין דער
הויך, ווי זי זאל לויבן גאט, וואס ער האט געוויזן זיין חסד אין
דער צייט.

און אונטער דעם אידנס ניגון גייט אסתר פון די שיטערע
שורות, די טרעפ אראפ. איר לאנגער שלעפ פינקלט, ציט זיך
אויס אויף דעם לידיקן ארט, וואו ס'איז נישטא קיין איינציק
אות, נאר ווייסע פאסן לויכטן, ווי עס וואלטן זיך שוין אנגעצונדן
אויף דער מגילה ווייסע ליכטעלעך צוליב דעם יום-טוב!
— אמן! אמן! — זינגען מיר אויס אינאיינעם מיט דעם
אידן.

אויסגערונען דער ניגון, איז דער איד ווי שמוס געווארן.
זיינע הענט זיינען געבליבן ליגן אויף דער מגילה.

איך שטיי און ווארט, אפשר וועט נאך וואס ארויס פון זיין
פארמאכטן מויל, פון זיין מיט אמאל פארשווארצטער בארד.
אבער עס איז שטיל געווארן, ווי עפעס וואלט אפגעשטארבן.

דער איד גיט שטיל א קוש די מגילה אין אירע ביידע זייטן,
ווי אין באקן, און רוקט פעסט צונויף אירע הענטעלעך.

די מגילה ווערט אן אלטינקע, אן אויסגעדארטע.

דער איד טראגט זי אוועק צו דעם ספרים-אלמער.

מיר באגלייטן זי מיט די אויגן. מיר וועלן זי דאך נישט
זען א גאנץ יאר.

צוריק פון דעם אלמער, שטעלט זיך דער איד מיט אמאל
אפ און גיט אויף אונדז א קוק מיט גרויסע אויגן:

— שוין זשע נאר מיר דריי האַבן אים געהערט ?
אים האַט זיך געדוכט, ער האַט געלייענט פאַר דער גאַנצער
וועלט.

פּוּרִים-שְׂפִילֶער

ד' עם גאַנצן טאָג פּוּרִים האָט זיך געטומלט אין שטוב. ביז דער סאַמע סעודה האָט מען נישט אויפגעהערט צו פאַקן און טראָגן שלח-מנות.

דאָ לייגט מען אָן אַ קערבל מיט גוטע זאַכן; דאָ וויקלט מען אויס, וואָס קרובים האָבן צוגעשיקט.

די אַלטע טרעגערקע גייט אויס פון אירע כוחות.

— איר וועט מיר גלויבן, עם האָבן זיך שוין ביי מיר אַפּ-

גענומען הענט און פיס!

זי שטעלט אַוועק מיט אַ טיפן זיפן דאָס מיטגעבראַכטע

קערבל אויפן טיש, גיט אַ קנאַק די פינגער און זעצט זיך צו.

— דוואַשע, דו וועסט זיך אויסרוען אַ גאַנץ יאָר, — זאָגט

די קעכין. — גיי, ס'איז דאָ נאָך אַ קערבל אַוועקצוטראָגן, אַבער

גיכער, ס'איז דאָך כּאַלד די סעודה! — לאַזט די קעכין נישט

איבערכאַפן דעם אַמעם.

אין עס-צימער צינדט מען שוין אָן דעם לאַמפּ. מע טראָגט

אַריין דעם סאַמאָוואַר, וואָס בלישטשעט און קאַכט מער ווי אַלע

מאַל.

צוגעמאַכט די קראַם, לויפט די מאַמע אין שטוב אַריין.

— וואו איז דוואַשע? — דערמאַנט זי זיך מיט אַמאַל. —

ס'ט אַלעמען אַוועקגעטראָגן די שלח-מנות? און דער מומע

ציפע? און מיין עלמערער שוועגערין אויך אוועקגעשיקט?
געדענקסטו, וואָס פאַר אַ פּסק מיר האָבן געהאַט פון איר פאַר-
יאָרן? דערמאַן זיך, ס'ט קיינעם נישט פאַרגעסן? —
די אַלטע טרעגערין, יעדן יאָר די זעלבע, האָט שוין געקאַנט
אויף אויסנווייניק דער מאַמעס קרובים.

— מיט גאַטס הילף, אַלטע, אַלעמען אוועקגעטראָגן. אַלע
זיינען געווען זייער צופרידן מיט אייערע שלח-מנות און אָנגע-
ווינטשט אייך נאָך מער, ווי זיי האָבן אָגעלייגט אין די
קערבלעך!

— נו, גוט, דוואַשע! נאָ, אַט איז דיר דיין שלח-מנות.
האָב אַ גוטן יום-טוב! — שפאַרט איר די מאַמע עטלעכע
מטבעות אין האַנט אַריין.

— אַ דאַנק, אַלטינקע! האָט אייך אַלע אַ גוטן און אַ פריי-
לעכן יום-טוב. מיר זאלן דערלעבן אין געזונט און הצלחה
איבער אַ יאָר פורים, אם ירצה השם!

דער מאַמע זיצט ביים טיש אין זיין זיידענער קאַפּאַטע. די
באָרד אויסגעבאַרשט. יעדעס האַרעלע צעבלאַזן. ס'פנים לויכט
אונטער דעם שפּריצנדיקן הענגלאַמפּ-פייער.

פונעם פלאַס צעלויפן זיך איבער דעם טישטוך קייקעלעך
ליכט. וואו נאָר זיי גיבן אַ שפּרונג, צינדט זיך אָן אַ שטיקל טיש.
אָן אַ זייט צעברענען זיך דער מאַמעס הויכע ליכט. דער
יום-טובדיקער טיש גרייט זיך צו דער סעודה.

עס גייט אַריין אין שטוב דער שמש. ס'גייט אַריין דער
גבאי פון שול, דער שכן פון הויף. זיי קומען זאָגן דעם מאַמע
אַ גוט יום-טוב. דער מאַמע רופט זיי אַלעמען צום טיש:

— זעצט זיך צו, ר' אפרים! זעצט זיך צו, ר' דוד! ביז
דער סעודה, נעמט דערווילע אַ גלעזל טיי!

זיצן זיי און טרינקען טיי, ווי זיי וואַלטן געטרונקען וויין.
מיט יעדן גלאַז ווערן זיי לעבעדיקער און נאָך יעדן גלעזל צעגניען
זיי זיך פון היץ און פאַרגעניגן.

אויפן טיש, לעבן דעם טאטן, ליגט צוגעגרייט א בערגל זילבערנע און קופערנע ממבעות. פאר יעדן ארעמאן, וואס גייט אין שטוב אריין, שארט דער טאטע אן א הויפטל קליינגעלט.

— א פריילעכן יום-טוב אייך, ר' שמואל-נח! א גומן יום-טוב, באלעכטסטע! — שאקלט אימלעכער באזונדער מיטן קאפ. די טיר מאכט זיך נישט צו. ס'דוכט זיך, מיר זיצן אויפן גאס און פארביי אונדז גייען דורך מענטשן. די גאנצע שטאט מיט ארעמע לייט גייען דורך די שטוב.

אט שטעלט זיך אנידער לעבן טאטן א הויכער איד מיט א שווארצער בארד. מיינ איך, עס איז געקומען דער מלך אחשוורוש אליין; באלד וועלן אלע אויפשטיין, אפילו דער טאטע, און אים לאזן דעם אויבן-אן.

אבער דער איד גייט זיך אוועק, גארנישט ווי א מלך, נאר מיט אן אראפגעלאזטן קאפ.

די קופקע געלט ווערט אלץ מאגערער. ווער דארף נאך קומען? אויף וועמען ווארט דער טאטע?

פלוצים צימערן אויף די גלעזער אויפן טיש. עס דערהערט זיך א גערויש פון קיך, ווי מען וואלט זיך דארטן שלאגן, ווי טעלער מיט געשיר וואלטן זיך דארטן צעפאלן אויפן דיל. א שמופעריי, א געלעכטער. עס טופען פים. מע פייפט. מע לאכט.

דער טאטע מיט די אורחים קוקן זיך איבער.

— דאס זיינען אוודאי פורים-שפילער! — שעפטשעט דער שמש.

די טיר פראלט זיך מיט א ליארעם פאנאנדער און עס פאלט אריין א גאנצע חברה. הויכע, קליינע, דיקע, דארע. ס'האט זיך געדוכט, זיי שטופן זיך נישט נאר אין דער טיר, זיי קריכן פון די ווענט ארויס, פון יעדן ווינקל, זיי האבן אויפגעריסן אלע טירן און פענצמער.

פון אומעמוס שמעקן מענטשן ארויס. ביי איינעם א מורא-
דיקע נאָז, ביים אנדערן א פאָר געשוואַלענע באַקן. א קאָפּ, ווי אַ
בלוי צוקער-הימל... און פים זעט מען נישט...

וואו זיינען זייערע פים? זיי שטייען גאָר נישט איין אויף
איין אָרט. איינער קריכט אויף דעם צווייטן אָרויף. גיט אים
אַ זעץ אָן אַ זייט, שמעלט אים אונטער אַ פיסל, פאלט אַליין
אַנדער, פאַרשלעפט מיט זיך דעם אַנדערן, און ביידע קוליען
זיך איבער. מע צעגייט פון געלעכטער.

— שאַ! — קריכט אַרויס פון דעם הויז אַ הויכער איד
מיט אַ רויטער קאַרטאַנענער נאָז, וואָס ער האַלט אין האַנט און
וויל זי צוקלעפן צו זיין צורה.

אווודאי, זיין אייגענע נאָז איז נאָך מיאוסער, וואָס ער
באַהאַלט זי!

— גוט יום-טוב, יהודים! גוט יום-טוב, באַלעכאַמים! אַמ
גייט דער פריילעכער פורים, די רויטע נאָז! — פייפט ער מיט
אַמאַל אַוים פון זיינע גרויסע נאָזלעכער. דער טאַמע מיט די
אורחים שאַקלען צו מיטן קאָפּ.

— גוט יום-טוב!... — חזון איבער אַלע פורים-שפילער
מיט אַ ניגון אויפן קול. די רויטע נאָז צעהיצט זיך.

— חברה קלעזמער! — קאַמאַנדעוועט ער. — וואָס האַט
איר זיך אָפגעשמעלט? לאַמיר אַלע הוליען, טאַנצן! — און ער
הויכט אָן דער ערשמער זינגען, טופען מיט די פים, פליעסקען
מיט די הענט. זיינע שטייול קלאַפן, ווי אַ האַמער, אָן דעם דיל.
זיי אַלע דרייען זיך איבערן צימער. יעדערער ווערט ווי
שיכור, פאַלט פון די פים, קוליעט זיך איבער אויפן קאָפּ.
יעדערער וויל זיך אויסצייכענען, באַווייזן וואָס מער קונץ.

— וואו ביסטו, מענדל באַראַבאַן! — שרייט אַלעמען איבער
אַ הויך קול.

רוקט זיך אַרויס אַ גראַב-אַנגעשמאַפּטער באַראַבאַן. ווי אַן

פּים איז ער. הינטער אים שפּרינגען אונטער נישט זיינע פּים,
אַ לאַנגע האַנט ציט זיך אַרויס פּון אַ זייט און גיט אַ קלאַפּ
דעם באַראַבאַן אין בויך; פּון הינטער זיינע אויערן קריכן אַרויס
אַ פּאַר מעשענע טעצלעך און צעטראַסקען זיך איבער זיין קאַפּ,
ווי זיי וואַלטן אים פּאַטשן אין די באַקן.

— דאָ — גיט אַ פּאַמפּ אַ טרובע, דאָ — בלאַזט אויס אַ
שוּפּר, דאָ — טוט אַ סוויסטש אַ פּייפל, שיסט אין זיי אַלעמען
אויס.

זיי דרייען זיך אַלע, ווי איבער מיין אייגענעם קאַפּ. איך
ווייס שוין נישט אויף וועמען פּריער צו קוקן.

מיר דוכט, זיי שרייען פּון כעס אויף דעם אידן מיט דער
רויטער נאַז. ער שמופּט אַפּ אַלעמען, לאַזט קיינעם נישט אַ
שפּיל מאַן.

— שאַ! — טוט ער אַ געשריי, — אַט, גייט דער מלך
אחשוּרוש! — און ער אַליין גיט אַ טראַט פּאַרויס, קלעפּט אַפּ
זיין רויטע נאַז און טוט זיך אַן אויפן קאַפּ אַ גילדענע קרוין.
אַלץ ער!

— שוין זשע וועט ער אויך שפּילן אַסתר, מיט זיינע גרויסע
שטיוואַלעס? — ברומען די אַנדערע.

איינער פּון דער חברה פּאַרלויפט אים דעם וועג. ער רייט
אַריין אויף אַ ווייסן שטעקן.

— ער איז מרדכי! — שרייט ער, און דאָ גיט אַן אַנדערער
שפּיציקער בלעכערנער קאַפּ אַ טרייסל מיט די גלעקעלעך, וואָס
זיינען אַנגעטשעפעט אויף זיין היטל, און פּאַרקלינגען אַלעמען
די קעפּ.

ס'דוכט זיך, עס זיינען אַנגעהאַנגען גלעקלעך נישט נאָר
אויף זיין היטל, אויך אויף זיינע פּים, אויף זיין גאַנצן גוף. דער
מאַטע האַלט נישט אויס, פּאַרשמאַפּט די אויערן און אַליין
ווישט ער זיך אַפּ די אויגן פּון געלעכטער.

— הא! הא! הא! — לאכט דער גראַבער גבאי און זיין
בוך טרייסלט זיך אוש אונטער.

— א ביסל איז ער צו פרי ארויסגעטראָטן, האָט פארשריען
דעם מלך, ניט המנען!

— גענוג, גענוג! — שמעלט זיי אלעמען אָפּ דער מאַטע. —

איר דאַרפט דאָך, אַוודאי, נאָך אַרומגיין די גאַנצע שטאָט! —
זיין האַנט שאַרט איבערן מיש.

גיט פלינק אַ שפּרונג די רויטע נאָז — דער מלך אַחשוּרוש,
און פאַרכאַפט דאָס גאַנצע געלט, וואָס פליט פון מיש אַראָפּ. די
חברה צעקאַכט זיך נאָך מער. מע שלאַגט זיך שוין אויף אַן
אמת. דעם מאַטנס קול נעמט זיי פאַנאַנדער.

— אַלטע, הייס געבן אַ ביסל משקה! — רופט ער אויס.

מע גיסט יעדערן אַן אַ קעלישעק בראַנפן.

אין איין אַמעס לידיקט אים אימלעכער אויס, כמעט מיטן
קעלישעק צוזאַמען.

מ'האַט ווי אַ ברען געגעבן אויפן אַרט, אַ הוליע, אַ מאַנג! —
אויגן פינקלען, דער באַראַכאַן טראַסקעט, די פייפלעך סוויס-
טישען, די טעצלעך פאַטשן, די פיס טופען, די גלעקלעך קלינגען,
קלינגען . . .

זיי רופן, זיי ציען, שלעפן אונדז אַלעמען אַוועק. דער קאַפּ
טראַגט דיך. כ'גיב זיך אַ לאַז צו זיי . . . און מיט אַמאַל . . .
וואָס איז דאָס?

די גלעקלעך הערן זיך אַלץ ווייניקער, אַלץ שמילער . . .
אַלץ ווייטער, ווי איך אַליין וואַלט זיין ווייט פון זיי.

כ'טו זיך אַ קער — נישטאָ די פורים-שפילער. אַלע אינ-
איינעם זיך אַרויסגעשטופט פון מיר. אַלע קלאַנגען לויפן זיי
נאָך. דאָ — איינער, דאָ — אַן אַנדערער. זיי רינגען זיך אויס.

וואו זיינען די פורים-שפילער? .

ווי פארפאלן געווארן. ווי קיינמאל ניט געווען.
אין שטוב איז שמיל, פיל שמילער ווי פריער.
בלויז דער הענגלאַמפ שפריצט מיט פייער, סטארעט זיך
איינהאלטן דעם יום-טוב.
מע שמעלט אן משקה. מע גרייט דעם מיש. ס'קומען אן
נייע אורחים. איך קוק אויף דער טיר, צי קומען נישט ווייטער
די פורים-שפילער.
— טאטע — פרעג איך — וואו זיינען די פורים-שפילער?
וואוהין זיינען זיי אנטלאָפן? טאנצן זיי וואו? שוין זשע גייען
זיי איצט אַרום איבער די גאַסן, ווי אַלע מענטשן?
דער טאטע גיט אַ קוק אַרום זיך, שמייכלט-צו, אינאיינעם
מיט די אורחים.
— מע דאַרף שוין גיין צו דער סעודה, א? — רופט ער אויס.
אַלע הויבן זיך אויף. איך גיי זיי נאָך און אין די אויערן
קלינגען נאָך אַלץ די גלעקעלעך.

ווארמעס-צייט

— אַשע, חוה, וואָס זייט איר דאָרט אַנמשלאַפֿן געוואָרן אין קיך? — צעשרייט זיך ישראל פֿון עס-צימער. — איר הערט גאַרנישט, אַז איר בין דאָ?

שמענדיק וואָרטשעט ער, דער ברודער ישראל. ער איז אַ פֿאַרביסענער. ער בייזערט זיך, אַז מען פֿאַרפעלט אים, אַז מען גיט אָן אַנדערן דעם בעסטן חלק. זעצט ער זיך צום מיט, גיט ער אַ פֿאַרקע מיטן גאַפל אין זיין טעלער און רוקט אים גלייך אָפֿ אַן אַ זייט.

— וואָס האָט איר מיר דאָ אַוועקגעלייגט פֿאַר אַ שטיקל פֿלייש? דאָס זיינען דאָך הוילע ביינער, נישטאַ וואָס צו עסן!
פֿון קיך דערהערט זיך אַ געברום, וואָס קומט אָן אַלץ נעענטער, צוזאַמען מיט די שווערע טריט פֿון חוה. זי פֿאַלט אָן אויפֿן ברודער מיט אַ האַגל קולות:

— וואָס האָט איר זיך אַלע אַנגעזעצט אויף מיר? וואָס האָט איר צו מיינע יאָרן? יעדער צאַפט פֿון מיר דאָס בלוט!
חנה טרייסלט זיך מיטן גאַנצן לייב. איר פֿנים — רויט ווי אַ בוריק.

פֿאַר די קינדער האָט זי נישט מורא. שרייט זי.
— ביסט נישט קיין בן-יחיד ביי מיר! אַ יחסן אַזאַ! בין איר שולדיק, וואָס דו קומסט שפעטער פֿון אַלעמען? אַלץ חוה!
חוה, — מיר אַ קאַלב-שניצל! חוה, — מיר אַ זיס-זויערע קייקעלע! חוה, — מיר געבראַמענע בולבע מיט פֿלוימען! דער וויל גאָר אַ פֿיינקוכן. דער — פֿליישיקס, דער — מילכיקס! ...
חוה מאַכט נאָך יעדערן. ס'פֿנים אויסגעקרימט, פֿון מויל שפּריצט.

— און פֿרוואו זיי נישט געבן! זיי רייסן דאָך פֿון די הענט,

די ממזרים! קוים מיט צרות, קאן איך וואָס באַהאַלטן פאַר די
באַלעבאַטים!

הוה כאַפּט זיך פאַרן האַרץ. איר ברוסט הויבט זיך אַרויף
און אַראָפּ.

מיט אַמאַל שמעלט זי זיך אָפּ, פאַרבייסט אירע פעמע ליפּן
און גיט אַ קריס איר פנים.

— און אפשר מיינט איר נאָך, אַז איך האָב אויפגעגעסן דאָס
גאַנצע פלייש? גאַט איז מיין עדות!

הוה גיט זיך אַ כאַפּ פאַרן בויך. — וואָס איך קאָן שוין
נעבעך עסן מיט מיין קראַנקן מאַגן... — זי קוועטשט אויס אַ
טרער.

— אַ גאַנצע געזינד זיך אָנגעזעצט אויף מיר! האַרעווע, ווי
אַ פערד! זאַל כאַטש ווער אויף מיר רחמנות האָבן!

— גוט, גוט, שוין גענוג זיך אָנגעהערט פון אייך!

דער ברודער ישראל ווערט נישט נתפעל פון אירע טרערן.

— גייט בעסער, גיט זיך אַ פאַרקע ביי אייך אין קיך און
ברענגט מיר אַן אַנדער שטיקל פלייש. — ער שטופט זיין מעלער
אין אירע הענט אַריין. — און פאַרגעסט נישט, — שרייט ער איר
נאָך, — אויך איבערבייטן די הירזשענע קאַשע מיט האַניק, די
איז שוין קאַלט געוואָרן.

אין מיטן וואַך עסט יעדערער באַזונדער. פון זיצן אַליין
ביים טיש ווייסט מען נישט וואָס אויסצוטראַכטן. גאַנצענע מעג
דרייען זיך אַרום די ברידער ליידיק. וויל יעדערער באַוווּיזן פאַר
די דינסטן, אַז ער איז אויך אַ שטיק באַלעבאַס, אויך אַזוי פאַר-
נומען ווי דער טאַטע און די מאַמע, און האָט אויך נישט קיין
צייט צו וואַרטן ביז די דינסטן גיבן זיך אַ דריי.

די מאַמע האָט טאַקע נישט קיין צייט צו עסן.

פון אין דער פרי אַן אין געשעפט, וואַרט זי נאָך אָפּ, ביז
דער טאַטע און אַלע אָנגעשמעלטע קומען צוריק פון וואַרמעס,

און ווען ס'ווערט א ביסל שטילער אין קראַם, כאַפּט זי זיך אויף
א רגע אַרויס אין שטוב וואָס איבערצוכייסן.

עס האָט געדאַרפט אויספאלן אַ געבענשטער טאָג, אַ טאָג
אַן עגמת-נפש, אַז די מאַמע זאל זיך פאַרנינען אַפּעסן אין דער
צייט. מייסטנס אַ פאַרזאָרגטע, אַ פאַרהאַרעוועטע, קומט זי
שפּעט אין שטוב אַריין. דעמאָלט — בעסער צו איר ניט צושטיין.

שנעל לויפט זי דורך די הינטער-קראַם, וואו ס'זיצט דער בוכ-
האַלמער. זי גיט אויף אים אַפילו נישט אַ קוק, ווי זי וואַלט זיך
שעמען, וואָס אין מיטן העלן טאָג גייט זי זיך זעצן צום טיש.
— סאַשע, ס'איז דאָ וואָס צו עסן? — שרייט זי נאָך פון
ווייטן. — גיך, גיך, שטעל מיר אַלץ אַוועק אויפן טיש! אַבער
גיך, כ'האַב קיין צייט נישט.

די צעטומלטע דינסט רייניקט שנעל אַפּ פאַר דער מאַמען
אַ שטיקל טיש, רוקט איר צו ברויט, זאַלץ, אַ לעפל און גאַפל.
ביוואַנען די מאַמע וואַשט און טריקנט אַפּ אירע הענט,
יאָגט זי נאָך אונטער די דינסט.

— גאַט מיינער, וואָס דויערט עס ביי אייך אַזוי לאַנג?
סאַשע, וואו ביסטו פאַרפאלן געוואָרן? אַלע קינדער שוין אַפּ-
געגעסן? באַשקע האָט וואָס געגעסן? — דערמאַנט זי זיך
מיט אַמאָל אויף מיר.

וועגן די אינגלעך איז זי געווען זיכער, אַז זיי וועלן זיך שוין
נישט לאָזן אַפּנאַרן פון דער קעכין. אַבער איך, איך — שטענדיק
אַ בלאַסע מיידעלע, און דערצו נאָך איר מייזנקע, — האָט זי
געמיינט, מיך דאַרף מען אַנשטאַפּן מיט גוואַלד.
אַלץ שטייט שוין אויפן טיש און סאַשע רוקט צו דער
מאַמען איר מעלער זופּ.

— אַ שאַד, באַרינקע, — עסט זיך אַפּ דאָס האַרץ סאַשע, —

דאס פלייש וועט דאך ווערן קאלט, ביז וואָנען איר עסט אַפּ
די זופּ!

די מאַמע זיצט אויפן ברעג שטול און הערט זיך צו צו די
ווייטע קולות, וואָס טראַגן זיך פון דער קראַם.

— דורע מיר נישט אַ קאַפּ! מיינ מוח פּלאַצט אָן דיר. זיי
שמיל אַ וויילע, כ'הער עמעצער איז אין קראַם אַריין. — די מאַמע
איז שוין גרייט צו אַנטלויפן און פאַרשלינגט שנעל דעם ביסן,
וואָס זי האַט געהאַט אין מויל.

— באַלעבאַסטע, דער באַלעבאַס רופט אייך! — לויפט אַריין
אַ פאַרסאַפּעטער דער קראַם-אינגל.

די מאַמע האַט זיך גלייך אַ ריס געטאַן פון אַרט. די דינסט
קוקט זי אומעטיק אָן.

— זאַל איך אייך, באַרינקע, אַריינטראַגן דאָס עסן אין
קראַם?

* * *

איך בין אַליין ביים מיטש. נישטאַ קיינער, ווער זאַל קאַנען
מסרן דער מאַמען, אַז איך עס נישט. גיב איך אַ וואַרף דער
דינסט, וואָס האַלט אין איין אַנשמעלן דעם מיטש מיט איין מאַכל
נאָך אַן אַנדערן:

— סאַשע, מיר ווילט זיך מער נישט עסן!

— באַשומקע, גאַט איז מיט דיר! וואָס רעדסטו? ס'איז
דאָך אַזוי געשמאַק! הערסט דעם ריח? פּראַוו, וועסטו זען ווי
ס'וועט דיר צעגיין אין אַלע אַברים! באַשענקע, וואָס איז מיט
דיר? ביסט, חלילה, נישט קראַנק? אַט, וואַרט, איך וועל רופן
חוקן.

זי ווייס — פאַר חוקן האַב איך מער מורא, ווי פאַר איר.

מראגט זיך אריין די קעכין, פון וועלכער ס'שמעקט שמענדיק מיט
ציבעלע.

— וואָס עפעס ווילסטו נישט עסן? — פאלט זי גלייך אויף
מיר אָן. — אַך, פּאַזשאַלויסטע, מאַך נישט קיין העוויות! ווען
וועסטו שוין זיין אַ מענטש און עסן, ווי אַלע מענטשן עסן? דו
עסט נישט, ביסטו טאַקע דערפאַר אַזאַ בלאַסע. און גיי, די מאַמע
וועט נאָך ווייטער ביי מיר מאַנען, וואָס איך גיב דיר נישט גענוג
עסן!

— אַכער גוט, גוט, כ'וועל שוין עסן, נאָר טשעפעט זיך פון
מיר אָפּ!

איך ביים אָפּ אַ שטיקל פלייש, נאָר זי זאל אַוועקגיין, די
קעכין. איך קאָן נישט אַריבערטראַגן איר ריח פון ציבעלע און
געוואַשענע געפעס.

— אוי, רבוננו של עולם! אפילו אַ פיצל קינד האָט אויך
צו מיר טענות! — לאַזט אַראָפּ חוה די פלייצעס, ווישט אויס
מיטן פעטן פאַרטוך אירע שמענדיק-פייכטע אויגן און לאַזט זיך
צוריק אין קיך.

בלייב איך ווייטער זיצן אַליין. גיב אַ שלונג אַ ביסן, קוק
אויף דער טיר, זאל כאַטש ווער אין שטוב אַריין... רעכן איך
אויס וויפיל בלייבט נאָך ביזן שבת...

אַט, שבת, וועלן זיך די אַלע ליידיקע שטולן צורוקן צום
טיש און אויף זיי וועלן זיך צעזעצן דער מאַמע, די מאַמע, די
ברידער...

מיט אַמאָל עפנט זיך פאַנאַנדער די טיר און אַבראַשקע פליט
אַריין, ווי אַ ווינט.

— גלאַמפּ איינע, וואָס זיצסטו דאָ, ווי אַ פאַרשלאַפענע
עין-הרע? זע, אַט איז דאָך דער מאַראַזשניק! — שמופּט ער
מיך צו צום פענצטער.

מיר בלייבן ווי פאַרשמינערטע אויפן אַרט.

איבערן הויף גייט ארום, ווי א לעבעדיקער ווייסער בארג, א הויכער גוי. ער איז ווי פארשעמן מיט שניי. א ווייסע ברייטע העמדל. אויף זיין קאפ וויגט זיך, ווי נאך א קאפ, א הויכע קאדעשקע, איינגעוויקלט אין ווייסע טיכער. דעם גוים פנים זעט מען נישט. דוכט זיך, אז זיין אייגענער קאפ איז איינגע-בונדן אין קאלטע טיכער, ווי ער וואלט אים וויי טאן.

דער גוי טרעט מיט זיינע לאנגע שטארקע פיס, טאפטשעט איין דעם שניי. ער מאכט א טראם. זיינע שווארץ-גלאנצנדיקע שטיוול טאנצן אונטער מיט דער קאדעשקע אינאיינעם.

פלוצים זיך א שטעל געגעבן אנטקעגן אונדזער פענצטער, — מסתמא אונדז דערזען, — פארריסן דעם האלדז און א געקריי געטאן, ווי א האן פארן רעגן:

— סאכאר-מאראן, סאכאר-מאראן! — אזוי די פענצטער אויפגעטרייסלט.

אבראשקע שפרינגט אפ פונעם פענצטער צו דער טיר און צוריק, ווארפט זיך אן אויף מיר:

— וואס שטייטו? גיי בעט דער מאמען די פינף קאפיקעס, דער גוי וויל מער נישט געבן אויף בארג!

— די מאמע איז פארנומען, איך האב מורא.

— שליממזל, גיי דערקאזשע כאטש גלעזער...

און אליין לויפט ער אוועק אין קיך, פאלט אן פון הינטן אויף דער קעכין און שטופט זי צו צום פענצטער, זי זאל אליין זען, אז דער מאראזשניק איז דא.

— חוה, — הערט ער נישט אויף זי צו טרייסלען, — איר מוזט אונדז געבן פינף קאפיקעס. איר זעט, דער מאראזשניק איז געקומען.

— אוי, רכונו של עולם! ער הרגעט דאך מיך אוועק, דער גולן! — שטופט זי אפ דעם ברודער. — ביסט משוגע, צי חסר-דעה? קדחת וועל איך דיר געבן... סטייטש, עסן איצט מא-

ראזשנע, טרייפניאק דו איינער! ביסט דאך ערשט נאך
ווארמעס!

— א, וואס איז דאס פאר א פלייש געווען? לאנג פאר-
געסן...

חזה, ווי א פליג זאל זי א בים מאן:

— וואס נאך? נעבעך, אפגעקומענע קינדער, ס'א צער-
בעלי-חיים אויף אייך! איר שמארבט ביי מיר פון הונגער! זיך
אנגעשמאפט מיט דריי קאטלעטן און...

— אוי, גענוג צו טרובען א מערק! איר וועט זיך דאך
נישט אפשטעלן ביז מארגן! דער מאראזשניק וועט אוועקגיין...
— א גרויסער שררה, דיין מאראזשניק! נישט געדאכט זאל
ער ווערן! ברענגט אראפ פון וועג אידישע קינדער... וואו איז
דער רבי? דיין גליק, וואס ער איז דא נישטא, ער וואלט דיר
שוין אריינגעקלאפט א פאר שמיץ, ס'גאנצע טרייפענע איז
וואלט זיך צעגיין...

— סאכאר—מאראז, סאכאר—מאראז! — שרייט דער גוי
פון הויף. אבראשקע גיט זיך א דריי אויפן ארמ, ער ווייס נישט
מער וואס אויסצומראכטן:

— ביי דעם גוי איז דאס מאראזשנע נישט מילכיק!

ער פרואווט נעמען חוהן מיט גוטן:

— חוה, איך וועל אייך העלפן מישן דעם טייג פון ברויט,
איר וועט מיך נישט דארפן בעטן, איך וועל אייך אריינטראגן
פון קעלער די אוגערקעס, די קרויט...

— כ'בין דיר מוחל! וואס האסטו זיך צוגעטשעפעט צו
מיר, ווי א קלעשמש? וואו זאל איך דיר נעמען געלט?
אבראשקע פילט, חוהס קול איז ווייכער געווארן.

— וואס, ביי אייך איז נישט איבערגעבליבן פינף קאפיקעס
פון מארק? וואס זשאלעוועט איר דער מאמעס געלט?
— וואס, דער מאמעס געלט איז מיסט? מען דארף עס

אַרויסוואַרפן אויף דעם גוי ? און ווי וועל איך איר ביינאַכט אַפּ-
געבן דעם חשובן ?

— סאַכאַר—מאַראַז, סאַכאַר—מאַראַז ! — קריכט דעם מאַ-
ראַזשניקס קול דורכן פענצמער אין קיך אַריין. חוה צעטומלט
זיך, ווי מען וואַלט זי טרייסלען פון אַלע זייטן.

— אַי, וואָס איז דאָס פאַר אַ משומד דער אינגל ? ווי קאַן
מען פון אים פטור ווערן ? מען בלייבט דאָך פון אים אַן כוחות !
נאַ, גנב . . . — בורטשעט זי און קריכט אונטער איר קליידל
אַרויסשלעפן פון דאַרטן איר ביימל געלט.
— עסן חלב, הוילע חלב !

בודק חמץ

דער ערב-פסח קומט אלץ נעענטער. אין שטוב קאכט און זידט.
די לופט אליין טראגט זיך מיט א ציטער.

— ס'ט אויסגעוואשן דאָ? און אין יענעם ווינקל? זע, רייב
אָפּ גוט די פּאָליצעס. נאָ דיר פּסחדיקע האַנטיכער!

חנה יאָגט אונטער יעדערן, וועמען זי כאַפּט נאָר אָן.

— דו, סאַשע, — שרייט זי צו דער קריסטלעכער דינסט, —

גיי מיט דיין חמץ צו אַלדי שוואַרצע יאָר! טראָג עס אוועק אין
קעלער אַריין, וועסט עסן דאָרטן מיט איוואַנען!

חנה שלעפּט די לעצטע חמצדיקע כלים, שטופּט זיי אַלע

מיטאַמאָל אין אַ פינצטערן אַלמער אַריין. די אַלע זאַכן נוצט

זי אַ גאַנץ יאָר, און איצט וויל זי זיי גאָר נישט אַנקוקן, שטופּט

זיי שיער ניט מיט די פיס. אַט שטעלט זי זיך אָפּ אַ פאַר-

ציטערטע. עס האָט איר אַ שימער געמאַן אַ שאַטן מעל פון

דער שוואַרצער בלעך, וואו זי האָט געכאַקן פּלאַדן און פּלעצלעך.

— וואו איז דער טאַטע? ער וואַלט קומען, וואַלט ער שוין

אויך דעם שאַטן מעל פאַרברענען... — זי שטופּט אַריין די

בלעך אין אַלמער, זי זאָל איר מער ניט שמעכן די אויגן.

דאָ צעדראַפּעט זי זיך די הענט. זי גיט אַ קוק: פּיצלעך

געלע רעטעכלעך — קריכן נישט אַרויס פון דעם ריבאייזן.

— אַן אַנשיקעניש מיט דעם חמץ! נישט אַרויסקריכן פון

אים! קינדער, דער רבי האָט דאָך אייך געהייסן אויסדרייען די

קעשענעס. איז וואָס וואַרט איר? אַט קומט באַלד דער טאַטע

פאַרברענען דעם חמץ.

חנה קריכט אליין אַריין אין די קעשענעס.

— אוי, קיצלט מיך נישט! איר וועט מיר אַפּרייסן די

גאַנצע קעשענע מיט אייער בודק-חמץ!

ס'איז ניט גרינג אויסצורייניקן אין איין רגע זייערע

קעשענעס. פאַרן גאַנצן יאָר האָט מען געהאַלטן אין איין פאַר-

שמעקן אַהין, וואָס נאָר מען קען געפינען סיי אין שטוב, סיי

אויף דער גאס. קוקן צו איצט די ברידער — ביי וועמען האָט זיך אָנגעקליבן מער ברעקעלעך אין די ווינקלעך.
— שאַ, דער טאַטע גייט! — די קעשענעס דרייען זיך גיך צוריק אַרײַן.

דער טאַטע קומט פאַרברענגען דעם חמץ. ס'גייט אָפּ ביי הוהן דאָס האַרץ. דעם טאַטנס פנים — ערנסט, ווי אין שטוב איז וואָס פאַרלאָרן גענאַנגען און ער דאַרף עס אויפזוכן.
פון זיין שוואַרצן הוט פאַלט אויף אים אַ שאַטן. מען דער-לאַנגט אים אַן אָנגעצונדענע ליכט. דאָס פייערל לויכט אויף זיין בלאַסן פנים.

— איר האָט אַ פלעדערוויש? — גיט ער שמיל אַ זאַג.
אַלע קינדער גייען אים נאָך אַן אַ וואַרט. מע הערט יעדנס אַטעם. דער טאַטע מיט דעם ליכט און פעדער אין איין האַנט, מיט אַ הילצערנעם לעפל אין דער אַנדערער, שאַרט איבער אַלע אונטערפענצטער, אַלע ווינקלען, פאַליצעס, כאַטש זיי זיינען ערשט אויסגעוואַשן. ער פאַרקריכט אין ספרים-אַלמער, זוכט צווישן די גמרות, זוכט ווי מען וואַלט פון אים וואָס באַהאַלטן. מיטאַמאַל שטויסט ער זיך אַן אויף אַ ברעקל חמץ, וואָס נישט קוקנדיק אויף דער פּוצעריי, האָט זיך פאַרט ערגעץ פאַרשטעקט אין אַ ווינקל, צי הוה האָט מיט אַ כיוון אונטערגעלייגט, דער טאַטע זאַל צופיל נישט זוכן.

גיבן אַ בליץ זיינע אויגן. דאָס ליכט צעברענט זיך מיט זיי אינאיינעם, ווי ער וואַלט געפונען אַן אוצר. דער טאַטע פאַר-כאַפט די אַלע געפונענע ברעקלעך, קלייבט זיי צונויף אין אַ קייקעלע פאַפיר און טראַגט זיי, ווי אַ קרבן, גלייך צום ברענענ-דיקן אויוון. דאָס פייער וואַרפט זיך אַן אויפן פעקעלע. זיינע אויגן פלאַמען אויף מיט דעם פייער, וואָס פּרעסט די ברעקעלעך חמץ.

— גאָט צו דאַנקען! — גיט חוה אַ זיפן. — מיר וועלן האַבן אַ כשרן פּסח!



ערב פסח

די ערשטע, וואָס ווערט פאַרכאַפּט פון פסחדיקן טומל, איז חוה, אונדזער גראַבע קעכין.

אויף מאַרגן נאָך פורים, גייט זי אַרום אַ צעמישטע. דער מיטנוואָך שטאַרבט פאַר איר אָפּ. איין געדאַנק אין קאַפּ — אַ כשרער פסח.

אַ צעטראַגענע פון אין דער פרי אָן, לויפט זי צו אונדז אין עס-צימער אַרײַן.

— קינדער, גענוג זיך צו פאַרען! עסט גיכער אָפּ אייער אַנבייסן און אַרויס פון דאַנען! די פאַרבערס זיינען געקומען!
— שוין די פאַרבערס? איר ווייסט ווען ס'איז פסח? ביז פסח קאָן נאָך משיח קומען! — בורטשען די ברידער.

— איז פאַר משיחן דאַרף מען טאַקע אויספאַרבן די שטוב!
— קרימט זי זיך איבער. — און אַנשטאַט צו באַלבען, וואַלט איר בעסער העלפן אַפּרוקן די אַלמערס.

— די אַלמערס? מער נישט ווי דאָס? איין קלייניקייט!
כ'ווייס, וואָס זי קאָן אויסטראַכטן, די חוה! ווער קאָן זיי אַ שטופּ טאָן פון אַרט?

אַלע אינאיינעם שפאַרן מיר זיך אויפן קליידער-אַלמער. ער רירט זיך.

אין אַלמער מישן זיך אויס די שוואַרצע בגדים מיט דעם מאַטנס פומער און מיט דער מאַמעס פוקסענע ראַטאַנדע. די הויכע האָר פון דעם פעלץ שמעכן און רייצן די אַנדערע בגדים. מיר שטופן דעם אַלמער, ער קוויטשעט און קרעכצט מיט יעדן רוק; די פיסלעך קריצן און לאָזן איבער אַ ווייסן פאַס.

— אוי, גענוג, שטעלט זיך אָפּ! — שרייט אויס אַ כרודער.
— איר זעט, חוה, וואָס איר האַט אַנגעטאָן? איין פיסל האַט זיך שוין אונטערגעבוּיגן. ווי וועלן מיר איצט אַוועקשמעלן דעם אַלמער?

— אוי, רבוננו של עולם, וואָס ווילט איר פון מיר? מע
מוז דאָך אויסקלעפן די וואַנט!

— אפשר, חוה, וועט איר פאָרן צום רבין פרעגן אַ שאלה,
צי דארף מען נישט אַפּרוקן דעם גאַנצן מויער? — טשעפען
זיך די ברידער.

— אזא חכם, ווי דו, בין איך שוין לאַנג! זייט רואיק, כ'האַב
מער שכל אין מיין פּיאַטע, ווי איר אין אייערע אַלעמענס קעפּ!
— צינדט זיך אַן חוה. — אויסגעטראַכט פאָרן צום רבין! איך
וואַלט טאַקע געדאַרפט ביי אים פרעגן, ווי קומען עס אַזעלכע
אַפיקורסים אין אַ אידיש הויז!

— פאַרטיק, חוה איז שוין ברוגז!... קומט! — שלעפן די
ברידער איינס דעם אַנדערן פאָרן אַרבּל, — קומט, מיר וועלן
בעסער גיין אַ קוק טאָן, ווי מע באַקט מצה אין שטאַט!
מיטאַמאַל גיט זיך חוה אַ קער צו דער אַפענער טיר און
שרייט אויס:

— ר' יודל, ר' נחמן, קומט אַריין! איר וועט אַנהויבן פון
דעם קליינעם חדרל, וואָס איז הינטער דעם עס-צימער.
עס גייען אַרויס, ווי פון אַ נעפל, צוויי ווייסע שאַמנס, ווי
זיי וואַלטן נאָר געוואַרט אויף חוהס רוף. צוויי פאַרבערס אין
ווייסן פון קאַפּ ביז די פיס. זייערע שיד, האָר, באַקן און ברעמען
— אַליץ פאַרשפּריצט מיט ווייסע פינטעלעך, ווי מיט שנייעלעך.
ביי איינעם הענגט אַ לייטער אויפן פלייצע, אין האַנט — אַ
פולער עמער פאַרב. דער אַנדערער האַלט קוים אונטער מיט
ביידע הענט, ווי איינגעוויקלטע מגילות — אַ פאַק לאַנגע פאַפיר-
ראַלן.

די פאַרבערס, ווי נאָר אַריבער דעם שוועל, האַבן זיך אַ לאַז
געטאָן איבער די צימערן.

מיר שמופּן אַפּ די טישן, שטולן, מאַכן אַ וועג, ווי ס'וואַלט
מיט זיי אַריינמאַרשירט אַ ראַטע סאַלדאַטן. באַלד פאַרכאַפּן זיי
די גאַנצע שטוב.

איינער קלעטערט אויפן לייטער, קראצט די קארניזן, דער
אנדערער קריכט אויפן טיש, פוצט דעם באלקן מיט א גראב
בערשטל. שטיקלעך קאלך פאלן אויף אים אראפ.

— מיידעלע, ווילסט פארזוכן א ביסל וואפנע? — שמייכלט
צו מיר פון לייטער דער אינגערער פארבער.

זיין קורץ בערדל, איינגעטונקט אין וואפנע, איז ווי צו-
געקלעפט צו זיינע ווייסע ליפן. ס'איז פריילעך מיט זיי. דא
איינער, דא אן אנדערער, שיסט אויס אין א געלעכטער. זיי
זינגען, פייפן, מישן די עמערס, טונקען די פינזלען, פארב
פלוכעט, שפריצט.

פלוצים גיט איינער א שמיר דעם באלקן, אהין, אהער. דער
צווייטער לויפט אונטער און ביידע מוקען זיי מיט די פינזלען
איבערן באלקן, ווי פויגלען מיט זייערע שנאבלען.

די פארבערס נעמען זיך פאר די ווענט, ווילן ווי אפרייסן
זיי פונעם מויער. ס'אלטע וואנט-פאפיר פאלט מיט גערויש
ארונטער, שלעפט נאך זיך פארטריקנטע שטיקער וואפנע. די
אפגעשיילטע ווענט בלייבן נאקעט, צעקראצט און מיאום. פארב
ארום די פיס. וואלגערן זיך די אפגעריסענע פאפירן, נעצן זיך
זייערע אויסגעמאלטע בלימעלעך. די פארבערס שפרינגען זיי
אריבער, שערן, שמירן אן נייע פאסן וואנט-פאפיר מיט נייע
בלימעלעך.

ס'פאפיר גיט זיך א קנייטש, בלאזט זיך אן, וויל זיך נישט
צוקלעפן צו דער וואנט. גיבן די פארבערס א פאטש מיט א
נאסער שמאטקע און דאס אנגעבלאזענע פאפיר לייגט זיך אויס
אין דער גאנצער הויך.

דאס קליינע חדרל, פריש אויסגעפארבט, אויסגעקלעפט,
שיינט ווי אן אויסגעפוצטע פאר א חתן-כלה.

פאר חוהן אבער איז עס נאך נישט גענוג כשר. זי פאר-
הענגט די ווענט מיט ווייסע ליילעכער, ווי זי וואלט זיי פאר-
האנגען מיט מליתים. אפילו אויפן דיל שפרייט זי אויס א

ליילעך. איצט, דוכט זיך איר, קאן מען שוין אהין אריינטראגן דעם אַרום-קודש אליין.

ס'ערשמע וואָס מען טראַגט אַהין אַרײַן זײַנען קערב מיט מצה, צוויי הויכע, ברייטע קערב, איינגעהילטע אין ליילעכער. ס'דוכט זיך — יעדע מצה באַזונדער איז איינגעוויקלט אין אַ ליילעך. חוה, אַ צעטומלטע, לויפט פאַרויס, ווייזט דעם וועג. — פאַמעלעך, דאָ שמעלט זיך אָפּ, דאָ זײַנען אַ פאַר טרעפֿ- לעך. לאַזט שטיל אַראָפּ די קערב, פאַוואַלינקע, די מצות זאָלן זיך חלילה נישט צעברעכן.

זי לויפט אַרום די קערב, טאַפט זיי אָן, שעפטשעט, ווי זי וואַלט מאַכן אַ ברכה.

— נו, מיט די מצות איז דאָך שוין אַ שטיקל פסח אין שטוב אַרײַן.

אַ דריטער איד, מיט אַ לאַנגער, שײַנער באַרד, טראַגט אַרײַן פאַרן טאַטן אַ קערבל שמורה-מצה. ער האָט דאָס מצה- קערבל אַרומגענומען מיט ביידע הענט, ווי ער וואַלט געטראַגן אַ ספר-תורה.

דער איד זאָגט קיין וואָרט ניט. ער קוקט זיך אַרום, דער- זעט אויפן באַלקן אַ הענגל פאַר אַ לאַמפּ — הענגט ער אַרויף דאָס קערבל. קײַנער זאָל נישט קאַנען אָן אַטעם טאַן אויף דער מצה-שמורה מיט אַ חמצדיקן מויל. דאָס קערבל איז אַזוי איינ- געוויקלט אין ווייסן, אַז פון קיין זײַט זעט זיך נישט דאָס אויס- געפלאַכטענע שטרוי.

פון איצט אָן האָט קײַנער נישט געטאַרט אַרײַנגיין אין דעם חדרל. נאָר חוה פלעגט זיך דאַרט אַרומשאַרן אין אירע וואַליקענע שײַך.

זי ווערט די הערשערין פונעם צימערל און אַלע שטוביקע גיבן זיך אונטער אָן אַ וואָרט.

ווען חוה, אַרומגעבונדן מיט אַ ווייסן פאַרטוך, מיט אַ ווייס טיכל אויפן קאַפּ, גײט דורך די שטוב, ווייסט מען, זי גײט אין

דעם חדרל אריין. איר פנים אָנגעשמרענגט, ווי זי וואַלט זיך גרייטן דאַרטן איבערקערן וועלטן.

מיר גנבענען זיך אונטער. אַבער זי פאַרשפּאַרט זיך פון אינעווייניק. פאַר אונדזער נאַז גיט זיך די קליאַמקע אַ קלאַפּ-צו. מיר צעזעצן זיך אויף די פאַר טרעפלעך, וואָס פירן אין צימער אַריין, דערהערן אַ שטויס פון דער הילצערנער „סטופּקע“.

— חוה! — בעטן מיר זיך ביי איר אינעם לעכל פון מירל.
— לאַזט אונדז אַריין! מיר וועלן אייך העלפן שטויסן מצה! —
דער שטויסל קלאַפט און קלאַפט, ווי זי וואַלט וועלן אונדז קלאַפּן איבערן קאַפּ.

— חוה, מיר שווערן אייך, אונדזערע הענט זיינען ריין. מיר האָבן זיי ערשט אויסגעוואַשן!

דער שטויסל קלאַפט נאָך האַסטיקער. אפשר הערט זי אונדז נישט? קלאַפּן מיר צו צו יעדן שטויס פון סטופּקע מיט דער קליאַמקע פון מיר.

— חוה, וואָס אַרט אייך, ווען מיר וועלן אויך איינמאַל אַ שטויס טאָן די סטופּקע?

פּלוצים עפנט זיך די מיר פּאַנאַדער. מיר שטופן זיך אָפּ קריק, קייקלען זיך אַזש פון די טרעפלעך אַרונטער. אויפן שוועל וואַקסט אויס, ווי אַן אָנגעלאַפענער וואַלקן, די צעבייזערטע קעכין. מע קאָן זי נישט דערקענען. ווי ערשט פון מיל אַרויס, אַ פאַרשאַטענע מיט מעל.

— וואָס זייט איר אַלע צו מיר צוגעשטאַנען? טשעפעט זיך פון מיר אָפּ, גולנים! וואָס ווילט איר, מיר פאַרסמען דעם פּסח אויך, ממזרים איינע! — סאַפעט זי מיט איר ווייסן אַמעס. — אַט טאַקע לאַז אייך אייך אַריין! נאָך וואָס, שטויסן מצה מיט חמצדיקע הענט? קראַנק זייט איר צו וואַרטן ביז יום-טובּ? אַרויס פון דאַנען!... — גיט זי אויף אונדז אַ בלאַז מיטן מעל, וואָס שפּריצט פון די נאַזלעכער אַרויס. — עס זאַל אייך נישט איינפאַלן צוצוגיין צו די קערב!

זי האָט אויסגעבלאָזן איר כעס און ווייטער זיך אַרייַן-
געכאַפּט אין צימערל. די קליאַמקע לאָזט זיך אַרונטער מיט אַ
ליאַרעם. ווייטער קלעפּן מיר זיך צו צום טירל, לייגן צו די
אויערן צום סאַמע לאַך פון שלאָס.

עס הערט זיך איצט פון דאַרטן, ווי אַ פליעסק פון אַ שטיילן
וואַסערפאַל, וואָס שלעפּט נאָך זיך אַ באַרג מיט זאַמד אַראָפּ.
— חוה, גיט אונדז אויך אַ ביסל דורכזיפן דאָס מצה-מעל,
חוה . . .

זי שטעקט איר קאַפּ אַרויס, און ווי אַן אַנגעצונדענע גיט
זי זיך אַ רים פון אַרט.

— איר וועט אויפהערן, צי ניין? איר וועט אַפּלאָזן דאָס
טירל? — שרייט זי.

אַ גרויסע זיפּ, פול מיט ברעקלעך נישט-צעמאַלענע מצה,
וויגט זיך אויף איר בויך. ס'מעל שיט זיך פון דער זיפּ אין אַ
שיטער רעגנדל אַראָפּ. דוכט זיך, עס שיט זיך מעל פון חוהס
בויך אַרויס.

אַ ברודער קערט איבער די רעשעטע מיטן קאַפּ אַראָפּ.
— אוי, משומד איינער! — צעפּלאַמט זיך חוה. — די הענט
זאָלן דיר אַפּדאַרן! טאַמערשע נשמה דיינע!
זי הויכט שוין איר האַנט. שטעלט זיך אָפּ, דערמאַנט זיך —
זי האַלט דאָך אַ פּסחדיקע זיפּ אין האַנט.

— אוי, אַ קלאַג צו מיינע יאָרן! — הויכט זי אַן צו כליפען.
— רבונז של עולם, איך ווייס אַזוי אויך גיט וואוהין אַהינצומאַן
זיך פון אַרבעט! וואָס דרייט איר זיך דאָ אַרום? ווער האָט אייך
גערופּן?

— מיר ווילן דאָך אייך העלפּן...

— מאַלע וואָס איר ווילט. כ'דאַרף אייך אויף כּפרות! און
וואָס זייט איר מיטאַמאַל געוואָרן אַזוי אויסגעבונדן מיט מיר?
גאַנצע מחותנים! לאַמיר זען ווער פון אונדז וועט דאָ אויספירן?
זאָל נאָר עמעצער צוגיין צו דעם צימערל, כ'וועל אים . . .

א מאַדנע אידינע! רק זי שילט זיך. אז חוה גייט זיך
פאַנאַנדער, איז בעסער זי ניט אַפצושטעלן. מע קען פון איר
קריגן א פאַר אַזעלכע קלעפּ... זי קאַן נאָך אַנמסרן דעם רבין
אויך...

זי ווייסט, סיי דער רבי, סיי טאַטע-מאַמע, אַלע וועלן איר
צוגעבן, אַבי דער פסח זאַל זיין כשר. לאַזן מיר חוהן צורו.
זי קילט זיך אַפּ און שלעפט זיך קריק אין קיך אַריין. יעדער
טראַט לאַזט איבער אַ ווייסן שפור מעל, ווי פון אַ חיה אויף
שניי...

באַלד הערן מיר ווי זי טרעט צוריק. איינגעכויגן שלעפט זי
אויף זיך אַ פול פעסל מיט בורעקעס.
דאַס פעסל וויגט זיך, דער ראַסל פּליוכעט, רויטע טראַפּנס
שפּריצן זיך אַן אויפן וועג.

חוה מאַטערט זיך. אירע גראַבע פּים אַנגעשוואַלן.
ווי קאַן מען איר העלפּן? אַלע זיינען ביי איר טרפּה. קיינער
טאַר זיך צו גאַרניט צורירן.

— חוה, גיט כאַטש פאַרזוכן אַ ביסל ראַסל! ס'וועט איך
זיין גרינגער צו טראַגן — לויפּן מיר איר נאָך.

זי גיט אַ שאַקל מיטן קאַפּ. איר פּנים גייט אַריבער פון
רויט אין שוואַרץ, אירע אויגן — זעקלעך פול ווי מיט אַ נאַסן
אַש. אַ קוועטש—און פאַרטיקע טרערן וועלן אַרויסקאַפּן פון זיי.
— אוי! — האַלט חוה נישט אויס, גיט נישט-ווילנדיק אַ
זיפּן. — אוי, מיינע פּים, זיי הרגענען מיך אַוועק!...

נאָך נישט צוגעגאַנגען צום צימערל, לאַזט חוה פּלוצים דאַס
עמערל פון די הענט אַרויס.

זי שטייט ווי אַ פאַרחלשטע, מאַכט מיט די הענט, מען זאַל
נישט צוגיין צום פעסל.

— גיי, בעט זי איבער!

— ניין, גיי דו דער ערשטער, דו וועסט זי בעסער אייג-
רעדן! — שטופּט אונטער איין ברודער דעם אַנדערן.

חנה ברעכט מיט די הענט.

— ווער ווייסט אייך דארטן, וואָס פאַר אַ הענט איר האָט,
אָוודאי פול מיט חמץ.

— ווער, וואָס? שוין לאַנג געהאַט וואָס אין מויל! — און
אַ כאַפּ דעם עמערל פון דיל אַרויף. חנה כליפעט צו. ווען זי וואַלט
קאַנען, וואַלט זי אונדז אויפן אַרט אויסכשרן אינגאַנצן.
— גאָט מיינער, די קינדער! נאָר אַ נאַש טאַן, נאָר אַ לעק
טאַן!

* * *

ווערט דאָס פסחדיקע צימערל פול מיט פריידיקע נאַשערײען
— ס'רײצט און ס'ציט צו זיך.

הלמאי זאָל הוה אַליין פאַרזוכן דאַרטן פון די אַלע גומע
זאַכן? מיר קאַנען עס איר נישט פאַרגינען. אַבער חנה, ווי אַ
קאַץ, הערט זיך צו — צי מע גייט נישט אַהין אַרײן. מורא
איבערלאָזן דעם צימערל אַליין. אפשר שלאַפט זי דאַרטן
ביינאַכט?

קלייבן מיר קינדער זיך צונױף אין אַ רעדל און שעפּטשען
זיך — וואַקסט גלייך לעבן אונדז אויס חנה.

— וואָס טוט איר דאָ? וואָס קלייבט איר זיך טאַן?

— גאַרנישט, מיר שטייען גלאַט אַזוי. . .

— וואָס שטייט מען עס אויף איין אַרט? איר גייט דאָך

אָוודאי ערגעץ-וואו?

— ערגעץ נישט, וואוהין זאָלן מיר גיין?

זי גיט אַ בורטשע און גייט געוואָר ווערן וואָס ס'טוט זיך
אין צימערל. יעדן טאַג טראַגט מען אַהין אַרײן דאָ פסחדיקן
צוקער, דאָ זאַלץ, ניס, פלוימען, מאַנדלען.

אין אַלע ווינקלען שטייען לייוונמענע זעקלעך.

ס'דוכט זיך, חנה האָט הנאה אַנצוקלייבן די אַלע גומע זאַכן,
אונדז צו-להכעיס, אונדז צערייצן.

אַ מאַדנע אידענע! שוין דעם ערשטן טאַג פסח שטאַפט זי

אונדז אן, אז מיר האלטן זיך פאר די בייכער. און דא מאטערט
זי אונדז אויס די נשמה. יעדן טאג די זעלבע מעשה.
אבראשקע דרייט זיך ארום דעם טירל, לויפט צו, פליט אפ.
— באשקע, ס'דוכט זיך, מע האט היינט אריינגעבראכט
ראזשינקעס!

— גיין, ס'שמעקט עפעס מיט פלוימען!

חיה כאפט אונדז אויפן ארט.

— וואס שמעקט איר דא אויס?

— א שמעק טאגן טאג מען אויך נישט?

— גייט, שנייצט זיך אויס די נעז, ערגעץ וואו אן א זייט.
וואס פאר א גוטס קאן שוין ארויס, ווען מען לאזט אייך דא
איבער! איר וועט שוין פארשפארן א טרחה, וואס אויספרעגלען
אויף יום-טוב!

זי נעמט זיך ערשט כשרן די כלים. יעדן טאג פארשווינדט
פון קיך איין קופערנע פאן נאך א צווייטער. א גאנץ יאר שטייען
די אלע קופערנע פאנען, פענדלעך, אויסגעשמעלט אויף דער
אויבערשטער פאליצע ווי גענעראלן אויף א פארט — שיינען,
גלאנצן און ווארפן אפ פייערדיקע בליקן פון זייער אויבן-אן.

צו פסח-צו שוין אפגעבליאקעוועט, שלעפט זיי חיה פאר
אן עק — פאר זייערע שווארצע, אפגעברענטע הענטלעך, פון די
פאליצעס אראפ. זי טראגט זיי כשרן צום בלעכער. אפילו דער
אלטער שבתדיקער ליאק און דער אויסגענוצטער סאמאוואר,
אין וועלכן מע פלעגט שוין נישט מער אָנגיסן א טראָפן וואַסער,
כשרט זי אויס אויף דעם זעלבן אופן, ווי דער וואָס האָט געזידט
און געקאָכט גאַנצע מעת-לעתן נאַכאַנאַנד.

אפשר שפריצט פון אים ארויס א פינטל חמץ?

די אויסגעכשרטע כלים ציען זיך איבער פון אינעווייניק
מיט א נייער הויט. טראגט חיה זיי אין חדרל אריין. און יעדע

באזונדער וויקלט זי אין א ליילעך אריין. די אלע ליילעכער
בלאזן אן א ווינט פון צימער אויף דער איבעריקער שטוב.

* * *

— באשענקע, דו ביסט דאך שוין א גרויס מיידעלע, נא
דיר דעם שליסל, קוק איבער דעם גלעזער-אלמער.
— ס'דוכט זיך, פארציאָרן האָט מען צעבראָכן אַ פר כוסות,
— קאַמאַנדעוועט חוה שוין אויסער דעם חדרל. אַ באַזונדער
פסחדיקער אלמער איז איינגעמויערט אין דער וואַנט פון עס-
צימער.

אַ גאַנץ יאָר איז דער אלמער פאַרשלאָסן. פאַרגעסט מען,
אַז ס'איז אַ לעבעדיקער אלמער.

איך עפן זיינע טירן. ס'גיט אַ בלאַז אַן אלמער ריח. איינ-
געשפאַרטע טעלער, בעכערס, גלעזער וועקן זיך אויף:
— וואָס פעלט אויס, אַ קעלישעק, אַ כּוּס?

שמעל איך זיך אויף אַ שטול. קריך מיטן קאַפּ אין די אלע
דריי פאַליצעס אַריין. איך צייל די כוסות. וועלן זיי קלעקן פאַר
אַלעמען?

כ'לייג איבער אין קאַפּ, ווי איך זאָל שוין זען זיצן ביים מיש,
יעדן אויף זיין אַרט.

דער גלעזער-אלמער פינקלט. פון אלע זייטן — גלאַז,
פאַרצעליי, גלאַטע, מיט גאַלד אויסגעקריצט. אַ פאַליצע מיט
כוסות. עס שווינדלט פון גלאַז. גראַבע, דינע, הויכע, קליינע,
קוקן זיך אַן איינע די אַנדערע, ווי אין שפּיגלען.

אַן אַ זייט שטייען טיף פאַרטראַכט, ווי פאַרשלייערט פון
זייער אייגענעם הימל, רויטע, בלויע, בעמישע בעכערס. דער
ריח פון פאַרציאָריקן וויין האָט זיך נישט אויסגעוועפט פון זיי.
העכער מיט אַ קאַפּ פון אַלעמען האַלט זיך ווי אַ קייסער
אליהו הנביאס כּוּס. איך טאַפּ אים פאַמעלעך אַן.

יעדן פסח צימער איך, ער זאָל נישט פלאַצן פונעם פולן
וויין, וואָס מע גיסט אין אים אַריין. אַפילו אַ ליידיקער שפּריצט

ער מיט רויטע פונקען, ווי מיט טראָפּנס וויין. מיר הויבט זיך אָן דוכטן : איך זיך אויף אַ בוים, וואו רויטע, בלויע, נישט-היימישע פייגלען זינגען, פיקן מיט זייערע שנאָבלעך. די ברייטע, רויטע פלאַשן גיבן צו נאָך מער פּלאַס. אין זייער רוימן גלאַז וועט אפילו פשוטע וואַסער ווערן רויט ווי בלוט.

וואָס וועט זיין, ווען די אַלע פּלאַשן און כוסות וועלן זיך אַרויפשמעלן אויפן סדר-טיש, פול מיט וויין ?

עס וועט זיך אָנצינדן דאָס ווייסע טישטוך. ס'וועט ברענען אַ שרפה.

מיינע אויסגעמאַטערטע אויגן קריכן אַריבער אויף אַן אַנדער פּאַליצע. דאָרט שטייט אַ ברייטע זופּן-שיסל, אויס-געמאַלט מיט רויטע בלומען. די שיסל איז שווער, נישט אויפ-צוהויבן זי. איצט פאַרשטיי איך, פאַרוואָס עס ברעכן זיך הוהם הענט, ווען זי טראָגט אונטער דער מאַמען די שיסל פול מיט יויד און גראַבינקע קניידלעך, וואָס וויגן זיך דערין, ווי קינדערשע בייכלעך.

לעבן שיסל שטייען טעלער, אַ גאַנצע קראַם מיט טעלער ! איך קוק אויס די גאַר קליינינקע, וואו מען דערלאַנגט כיבוד פאַר די אורחים.

דערלאַנגען כיבוד איז מיין זאַך. איך דאַרף אויסרעכענען, וואו וועל איך אָנלייגן איינגעמאַכטס, וואו מייגלעך, וואו מאַנד-לען. יעדעס טעלערל האָט אין זיין מיטן אַן אויסגעמאַלטן עפל, אַ באַר. קריכן זיי אין די אויגן, פאַרשמעקן ווי אמתע פרוכטן. זיי פאַרדרייען מיר דעם חשבון.

מיטאַמאַל דערזע איך, עס שטייט שעמעוודיק אַן אַ זייט אַ מילך-קריגל מיט אַן אַפּגעריסענעם נעזל.

כ'קוק זיך אַרום — נישטאַ קיין אַנדער קריגל. ווען איך גיי אין קראַם אַריין און זאָג דער מאַמען, אַז מע דאַרף קויפּן אַ ניי קריגל, וועט זי אויף מיר אַנפּאַלן :

— וואָס דורעסטו מיר אַ מוח מיט דיין קריגל ? דאָ האַרע-

וועט מען ווי א פערד, ביז מען פארדינט א גראַשן, און אין שטוב האַלט מען אין איין גנבענען און ברעכן.
אפשר, בעסער נישט זאָגן וועגן דעם דער מאַמען? וואו וועל איך נאָך קריגן אזא בלויען קריגל, ער זאל זיך צופאַסן צו דער בלויער צוקער-פּוּשקע?

* * *

פאַל איך אַרײַן אין פאַרצעליי-געשעפט, ווער איך דאַרטן פאַרפאַלן.

ס'קלינגט פון דעם אויסגעשטעלטן גלאַז. איך זע זיך אַן אין אַלע גלעזער. אין איינעם אַ האַלבע צורה. דאָ — מיין נאַז — אויסגעצויגן, דאַרטן — צעפלאַטשט. לעבן מיר דער באַלע-באַס, אַ הויכער, דיקער איד. דורך זיין שוואַרצן בגד זעט מען נישט קיין גלאַז. דרייט ער זיך גרינג אַרום די גלעזער, מאַפּט זיי אַן מיט זיינע אויגן. פון צייט צו צייט גיט ער אַ קנאַק מיטן פינגער אַ גלעזל. טוט ער עס — געוואָר צו ווערן צי זיין סחורה איז גאַנץ, אַדער צו באַוואַנדערן, ווייזן מיר אַ קונץ?

דאָס אַנגערירטע גלעזל גיט אַ קלונג, ווי אַ געשריי אין דער לופטן. דער קלונג לויפט אַריבער איבער דער גאַנצער קראַם. אַלע אויסגעשטעלטע כלים צימערן אויף.

נעמט אַפּ דער באַלעבאַס דעם פינגער. פאַרשמעקט זיך דער קלאַנג ערגעץ-וואו אין אַ ווינקל און ס'ווערט ווייטער שטיל. עס הערן זיך נאָר אונדזערע ביידנס טריט. איך פאַרגעס וואָס איך דאַרף קויפן. חוה האַט וואָס געבעטן ברענגען פאַר דער קיך.

— קוק אָן! — פליסטערט מיר אין אויער דער באַלעבאַס פון קראַם. — זע די נייאינקע קעלישקעס! ערשט אַנגעקומען. אמת, שיינע? — וואַרפט ער מיר צופעליק אַרײַן און מיין קאַפּ פאַרדרייט זיך נאָך מער.

די פיינע קעלישקעס ווינקען צו מיר, ווי צארטע בלימעלעך.

איין בלאז פון א ווינט קאן זיי אראפגליטשן פון דער פאליצע.
זיי רייצן מיט זייער שארפן גלאז. עס ווילט זיך צולייגן זיי צו
די באקן, צו דעם מויל.

אין די אויערן זשומעט חוהם קול :

— ווייטער קעלישקעם ? צוליב וואס, צוליב וועמען ? ס'איז
דאך אפילו נישטא וואו זיי אוועקצושטעלן. אט פאר מיר האסטו
פארגעסן קויפן א פאר פראסטע טעלער. אויף וואס טויג אזא
גלעזל ? — וועט חוה אויפהויבן דעם קעלישעק אויפן ליכט. —
גיב א קוק, ער וועט זיך צעגנין אין וואסער ! וויפיל שוין אזעלכע
קעלישקעס זיינען געבליבן אין האנט צווישן די גראבע
האנטיכער ?

— אבער זיי זיינען אזעלכע שיינע ! איך האב נישט געהאט
קיין הארץ זיי איבערלאזן אין קראם.

זאל מען אויף מיר שרייען !

ווייניק איז דא אין שטוב איבעריקע זאכן ?

דער סדר

פון דער פרי און לערן איך מה נשתנה. איך בין די מייזנקע,
דארף איך פרעגן ביים טאטן די פיר קשיות.

— אי! יעדן יאר זאגסטו די זעלבע גרייזן, — ביזערט
זיך אויף מיר א ברודער.

— און פארוואס זיינען יעדן יאר די זעלבע קשיות?

ס'איז און אפוקמעניש פאר אים איבערחזרן מיט מיר מה
נשתנה. ביי מיר אין מוח שטופן זיך נישט פיר, נאר פערציק
קשיות. נאר גיי פרעג ביים טאטן קשיות!

— פרא אדם, וואס פרעגסטו אלץ קשיות? — שרייט מען
דאך אויף מיר א גאנצן יאר.

אבער דער טאטע איז דא נישטא, קען איך דאך ביי אים
פרעגן:

— טאטע, פארוואס ווערסטו מיט אמאל צום סדר א
קייסער? פארוואס שוין אין ערשטן טאג חול-המועד ווערסטו
אויס מלך און אונדזער גאנצע מלוכה איז אויס? טאטע, פאר-
וואס זיצט נישט אליהו הנביא ביים סדר לעבן דיר? ער, אוודאי,
האט דאך געקאנט זיין א קייסער. זיין כוס איז דאך דער
גרעסטער, דער שענסטער.

— פארוואס, טאטע, בלייבט שטיין זיין כוס נישט אנגערימט
אין מיטן טיש? פארוואס קומט ער נישט כאטש אפגיסן די

מכות? פארוואס עסט ער נישט מיט אונדז אינאיינעם און נאָר
נאָך דער וועטשערע גייען מיר עפענען די מיר, אים רופן?
— טאַמע, פארוואס זאָגט ער אונדז צו: „לשנה הבאה
בירושלים“ יעדן יאָר דעם זעלבן צוואַג אין אליין באַהאַלט ער
זיך אין דער פינצטער פון דער נאַכט? פארוואס, פארוואס?...
— וואָס טאַפּטשעסטו זיך אויף איין אַרט, פאַרשלאַפענע
עין-הרע? — פאַלט אָן דער ברודער. — אַט איז דאָך דיין שורה.
זאָג מיר נאָך.

נאָך אַ מאָל, פון אויבן ביזן סוף, חזר איך איבער די פיר
קשיות אויפן קול.

ס'טומלט זיך אין שטוב. איך גיי אַרום פאַמעלעך, ווי איך
וואַלט טראָגן אויף מיין קאַפּ אַ פולן קרוג מיט קשיות. איך
שעפּטשע זיי שטילערהייט. האָב מורא, זיי זאָלן זיך נישט אויס-
פלעשקען פון מיין זכרון.

דער טאַג פאַרגייט. ס'שמעקן פסחדיקע מאכלים. זיי טראָגן
זיך אַרויס, אַריין.

חנה טראָגט זיך ווי אַ ווינט פון קיך אין עס-צימער און
קריק. יעדע רגע שטעלט זי זיך אָפּ. האַלט אין ציילן אויף די
פינגער:

— חרוסת... — פאַרבייגט זי איין פינגער.

— העלדזלעך... — פאַרבייגט זי נאָך אַ פינגער.

— אייער אָפּגעקאַכט... וואָס נאָך? וואו איז סאַשע? —

גיט זי מיט אַמאָל אַ געשריי. — אַט אַז מען דאַרף זי, איז זי
נישטאַ. סדר, נישט סדר, אַלץ איינס פאַר איר...

— באַשענקע, גיי רוף זי. אַוודאי איז זי אַראָפּ אין קעלער

מיט אַיוואַנען. ביי זיי איז דאָך זייער וועטשערע שוין פאַרטיק,

— גיט חנה אַ שפיי אָן אַ זייט, ווי איר וואַלט געוואָרן שפל
פון זייער חמץ.

איך לויף אַרויס און דערקען נישט אונדזער קעלער. ער

לויכט מיט זיינע שוואַרצע ווענט. סאַשע האָט אים אַזוי אויס-

געליידיקט, איז ער געוואָרן גרויס און גראַם. קיין בלאַטע. עס שמעקט ניט מער מיט נאַפּט, מיט שימל פון זויער-קרױט און אונגערקעס. פעסלעך פאַרשמעקט הינטער דעם האַלץ. אין מיטן קעלער אויסגעראַמט אַ שטיקל עס-צימער פאַר דער פּסחדיקער וואַך. זיצט זיך דאָ סאַשע אויף אַ קלאַץ, זיצט ווי אַ באַלעכאַסטע און לעבן איר אויף אַן אַנדער קלאַץ — דער שומר איוואַן. איבער זייערע קעפּ לייכט אַ קליין בלעכן לעמפל. עס שטייט אַ ביסל אַפּ פון דער וואַנט. די וואַנט — נאַס, נאַר דאָס גלעזל אַזוי אויס-געפּוצט, אַז דאָס פייערל איז פּריש און פּריילעך. גיט זיך אַ בייג אַן אַ זייט, וואַרפט אַ בליק אויף סאַשעס ווייסן קלייד, וואָס האַט זיך אויסגעצויגן אויף דער הוילער ערד. איר טישל — פול מיט עסן. זי שטאַפט אַן די באַקן און הערט נישט אויף צו לאַכן. איוואַן, אַ שוואַרץ-בערדיקער, ווי אַ בער אין זיין שעפּסענעם טולופּ, ווישט אַלין אַפּ זיינע נאַסע וואַנצעס.

— אַ, באַשוטקע, ווילסט אַ שטיקל חמץ? — לאַכט ער גראַב אונטער.

— סאַשע! — גיב איך זיך אַ קער צו אים מיטן רוקן. — חוה רופּט דיך, אַלע זיינען שוין דאָ, באַלד איז דאָך דער סדר! איך שלעפּ זי פאַרן אַרבּל, זי זאָל נישט זיין דאָ אַליין אין קעלער מיט דעם שיכורן איוואַן. זי טוט אַ הייב אירע קליידלעך, גיט אַ נעם זיי אין האַנט, שפּריצט אויס אַ לעצטן געלעכטער איוואַנען אין צורה אַריין און לויפט מיט מיר פון קעלער אַרויס.

— טאַקע אמת, באַשוטקע, אַלע דאָ? אי, אי, אי... קום גיכער... — בויגן זיך די טרעפּ אונטער סאַשעס פּיס.

אויבן אין עס-צימער בלאַזט דער יום-טובּ מיט אַלע כחות. דער טיש אויסגעצויגן פון איין וואַנט ביז דער אַנדערער. אַ ווייכער סדר-טיש אין שטומער ליכט פון רויעם כּוסות. אַ גלאַנציקער טישטוך שטעכט די אויגן. לייכטער שיינען. הויכע, ווייסע ליכט, נאָך נישט אַנגעצונדענע, צימערן אין דער לופּטן. אַפּילו דער באַלקן לויכט מיט די אויסגעשייערטע קייטן פונעם

הענגלאַמפּ. בערגלעך שמורה-מצה איינגעהילט אין סערוועטן, ווי אין אַ טלית-קטן. גרויסע ווייסע קישנס קריכן שעמעווודיק אַרויס, בלאַזן אויף די מצות. די פּייערלעכע טאַוועלעך פון די הגדות פינקלען מיט זייערע גאַלדענע אותיות.

די ערשטע גייט אַריין די מאַמע, אַנגעטאַן אין איר יום-טובדיקן קלייד. ס'פנים שיינט. די האַר אויפגעבלאַזן, זעט זי אויס העכער. ס'קלייד ברייט, לאַנג, אַנגעפיקעוועט מיט שפיצן, קנעפלעך, בענדלעך, ציט זיך איבערן דיל, שורשעט, פילט אָן מיט רויש דעם גאַנצן חדר. זי גייט צו די ליכט צו, צינדט זיי אָן, נעמט זיי ברייט אַרום מיט אירע ביידע הענט, ווי זי וואַלט מיט די ליכט אינאיינעם בענטשן דעם גאַנצן טיש.

ס'ווערט וואַרעם און ליכטיק, ווי נישט נאָר דער מאַמעס זיבן ליכט האַבן זיך אַנגעצונדן — הונדערטער ליכט מיט אַמאַל. זיי נעמען אַרום מיט זייער וואַרעמען פייער דעם קאַלטן גלאַזן פון טישטוך, ווי ערשט זיינען זיי אַליין געווען אַרומגענומען פון דער מאַמעס וואַרעמע הענט.

ביי די שכנים פון הויף האַבן זיך אויך אַנגעצונדן ליכט. עס צעקרייצט זיך דער פייער פון אַלעמענס ליכט. ער שפּריצט ווי מיט גליענדיקן גאַלד, שיינט אַפּ אין די פענצטער, צעלויכט זיך איבערן טיש, שפּילט זיך, ברענט אויף די אויסגעשטיקטע קווייטלעך פון דעם טישטוך, בלאַזט אויף די פלאַשן וויין, וואַס שטייען און וואַרטן, רויטלט די רויטע כוסות.

אַ פּלעמל נאָך אַ פּלעמל לעקט דעם ווייסן טיש. ער איז נאָך נישט אין גאַנצן פאַרטיק. מען גרייט אים. מע פּרעגט זיך גאָר נישט, צי וועט ער אויסהאַלטן, דער טיש, די אַלע אַנגע-שטעלטע זאַכן...

— חוה, האַסט אַפּגעשיילט די אייער ? וואו איז זאַלץ-וואַסער ? — די מאַמע דרייט זיך אַרום דעם טיש. וויל אַרום-נעמען מיט די אויגן זיין גאַנצע לענג. צי פּעלט נישט וואַס, און וואַס צולייגן.

— גיב אהער נאך א קישן. גאר פארגעסן, ס'וועט זיין נאך
אן אורח. צי איבער נייע ציכלעך.
בעטן זיך אויס נאך א פאר ווייסע קישנס. שמולן, ווי
טראגעדיקע, קריכן מיט די בייכער אין דער הויך.
— מאמע, ווער וועט קומען? וויפיל וועלן מיר זיין צום
סדר?
— אה, — מאכט זי מיט דער האנט, — ווער ציילט עס,
נאך אין א יום-טוב?
— שא, אַמ גייט מען שוין פון שול.
מע הערט זשומען א פרעמדן קול. ס'גייט אריין אן אורח.
— גוט יום-טוב!
— גוט יום-טוב! וואס מאכט איר?
— דאָס זיינען אייערע אינגלעך? שוין געווען בר-מצווה?
— קריגט יעדערער א קניפ אין באַק.
דער ערשער אורח, דעם טאַטנעס א ווייטער קרוב, א
הענדלער אין אַרומיקע שמעטלעך. ער ווייסט — ביים טאַטן
א קרוב איז הייליק. האָט ער זיך אַליין אָנגערופן צום סדר.
האַלט זיך ווי ביי זיך אין דער היים. ברומט אונטער אַ ניגון,
גייט אַרום, שנייצט הויך אויס די נאַז, מוסרט, גיט עצות.
צו יעדן נייעם אורח, וואָס גייט אַריין, גיט ער דער ערשטער
א בריומן שלום-עליכם.
ס'טומלט זיך פון עולם. אַלע וואַרטן אויפן טאַטן. מען
דערציילט דערוויילע מעשיות. מע וואַרפט זיך מיט גלייכ-
ווערטלעך.
— וואָס לערנסטו איצט, באַשענקע? קאַנסט שוין גוט
רוסיש?
— האָסט גוטע „אַטמעטקעס"? — שטייען פּלוצים צו די
אַנגעפאַרענע ברידער און שוועסטער.
איך קוק זיי אָן. ווי זיי אויך וואַלטן געווען פרעמדע געסט.
א גאַנץ יאָר זעט מען זיי נישט. דער לערנט זיך אין אויסלאַנד...

די שוועסטער לעבט אין אן אנדער שטאָט. היי-יאר קומט זי מיט אירע צוויי קינדערלעך. זיי קריכן אלעמען אויף די פיס, באַזונדער ווער ס'האַט אַ לאַנגע פּוס, בעטן זיי זיך מע זאָל זיי אַ וויג טאָן.

אַלע פּרייען זיך. נאָר ביי איין אַלטן כּחור זיינען די אייגן טרויעריק, פּאַרטראַכט. ער קוקט אויף די אינגלעך, וואָס שפּילן זיך. ער דערמאָנט זיך, אַז ער האָט אויך אַמאָל געהאַט אַ טאַטע-מאַמע, אָן אייגענע היים. פּאַררוקט ער זיך אין אַ ווינקל, ווי אַ קליינער אינגל...

— גוט יום-טוב! — גייען אַריין און שמעלן זיך אַוועק אין איין ריי דריי סאַלדאַטיקעס, אויסגעפּוצטע לַמבּוד פּבּה. דער רויש פּון צימער שלעפט זיי אין מיטן אַריין.

— שאַ, דער טאַטע גייט!

דער טומל האַקט זיך אָפּ.

נישט גלייך דערקענט דעם טאַטן. אַ נייער טאַטע! אין טיר שמעלט זיך אויס אַ ווייסער מלך, איינגעהילט אין ווייסן פּון קאַפּ ביז די פּיס. פּאַרלירט זיך אין זיין ברייטן ווייס-זיידענעם קימל. דער ווייסער זייד שימערט, לויפט אָן אין פּאַלדן. דער גראַבער גאַרטל האַלט זיי אונטער. די אַרבּל, ווי פּליגלען הענגען אַראָפּ, לאַנג און ברייט, פּאַרדעקן די הענט מיט די פינגער. אַ ווייס-זיידענע יאַרמעלקע בלישטשעט אויף זיינע ווייסע האַר. פּון דער ווייסקייט זעט ער אויס נאָך ברייטער און דיקער. ס'פּנים שמראַלט נאָך מער. פּון אים גייט ווי אַ ווייסער ריח. זאָל דער טאַטע נאָר אַ פּאַכע טאָן — וועלן די אַרבּל אים אויפהויבן, ווי אויף פּליגלען. איך קוק אים אין פּנים אַריין. ער איז דאָך היינט אַ קייסער.

— גוט יום-טוב!

— גוט יום-טוב!

דער סדר הויבט זיך אָן.

* * *



דער טאטע פארנעמט דעם גאנצן אויבן-אָן. לעבן זיינע צוויי
אנגעבלאזענע קישנס זיצט ער טאקע ווי א קייסער אויפן טראָן-
שטול. נאָך אים גיט זיך א שאַר צום טיש דער גאנצער עולם.
מען שטופט זיך, מען רוקט די שטולן, מען קוועטשט זיך אין
טיש אַרײַן. אַנדערע אויף אַרומיקע קישנס זיצן ווי אויפגעהויבן
אין דער הויך. דער טאטע, דער ערשטער, לייגט אָפּ די סערוועט
פון זיין סדר, גיט אויף איר אַ וואָרף אַ שאַרפן בליק.. דער
מאַמעס אויגן שטעלן זיך אָפּ: — שוין זשע וואָס פאַרגעסן? —
פון זיינע געלע „שמורות“ שטעקן אַרויס ווי שטיקער מאַך פון
אַן אַלטן דאָך — צווייגלעך געווירצן, אַ קופקע מרור, אַ גע-
בראַמענע העלדזל, אַ האַרטע איי. ס'עפענען זיך די אַנדערע
סדרים, אויך אַנגעלייגטע ווי ביים טאַטן.

— אַרקע! דו וועסט מיר אַוועקגעבן דיין גאַנצן מרור, אַ?
— גיט פלוצים אַ געשריי אַבראַשקע איבערן טיש צו דעם
עלמערן ברודער.

— אַך, גראַבער יונג דו איינער! ביסט נאָר פאַרקאַכט
אין איין זאָך! יום-טוב, נישט יום-טוב, נאָר די אכילה לייגט דיר
אין זינען.

— און דו, וואָס בילסטו יום-טוב ווי אַ הונט? איך בעט
דאָך מרור!...

— ביסט גרייט זיך איבערעסן אַפילו מיט ביטערן כריין!
וואָס, מען קען דיך נישט? כאַ, כאַ...

— שאַ! — שטעלט זיי אָפּ דער טאַטע. — וואָס איז דאָרטן
ביי אייך פאַר אַ יאָרד?

— גיסט אָן די כוסות! דערלאַנגט וויין די אורחים!
בוטלען וויין גייען איבער פון איין האַנט אין דער אַנדערער.
מען רייסט זיי פון די הענט. דער וויין בולקעט, באַשפּריצט דעם
טישטויך.

— טאקע גומער וויין! נישט אמת? — האַט עמעצער

שוין אריינגעכאפט א טראָפּן. — כ'זאל האַבן אזא גליק, ווי
ער איז זים!

— אַה, אַה! אליהו הנביאם כּוּם!

דער טאַמע שאַקלט מיטן קאַפּ. די מאַמע וואַרפט צו:

— נעמט אַט פּון דער פּלאַש וויין, ס'איז אַ בעסערער! —
גיט זיך אַ כּוויג אַ כּוּטל איבערן מיש. דער הויכער, רויטער
אליהו הנביאם כּוּם, וואָס איז ערשט געשטאַנען אַ שטילער, אַ
פאַרטראַכטער, גיסט זיך אַן ביזן סאַמע ברעג.

דער וויין הויבט אַן שוימען. ס'שווינדלט אין קאַפּ פּונעם
שטאַרקן וויין-ריח, וואָס טראַגט זיך פּון די כּוּסות. מיט אַמאַל,
ווי אַ ווינט וואַלט אַ בלאַז געמאַן, פּון די אויפגעפּנטע הגדות,
פּון די אויפגעמישטע בלעמלעך. אַלעמענס קעפּ אַריבערגעכּוויגן.
ס'שרייען זיך אויס די ערשמע ברכות.

איך זיך פאַרקוועטשט אין מיין ווינקל ווי אַלע מאַל צווישן
טאַטן און מאַמען. פּון דעם טאַטנס קישנס איז מיין ווינקל נאָך
ענגער. פּון זיי בלאַזט אַ היץ. עס שטיקט מיר אין האַרצן. דער
קאַפּ — שווער פּון וויין. די קישנס ציען צו זיך — אַנלייגן דעם
קאַפּ אויף זייערע ווייכע פעדערן. אַבער איך ווייס — באַלד, נאָך
אַ פאַר ברכות און צו מיר וועט זיך אַ בייג טאַן דער טאַמע, ווי
נישט איך ביי אים, נאָר ער ביי מיר, וועט פּרעגן די פיר קשיות.
אַט טוט ער שוין אַ וואונק אין מיין זייט...

— נו, נו... מה-נשתנה!...

ווערט מיט אַמאַל שטיל. אַלע קוקן אויף מיר. איך פאַר-
שמעק מיין קאַפּ אין דער הגדה. דער קאַפּ קוליעט זיך איבער
מיט די אותיות אינאיינעם. כ'פיר מיטן פינגער, וויל אויסגלייכן
די שורות. מו אַ שלונג דעם אַמעס, צימער אויף פּון מיין אייגן
קול:

— מה נשתנה . . .

דער טאַמע זאָגט שטיל אונטער. מיר דוכט זיך: אויף דעם
אַנדער עק מיש שטיקט מען זיך פּון געלעכטער. פאַרפלאַנטער

איך זיך נאך מער. איך קריך פון איין שורה אויף דער אנדערער. צעמיש מיינע קשיות... איך האב זיי דאך אלע אזוי גוט געקענט אויף אויסנווייניק. געהאט אזוי פיל וואס צו פרעגן... קוים דערזאגט דאס לעצטע ווארט — ברעכט אויס א געשריי... אויס-געלייזטע האבן זיך אלע א לאז געטאן צו דער הגדה. דער לאנגער מיש — ווי אויף רעדער אזוועקגעפארן. יעדערער זאגט פאר זיך. וויל אריבעריאגן דעם אנדערן. איינער איילט זיך נאכן צווייטן, פאררופט אים, שטופט אונטער מיט זיין קול.

די קולות הילכן אפ אין די פענצמער, דראפען זיך אויף די ווענט, וועקן אויף דאס בילד פונעם אלטן רבי שניאורסאן, וואס הענגט ביי אונדז יארן-לאנג. מיט זיינע גרינע אויגן קוקט ער ארויס און הערט זיך צו צו יעדן קול, ווי ער וואלט וועלן יעדערן פארהערן. אויף דער אנדער וואגט קאן אויך מער נישט רואיק הענגען דער אלטימשקער רבי מענדעלע. א פארטראכטער, אייני-געהילט אין זיין ווייסן קיטל, אין זיין לאנגער, ווייסער בארד — גייט ער אראפ פון בילד, ווי מע וואלט אים ארויסרופן פון דער הגדה. די הוילע ווענט האבן אנגעשמעלט זייערע אויערן. דער באלקן אראפגענידערט, הערט זיך צו צו דער הגדה, גלייך ער וואלט דארפן יעדעס ווארט פארטראגן אין דער הויך.

א בלעטל נאך א בלעטל. ווערטער שימן זיך ווי זאמד פון מדבר. כ'בין מיד פון קוקן אליין אויף אלעמען.
— וואו האלט מען ?

די ברידער, ווי איינגעשפאנט, לויפן פאראויס.
— באנדער דו איינער, וואו ביסטו פארקראכן ? — דער-הערט זיך מיט אפאל נישט א לשון-קודשדיק ווארט. — דו האסט דאך איבערגעהיפט א פאר זיימלעך ! — דאס שרייט מענדל אויף אבראשקען.

— וועמען וועט ער אויסנארן, און וואוהיין לויפט מען עס ?
בערגלעך אותיות, שורות הויכן זיך, לויפן ווי אויף טרעפ

ארויף, אראפ. איך פארבלאנדזשע אין מיון הגדה. כ'טאפ אירע געלע זייטלעך. וואו א פליאמע פון וויין, וואו פארשמעקט א שטיקל פאראיאריקע מצה. מיט אמאל בלעמל איך אויף אן אַנ-געמאלט בילדל : א סדר-טיש מיט אויסגעדארטע פנימער.

עס טוט א קוועטש אין הארצן. אַט זיינען זיי, אונדזערע זיידעס, באַכעס טייערינקע. ווי אויסגעמאַטערט, ווי אויסגע-טריקנט זיי זיינען ! איך גלעט, בלעמער וויימער, מיט א זייטל נאָך א זייטל. איך זוך זיי אומעטום. דאָס שטיקל מצה צע-ברעקלט זיך, צעשיט זיך איבער דער הגדה. ווי דאָס זאָמד פון מצרים וואָלט א שאַרף געטאָן אונטער די פיס.

איך מורמל : — „קנעכט זיינען מיר געווען“ . . .

די פולע זייטלעך הייבן אָן שטיקן. אין די אויערן בלאָזט דער מדבר-ווינט. די בלאַסע שאַטנס פונעם אויסגעמאַלטן בילד קומען אָן נעענטער. זיי אַמעמען אין מויל אַריין. נאָר אַנגערירט זיי מיט א וואָרט — לייגן זיי שוין אויס זייער האַרץ, זייערע ליידן, ווי זיי האַבן געשפּאַנט פון גלות איבערן מדבר, זיך אַפּ-געשמעלט און וויימער געשפּאַנט. טעג, נעכט, יאָרן אָן וואַסער, אָן ברויט. עס נעמט אַרום די נשמה ווי מיט אַ שפּין-ראַד. איך הער זייערע טריט. זיי שוויצן, טאַפּטשען. רוקנס איינגעבויגענע. מיינע אייגענע פלייצעס לייגן זיך אויף מיר אָן, ווי איך אַליין וואָלט זיך געשלעפט איבערן טיפּן זאָמד. ס'ווערט טרוקן אין מויל. שווער אויסרעדן די ווערטער. ווי מיט שטיקער ליים פאַרקלעפּן זיי די ליפּן. איך שעפּטשע, בויג זיך איבער. וויל אַריינקריכן אין דער הגדה, אַרויסגיין אויפן לאַנגן וועג. גיין מיט אַלעמען אינאיינעם, זאָגן זיי אַ וואָרט, העלפּן וואָס טראַגן . . . פּלוצים טוט אַ קלאַפּ אין קאַפּ : שוין זשע זיינען מיט זיי אויך גענאַנגען קינדער ? זיי האַבן דאָך געוויינט, געפּישטשעט . . .

— וואו האַלט מען ?

מיר דוכט זיך, אַלע האַבן זיך פאַרבלאָנדזשעט. איך וועל זיי קיין מאַל ניט דעריאָגן.

— וואו האלט דער טאטע? בעסער צוהערן זיך צו אים.
זיין קול איז געלאסן. יעדעס ווארט ווי א טראט נאך א טראט,
קלאפט זיך אפ אן דעם טיש. ער גייט ווי אויף אן אויסגעגלייכטן
וועג. איך וואלט וועלן גיין מיט אים פוס צו פוס. גאט צו דאנקען,
ער האט זיך אפגעשמעלט א וויילע, איבערגעכאפט דעם אטעם.
— נו, מכות . . . — ווייזט ער מיט דער האנט, מע זאל וואס
דערלאנגען וואו אפצוגיסן די מכות.

— דם . . . צפרדע . . .

עס קלינגט ביים טאטן ווי א גלאק. יעדע מכה שטופט זיך
אפ, פארגיסט זיך מיט א לאנגן טראפן וויין. ווי דער טאטע
וואלט וועלן יעדע בייזע אַנשיקעניש וואס ווייטער אַפּשטופן פון
זיך. אויסגעגאסן זיין גאנצן כּוּס.

נעמט די מאמע איבער דאס טעפעלע און גיסט אפ פאמעלעך
אירע מכות. שעמט זיך צו הויך אַנרופן זיי, מורא צו פאר-
שפּריצן דעם טישמוך. יעדער האלט זיין כּוּס אין האנט, ווי ער
וואלט זיך גרייטן געבן קלעפּ. כאפט איבער דאס טעפעלע צו
זיך, גיסט אפ, ווי ער וואלט פארשפּייען דעם שונא זיין פנים.
יעדער צילט זיך טרעפן אינעם מיטן פונעם טעפעלע, אַרײַן-
ווארפן די קללות גלייך אין האַרץ אַרײַן. פאלן זיי, ווי אויס-
געשאַסענע קוילן, אויפן גרונט טעפעלע אַנידער.

איך קריג דאס טעפעלע די לעצטע. אין אים בולקען שוין
אזויפיל מכות, ווי שפּייעכץ זיינען זיי דארט געדיכט געוואָרן.
דם . . . צפרדע . . . כינים . . . ערוב . . . נא דיר . . .
נא דיר . . . — איך וואַרף זיך ווי מיט שטיינער. איך גיס אויס,
איך גיס איבער.

איך קאָן נישט איינהאלטן די האנט. דאס ליימענע טעפעלע
וואַקסט אויס אין א ליימענעם קאפּ פונעם בייזן פרעה. איך
וואלט וועלן אויף אים אויסגיסן אלע מכות מיט אַמאַל, צעברעכן
אַן אים דעם כּוּס, פאַרבלוטיקן אים מיט רויטן וויין...
— ארכה . . . חושך . . . אט איז דיר פאר מיינע פאר-

פייניקטע זיידעס, באַבעס . . . מכות בכורים . . . אַט איז דיר
פאַר די פאַרמוטשעטע עופּהלעך . . .
איך דערשרעק זיך אַליין פון די קללות, פון די רויטע
פליאַמעס אויף דעם טישטוך. איך גיס גיכער אויס מייַן גאַנצן
ווייַן.

אליהו הנביא

אויסגעמאטערטע פון עסן, פון הגדה זאגן, קייען מיר דעם שטיקל הארטן אפיקומן.

נאָר דער טאַטע האַלט זיך, ווי עס פאַסט פאַר אַ קייסער. זיך אַנגעלייגט אָן זיינע קישנס, קייט ער דעם אַפיקומן מיט פאַרמאַכטע אויגן, ווי ער וואַלט טראַכטן: וואוהין דאַרף ער אונדז ווייטער פירן?

מיטאַמאַל עפנט ער אויף די אויגן, טוט אַ קוק אויף דער מאַמען. זי רוקט זיך אָפּ פון אַרט, מישט אויף די הגדה, כאַפט אַרויס פון אַ לייכטער אַ האַלב-אַפּגעברענטע ליכט און גיט זיך אַ קער צו מיר.

— קום, באַשענקע, נעם מיט זיך דיין הגדה.

איך גיב זיך אַ רים ווי אָן אונטערגעצונדענע. ס'פאַרכאַפט מיר דאָס האַרץ — אי מוראדיק, אי אויפגעהויבן, וואָס נאָר איך מיט דער מאַמען גייען אַנטקעגן אליהו הנביא, אים עפּענען די מיר.

די אַפּענע הגדה אין איין האַנט, דאָס ברענענדיקע ליכטל אין דער אַנדערער — גייען מיר שמיל פון עס-צימער אַרויס. דער טיש מיט מאַנצבילן בלייבט זיצן. קיינער גיט זיך ניט אַ רוק. יעדערער קוקט אויף אונדז. באַגלייט אונדז מיט די אויגן, ווי זיי וואַלטן אונדז בענטשן, ווי שליחים.

גיך גייען מיר דורך דעם פינצטערן זאַל. חלילה נישט פאַר-שפּעטיקן. מער פעלט נישט — אליהו הנביא זאַל דורכלויפן אונדזער שטוב און געפינען די מיר פאַרמאַכט. דאָס פייערל, ווי פאַרשוויצט פון אונדזער איילעניש, באַלייכט קוים אונדז דעם וועג. דאָס ליכטל קאַפעט מיט טרערן, ווי עס וואַלט זיך אַליין שרעקן פאַר דער אַרומיקער פינצטערקייט. מיר קומען אַריין אינעם קליינעם פאַרנטימער. ס'האַרץ קלאַפט נאָך מער, קריכט

פון אינעווייניק ארויס, פארלויפט אין די הימלען און פאלט פון שרעק אויפן פינצטערן דיל אראפ.

— זע, האלט צו דאס ליכטל! — גיט מיר די מאמע אין איילעניש א זאג און שטופט אפ די מיר פון גאס. די שווארצע נאכט גיט א שפאר אין מיר אריין. אנגעלאפן ווי א ווינט, א בלאז געטאן אין צורה, אין די קליידלעך, שיער נישט פארלאזן דאס ליכטל, אונדז א שאקל געטאן.

— אט, — טראכט איך, — אליהו הנביא איז גאר נאענט. אט קומט ער מסתמא אן. דאס פלאטערט די לופט פון זיין פליענדיקן וואגן, דאס פאכעט ער מיט זיינע פליגלען. זיינע לוסטיקע פערד יאגן אן א וואלקן.

איך האב מורא ארויסצוקוקן פון מיר, פארטשעפען וואס. פון אונטער די פיס פארלויפן שאטנס. איך זע גאר א שטיקל הימל. ער בלישטשעט ווי שווארצער סאמעט. פון אים איז שווארץ די גאס. אויפן שווארצן הימל פלעשטשעט ווי א פיש אין וואסער און שפריצט מיט ליכט א קליין שמערנדל. ער קוקט מיט אמאל אין מיר אריין. זיך אפגעשטעלט גלייך איבער אונדזערע קעפ.

דער מאמעס אויגן אראפגעלאזן. זי זעט גאר נישט. און ווי אז דאס שמערנדל פליט אין מיר אריין און מיט איין שפרונג שמעלט זיך אנדער הינטער אונדז אליהו, צי משיח אליין?
כ'ציטער אויף, הער זיך צו. אומעמום שמיל. א שמילקייט הענגט פון הימל אראפ, הענגט איבער דער גאס, איבער די הייזער. מע הערט נישט קיין טריט. אין די לאממערנעס — אן אויסגעארטער פייערל.

אין הויז אנטקעגן, דורך די פענצטער, בלאנדזשעט א שיין פון א ברענענדיקער ליכט.

איז אין יעדער הויז איצט אפן א מיר?

שטייט אין יעדער מיר א מאמע מיט א מיידעלע מיט א

ליכטל אין דער האנט?



מיט אַמאַל — אַ ליאַרעם הינמער אונדזערע פלייצעם, שטולן
רוקן זיך פון אַרט. אפשר איז דער גאַנצער טיש זיך צעפאַלן...
דאָס האָבן די מאַנצבילן דערהערט אונדז עפענען די טיר, האָבן
זיי זיך אַלע אויפגעהויבן און לייענען די הגדה אויפן קול אַזוי
הויך, ווי זיי וואָלטן געוואָלט אויפוועקן די נאַכט אַליין.

מיר שטייען ווי פאַרוואַרפענע פון זייערע קולות. איך שטעל
זיך גאַר נאָענט צו דער מאַמען. וויל זיך ווי צוקלעפן צו איר
קליידל. אַז ווען די שוואַרצע נאַכט שלעפט אונדז אַוועק, זאָל
איך כאַטש זיין מיט איר אינאיינעם.

ס'ליכטל, אַן אויפגעצוימערטם, בויגט זיך, שאַקלט זיך אין
אַלע זיימן. איך נעם עס אַרום מיט ביידע הענט, פאַרשמעל עס
פונעם ווינט, ס'זאָל זיך נישט אויסלעשן. מיר זאָלן נישט הלילה
פאַרבלייבן אין דער פינצטער אַנטקעגן דעם אַפענעם שוואַרצן
לאַך פון דער טיר.

שמיל זאָגט די מאַמע די הגדה, ווי זי זאָל מיינען, אַז די
שמילע נאַכט וועט זיך בעסער צוהערן צו אירע שמילע תפילות.
אירע ליפן באַוועגן זיך קוים, ס'פנים צעקנייטשט, אירע שפאַקולן
גליטשן זיך פון נאָז אַראָפּ. ס'ליכטל גייט אויס...

מיר דוכט זיך — מיר שטייען דאָ פאַרגעסענע.

איך שטעל אונטער מיין קאָפּ אונטער דער הגדה, אונטער
דער מאַמעס הענט — זאָלן אויף מיר פאַלן אירע הייסע ברכות
— וועל איך מער נישט מורא האָבן.

— אליהו הנביא, — בעט איך, — האָב רחמנות! קום
גיכער אַראָפּ! ס'איז קאַלט און פינצטער. קום אין שטוב אַריין.
אַלע וואַרטן אויף דיר. דיר וועט אויך זיין וואַרעמער. הערסט
ווי דער מאַמע בעט? ער שרייט דאָך קיינמאַל נישט, און היינט
בעט ער אַזוי הויך. קום-זשע, אליהו הנביא, קום!
אַ פאַם פון אַ שיינ גייט אַריבער די טיר, שניידט דורך די
לופט.

כ'וויל אויפהויבן דעם קאָפּ, אַ קוק טאָן וואָס טוט די מאַמע,
וואָס טוט זיך אויפן הימל? די אויגן אַנגעזאַפט מיט פינצטער-

קייט, נישט צו עפענען זיי. ווי איך וואלט נישט געקאנט
אריבערטראגן דאס ליכט, וואס האט פארזשמורעט מיר די אויגן.
— לשנה הבאה בירושלים! — רייסט זיך ארויס א לעצמער
געשריי פון עס-צימער.

האָבן זיך די שטולן ווייטער צוגערוקט צום מיטש און עס איז
שטיל געוואָרן.

— מאַמע, ס'איז שוין אַריין אליהו הנביא אין שמוּב?
— לשנה הבאה בירושלים! — וואַרפט זי אַריין ווי אַן
ענטפּער אין דער אָפּענער מיר.

איך קוק אַרויס אויפן גאַס. דער ווינט האָט זיך איינגע-
שטילט. דער הימל אָנגעפיקעוועט מיט שמערן, גרויסע, קליינע
אָנגעלאַפּן פון אַלע עקן וועלט. הענגען זיי ווי אָנגעצונדענע
ליכטעלעך מיטן קאַפּ אַראָפּ. איינס צעקרייצט זיך, שמעכט דעם
אַנדערן און אַלע ווייגן זיך אין אַ חופּה, ווי אַ באַלדאַכין אונטער
וועלכן ס'וועט זיך באַלד אונטערשמעלן די ווייסע לבנה, ווי אַ
כלה אין איר גאַנצער שייַן.

די הגדה צוגעמאַכט — מאַכט די מאַמע מיט די הענט, ווי
זי וואַלט וועלן אַ גלעט מאַן די לופּט, וואָס אַראָפּברענגען פון
הימל.

אפּשר . . . אפּשר . . . זי וויל נישט אַוועקגיין פון דער
אָפּענער מיר. גיט אַ לעצטן גלעט, ווי אַ קוש, און מאַכט זי צו.
שטיל קערן מיר זיך צוריק. די קילע נאַכט בלאַזט אונדז
אין רוקן, ווי זי וואַלט אונדז אָננעמען פאַר די פלייצעס מיט
אירע לופּטיקע הענט.

אין עס-צימער — ליכטיק און וואַרעם. אַלע זיצן מיט אַראָפּ-
געלאַזענע אויגן, זשומען די הגדה. קיינער גיט אויף אונדז
אפילו נישט אַ קוק. די מאַמע זעצט זיך שטיל אַנידער. די
זשומענדיקע לופּט וויקלט מיך איין, נעמט מיך אַרום מיט די
אַלמע הגדה-זייטלעך.

איך דריי דעם קאַפּ אַהין—אַהער — געווען אליהו הנביא ?
עס לעשט זיך אויס מיין אויפגעוועקט האַרץ.

דער אפיקומן

— אַזשע! — רופט די מאַמע די קריסטלעכע דינסט. — נאָ, דו וועסט איבערגעבן דאָס טעפעלע איוואַנען.
— „ספּאַסיבאַ“, — הערט מען פון ווייטן דעם דיקן קול פון אונדזער שומר, וואָס דאַרף אונדז אָפּהייטן פון גנבים און גזלנים.
— שוין-זשע טרינקט אויס איוואַן דאָס גאַנצע טעפעלע וויין, און נאָך מיט די מכות צוזאַמען? — טראַכט איך מורא-דיקערהייט.

— גיסט אָן די כוסות, — רופט אויס דער טאַטע.
מען הויבט ווייטער אָן זאָגן די הגדה. אַ שטימע הויבט זיך אויף און לעשט זיך אויס, ווי אַריינגעפאַלן אין אַ ברונעם. איינער זשומעט שמילערהייט אונטערן נאָז. דער און יענער איילט זיך, וויל אַוודאי עסן.

דער טאַטע שטייט אויף דער ערשטער. גייט וואַשן די הענט. די קינדער צעמישן אַלע הגדות. מען שטופט זיך צום וואַש-טיש. מען רייסט פון די הענט די קוואַרט, דעם נאַסן האַנטוך. מען וואַרפט זיך ווייטער אָן אויפן טיש. מען כאַפט שטיקלעך שמורה, וואָס דער טאַטע צעטיילט אויף המוציא. די האַרטע שטיקלעך שפּרינגען איבערן טיש, ביז עמעצער שמעלט זיי נישט אָפּ און פאַרכאַפט אין זיינע הענט.

— נאָ, באַשקע, דו האַסט דאָך האַלט מרור? — גיט מיר דער טאַטע שוין צום צווייטן מאַל.

איך לייג עס אָן געדיכט צווישן צוויי שטיקלעך מצה און קיי ווי בימערע נאַשעריי. אייער-געלכלעך צעקריכן זיך אונטער דער מאַמעס גאַפל און מאַכן געל דאָס זאַלץ-וואַסער.
מיט אַ פאַרקרימטער נאָז זופט יעדערער אויס זיין לעפל.

כ'פארגעס דערוויילע צוקוקן זיך: וואו באהאלט דער
טאטע דעם אפיקומן. זיין קישן — פול מיט פעדערן ווי אן אַנ-
געשטאָפּטער בויך. גיי זוך אים! מען דערלאַנגט שוין די פיש.
דער מאַמעס האַנט ציט זיך איבערן טיש. יעדערער האַלט אין
דער לופטן זיין טעלער.
ס'קומען קניידלעך; שלינגען זיך לייכט אַראָפּ מיט געלער
יויך צוזאַמען.

— ווער האַט אַן איבעריקן קניידל? גיב מיר, גיב מיר! —
בעטן זיך קינדער איינער ביי די אַנדערע.

— מאַך דאָס אַ ביסל גיכער מיטן עסן. עס וועט דאָך זיין
שפעט מיט דעם אַפיקומן! — איילט זיך דער טאטע, וואָס רוט
זיך שוין אָפּ פון זיין עסן. זאַט און מיד — הלשן מיר שלאָפן.
קוקן אויף דעם טאטן. ער דרייט זיך עפעס אויף זיין אַרט.
דרייט איבער זיינע קישנס, זוכט דעם אַפיקומן.

— אַך, שקצים, פאַרט אַרויסגעגנבעט! — שמייכלט ער.
כ'בלייב זיצן ווי אַן אַפגענאַרטע. נישט איך האָב געזען, וואו
ער האַט אים באַהאַלטן, און נישט ווער ס'האַט אים געגנבעט.
מיט פאַרדרום קוק איך אויף דעם, אויף יענעם.

— אַהא! איך האָב פאַרט אַרויסגעגנבעט! — שרייט אויס
אַבראַשקע. האַלט הויך אין האַנט דעם אַפיקומן. זיינע אויגן
בלישמטשען.

— נו גוט, גוט, זאַל מען הערן אַ וואָרט, וואָס ווילסטו פאַר
אים? — פּרעגט דער טאטע.

— אַ, איך גיב אים ניט אַוועק ביז, ביז... .

דאָ הויבט אַבראַשקע אַן פון גרויסע התפעלות אויסטראַכטן
עפעס גאָר אַ גרויסע מתנה. איך קוק אים אַן אַ דערשראָקענע.
כמעט צופרידן, וואָס נישט איך האָב געגנבעט. סיי-ווי-סיי וואַלט
איך אויסגעבעטן אַ נאַרישקייט. אַזאַ חוצפה... אין מיטן יאָר
עפנט זיך ביי קיינעם נישט דאָס מויל צו בעטן אַפילו אַ

קליניקייט. אבער דער טאטע, ווי אן אמתער קייסער, טראכט
נישט פון דינגען זיך.

— נו, מילא! דו ביסט טאקע נישט קיין נאר. וועסט שוין
קריגן. אבער גיב גיכער אפ דעם אפיקומן. עס איז שוין שפעט.
אלע צעלויכטן זיך. דער טאטע — דער ערשטער. ער דארף
נאך א שטיקל אפיקומן באהאלטן אין זיין שופלאד. דארטן
ליגן פון יארן-לאנג אויסגעטריקנע שטיקלעך שמורה, וואס
קלייבן זיך אן צוזאמען מיט דעם רבינס בריוועלעך.
פריילעכע פארבייסן. מיר דעם שטיקל הארטן אפיקומן...



תשעה-באב

איך בין כמעט א גאנצן זומער אין דארף. מחנות פליגן זשומען. דורך גרינע צווייגן קריכט די זון אין קליינע ליכטיקע רעדעלעך. מען קאן זיי גארנישט אַנכאַפן, די קליינע לבנהלעך. זיי רייסן זיך ארויס פון די הענט, פון אונטער די פיס, לאָזן זיך נישט צעטרעמן. דאָ אין דארף פאַרגעס איך די שטאַט. ס'דאַכט זיך מיר — כ'בין אליין אַ גראָז, אַ פלאַנץ.

איך גיי ארום באַרוועס. פון מיר הייבט אַן שמעקן מיט ערד, מיט רעגנוואַסער. איך וואַלגער זיך ווי אַ רויטע יאַגעדע אויפן ברעג פעלד. בלויע בלימעלעך, ווי בלויע הימעלעך, ציען מיך צו זיך, ווינקען צווישן די אַנגעפילטע קעפלעך קאַרן. איך פאַרקריך אין וואַלד, קריך איבער די צעפלאַכמענע וואַרצלען פון די אַפּגעהאַקטע ביימער. איך זוך שוואַרצע

יאגעדעס. איך קלייב זיי אין א קערבעלע. איך קוק אויף מייע
נאקעטע פיס. זיי ווערן לענגער, דיקער. איך זופ זיך אן מיט
זון און לופט. כ'זע נישט ווי ס'פארלויפן טעג און נעכט, ווי די
זון פארלויפט ערגעץ וואו אלץ ווייטער און טיפער און לאזט
ארט פון מיט יעדן אונט א לענגערן שאטן אויף דער ערד.

* * *

— באשקע, קום צוריק, מארגן איז תשעה-באב, — זאגט
מיר אן די מאמע פון שטאט.

איך פריי זיך. שוין לאנג ניט געווען אין דער היים.

— אוי, ווי דו ביסט אויסגעוואקסן! — וועט סאשע א
געשריי טאן.

די מאמע, מיט באהאלטענער פרייד, וועט נאר א קוק טאן
אויף מיר — חלילה נישט קיין עין-הרע געבן...
א פריילעכע גיי איך אריין אין שטוב און בלייב שטיין אין
מיטן טיר.

איז ווער געשמארבן? פארוואס וויינט מען? פארוואס
האט די מאמע מיך גערופן אהיים? איך בין אראפגעפאלן פון
א ליכטיקן הימל אין א פינצטערן גרוב.

איך שטיי און קוק אויף דער מאמען, וואס זיצט און ליינט
א תחינה מיט אן אראפגעלאזטן קאפ. זי וויינט שמיל, גיט אויף
מיר נישט קיין קוק. דאס ווייסע לאנגע מישמוך אויסגעצויגן
ווי א מת איבער דעם ליידיקן מיש. אין די לייכטער שמעלצן זיך
אפגעברענטע ליכט. א פאר ספרים וואלגערן זיך לעבן זיי.

דער מאמע שטייט אן א זייט. ס'ווארפן זיך אין די אויגן
זיינע ווייסע זאקן. ס'הארץ טוט וויי.

גאט מיינער, פארוואס איז אלץ אזוי גרוי און שווארץ?
דרויסן איז דאך זומער. די זון שיינט. קריסטלעכע דערוואקסענע
און קינדער לויפן, לאכן. און דא?

אויף נידעריקע בענקלעך, ווי אויף שטיינער, זיצן „שבעה”
 דער טאטע, די מאמע. — — —
 ווי שטיינער זיינען זיי פארשטיינערט. מיט זאמד און
 שטויב איז באדעקט דער דיל. נאָר טרערן גיסן זיך פון זייערע
 אויגן, ווי זיי זאָלן וועלן ווייך מאַכן דעם שטיין אליין.
 וואָס פאַר אַ זינד האָבן די עלטערן געזינדיקט, אז זיי דאַרפן
 אזוי בעטן גאָט? וואָס פאַר אַ צרה באַקלאַגן זיי?
 מיין ברודער מענדל זאָגט צו מיר טרויעריק:
 — מיר האָבן פאַרלאָרן אונדזער בית-המקדש. ער איז פאַר-
 ברענט געוואָרן. ס’לאַנד איז חרוב געוואָרן. ס’איז תשעה-באב.

* * *

מיר ווערט אומעטיק.
 אין מיינע אויגן בליען נאָך די רויטע בלויע בלימעלעך.
 מיט איין אַטעם האָט זיך צעבלאָזן מיין וואַרעמער זומער.
 אַבראַשקע לויפט אַריין און שלעפט מיך פאַרן אַרבֿל.
 — וואָס שטייסטו דאָ? קום אויפן הויף, מיר וועלן זיך
 וואַרפן מיט שישקעס. — מיר איז אַליץ איינס. איך לאָז זיך
 שלעפן. אַבראַשקע האָט שוין אַנגערײסן אַ באַרג שישקעס.
 אויב די אַלע שישקעס שמעכן זיך אַריין אין מיר — וועל
 איך דאָך זיין צעבלומיקט. איך מאַך צו די אויגן מיט מיינע
 הענט. אַבראַשקע שיסט שוין שישקעס, ווי פון אַ ביקס. זיי
 פאַרקריכן אין מיינע האַר, קלעפן זיך איין אין מיין קליידל. מיר
 איז שווער זיך אַ ריר צו טאָן.
 — אַבראַשקע, גענוג! לאָז מיך אויך אַ ביסל וואַרפן! —
 וויין איך כמעט.

איך פאַרכאַפּ אַ הויפן שישקעס.
 — נאָ, נאָ דיר! אַט וועסטו אויך קריגן!
 איך רײס אָפּ פון זיך די שטעכעדיקע שישקעס און וואַרף

זיי אויף אבראשקען. איך ווארף, איך ווארף. איך זע גארנישט
וואס דער ברודער טוט.

און ער? ער קלייבט זיי גאר רואיק צונויף און קלעפט זיי
ארויף ווי קנעפלעך אויף זיך. ער שמעקט אריין א שישקע ווי
א קנעפל אין זיין היטל. זיין גאנצע ברוסט איז אויסגעלייגט מיט
שישקעס...

פון די אפענע פענצטער טראגט זיך א פארשטיקט געוויין:
— איכה ישבה — — וועט קיין מאל נישט אויפלעבן א
פרייד פאר אונדז? — — —



א חתונה

פארנאכט. אין שמוב איז שמענדיק אומעטיק. אלע זיינען אין קראם ביז שפעט ביינאכט. אלע האבן שוין לאנג אפגעמרונקען טיי. דער אפגעקילמער סאמאוואר שטייט ווי מיט אן אויסגעלאשענער נשמה. דער הענגלאמפ זשוזשעט. פון אים ציען זיך איבערן מיש לאנגע שאטנס. דעם גאנצן מאג איז דער עס-צימער פול געווען מיט טומל. איצט איז ער ווי א פינצמערער תהום, וואוהין איך האב מורא אריינצופאלן.

מיר דאכט זיך: בלייב איך אזוי זיצן — וועט דער הענגלאמפ פון כעס מיך פארשלעפן צו זיך. און אז איך וועל א געשריי מאן, ווער וועט מיך הערן? אפילו די איבערגעבליבענע גלעזער וועלן זיך נישט א ריר מאן פון ארט.

האָב איך שוין מורא פאר דעם לאַמפּ און פאר דעם קאַלמין
סאַמאָוואַר. איך האָב מורא אַ קוק צו טאָן אין זיין מעשענעם
בוך. אין אים דרייט זיך אַרום מיין בלייך פנים.

— זאַל כאַטש עמעצער אַריינגיין! וואו זיינען די ברידער?
וואוהיין לויפן זיי אַרום יעדן פאַרנאַכט?

אויף דער גאַס — אַ ווינט, אַ פראַסט. אַבער זיי קומען
אַהיים פריילעכע, מיט פעק פריש-אַנגעקליבענע מעשיות.

— אַבראַשקע, וואו ביסטו געווען? — וואָלט איך אַ פּרעג
טאָן.

— אין ערגעץ נישט, — גיט ער זיך אַ וואַרף.

— וואָס האַסטו געטאָן, אַבראַשקע?

— גאַר נישט, — לאַכט ער זיך אויס.

איך זען זיך צום טיש, לייג מיין קאַפּ אויף די אויסגע-
שפּרייטע הענט און קוק אין די אַפענע מיילער:

— כאַ, כאַ, כאַ! — רייסט איבער איין ברודער דעם

אַנדערן.

— וואָס דערציילסטו מיר פאַר אַ נייעס, פּערדישער קאַפּ?

— איך האָב עס דאָך געזען מיט מיינע אייגענע אויגן!

— פרא אדם, דו מיינסט, אַז דו האַסט וואָס געזען, איז

דאַס אַן אמת? איך קען דעם אידן בעסער פאַר דיר, איך — —

עס איז פריילעך. מיט די ברידער האָב איך קיינמאַל נישט

מורא. איך פאַרגיין זיי: זיי קאַנען אַרויסגיין וואוהיין זיי ווילן.

די מאַמע וועט אויף זיי נישט שרייען. אַבער איך? וואוהיין

זאַל איך זיך איצט אַהינטאָן? גיין אין קיך? מיר איז שוין

דערעסן די קיך. פאַר אַ גאַנצן טאָג זאַפט זי זיך אַן מיט אַלערליי

מאַכלים. אַוודאי איז דאַרטן פינצטער פון דעם קליינעם לעמפל.

— ניין, איך וועל נישט גיין אין קיך.

— גיין אין קראַם? דאַרטן איז אַוודאי ליכטיק און פריי-

לעך. אבער ווי איך שמעק ארויס מיין קאפ פון הינטער דעם
פארהאנג, — וועט מען אויף מיר א געשריי טאן:
— וואס ווילסטו? גיי אהיים! מען האט דא אן דיר וואס
צו טאן.

שמענדיק שמער איך. דאס — דארף איך נישט משעפען,
אהין — נישט קריכן. לאז איך אפ דעם פארהאנג און שלעפ
זיך צוריק. איך פאל אריין אין דעם פאדערצימער. איך זע:
אויף דער האלב-פינצמערער וואנט הענגט מיין מאנטל. פון
זיין ארבל שמעקט ארויס דער וויסער באשליק.
אפשר ארויסגיין אויף דער גאס? —

א האלב-אנגעטאנענע — לויף איך אראפ די פאר טרעפלעך,
וואס פירן צום גאניק. הינטער מיין רוקן איז אויסגעצויגן, ווי א
שווארצע שלאנג, א הויכע פינצמערע טרעפ.

איך שטופ שנעל אפ די גרויסע מיר. א וויסער שנייאיקער
וועג עפנט זיך ווי א הימל פאר מיינע אויגן. די קעלט גיט א
קיצל אין גאז. א שימערער שניי שיט אראפ פרישע, לייכטע
פערעלעך. איך זופ זיך אן מיט דער פרישער לופט ווי מיט
וואסער. עס איז שמיל אויף דער גאס, ווי דער שניי וואלט פאר-
שאמן אלעמענס קולות.

אין די וויסע פארשאמענע לאמטערנעס ברענען פאר-
פרארענע פייערלעך. די פורמאנעס שטייען אן א זייט ווי
שנייאיקע בערגלעך. זייערע פערדעלעך, אונטער די נאסע זעק,
אמעמען, דאכט זיך, נישט. ווי נישט-לעבעדיקע זעען זיי אויס.
נאר איינצלנע מענטשן גייען דורך די גאס. דער וויסער שניי
סקריפעט אונטער זייערע פיס. איך לאז זיך לויפן מיט זיי
צוזאמען.

איך לויף דורך די ברייטע גאס. איך זע פון ווייטן א גרויסן
ליכטיקן הויף. אין מיטן הויף — א צוויי-שטאקיק הויז. דורך
זיינע פענצמער זעט מען לאנגע, אויסגעצויגענע זאלן — חתונה-
זאלן.

יעדן אָונט שפילט זיך דאָ אַפּ וועמענס עס איז חתונה.
דאָס הויז אַליין פון דרויסן זעט אויס ווי אַ הויכער זאַל. צוויי
גרויסע קאַנדעליאַברעס הענגען, ווי צוויי לייבן, אויפגעהויבענע
אין דער הויך; זיי האַלטן-צו דעם גאַנצן.

היינט איז דאָ אַוודאי אויך אַ חתונה. וועמענס?
דער שניי צעשיט זיך אַרום מיר אַלץ געדיכטער. אַמאָל
פאַלט אַראָפּ פון דער קאַנדעליאַברע אַ קייקל שניי, וואָס צע-
שפּריצט זיך — ווי אַ טרער אונטער מינע פּים.

איך הער טריט. ווער גייט? איך קוק זיך צו. פון אַ טויער
קומען אַן מענטשן. מען שלעפט אַ גרויסן קופּערנעם סאַפּאַן, וואָס
האַט זיך אויסגעלייגט ווי אַ געקוילעטע חיה אויף די פלייצעס פון
אַ פאַר אידן. זיי קומען נעענטער צו. עס גיט מיר אַ שפּריץ אין
פנים אַריין אַ שנירל זעלצער-וואַסער. איך שפּרינג אונטער. זאַל
איך לאַכן, צי וויינען?

— איך טשעפע דאָך אייך נישט, וואָס האַט איר צו מיר?
— גיב איך זיי אַ נאַס אין צורה.

— כאַ, כאַ, כאַ! אַ מאַדנע מיידל, האַט ליב חתונות און
וואַשט זיך מיט זעלצער! — הירזשען זיי.

סאַרווערס קומען אַן איינער נאַכן אַנדערן. זיי טראַגן וואָס.
ווער — אַן אויסגעבאַקטן ווייכן טאַרט, וואָס בלאַזט נאָך זיין
וואַרעמקייט, ווער — אַ סלאַי מיט זויערע אונגערקעס, וואָס
בולבלט אין די הענט, און — בעקנס מיט גרויסע לעקעכער.
מען שלעפט מיטשן. ברייטע ברעמער וויגן זיך אין דער
לופטן צווישן עטלעכע פאַר פים.

— וואָס טראַגט איר? — וויל איך אויף אַלץ אַ קוק טאָן.
— כ'ווייס — אַלערליי מאכלים: חלות, געפילטע פיש,
וואָס דו ווילסט נאָר, מיידעלע — „שאַמשען“ מיט די פאַר-
טריקנטע ליפּן די פריילעכע סאַרווערס.

איך רוק זיך אַפּ אַן אַ זייט. איך לאָז זיי דורכגיין. מירן
פּראַלן זיך פאַר זיי פאַנאַנדער. די אַריינגעשטופטע מיטשן האַכן

צעבלאָזן די קאלטע לופט. שטולן שטייען צעוואַרפענע ביי די ווענט. אַ ווינקל איז אַפגעצאמט מיט פאַלמעס, ווי אַ קליינער גאַרטן. אונטער זייערע גרינע שאַמנס שטייט אַ הויכע שטול. זי הויבט זיך ווי אַ טראַן-שטול. ס'ליגט אַ רויטער טעפּיך. די הויכע שטול וואַרט — וואָס פאַר אַ כלה וועט זיך היינט זעצן אויף איר ?

איך קוק אויף דער שטול, — אַ זקן מיט איינגעפאַלענע אויגן... פון איר איינגעדארט זיין-קישעלע הענגען מאַגערע פראַנזן.

וויפיל כלות זיינען שוין געזעסן אויפן קישעלע ? יעדע כלה האָט איבערגעלאָזט אינעם קישעלע איר מורא און איר צימער. אַלע אַנדערע שטולן קאַנען זיך צערוקן, אַבער די הויכע טראַן-שטול מיט איר איינגעזונקען קישעלע שטייט אויף איין אַרט און וואַרט. אויף וואָס וואַרט זי ? זי וואַרט, ווי אויף אַ ליכט אין דער פינצטערניש — אויף דער ווייסער כלה.

בלויז ווען די כלה וועט קומען, וועט אַפּלעכן די שטול. זי וועט אַן אַמעס טאָן, אַנפּילן זיך מיט לופט און מיט ווייסקייט. די אויסגעטאַקטע קעפלעך פון דעם אַנלען-ווענטל וועלן זיך אַ בייג טאָן צו איר. און אַז די כלה וועט אַ זיפּן טאָן, — וועט די שטול אַ קרעכץ טאָן. פאַרגייט זיך די כלה אין אַ געוויין, נעמט די שטול זי אַרום מיט אירע אויפגעהויבענע הענט, ווייל ווי שוין, צי מיאוס די כלה זאָל נישט זיין, צעוויינט זי זיך אין אירע אַרעמס און גיסט לייכט אויס איר האַרץ.

די שטול איז גרייט. ווי די כלה טראַגט-צו ס'מיכל צו די אויגן, זאַפט די שטול אין זיך אַריין דער כלהס וואַרעמע טרערן און באַהאַלט זיי אינעם אַלמן האַלץ.

אַ לייכטער קנייטש — אַ קליין גריבעלע קריצט זיך נאָר אויס אויף דער שטול. די כלה, וואָס וועט דאָ זיצן מאַרגן, וועט נאָר נישט וויסן פון די טרערן פון דער היינטיקער כלה. זי זעט דאָך גאַרנישט. זי גייט דאָך צום שטול, ווי אַ בלינדע מיט אַראַפּ-

געלאזענע אויגן. זעצט זי זיך אַוועק, צעשפרייט מען איבערן
שטול איר ווייסן שלייער. און ווי אַן אויפגעהויבענע אויף צוויי
פליגלען, האלט זי זיך אין דער לופטן — גרייט צו אַנטלויפן
אין אַן אַנדער וועלט.

פילט די כלה נישט די טרערן פון דער נעכטיקער שוועסטער.
זי באַוויינט דעם אַלטן שטול און לאַזט איבער איר שטיקל אויס-
געוויינט האַרץ.

אַבער וואו איז זי, די כלה? די הויכע שטול שטייט נאָך
אַלץ אַ ליידיקע. זי שעמט זיך. אַלע האַבן פאַר אַ ביסל
מורא. מען גייט זי אַרום. ווייבער, ווי פאַרבלאַנדזשעמע, שמופן
זיך אין די זאַלן.

— זאַל שוין זיין מיט מזל די חופּה! היינט ציט זיך עפעס
ווי פון פּעך.

— וואָס וועט איר זאָגן? אַ וואוילינקע כלה, אַ? זי איז
טאַקע ווערט, אַז גאָט זאַל זי בענטשן!

— אַמין, הלוואו! זאַל זיין מיט גליק! — שעפטשען די
ווייבער און אַמעמען שווער אין זייערע איינגעפרעסטע קליידער.

— אַבער פאַרוואָס קומט זי נישט? —

אָודאי איז זי נאָך אין דער היים. מען טוט זי אַן אין ווייסן.
מען האָט שוין אויסגעבאַרשט אירע שוואַרצע האַר. זיי פאַר-
דרייט אין אַ „קופּקע“. יונגע, ווייסע הענט, עלטערע הענט,
צעדרייטע מיט אַדערן, פאַרען זיך אַרום אירע האַר.

— גיט אַ שפּילקע! איר האָט שפּילקע?

— נאַ, מאַניטשקע, דו ביסט דאָך אַ געבילדעטע, וועסטו

בעסער אַנטשעפען דעם שלייער אויף די האַר.

ווי זעט זי אויס, די כלה? אַ כלה איז דאָך בלויז אַ ווייס,
לאַנג קלייד, וואָס ציט זיך, ווי דאָס לעבן איבער דער ערד, און
נאָך איר — אַ לופּטיקער שלייער. דורך אים, ווי דורך אַ גלאַז,
זעט אויס די כלה אַ ווייטע, ווייטע.

אפשר פאַרט זי איצט איבער די פינצערע גאַסן? איר

שלייער פאלט אראפ פון דעם שמאלן שליטל און גיסט זיך
צונויף מיטן בלויען שניי.

איר אלטע מאמע פארט מיט איר צוזאמען. האלט זי
שטארק אונטער, ווי זי וואלט נישט וועלן ארויסלאזן פון אירע
הענט איר אייגנס.

איז זי נישט אויך אמאל געווען א כלה אזא ווייסע, אזא
יונגע?...?

דער שליטל גלימט זיך.

— איז דיר נישט קאלט, מיין קינד? זע, פארקיל זיך נישט!
מיר איז דא אויך קאלט געווארן. איך זע: דורך די
פענצטער האט מיט אמאל א בלאז געטאן, ווי עס וואלט זיך
דורכגעטראגן א זידן קלייד. שוין-זשע האב איך פארפעלט די
כלה?

איך קוק זיך אום. סארווערס שפרייטן ברייטע, ווייסע טיש-
מעכער. מיט א גערויש פאלן זיי אראפ אויף די לאנגע טישן.
זיי לייגן זיך אויס אין שפאלטן, באהאלטן אונטער זיך דעם
שווארצן דיל. די סארווערס לאכן, לויפן, שמופן זיך. ס'קלימפערן
אויף די טישן טעלער-מעסער-גאפלים.

— לאזט דורכגיין די געפילטע פיש! — זינגט אויס א
דארער איד און דרייט זיך אויס ווי א פיש. פון זיין פאלומיסעק
האט א בליץ געטאן א גלאנצנדיקער עק.

— און מיין געהאקטער לעבער!

— א טעלער מיט „פעטשא“, רוקט זיך אפ א ביסל, רוקט

זיך אפ! — שמופן זיך די משרתים.

ארום מיר דרייען זיך די געסט. זיי קומען אן. די טרעפ
קרעכצן פון זייערע טריט. יעדעס ווייבל וואס קומט אריין, פילט
אן די לופט מיט איר פארסאפעטן אטעם. איך קוועטש זיך צווישן
זיי. איך לויף אראפ אויפן גאניק. איך וועל בעסער ווארטן
דא אויף דער כלה. איך וועל זען, ווי זי וועט אראפשפרינגען
פון דער לופטן און אוועקשמעלן איר פוס אויף דער ערד. איך

באהאלט זיך אין א ווינקל. פרעמדע פוטערס טרייסלען אויף מיר אפ זייערע קאלנערס פול מיט שניי. ווייסע בערד ווערן שווארץ. פון נאסע, וואלענע טיכלעך שמעקן ארויס ווייבערשע אַנגעבלאזענע שייטלעך, ווייבלעך אַנגעפיקעוועט מיט בלימע-לעך, פערעלעך. איינצלע שנייעלעך, ווי בריליאַנטעלעך, בלייבן בלישמשען ביי זיי אין די האַר.

שניי צעגייט אונטער מיינע פיס. עם ווערט מיר נאָס און קאלט. א שליטל גליטשט זיך צו צום גאַניק.

— איז דאָס נישט די כלה?

עס קייקלען זיך פון דאַרטן אַרויס אַ פאַר אַנגעפאַקמע זעק,
— קליינע מיידלעך מיט רוימע פנימלעך.

— אויף! — בלאָזן זיי אין די הענטשקעס. זייערע פאַר-פלאַנטערמע פאַטשיילעס וויקלען זיך פאַנאַנדער. עם באַווייזן זיך הוילע פלייצעס, נאַקעמע הענט. ראַז-בלויע קליידלעך בלענדן.

דאָס זיינען אַוודאי דער כלהס שוועסטער? זיי דרייען זיך אין אַלע זייטן. זיי קוויטשען:

— ראַזע, זע, ווי שייַן איז דאָ! אוי, אַזוי פיל ליכט! איך זע גאַר נישט!

— רבקה, קום גיכער אַרויף אַ קוק טאַן, וואָס טוט זיך אויבן?
— טאַקע, קינדער, גייט אַרויף אין זאַל. איר וועט זיך דאָ, חלילה, פאַרקילן, — שמופן זיי אַפ די עלטערע פרויען.

די פרויען דאַרפן טאַקע האַבן פלאַץ פאַר זיך. זייערע פוקסענע ראַטאַנדעס פאַלן אַראָפּ פון זייערע פלייצעס ווי ברייט-פאַנאַנדערנעוואַרפענע טויערן. דער פעלץ גיט זיך אַ דריי, גיט אַ שמיץ מיט זיינע וואַרעמע עקלעך.

אויף מיר קוקט קיינער נישט. איך ווייס, עם שטייט עפעס אַ קליין מיידעלע, איינגעוויקלט אין אַ באַשליק, שטייט ווי אַ פרעמדע און קוקט.

איך פאַרשעם זיך, — איך קוק אויף מיין וואַכעדיק קליידל.

א שאָד וואָס איך האָב נישט איבערגעטאָן אָן אַנדערס. איך קוק אונטער די טרעפּ, ווי פון די אויפגעהויבענע קליידלעך שמעקן ארויס ווייסע לאַנגע זאַקן ביז די הינטנס.

— זאָלן זיי זיך פרייען, די קורצע מיידלעך, זאָלן זיי שפּרינגן-גן מיט זייערע ווייסע פּיס! — האַלט איך נישט איין מיינע טרערן.

מיך פאַדריסט, וואָס איך בין נישט אָן אייגענע אויף דער התנוה. מיר וואָלט מען אויך אָנגעטאָן מיין זידן ראָזע קליידל. סאַשע וואָלט מיר אויסגעבאַרשט מיינע לאַנגע צעפּ און נאָך אַריינגעשמעקט אין זיי אַ געבלימלטן באַנד.

מיין קליידל וואָלט זיך לייכט אויפגעהויבן, ווי נאָר איך זאָל זיך שמעלן אויף די שפיץ פון מיינע שוואַרצע לאַקירטע שיכלעך. ווען די מוזיק וואָלט אַ שפּיל געטאָן, וואָלט איך שוין שטיין אין מיטן זאָל און שאַרן מיט די פּיס ווי אַ ציגעלע אין גראַז.

אז איך פלעג זיין אַמאָל צוזאַמען מיט מיין ברודער אַבראַש-קע — פלעגט מען אונדז פאַרבעטן אויסטאַנצן אַ „פּאַדעקאַטור“.

— זייט אזוי גוט, רוקט זיך אָפּ אַ ביסל! לאַזט די קינדער טאַנצן! אזאַ מחיה צו קוקן אויף זיי! — פלעגן זיך אַלע צעזעצן אין אַ רעדל אַרום דעם זאָל און פאַרשליסן אים מיט זייערע אויס-געשטרעקטע קליידלעך. איך בויג אונטער אַ פּוס. מיין פלייצע בויגט זיך אויך אונטער, ווי איך וואָלט אַנידערפאַלן. גיב איך אַ קוק אויף אַבראַשקען און הויב זיך גלייך אויף אויף די שפיץ פּיס און קוק אין אָן אַנדער זייט. אַבראַשקע האַלט מיך שטאַרק צו. אַ פאַר מאָל בויגן מיר זיך אונטער און הויבן זיך אויף. דאָס פידעלע שפּילט. מיט אַמאָל צעפּויקט זיך אַ באַראַכאַן. ס'צע-פּיערן זיך די לאַמפּן. איך זע נישט קיין פּנימער. בלויז די ווייבערשע בייכער שאַקלען זיך צו. זיי שמייכלען אונטער, ווילן צוהעלפּן טאַנצן. מיר זיינען שוין ווי פאַרטראַגענע אין דער

לופמן. איך ווארף אפ מיינע צעווארפענע האר ווי א שאמן, וואס קריכט מיר אין די אויגן.

ווערט די מוזיק שיכור און קלאפט אויס א „מאזורקע“. נישט איינהאלטן די פיס. אבראשקע מאפעט און שליידערט מיך ארום אין אלע זייטן. מיר דאכט זיך: מיר האבן אריבערגעשפרונגען דעם זאל. מיר טאנצן אנדערש-וואו. די מאזורקע האקט זיך אפ מיט אמאל אזוי פלוצלינג ווי זי האט זיך אנגעהויבן. מיר בלייבן שטיין.

הענט שלעפן אונדז צו זיך.

— ווי אלט ביסטו, מיידעלע? א, דאס איז דאך אלטער-אייגע-ברוכס מוזיקע! — גלעט מען אונדז איבער די פלייצעס. — אן עין-הרע, גוטינקע קינדער! אז א אינגל זאל קאנען אזוי גוט טאנצן! — קנייפט מען אונדז די באקן.

די מוזיק האט זיך אפגעשמעלט ווי אויף אייביק. מיר איז געווארן קאלט. די לופט קילט זיך בימלעכוניץ אפ. א קאלטער ווינט האט א בלאז געמאן אין צורת. איך שטיי נאך אלץ ביי דער אפענער מיר... זי האט זיך פאנאנדערגעעפנט. דורך איר קריכט א בארג מיט שניי. דער בארג גלייכט זיך אויס און פון אים צעשיט זיך שניי ווי א רעגן. פון דעם ווייסן בארג וואקסט אויס א הויכער איד.

— זע, באשקע, וואס טוסטו דא? די כלה איז נאך נישטא? קום, מיר וועלן ארויפגיין אויבן. וואס שמייסטו דא אין אזא קעלט, אוה! — בלאזט ער אויף זיינע פארפרארענע הענט.

— וואס, באשענקע, דו דערקענסט מיך נישט? — ווארט, איך וועל דיך נאך באלד אויך פירן צו דער חופה!... — צעגייט ער זיך אין א געלעכטער.

אלץ טרייסלט זיך אויף אים. איך קוק אויף זיין גארגל, וואס שפרינגט אונטער.

אודאי, איך קען דאך אים — דאס איז דאך דער מארשעליק.

איך שטיי און ווארט אויף דער כלה, און ער איז געקומען צו דער חתונה.

ער שלעפט מיך אויף די טרעפ. מיט זיין לאנגער נאז ציט ער אריין די חתונה-לופט. זיינע אויערן טאנצן אונטער. ער גיט א טרייסל דעם קאפ. זיין האלדז איז אָנגעצויגן, ווי א פידעלע צום שפילן.

פארוואס-זשע צעוויינען זיך אלע ווען ער, אזא פריילעכער, רופט אויס „בענטשן די כלה“?

מיט זיין קול קריכט ער אריין אין דער נשמת. ער קען אלעמענס משפחות. ער קען יעדע מומע, יעדעם שוועסטערקינד. ער ווייסט, צי די כלה האט א טאטן, האט א מאמע. ער ווייסט וואס יעדער טוט אין לעבן, וואס טוט זיך ביי אים אויפן הארצן. ווי מיט א שמריקעלע ציט ער יעדערן ארויס אין מיטן זאל און שפילט אויף אים ווי מיט סטרונעס. איינצלווייז רופט ער אויס א נאמען וואס דארף בענטשן די כלה. דער נאמען קלינגט אפ לאנג, — ביז די אויסגערופענע מומע גייט שווער אריבער דעם זאל. זי איז נאך אין מיטן וועג. זי וואקלט זיך א ביסל, ווי זי זאל זיין איבערגעפולט מיט ברכות.

גיט דער בדהן א קוועטש זיין קול, — צעקוועטשן זיך אלעמענס הערצער. זיין קול פארצימערט זיך נאך מער. אלע דערשרעקן זיך, ווי די מומע זאל צוגיין צו א מת.

די אָנגעצונדענע ליכט, וואס מען האלט ארום דער כלה, צימערן אין די הענט. די כלה זיצט ווי א דערשראָקענער ווייסער פויגל. די מומע גייט נעענטער צו, הויכט אויף די הענט, ווי אויף שבתדיקע ליכט. די כלה לאזט אראפ נאך נידעריקער איר קאפ. ווי א בלינדע טאפט זי אן איר נאזטיכל. אט וועט זיך צעבלאזן איר נשמה און וועט א פלייץ טאן מיט ביטערע טרערן.

די מומע האט רחמנות אויף איר. זי רירט זי נישט אן. זי בענטשט זי פון ווייטן, ווי א שמערן. דער מארשעליק קוקט אלע-

מען אן, רופט אויס גיכער אַנדערע נעמען. מען כאפט איבער דעם אַמעם. מען שנייצט אויס די נעז.

אַלע טרייסמן די כלה. זיי קילן זי אַפּ מיט די פעכערס. מען גלייכט אויס איר שליער, וואָס האָט זיך אַליין אַ דריי געטאַן אויפן קאַפּ. מען בלאַזט אויף אירע הערעלעך, וואָס האָבן זיך פון שווייס צוגעקלעפט צום שטערן.
קוועטשנדיק מיין האַנט, שלעפט מיך דער מאַרשעליק דורך די טרעפּ.

— וואָס מאַכט איר? וואָס מאַכט איר? — קוואַקעט ער, ווי נאָר ער באַווייזט זיך אין מיר פון זאַל.
רעדלעך ווייבער צעמראַגן זיך. איך שאַר זיך ביי די ווענט.
— וואָס איז דאָס?

איך וואַרף זיך צו דער מיר צו. אַ ווייסער וואַלקן הויבט זיך אויף די טרעפּ. אַ לייכט ווינטל צעבלאַזט זיך. אַ פידעלע צעשניידט די ווייסע לופט און פאַרקרייזלט זיך אין אַ זיסן ניגון. די טעצלעך, דער באַראַכאַן זיינען פאַרסאַפּעמע אַרייַנגעקראַכן.

— אַט איז זי געקומען, די ווייסע כלה, ווי אַנגעפילט מיט לופט. מיט איר יעדן טראַט הויבט זיך איר האַרץ. די קלעזמער שפילן פון אויבן, פון אונטן, פון די זייטן. זיי קושן אויס איר וועג. אויף דער לעצטער טרעפּ — שמעלט זי זיך אַפּ. גיין ווייטער? אַלע האָבן זיך אַ רוק געטאַן צו די ווענט. זי קאַן אַפילו זיין אַ בלינדע און צוגיין צו איר טראַן-שמול. זי קוקט אויף אירע ווייסע שיכעלעך, וואָס גלימשן זיך ווי שיפעלעך איבערן דיל.

איך שמיי אַ צוגעקלעפטע צו אַנדערע רוקנס. מיר שמופן איינע די אַנדערע, ווי מיר זאַלן וועלן צושמופן די כלה צו איר הויכן ברעג.

פון ווייטן ציט זיך אויס אַ ריי מאַנסבילן, געקליידט אין שוואַרצן. פון פאַרנט, מיט ציטערנדיקע טריט, וויגט זיך אַ יונג-

גער בחור. זיין הויכער קאפעליוש וויגט זיך אויך אונטער אויף
 זיין קאפ. ער רוקט זיך צו דער כלהס וויסקייט. די כלה, דאכט
 זיך, האט מורא פאר אים און ער — פאר דער כלה.
 מיר האלטן אין די הענט קאלירמע אויסגעשניטענע פאפיר-
 לעך. דער מארשעליק זינגט. די מאנסבילן מיט דעם חתן קומען
 אן נעענטער. דער רוימער טעפיך איז שוין אינגאנצן אויס-
 געשמעלט מיט שווארצע שייך. די כלה גלייכט זיך אויס און
 ווארט. מיר האלטן-צו איר רוקן. דער חתן דרייט נאָר אום זיינע
 הענט און ווארפט ווי אויף זיך אליין ארויף איר ווייסן שלייער,
 ווי ער וואלט וועלן אויפהענגען זיך מיט זיין כלה צוזאמען.
 מיר פארשיטן אים מיט די קאלירמע פאפירעלעך, ווי מיט
 שטערנדלעך פון הימל.

מיר פארשיטן זיך אליין.

ווי אן איבערגעדעקטער וואלקן אויפן שווארצן דיל, —
 בלייבט די כלה אליין.

מיר ווארפן זיך צו איר צו. מען זעט נישט מער איר פנים.
 מען האלט זי אונטער פאר די פלייצעס, פאר די זייטן.
 א קליינער, רוימער הימל האט זיך אויסגעשפרייט אין מיטן
 זאל. מען האלט אים צו מיט גרויסע שטעקנס.
 מען פירט די כלה ווי א געחלשמע צו דער חופה...



א י נ ה א ל ט

זייט

7	ירושה (צייכענונג : ז. 6)
9	דער הויף
20	די באַד (צייכענונגען : ז. 20, ז. 25)
35	שבת (צייכענונגען : ז. 43, ז. 49)
57	דער מלמד (צייכענונג : ז. 57)
65	ראש השנה (צייכענונגען : ז. 65, ז. 69)
75	יום כיפור (צייכענונגען : ז. 75, ז. 83)
89	סוכות (צייכענונגען : ז. 89, ז. 91)
99	שמחת תורה (צייכענונג : ז. 105)
109	דער ערשטער שניי (צייכענונג : ז. 109)
116	א חנוכה־לאַמפּ
118	דאָס פינפטע ליכטל (צייכענונגען : ז. 118, ז. 125)
129	חנוכה־געלט
145	די קראָם (צייכענונג : ז. 145)
153	שלח מנות (צייכענונג : ז. 155)
167	די מגילה (צייכענונג : ז. 171)
179	פורים־שפּילער
187	וואַרמעס־צייט
195	בודק חמץ (צייכענונג : ז. 197)
199	ערב פסח
213	דער סדר (צייכענונג : ז. 219)
226	אליהו הנביא (צייכענונג : ז. 229)
233	דער אפיקומן
237	תשעה באב (צייכענונג : ז. 237)
241	א חתונה (צייכענונגען : ז. 241, ז. 253)

